ΕΛΛΟΠΙΑ

Περιοδικό για τα εθνικά θέματα

αφιερωμα στον ποντιακο ελληνισμο

• Τεύχος 1 • Απρίλιος - Μάϊος 1990 •

Δρχ. 300

ΕΛΛΟΠΙΑ:
Διμηνιαία έκδοση
για τα εθνικά θέματα

Ιδιοκτησία: «ΕΛΛΟΠΙΑ»,
μη κερδοσκοπική εταιρεία,
Αφροδίτης 38, 124 62 Δάσος Χαϊδαρίου,
Αθήνα, τηλ. 5812879

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο:
Γιώργος Θ. Ζερβίδης

«Ὑπάρχει κάποια (χώρα) Ἑλλοπία.. μέ ὡραῖα λιβάδια... γιατί ἐδῶ κατοικοῦσαν οἱ Σελλοί, αὐτοί πού τότε λέγονταν Γραικοί - καί τώρα Ἕλληνες».

(Στράβων. Ζ, 7, 9 C 328 —
—Αριστοτέλους Μετεωρικά 14)

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αγτζίδης Βλάσης
τηλ. 9331194
Αντωνοπούλου Σοφία
τηλ. 8814480
Ζερβίδης Θ. Γιώργος
τηλ. 5812879
Λιολιούσης Κώστας
τηλ. 9756043
Μανίκας Νίκος
τηλ. 6715251
Ορφανουδάκη Νίκη
τηλ. 5812879
Ραπτόπουλος Θεόδωρος
τηλ. 9918248
Ραπτόπουλος Σωτήρης
τηλ. 9918248
Τελιγάδας Νίκος
τηλ. 6920850

ΟΜΑΔΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ευθυμίου Ντίνος
Ζιάκας Θεόδωρος
Καλλένος Λάμπρος
Καραλιώτας Γιάννης
Τσιούμπος Θανάσης
Φιλανιώτης Τάσος

Φωτοστοιχειοθεσία:
«Φοινίκη», Κωλέττη 15, τηλ. 3612649
Σελιδοποίηση-Μοντάζ:
Εύη Κώτσου, Σουλίου 9, Αθήνα
Αναπαραγωγές φιλμ:
«Ύψιλον», Εμμαν. Μπενάκη 37 -
Γιώργος Κώτσου, Θεμιστοκλέους 37.

Συνδρομές:
Εσωτερικού: για 6 τεύχη 1500 δρχ.,
για 12 τεύχη 3000 δρχ.
Υπηρεσιών: 5000 δρχ.
Εξωτερικού: για 6 τεύχη 1800 δρχ.,
για 12 τεύχη 3600 δρχ.
Εμβάσματα-Επιταγές:
Νίκη Οφανουδάκη, Αφροδίτης 38,
124 62 Δάσος Χαϊδαρίου,
Αθήνα, τηλ. 5812879

Περιεχόμενα

Σημείωμα της Συντακτικής Επιτροπής

Οι θεωρίες που προανήγγειλαν το τέλος των εθνών, απέτυχαν παταγωδώς. Τα έθνη αποδεικνύονται ως τα πιο δυναμικά σύνολα και παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη διάπλαση της παγκόσμιας κοινωνίας του 21ου αιώνα.

Δυστυχώς, το ελληνικό έθνος βρίσκεται σε χειμερία νάρκη.

Γι' αυτό, τα ζητήματα που σχετίζονται με την εθνική συρρίκνωση και αλλοτρίωση, έχουν παραμεριστεί στο περιθώριο της πολιτικής και πνευματικής ζωής των νεοελλήνων. Δεν είναι τυχαίο που η κατάσταση αυτή συμπλέει με καθολική κρίση (πολιτική, κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική, ηθική) της κοινωνίας μας.

Ο Ελληνισμός στην Ελλάδα και στην Κύπρο ακολουθεί μια πορεία ταχύτατης αποεθνοποίησης. Για την κατάσταση αυτή μεγάλες ευθύνες δεν έχουν μόνο τα κόμματα αλλά και ο λαός, που παραμένει θεατής και όχι δημιουργός της ιστορίας του.

Η εθνική συνείδηση αλλά και η ιστορική μνήμη συστηματικά υποχωρούν και εξαλείφονται. Έτσι η εθνική συμείδηση ταυτίζεται με το αντιδραστικό και συντηρητικό, ενώ η ιστορική μνήμη στη χώρα μας τελεί υπό απαγόρευση. Όμως η συνείδηση ενός λαού καθορίζεται αποφασιστικά από τη διατήρηση της ιστορικής του μνήμης. Η απουσία της οδηγεί στην αδυναμία κατανόησης του παρόντος και οικοδόμησης του μέλλοντος. Η εθνική συνείδηση δίνει στην ανθρώπινη ύπαρξη το απαραίτητο βάθος και προοπτική. Το εθνικό δικαίωμα είναι δικαίωμα στην ιδιαιτερότητα, που αποτελεί τον κοινό άξονα όλων των κινημάτων του καιρού μας. Αυτή την ιδιαιτερότητα την εξαφανίζει και την ισοπεδώνει η εισβολή και η άκριτη αποδοχή εισαγόμενων προτύπων σ' όλες τις πτυχές της ζωής μας (οικονομία-κοινωνία, πολιτική, θεσμοί, γλώσσα, παιδεία, συνήθειες, τρόπος ζωής, τέχνη κ.λπ.).

Άρα δεν κινδυνεύουμε μόνο από περαιτέρω γεωγραφική εθνική συρρίκνωση από τον στρατιωτικό ιμπεριαλισμό των Τούρκων από την Ανατολή (που ξέφρενα εξοπλίζονται μέσα στα σημερινά πλαίσια της παγκόσμιας ύφεσης και του «αφοπλισμού»), αλλά και από την πολιτιστική, οικονομική, κοινωνική και πολιτική άλωση από τη Δύση. Από αυτό το διπλό ασφυκτικό κλοιό δεν θα μπορέσουμε να ξεφύγουμε, εάν δεν αναπτύξουμε έγκαιρα τις απαραίτητες αντιστάσεις.

Το ελληνικό έθνος αντιμετωπίζει το βάσιμο ενδεχόμενο να εξαφανιστεί ως έθνος από την ιστορική σκηνή. Εάν κάποιους αυτό δεν τους απασχολεί, για μας είναι ζήτημα ζωής.

Είμαστε λοιπόν αναγκασμένοι να χαράξουμε μια νέα πορεία για τη χώρα μας, όσο και αν αυτό φαντάζει δύσκολο μέσα στην κατάσταση της σήψης και της παρακμής που υπάρχει.

Οι σημερινές εξελίξεις αναγκάζουν τον Ελληνισμό να ακολουθήσει τη μοναδική ρεαλιστική επιλογή, να αναπτύξει δηλαδή πολύμορφη, μακροχρόνια και ανένδοτη αντίσταση κατά του τουρκικού σωβινισμού.

Η διάλυση των ψυχροπολεμικών συνασπισμών στην Ευρώπη, ευνοεί ένα τέτοιο τόλμημα. Οι λαοί της Ανατολικής Ευρώπης, κάτω από το βάρος της κατάρρευσης του υπαρκτού σοσιαλισμού, αγωνίζονται για οικολογική και οικονομική επιβίωση, κοινωνική και πολιτική χειραφέτηση, αγώνας που περνά μέσα από την εθνική τους αυτοδιάθεση. Οι ασκοί του Αιόλου έχουν ανοίξει για την Ανατολική Ευρώπη και οι εξελίξεις σ' αυτήν απειλούν να σαρώσουν και τη Δυτική, που προχωράει εν τω μεταξύ στη δημιουργία υπερεθνικής ενότητας που ξεπερνάει τους στόχους του 1992.

Το ζητούμενο σήμερα είναι αν θα κατορθώσουμε να αφομοιώσουμε με τρόπο παραγωγικό και δημιουργικό τα νέα δεδομένα, ώστε να συμβάλουμε στη διαμόρφωση ενός νέου πολιτικού και πολιτισμικού μορφώματος στην περιοχή μας.

Η δική μας οπτική με βάση την ιδιομορφία, την ταυτότητα και τις ιδιαιτερότητές μας, είναι να συγκροτηθεί σε Ελλάδα και Κύπρο μια δυναμική, που μέσα στα πλαίσια μιας εναλλακτικής κοινωνικής και πολιτικής πρότασης, να παλέψει για παραγωγική και ενεργητική στάση και ρόλο της Ελλάδας και του λαού της σε μια Ευρώπη, Βαλκάνια και Μεσόγειο, που να προωθούν την ανεξαρτησία, αυτονομία και αυτοδιάθεση των λαών. Η προοπτική αυτή συνεπάγεται την οικοδόμηση συμμαχιών με τα πολιτικο-κοινωνικά και εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα της Ευρώπης, της Βαλκανικής και της Α. Μεσογείου.

Οραματιζόμαστε, όχι ένα παγκόσμιο ισοπεδωτικό και ολοκληρωτικό μεγα-κράτος, αλλά μια κοινότητα εθνών, οικοδομημένη πάνω στη βάση των διαφορών και ιδιαιτεροτήτων.

Διαλογισμοί για τους στόχους του περιοδικού

Της ερώτησης «ποιοι είναι οι στόχοι μας» πρέπει να προηγηθεί μια άλλη ερώτηση: «ποιοι είμαστε εμείς»; Γιατί το λεγόμενο «εθνικό» είναι για μας αρκετά σημαντικό, ώστε να μας οδηγήσει στην έκδοση ενός περιοδικού;

Τι άλλο είναι η «Ελλοπία» εκτός από τη συνήχηση του δασυνόμενου έψιλον, των μαλακών λάμδα και της ρίζας «-οπ-» (Ανθρ-ωπ-ος, όψ-η, ομ-μα);

Ελλοπία είναι η αντίληψη εκείνη που θέλει το έθνος μας μια ζωντανή πραγματικότητα και όχι μια τεχνητή κατασκευή, ένα χώρο ανάπτυξης ιδιαιτεροτήτων και όχι μια μεταφυσική σύλληψη.

Ελλοπία είναι η καθημερινή πραγματικότητα του έθνους που δημιουργείται αδιάκοπα από τον ίδιο τον άνθρωπο — και στόχο έχει να ανυψώσει την ποιότητα της πολιτισμικής παραγωγής του και της ιδιαιτερότητάς του.

Ελλοπία είναι, όχι το γρανάζι μιας κρατικής μηχανής — που προβλέπει, υπολογίζει ή καταστέλλει κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, όχι μια εξουσία, αλλά μια εξουσία έξω από τα προκαθοριζόμενα.

Ελλοπία είναι ένα σύνολο «τόπων», που δρα μέσα και άνω από ταξικές ορίζουσες για να υπάρξει και να δραστηριοποιηθεί.

Ελλοπία είναι η θέση ότι οικολογία και εναλλακτικότητα δεν μπορούν να νοηθούν δίχως την εντοπιότητα και τον εθνισμό. Δεν γίνεται να μεταφερθεί η λογική της Φινλανδίας στην Ελλάδα.

Ελλοπία είναι η κατεχόμενη Βόρεια Κύπρος, η απειλούμενη Δυτική Θράκη, η παραφύση αποξενωμένη Βόρεια Ήπειρος, οι κατατρεγμένοι Πόντιοι Έλληνες της Ε.Σ.Σ.Δ. —και οι επαναπατρισθένες συντοπίτες τους—, οι στερημένοι πατρίδας Αρμένιοι και Παλαιστίνιοι — και το αντάρτικο ενός λαού 14.000.000 που ανδρώνεται: του Κούρδικου λαού.

Ελλοπία είναι το διπλό μέτωπο: Μέτωπο ενάντια στον εδαφικό επεκτατισμό — μέτωπο ενάντια στην ψεύτικη εσωτερική ευδαιμονία και την πολιτισμική αλλοτρίωση.

Ελλοπία είναι μια φωνή για το πώς θα μπορούσε να βελτιωθεί το σημερινό χάος, η πολιτική του γραικυλισμού και της εξάρτησης.

Ελλοπία δεν είναι το Νταβός, οι συμμαχίες αριστεριστών με Έβερτ στην υποδοχή του Γιλμάζ, οι «επιτροπές φιλίας» των Θεοδωράκη - Πολιτάκη, η ταύτιση πολιτικής στο «εθνικό» από όλους τους πολιτικούς χώρους, από τα Εξάρχεια ως την Εκάλη.

Ελλοπία είναι οι πέντε νέοι Αυξεντίου της Κύπρου, που τραβούν με τα δόντια την σχεδία του ελληνικού νησιού στα ελληνικά νερά.

ΕΛΛΟΠΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΣΙΓΑΣΤΗ ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΜΑΣ ΝΑ ΠΕΡΠΑΤΗΣΟΥΜΕ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΚΥΚΛΑΜΙΝΑ ΤΗΣ ΓΙΑΛΟΥΣΣΑΣ. ΝΑ ΜΠΟΥΜΕ ΣΤΟ ΒΑΡΩΣΙ, ΚΑΙ ΝΑ ΔΟΥΜΕ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ.

Σωτήρης Ραπτόπουλος
Θεόδωρος Ραπτόπουλος

Συνειρμοί με αφορμή ένα όνομα

Ἑλλοπία: λίκνο τῶν Ἑλλήνων μυθικό. Χώρα φανταστική, τόπος ἀκαθόριστος, οὐ τόπος.

Ἑλλοπία: ἡ ἑλληνική οὐτοπία. Δέν καθορίζει ὁ τόπος τό ἑλληνικόν, ἀλλά ὁ τρόπος.

Ἕλληνες: ράτσες ἀνάμεικτες (Μεσόγειοι, Κάρες, Πελασγοί, Ἄριοι, Ἀνατολίτες, Σλαῦοι, Βλάχοι, Ἀρβανίτες, Τουρκόσποροι - κάθε καρυδιᾶς καρύδι), τόποι ἀπόμακροι (Δωδώνη, Ἰωνία, Μαύρη Θάλασσα, Κάτω Ἰταλία, Κύπρος, Ἀλεξάνδρεια, Κωνσταντινούπολη, Ἀστόρια, Μελβούρνη, Καύκασος), διαδρομές ἀποκλίνουσες, μά ἡ γλώσσα ἴδια καί οἱ ἀναφορές κοινές.

Οἱ Ἕλληνες, πάντα ἴδιοι: ἐραστές τῆς ζωῆς, ἀφελεῖς, καυχησιάρηδες, φιλότιμοι, ἐριστικοί, φυγόπονοι καί βολεψίες, γλεντζέδες, παρορμητικοί, ταξιδιάρηδες καί ἔμποροι, ἐπινοητικοί καί πολυμήχανοι, φτιάχνουν κοινότητες καί παρέες, πολιτικολογοῦν καί ἀγορεύουν, θυμώνουν εὔκολα καί ξεθυμώνουν εὐκολότερα, τή μιά στιγμή ἥρωες τήν ἄλλη κιοτῆδες, ἐκεῖ πού μεγαλουργοῦν ἐκεῖ τά κάνουν μπάχαλο – καί πάντα ἕτοιμοι, γιά ψύλλου πήδημα, νά μηδίσουν.

Ἐδῶ καί τριάντα αἰῶνες, ἀλλάζει τό ὄνομα (Γραικοί, Ἀργεῖοι, Ἕλληνες, Ρωμιοί), ἀλλάζουν τά σύμβολα, ἀλλάζουν τά κέντρα, ἀλλάζουν ὅλα καί μετασχηματίζονται. Κι ἀλλάζοντας συνθέτουν τό διαχρονικό ἑλληνικόν, ἕνα ἀόρατο νῆμα, μίαν οὐσίαν δευτέραν, ἀόριστη καί ἄπιαστη, ὡστόσο ζωντανή καί δρῶσα.

Ἡ ἑλληνικότητα δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τή φυλετική προέλευση, τήν τοπική καταγωγή, τήν κρατική ταυτότητα. Συναρτᾶται μέ τή μετοχή στήν ἑλληνική παιδεία, δηλαδή σέ ἕνα τρόπο θέασης τοῦ κόσμου καί τοῦ βίου.

Τρόπο, πού ἐπιβιώνει καί διατηρεῖ τήν ἱστορική του συνέχεια μέσα στούς ἀτέλειωτους μετασχηματισμούς του, καθώς τούς ἐνσωματώνει ὡς διαφορετικές ἐκδοχές του. Ὁ τρόπος ὁ ἑλληνικός εἶναι πολύτυπος. Ἡ πολλαπλότητα εἶναι θεμελιώδες γνώρισμά του.

Τό νά εἶσαι Ἕλλην δέν εἶναι ἰδιότητα, οὔτε χαρακτηρισμός. Εἶναι ἐπιλογή μετοχῆς σέ κάποια σύνθεση ἐκδοχῶν τοῦ ἑλληνικοῦ τρόπου. Ἐπιλογή ἐλεύθερη, προσωπική, καί ἄλλωστε πάντα ἀνακλητή.

Στήν ἑλληνική παράδοση [γιά νά ἀκριβολογήσω: στήν παράδοση πού ἀντιστοιχεῖ στή δική μου προσωπική πρόσληψη τοῦ ἑλληνικοῦ], τό ἐθνικό δέν εἶναι ζήτημα βιολογικό (γένος), γεωγραφικό (χώρα), οἰκονομικό (ἀγορά), πολιτικό (ἐπικράτεια), κοινωνικό (τρόπος παραγωγῆς), συμβατικό κ.τ.τ. Εἶναι ζήτημα πολιτισμικό. Τό ἔθνος δέν εἶναι ὀντότητα, ἀλλά δρόμος. Ἡ ἐθνικότητα δέν εἶναι ταυτότητα, ἀλλά συνείδηση. Δέν εἶναι κατάσταση, ἀλλά ἐνέργεια –ὅπως ἄλλωστε καί ἡ ἐλευθερία. Τό ἔθνος εἶναι ἦθος, στάση ζωῆς, δομή ἀξιῶν, κοινό κριτήριο γιά τό καλό καί τό κακό, τό ὡραῖο καί τό ἄσχημο, τό ἔντιμο καί τό ἀτιμωτικό, τό σωστό καί τό λάθος, τό σπουδαῖο καί τό ἀσήμαντο. Ὁ κάθε ἐθνισμός εἶναι μιά ἰδιαίτερη, διαφορετική, συλλογική πρόσληψη τοῦ κόσμου, δηλαδή τῶν σχέσεων μέ τή φύση, τήν ἱστορία, τούς ἄλλους ἀνθρώπους καί τόν ἑαυτό μας. Συνιστᾶ ἔτσι μιά μοναδική καί ἀνεπανάληπτη συμβολή στόν πανανθρώπινο πολιτισμό. Ἡ πολλαπλότητα τῶν ἐθνῶν εἶναι ἐγγύηση τῆς πολλαπλότητας τῶν πολιτισμικῶν δρόμων, τῆς ποικιλίας τῶν ἐπιλογῶν, ἑπομένως τῆς ἐλευθερίας. Ὁ κοσμοπολιτισμός δέν εἶναι ὑπέρβαση τῶν ἐθνισμῶν, ἀλλά ἕνας ἰδιαίτερος ἐθνισμός, μέ τό εἰδικό χαρακτηριστικό ὅτι εἶναι ὁλοκληρωτικός, καθώς θέλει νά καταργήσει τή διαφορά καί τήν ποικιλία.

Ὅσοι καταγγέλλουν τόν ἐθνισμό γιά τά τρομερά μαζικά ἐγκλήματα πού ἔχουν γίνει καί γίνονται ἐν ὀνόματί του, λησμονοῦν ὅτι τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ ὅλες τίς ἄλλες ἰδανικές ἔννοιες πού δημιούργησαν οἱ ἄνθρωποι γιά νά προσδώσουν νόημα στήν ὕπαρξή τους (τό Θεό, τήν Ἰσότητα, τήν Πρόοδο κλπ.). Δέν εἶναι τά ἰδανικά πού προξενοῦν τή βαρβαρότητα, ἀλλά εἶναι ἡ βαρβαρότητα πού ἐπικαλεῖται ὡς προσχήματα τά ἰδανικά.

Ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνον ζήσεται. Χρειάζεται ἰδανικά, χρειάζεται πρότυπα, χρειάζεται ἱστορικό βάθος καί ὑπαρκτική προοπτική. Ὁ ἐθνισμός τά προσφέρει αὐτά, γι᾽ αὐτό καί ἀποτελεῖ ἕνα μόνιμο, διαχρονικό συστατικό τῶν ἀνθρώπινων κοινωνιῶν. Αὐτοί πού μέχρι πρόσφατα χλεύαζαν τόν ἐθνισμό ὡς φενάκη, ἀναχρονισμό καί ἐπινόηση, ἀλλά καί οἱ ἄλλοι πού τόν ἔβλεπαν ἁπλά σάν πρόσκαιρο τρόπο ἔκφρασης ἄλλων πιό «πραγματικῶν» καί «ὑλικῶν» ἀντιθέσεων, διαπιστώνουν τόν τελευταῖο καιρό πόσο πραγματική, ζωντανή καί καθοριστική ἱστορική δύναμη ἀποτελεῖ.

Οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες, φλομωμένοι ἀπό τήν ἀρχαιόπληκτη καί δυτικότροπη ἐκπαίδευσή μας, ἀνυποψίαστοι γιά τούς καημούς τῆς Ρωμιοσύνης, νοιώθουμε τζουτζέδες, ξεκρέμαστοι καί ἀνερμάτιστοι. Ἡ ἀρχαία κληρονομιά εἶναι ἄχθος ἀβάσταχτο – ἡ ἀποτίναξή του ἀνακούφιση. Τό βυζαντινό παρελθόν: μεσαίωνας, θρησκοληψία, σκότος καί βαρβαρότητα. Ἡ νεώτερη ἱστορία: θαυμαστά ἔπη πού καταλήγουν σέ ταπεινωτικές ἧττες. Ἡ Κύπρος, ἡ Πόλη, ὁ Πόντος, ἡ Βόρεια Ἤπειρος, ἡ Θράκη: ἀπειλές γιά τήν ἠλεκτρονική εὐημερία μας. Τρέχουμε λοιπόν νά γίνουμε Εὐρώπη, νά γλυτώσουμε ἀπ᾽ ὅλα αὐτά, ἄν εἶναι δυνατό καί τή γλώσσα μας νά ἀλλάξουμε, νά φύγει πιά τό βάρος 3000 χρόνων ἱστορίας. Ὅμως, δέν ἔχει πλοῖο γιά μᾶς... Ἤ θά μπορέσουμε νά ἀρθρώσουμε τόν δικό μας ἐθνικό λόγο, νά δώσουμε τό δικό μας «παρών» στό στίβο τοῦ πανανθρώπινου πολιτισμοῦ, ἤ θά φύγουμε ὅπως ἤρθαμε, χωρίς ν᾽ ἀφήσουμε πίσω κανένα ἴχνος.

Ὁ ἑλληνικός δρόμος δέν εἶναι οὔτε ὑπέρτερος οὔτε κατώτερος ἀπό τούς τόσους ἄλλους. Εἶναι ἁπλῶς διαφορετικός. Καί εἶναι ὁ δικός μας, αὐτός πού μᾶς κληροδοτήθηκε. Σ᾽ ἐμᾶς, στόν καθένα καί σ᾽ ὅλους μαζί ἐναπόκειται, νά ἀποποιηθοῦμε τήν κληρονομιά καί νά μείνουμε ἄκληροι, ἤ νά τήν ἀποδεχτοῦμε καί νά τήν ἐπωμισθοῦμε. Νά φτιάξουμε παρέες καί κοινότητες καί, παραμερίζοντας τή μιζέρια τοῦ νεοελληνικοῦ μας κρατιδίου, νά προσπαθήσουμε νά τρυγήσουμε ἀπό τόν πλοῦτο τῆς πολυσχιδοῦς μας παράδοσης, γιά νά τήν ἐμπλουτίσουμε μέ νέα μονοπάτια, νέες διακλαδώσεις, νέες ἐκδοχές ἑλληνικότητας. Ἴσως νά μήν τά καταφέρουμε –ἴσως καί νἆναι πιά ἀργά. Ἀξίζει ὡστόσο νά τό ἐπιχειρήσουμε.

Νίκος Μανίκας

Εθνική Αφασία

Βαδίζουμε ήδη προς την πιο περίεργη, την πιο χωρίς νόημα εκλογική αναμέτρηση που γνώρισε ο τόπος. Και ενώ επί πλέον έχουμε να εκλέξουμε και πρόεδρο της Δημοκρατίας, κανενός είδους πολιτική αντιπαράθεση δεν παράγεται.

Βέβαια τα εσωτερικά μας, θα μπορούσε να ισχυρισθεί ο κάθε καλοπροαίρετος, δεν είναι τόσο σημαντικά μπρος στις κοσμογονικές αλλαγές που συμβαίνουν δίπλα μας, για να δημιουργήσουν ένα πολιτικό κλίμα.

Αλλά μήπως και σ΄ αυτές τις επαναστατικές αλλαγές αντιδρούν η κοινωνία και οι πολιτικοί μας; Και τώρα που τίθεται ζήτημα της μειονότητας στη Δυτική Θράκη, σαν σήμα κινδύνου, δεν υπάρχει αντίδραση καμμία. Σαν για την μικρή μας χώρα να μην υπάρχουν πια εξελίξεις, θετικές ή αρνητικές. Σαν να μην υπάρχει μέλλον.

Από μια άλλη σκοπιά, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της πολιτικής συγκυρίας αυτόν τον καιρό στη Ελλάδα συνοψίζουν με τον καλύτερο τρόπο τον μεταπολιτευτικό εθνικό λόγο και την εμβέλειά του. Ταυτόχρονα έχει διαμορφωθεί και το κατάλληλο εθνικό ακροατήριο.

Και οι τρείς πολιτικοί σχηματισμοί με τους γηραιούς αρχηγούς τους είναι επί σκηνής αλλά ταυτόχρονα η συνύπαρξή τους έχει, όπως και να το κάνουμε, την ανοχή της πλειοψηφίας του λαού.

Για να φτάσουμε σήμερα σ΄ αυτό το τέλος του δράματος, ένα τέλος που διαρκεί, περάσαμε από πολλές φάσεις. Θυσιάσαμε πολλές φορές και πολλοί την ουσία στη σκοπιμότητα και στην άλλη δίδυμη αδελφή της την αποτελεσματικότητα. Δεχτήκαμε πολλές φορές και πολλοί να σωπάσουμε για να μην έρθει το χειρότερο. Ακούσαμε ιδέες και προτάσεις που δεν είχαν καμιά επαφή με το κοινό λόγο.

Υπάρχει σήμερα λοιπόν μια έμπρακτη ενότητα των κύριων πολιτικών ρευμάτων που συγκρότησαν την μεταπολίτευση. Μόλις πριν λίγες μέρες συμμετείχαν στην ίδια κυβέρνηση ο Παπανδρέου με τον Μητσοτάκη, ενώ παρίστατο και ο εκπρόσωπος της παλιάς Αριστεράς, Φλωράκης.

Φυσικά μια τέτοια εκδοχή θεωρούνταν απ΄ τά πραγματα αδιανόητη. Και όσο και αν δεν ήταν η αναγκαία κατάληξη και κακή μοίρα της ιστορίας αυτού του δύσμοιρου τόπου, ήταν μες στις προοπτικές των κύριων πολιτικών που συγκρότησαν την μεταπολίτευση. Όμως δεν πρέπει να υπερτιμήσουμε και τη ζωτικότητα ή την εμβέλειά της.

Πρόκειται για μια ενότητα τριων αδιεξόδων «στρατηγικών» που έχουν εξαντληθεί. Για μια ενότητα, γιατί όχι, κοινωνικών δυνάμεων συγκροτημένων σε παρωχημένες οικονομικές, κοινωνικές και ιδεολογικές αναφορές. Για ένα κουρασμένο και απαυδισμένο λαό.

Άλλωστε πρόκειται για μια ενότητα που υπηρετεί με δυσκολία τις ατομικές τελικά επιδιώξεις των γηραιών αρχηγών, γι΄ αυτό μέσα σε κλίμα υποκρισίας, άλλαξε μορφή. Αποσύρθηκαν τα στελέχη των κομμάτων για να παρθεί και καμιά απόφαση, κυρίως για να γίνει προσπάθεια δημιουργίας εκλογικού κλίματος. Αυτή η κατάσταση συγκροτεί σήμερα στη χώρα αυτό που ονομάστηκε συναίνεση στην οικουμενική, το «οικουμενικό» πνεύμα. Αυτό το πνεύμα συνυπάρχει, ενώ στα τείχη της Ιεριχούς ακούγονται οι σειρήνες μιας νέας εποχής που με τόσο πάταγο ανατέλλει. Ανατέλλει κάνοντας εξωφρενικά παράταιρες τις συζητήσεις για την Α.Τ.Α., για τη δήθεν πάταξη της φοροδιαφυγής, για την εκλογή προέδρου της Δημοκρατίας και των σχετικών ειδήσεων που «διαρρέουν» δίκην κόλπων από τον Μητσοτάκη, τον Παπανδρέου ή τον άλλο γέροντα Καραμανλή κλπ.

Πολιτική εθνικής παραίτησης

Όμως πέρα από στρατηγικές ή την ανυπαρξία τους, έχουμε σ΄ αυτόν τον τόπο συγκεκριμένα πολιτικά βήματα που διαμόρφωσαν αυτόν το συνδυασμό εθνικής και ηθικής χρεωκοπίας που ζούμε σήμερα. Υπάρχει ταυτόχρονα με το βάθος των πραγμάτων μια διαδρομή αποδοχών από το σύνολο πολιτικό σύστημα στο Ελλαδικό κράτος και στον Ελληνισμό, που έχει οδηγήσει στη σημερινή κατάσταση. Τα βήματα αυτά είναι διακριτές επιλογές σε ένα διαρκή κατήφορο.

Ποιός δεν θυμάται ότι μόλις τρία χρόνια πριν, η κυβέρνηση τότε του Α. Παπανδρέου, με τη σύμφωνη γνώμη όλων των πολιτικών δυνάμεων της χώρας, εγκατέλειψε και τη στοιχειωδέστερη γραμμή άμυνας για την προάσπιση των εθνικών δικαίων. Ήταν το πνεύμα του Νταβός...

Θα αντιτείνει κανείς ότι αυτή η εκδοχή ήταν η κυρίαρχη του μεταπολιτευτικού πλαισίου. Δηλαδή η γραμμή της αποδοχής των τετελεσμένων του '74 στην Κύπρο και ουσιαστικά του συνόλου των Τουρκικών επιβουλών επί του Ελληνισμού. Όμως έως τότε υπήρχε μια στοιχειώδης άμυνα, μια ρητορεία έστω, που έδινε κάποιες ελπίδες, που επέτρεπε τη διατήρηση μιας κάποιας συνοχής σ' αυτό τον τόπο.

Τα πράγματα στη συνέχεια οδηγήθηκαν σε τέτοιο σημείο, ώστε ο Ελληνισμός, σε συνθήκες εκδημοκρατισμού των διεθνών σχέσεων, να μην μπορεί σήμερα να φέρει στην επικαιρότητα, μέσα στον ίδιο του το χώρο αλλά και στη διεθνή σκηνή, ένα αυτονόητο ζήτημα. Το τείχος του Βερολίνου έπεσε, *να πέσει και το τείχος της Λευκωσίας*. Κάτι περισσότερο, θα κληθούμε εν ονόματι του εκδημοκρατισμού των διεθνών σχέσεων να αποδεχτούμε ως καλώς έχουσα την κατάσταση της «πράσινης» γραμμής, του ελέγχου όλης της Κύπρου απ' την Τουρκία και όχι μόνο. Πάνω σ' αυτή την, αφανή, εφιαλτική πραγματικότητα είναι οικοδομημένη η πολιτική αλλά και η κοινωνική πραγματικότητα σήμερα στην Ελλάδα.

... και η εποχή των σκανδάλων

Μετά ήρθε η εποχή των σκανδάλων. Πάντα στους χώρους της εξουσίας ανθούν τα σκάνδαλα. Η διαφορά σε μας είναι ότι πρόκειται *για εποχή* που το σύνολο της εξουσίας βυθίζεται στα σκάνδαλα. Γι' αυτό και οι φιλολογίες ή οι κατεστημένες κοινωνιολογικές αναλύσεις του είδους «σκάνδαλο είναι ο καπιταλισμός» ήταν τόσο ρηχές, αν δεν πρόσφεραν δεκανίκια στην εξουσία. Η ερμηνεία ενός φαινομένου τέτοιας έκτασης συνδέεται οπωσδήποτε με την συνολική διαδρομή της εξουσίας και των κοινωνικών δυνάμεων που την ανέχονται.

Όμως τα εργαλεία, που διαθέτει η σύγχρονη πολιτική πρακτική, είναι ανεπαρκή για να σταθμίσουν την πραγματικότητα... Γι' αυτό απαιτείται καταφυγή στην αρχαία θεώρηση περί ύβρεως και επομένως στην απαίτηση για κάθαρση.

Τα πράγματα, φάνηκε να παίρνουν μια τέτοια τροπή το καλοκαίρι του '89. Ετέθη τότε στη συνείδηση του τόπου το ζήτημα της κάθαρσης, το ζήτημα του ως εδώ. Όμως αλλοίμονο, μια τέτοια κατεύθυνση απαιτούσε και απαιτεί ένα νέο λόγο και νέες δυνάμεις. Δυνάμεις που δεν βαρύνονταν με τα ίδια και χειρότερα. Είναι δυνατόν ένας τέτοιος ρόλος να ανατεθεί στο Μητσοτάκη;

Ο λόγος και οι δυνάμεις αυτές θα έπρεπε να είναι σε ριζική ρήξη με τις λογικές που πρυτάνευσαν στη μεταπολίτευση. Θα έπρεπε να είναι δυνάμεις που θα μπορούν να αναλάβουν την ευθύνη της εθνικής μας ύπαρξης και όχι οι υπηρέτες του πιο ραγιάδικου κοσμοπολιτισμού. Θα έπρεπε να είναι δυνάμεις που θα κατανοούσαν την ανάγκη της ηθικής εξανάστασης όλων μας σ' αυτόν τον τόπο και δεν θα έτρεχαν να κρυφτούν πίσω από τις λογικές των ευθυνών του... συστήματος. Κάτι τέτοιο βέβαια δεν πέφτει από τον ουρανό.

Ισορροπία αδιεξόδου

Μετά ήρθαν οι εκλογές του Νοέμβρη του '89. Οι δυνάμεις που υποτίθεται ότι έθεσαν το ζήτημα της κάθαρσης, αφού κερδοσκόπησαν και επ' αυτού, το εγκατέλειψαν στα χέρια της δικαιοσύνης. (Μόλις πρόσφατα αυτή η δικαιοσύνη αθώωνε το δολοφόνο ενός δεκαεξάχρονου, του Μιχάλη Καλτεζά. Μια κοινωνία που δολοφονεί έτσι εύκολα τα νέα της παιδιά...).

Η κοινωνία αφέθηκε ή και διευκολύνθηκε να παραμείνει έξω από γεγονότα που απαιτούσαν την πιο ουσιαστική ενεργοποίησή της. Έτσι πρόκυψε εκείνη η περίεργη ισορροπία την αυγή της 10ης Νοέμβρη. Επρόκειτο για την πιο σοφά στημένη ισορροπία αδιεξόδου που μπορούσε να υπάρξει.

Αδιεξόδου των ηγεσιών όλων των πολιτικών δυνάμεων του τόπου. Αδιεξόδου επίσης των διάφορων κοινωνικών ομάδων, που συγκροτούν αυτό το ιδιότυπο συντεχνιακό συνονθύλευμα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου (καλύτερα συμφέροντος).

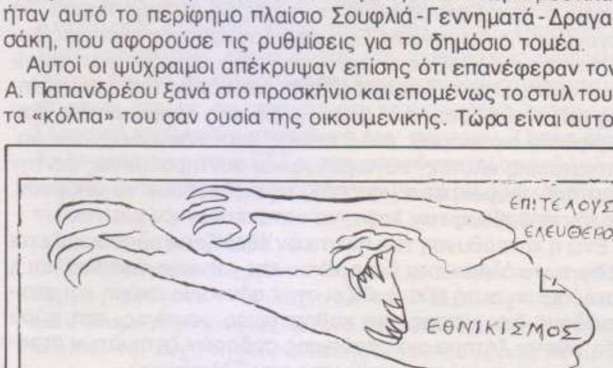
Αδιεξόδου επίσης διαχείρισης της καθημερινής ζωής, από ζητήματα ταμειακής ρευστότητας, έως αδυναμίας λειτουργίας της πόλης. *Αυτά τα αδιέξοδα απλά είναι επί μέρους εκφράσεις του εθνικού αδιεξόδου, όπως πολιτικά σηματοδοτείται στις μέρες μας.*

Η ουσία της συναίνεσης

Μερικοί καλοπροαίρετοι έσπευσαν να αναγνωρίσουν στην Κυβέρνηση του υπέργηρου Ζολώτα την ανάγκη ενότητας που έστω και από σκολιές ατραπούς επεβλήθη από τα πράγματα. Η ενότητα αυτή, ισχυρίζονται οι εν λόγω καλοπροαίρετοι, θα είναι από δω και πέρα, για ένα μεγάλο διάστημα, ο μόνος τρόπος επίλυσης των προβλημάτων του τόπου. Αυτοί πιστεύουν πως μπορούμε να περάσουμε από την κατάσταση της σήψης σε μια δημιουργική φάση με όλους, δικαίους και αδίκους, επί σκηνής. Ένας από τους Κάτωνες του καλοκαιριού, ο Λ. Κύρκος, μαζί με τον «ανανεωτή» Μ. Ανδρουλάκη, καλούν τώρα τον (τύποις πια) υπόδικο Α. Παπανδρέου για εκλογική συνεργασία, αφού τον αποκατέστησαν σαν ισότιμο συνεταίρο στην κυβέρνηση Ζολώτα!

Άλλοι πιο ψύχραιμοι και χωρίς αναστολές προσδιόρισαν την κυβέρνηση Ζολώτα ως διεκπεραιωτή των πληρωμών των Δημοσίων υπαλλήλων και των τυπικών διαδικασιών που απαιτούνται για την εκλογή προέδρου της δημοκρατίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι το μόνο δημόσιο κείμενο αρχών (συνειρμικά έρχεται η δήλωση Καραμανλή πως για το *περιεχόμενο* των μυστικών συμφωνιών του Λονδίνου ενημέρωνε το Μακάριο, τα έγγραφα όμως τα ίδια, τα κρατούσε και τα κράτησε και τώρα μυστικά) ήταν αυτό το περίφημο πλαίσιο Σουφλιά-Γεννηματά-Δραγασάκη, που αφορούσε τις ρυθμίσεις για το δημόσιο τομέα.

Αυτοί οι ψύχραιμοι απέκρυψαν επίσης ότι επανέφεραν τον Α. Παπανδρέου ξανά στο προσκήνιο και επομένως το στυλ του, τα «κόλπα» του σαν ουσία της οικουμενικής. Τώρα είναι αυτοί

που τρομοκρατούνται από τα «φοβερά» αυτά κόλπα, που βγάζει κάθε τόσο απ' το τσεπάκι του και προσπαθούν να απεμπλακούν χρησιμοποιώντας τις ίδιες τεχνικές. Έχουμε λοιπόν μια διαρκή επαναπασοκοποίηση της πολιτικής συγκυρίας.

Κάπου λοιπόν ανάμεσα στην αδυναμία και της στοιχειωδέστερης διεκπεραίωσης και στην πρεμούρα του Κ. Μητσοτάκη αποφασίστηκε το σύστημα να ακινητοποιηθεί. Για να πάμε σε εκλογές με την μετάθεση της συναίνεσης περί το πρόσωπο του προέδρου Δημοκρατίας για μετά τα εκλογικά αποτελέσματα. Ανάμεσα στα κόλπα του Παπανδρέου και τις παλατιανές πιέσεις των δελφίνων και του γέροντος της Πολιτείας, ο Μητσοτάκης προσπαθεί να προλάβει το χρόνο και το τραίνο της αυτοδυναμίας. Τα δικά του κόλπα είναι, ως γνωστόν, γκάφες.

Ζούμε όντως σε μια συγκυρία αδιέξοδη. Οι εκλογές με το οποιοδήποτε, ελάχιστα άλλωστε διαφοροποιημένο, αποτέλεσμα, θα αναπαράγουν το αδιέξοδο, ακόμα και αν αρχίσει η αποχώρηση των γηραιών πολιτικών αρχηγών. Το σύστημα έφτασε, μέσω της χρεωκοπίας των στρατηγικών εθνικής παραίτησης, στην ηθική χρεωκοπία.

Δυνάμεις ισχυρές, που να αναλάβουν μια κατεύθυνση αυτοκάθαρσης και ηθικής εξανάστασης, δεν υπάρχουν πια. Άλλωστε αυτή η ελάχιστη πιθανότητα παίχτηκε το καλοκαίρι του '89 και απέτυχε. Επίσης νέες δυνάμεις, που επιχειρούν μέσω της μερικότητας του κοινωνικού να γενικεύσουν, δεν είναι δυνατό να διασπάσουν τον κλοιό. Το αδιέξοδο στη χώρα μας απορρέει από τις λογικές εθνικής παραίτησης, μέσω των οποίων παράγεται ο κοσμοπολίτικος μηδενισμός, η αδυναμία πολιτιστικών επιλογών, η κοινωνική διάσπαση, οι εκβιαστικές λογικές των συντεχνιών, η συγκέντρωση όλων γύρω από το κράτος ταμείο πληρωμών (... με τα χρήματα της Ε.Ο.Κ.), η ανευθυνότητα, η έλλειψη φροντίδας για τον ίδιο μας το χώρο.

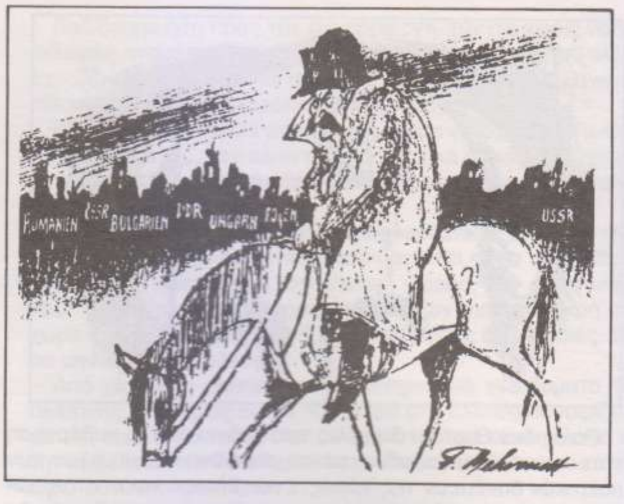
(Αυτές οι λογικές εθνικής παραίτησης δεν εκφράστηκαν μόνο στο Κυπριακό, όπου έχουμε κατασκευάσει σωρεία ψευδών για να αποφύγουμε τις ευθύνες μας. Εκφράζονται σε κάθε ζήτημα εθνικό, κοινωνικό, πολιτιστικό. Έτσι έχουμε διάσπαση ανάμεσα στον Ελληνισμό του Ελλαδικού κράτους και τον άλλο Ελληνισμό. Διαφορικότητα δικαιωμάτων ανάμεσα στους Αθηναίους και τους ακρίτες της Θράκης, για παράδειγμα. Πλήρη αδιαφορία για τις πόλεις και την ύπαιθρο, που είναι ο δικός μας καθημερινός χώρος. Έλλειψη ενδιαφέροντος ακόμα και για την ενημέρωσή μας).

Σε αναζήτηση διεξόδου

Τα ρήγματα λοιπόν θα προκύψουν, προκύπτουν ήδη από το γεγονός, ότι η ίδια η συγκυρία θέτει επί τάπητος το συνολικό προσανατολισμό του Ελληνισμού. Και αυτή η τοποθέτηση δεν γίνεται σ' ένα διεθνές κλίμα ακινησίας και συντηρητισμού. Τα γεγονότα της Ανατολικής Ευρώπης ξαναφέρνουν κάποιες δυνατότητες αισιοδοξίας σ' αυτόν τον τόπο, όχι μόνο γιατί κλονίζουν συθέμελα το διπολικό κόσμο, τον κόσμο της στασιμότητας και του φόβου των λαών, μέσω της τρομοκρατίας του πυρηνικού αφανισμού. Αλλά επίσης γιατί επαναδείχνουν ότι, καταστάσεις άλυτες, παγιωμένες και συντηρούμενες με την αιματηρή τρομοκρατία μπορούν, εξακολουθούν να μπορούν, με την επέμβαση των λαών, να καταπέσουν εν μια νυκτί.

Ενώ η κατεύθυνση των πολιτικών εξελίξεων προσδιορίζεται μέσω των κόλπων των βετεράνων της εθνικής αφασίας και η κατεύθυνση αυτή μάς βυθίζει στην αδυναμία ακόμη και στοιχειώδους διαχείρισης της καθημερινής ρουτίνας, στη χώρα ήδη τίθεται ζήτημα αντιμετώπισης σοβαρών ζητημάτων στρατηγικής και συνολικής επιβίωσης του Ελληνισμού.

Είναι ο Τουρκικός επεκτατισμός που στη Δυτική Θράκη ξανάβαλε στην πράξη την γνωστή του στρατηγική. Τη χρησιμοποίηση της μειονότητας κατά το επιτυχές πρότυπο των Τουρκοκυπρίων. Είναι ο Ελληνισμός της Κύπρου, που απαιτεί μια νέα εκκίνηση. Είναι οι διάκονοι του «τρόπου του βίου» μας εκεί βαθειά στη Σοβιετική Ένωση, Πόντιοι, που επανάφεραν, με την εμφάνισή τους στις συνοικίες της Αθήνας, το ζήτημα άμεσα και επιτακτικά. Είναι επίσης ο Ελληνισμός της Αλβανίας. Είναι μια νέα εποχή που ανατέλλει στα Βαλκάνια, απαιτώντας νέες θεωρήσεις και προοπτικές, ώστε να επαναλειτουργήσει η διακοπείσα από τον διπολισμό συνέχεια. Να μπουν οι λαοί των Βαλκανίων σε μια νέα δημιουργική περίοδο, χωρίς λαούς ομήρους όπως για παράδειγμα ο Κυπριακός Ελληνισμός. Χωρίς επίσης χωροφύλακες των δημοκρατικών εξελίξεων, όπως ο Τουρκικός επεκτατισμός.

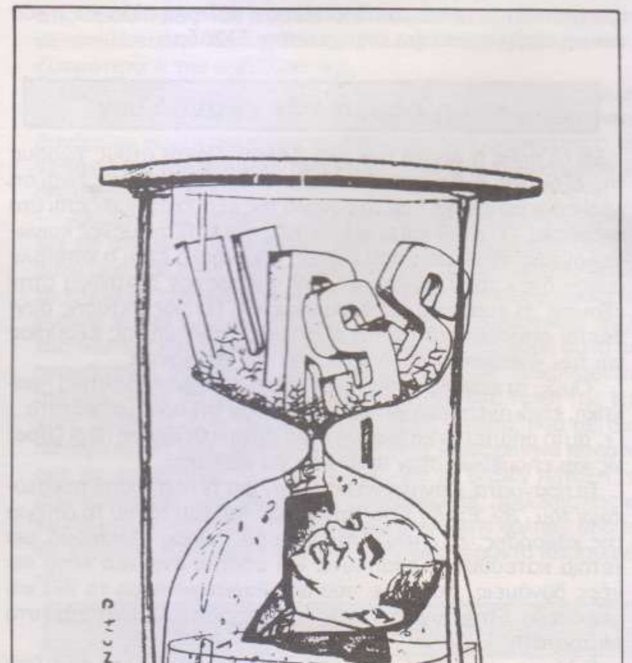

Είναι τέλος οι σχέσεις μας με τον Ευρωπαϊκό χώρο αλλά και το σύνολο διεθνές σύστημα, που αλλάζουν με ταχύτητα. Είναι ο κόσμος στο σύνολό του που κινείται προς μια κατεύθυνση πιο ελπιδοφόρα για τα έθνη και τους λαούς.

Όλα αυτά συνθέτουν ήδη την απαρχή μιας παράλληλης συγκυρίας στη χώρα μας. Μιας συγκυρίας που απαιτεί νέες θεωρήσεις στο σύνολο των ζητημάτων. Που απαιτεί, όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα, το μεγαλύτερο κουράγιο, δύναμη και ήθος, για μια καινούργια πορεία.

Αθήνα 26-2-90

Δημήτρης Καλουδιώτης

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΑ

Το «τέλος του σοσιαλισμού» που πολλοί, και από διαφορετικές οπτικές γωνίες, ευαγγελίζονταν γιά δεκαετίες, είναι πλέον γεγονός. Χρειάστηκαν μόλις έξι μήνες γιά να καταρρεύσουν μέσα από μια ειρηνική επανάσταση —αλλά κάποτε εξόχως αιματηρή, όπως έδειξαν τα γεγονότα της Ρουμανίας— ένα πρός ένα τα καθεστώτα αυτού που είχαμε συνηθίσει να αποκαλούμε «Ανατολική Ευρώπη». Χρειάστηκαν μόλις έξι μήνες γιά να αποκτήσει ξανά η Ευρώπη τις γεωπολιτικές ονομασίες που της ταιριάζουν, να ξαναγίνει δηλαδή Κεντρική Ευρώπη, Βαλκάνια και να μπορέσει έτσι, μέσα από την επανάκτηση των ιδιαιτεροτήτων που είχαν συνθλιβεί κάτω από τις ερπύστριες του ολοκληρωτισμού και της Γιάλτας, να αποκτήσει ξανά τις δυνατότητες της αληθινής της ενοποίησης.

Κι όμως, αυτή η θύελλα που μαίνεται μόλις 600 χιλιόμετρα μακριά από την Αθήνα, δεν φαίνεται να ταράζει την οικουμενική ακινησία της χώρας —με εξαίρεση την Αριστερά που καλείται τώρα να πληρώσει, δια της συρρικνώσεως, τα σπασμένα εβδομήντα ετών ρωσοδουλείας.

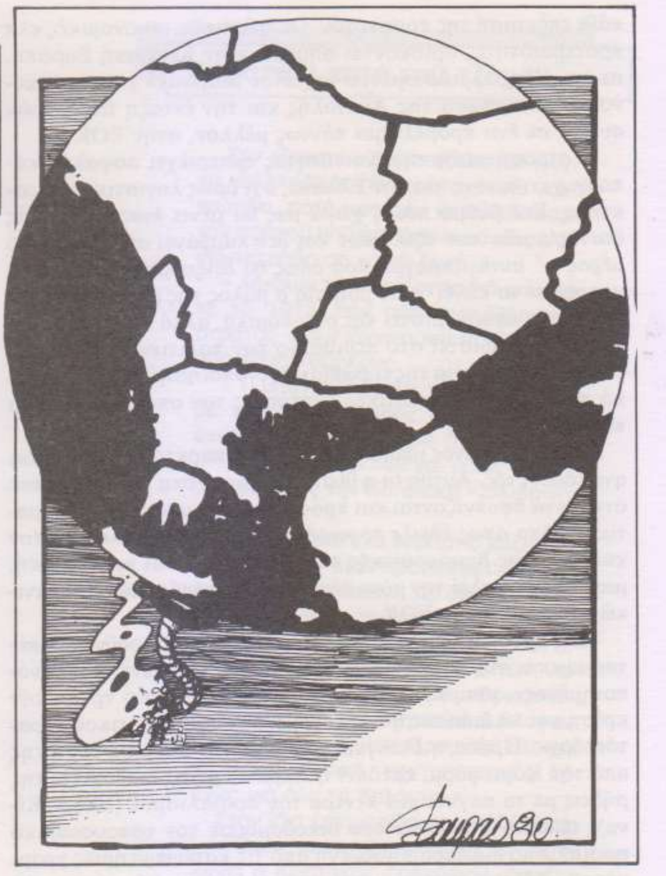
Η επανάσταση στην Ανατολή μοιάζει να συμβαίνει σε κάποιο μακρινό πλανήτη και όχι δίπλα μας, στα Βαλκάνια, σε έναν χώρο με τον οποίο μας δένουν τόσα κοινά, αλλά και από τον οποίο εξαρτάται, ως ένα βαθμό, η έκβαση της διαμάχης με τον εξ ανατολών γείτονα, τον επιθετικό τουρκικό ιμπεριαλισμό. Οι μόνες φωνές που ακούγονται είναι κάποιες μικρομεσαίες γκρίνιες, που φοβούνται ότι θά αφαιμαχθεί ο κρατικός κορβανάς από την μετάθεση του κέντρου βάρους της ΕΟΚ προς την Κεντρική Ευρώπη και θά λιγοστέψουν οί δυτικοευρωπαϊκές επιδοτήσεις που επιτρέπουν σ' αυτό τό μικρομεσαίο κράτος των αθλίων να επιβιώνει ακόμη.

Όμως η ιστορική καμπή της οποίας είμαστε μάρτυρες είναι απείρως σημαντικότερη από αυτό, και αν χαθεί και αυτή η ευκαιρία οι ζημιές δεν θα μπορούν να μετρηθούν σε μερικά εκατομμύρια ευρωπαϊκών λογιστικών μονάδων. Το τίμημα θα είναι η ουσιαστική περιθωριοποίηση της χώρας, στην περιφέρεια μιας πραγματικά ενωμένης Ευρώπης.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΓΙΑΛΤΑΣ

Η πτώση του τείχους του Βερολίνου, του τείχους του αίσχους, σημάδεψε μ' έναν τρόπο συμβολικό αλλά και πραγματικό ταυτόχρονα τη σημαντικότερη, κατά την άποψή μας, εξέλιξη που έφερε το «τέλος του σοσιαλισμού»: Την κατάρρευση της Γιάλτας, δηλαδή την κατάρρευση του συστήματος των υπερδυνάμεων και του χωρισμού του κόσμου —και της Ευρώπης πρώτα και κύρια— σε δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα, όπου κάθε κίνηση αποσκίρτησης ή αυτονομίας στο εσωτερικό του ενός είχε επιπτώσεις προς όφελος του αντιπάλου. Η κατάρρευση του δογματος της «περιορισμένης ανεξαρτησίας», του δόγματος Μπρέζνιεφ, δεν απελευθερώνει μόνο τις χώρες της Ανατολής, αλλά αντίστοιχα απελευθερώνει και τις χώρες του δυτικού στρατοπέδου από την κατ' ανάγκην συσπείρωσή τους κάτω από την αμερικανική ομπρέλα. Σήμερα οι αποφάσεις και οι κινήσεις των χωρών της Δύσης δεν είναι υποχρεωμένες να παίρνουν υπ' όψιν τα «συνολικά συμφέροντα» του δυτικού μπλοκ, αλλά έχουν πολύ μεγαλύτερα περιθώρια αυτονομίας.

Έτσι για πρώτη φορά μετά το 1945 —ίσως για πρώτη φορά μετά το 1914— τα ευρωπαϊκά έθνη έχουν τη δυνατότητα να οικοδομήσουν έναν ενιαίο πόλο, από τον Ατλαντικό μέχρι τα Ουράλια, που θα μπορεί να αμφισβητήσει τόσο την αμερικανική κυριαρχία όσο και τη σοβιετική.

Φυσικά αυτή η ενωμένη Ευρώπη δεν αποτελεί σήμερα παρά μια δυνατότητα, μια ευχή των εθνών της. Γιατί, αν η Δυτική Ευρώπη μπόρεσε μέσα από μια διαδικασία λίγο πολύ ομαλής καπιταλιστικής ολοκλήρωσης να ξεπεράσει τόσο τους αντιμαχόμενους επί μέρους ευρωπαϊκούς ιμπεριαλισμούς, που την οδήγησαν σε δύο παγκόσμιους πολέμους, όσο και τις εθνικές αντιπαλότητες και αντιπαραθέσεις, δεν συμβαίνει το ίδιο και στην Ανατολή, όπου η «σοσιαλιστική λύση» των εθνικών προβλημάτων με την ταυτόχρονη καταπίεση όλων των εθνών από τον ρώσικο ολοκληρωτισμό έχει αφήσει την κατάσταση στο... 1914. Μια ματιά μόνο στον χάρτη των εθνοτήτων της Ανατολικής Ευρώπης αρκεί για να μας πείσει. Παντού υπάρχουν μειονότητες και ο φόβος της γερμανικής ενοποίησης (πέραν του ότι θα δημιουργήσει έναν οικονομικό γίγαντα) έχει να κάνει και με το γεγονός ότι περίπου δέκα εκατομμύρια Γερμανοί κατοικούν ανατολικά των συνόρων Όντερ-Νάισε. Αν δε φτάσουμε στην ΕΣΣΔ, που σπαράσσεται από αλληλοσυγκρούομενες εθνικές διεκδικήσεις, θα καταλάβουμε ότι ήρθε πλέον το πλήρωμα του χρόνου για να εξοφληθούν όλοι οι εκκρεμείς λογαριασμοί.

Το «ξεπάγωμα» της Ανατολής και η κατάρρευση της Γιάλτας μας εισάγουν —τουλάχιστον στην Ευρώπη— εκ νέου σ' έναν κόσμο ρευστότητας. Σ' ένα κόσμο που μπορεί να θέτει ως πλαίσιο την ευχή της ευρωπαϊκής ενοποίησης (και τη δυνατότητά της), αλλά είναι ανοιχτός σε όλες τις πιθανότητες. Για το καλύτερο και για το χειρότερο.

Οι εξελίξεις στην Κεντρική Ευρώπη και πρώτα και κύρια στην Ανατολική Γερμανία (το 13ο μέλος της ΕΟΚ όπως αποκαλείται λόγω του ειδικού καθεστώτος σύνδεσης με την ΕΟΚ μέσω της ΟΔΓ), όπως είναι φυσικό, μετατοπίζουν δραματικά τον άξονα της Κοινότητας προς βορράν και έτσι η μεσογειακή της πολιτική περνά σε δεύτερη μοίρα. Βλέπουμε, έτσι, να απορρίπτεται με άγνωστη ως τα σήμερα σθεναρότητα κάθε συζήτηση για ένταξη της Τουρκίας στην Κοινότητα, αλλά και

κάθε επέκτασή της προς νότον. Οι πολιτικές, οικονομικές κλπ προτεραιότητες βρίσκονται σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη, σε ένα είδος περιορισμένου «σχεδίου Μάρσαλ» για την οικονομική ανόρθωση της Ανατολής και την ένταξη των χωρών αυτών, σε ένα προβλέψιμο πάντως μέλλον, στην ΕΟΚ.

Η στροφή αυτή της Κοινότητας εμπεριέχει ασφαλώς κάποιους κινδύνους για την Ελλάδα, όχι όμως λογιστικού χαρακτήρα. Στο βαθμό που η χώρα μας θα μένει ένας παθητικός θεατής αυτών των εξελίξεων και δεν λαμβάνει αποφασιστικό μέρος σ' αυτές (πράγμα που όπως θα δείξουμε παρακάτω θα μπορούσε να κάνει) τότε μοιραία ο ρόλος της μέσα στην Κοινότητα θα υποβαθμιστεί και οικονομικά, αλλά κυρίως πολιτικά. Θα περιοριστεί στο περιθώριο των πολιτικών εξελίξεων, στο ρόλο του παρία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, ένα τουριστικό παράσιτο, τις πολιτικές ενστάσεις του οποίου ουδείς θα παίρνει υπ' όψιν.

Αυτός ο κίνδυνος υποβάθμισης είναι υπαρκτός, αλλά όχι και αναπόφευκτος. Αντίθετα η θέση της χώρας στα Βαλκάνια, που σιγά σιγά αφυπνίζονται και προσπαθούν να μπουν —με δραματικό τρόπο όπως έδειξε το παράδειγμα της Ρουμανίας— στον κυκλώνα της δημοκρατικής επανάστασης, είναι προνομιακή, μιας και αποτελεί τον μόνο δίαυλο επικοινωνίας των βαλκανικών χωρών με την ΕΟΚ.

Όσο και αν η Γιάλτα είχε ξεδιπλώσει το «σιδηρούν παραπέτασμα» και στα Βαλκάνια, αυτός ο χώρος παρέμενε «βαλκανοποιημένος», μιας και υφίστατο με τον πιο έντονο τρόπο την κρίση και τη διάσπαση του λεγόμενου «σοσιαλιστικού στρατόπεδου». Πρώτα η Γιουγκοσλαβία με την απομάκρυνσή της από την Κομινφόρμ, κατόπιν η Αλβανία με τις διαδοχικές της ρήξεις με τα παγκόσμια κέντρα του σοσιαλισμού (ΕΣΣΔ, Κίνα), τέλος η Ρουμανία που οικοδομούσε τον τσαουσεσκικό σοσιαλισμό διαφοροποιούμενη από τις κατευθυντήριες γραμμές της Μόσχας (πράγμα που της επέτρεψε να είναι για πολύ μεγάλο διάστημα το «χαϊδεμένο παιδί» της Δύσης), αποτελούσαν μαζί με την μόνη πιστή στη μοσχοβίτικη ορθοδοξία Βουλγαρία, η κάθε μία και μια ξεχωριστή εκδοχή του σοσιαλισμού, τις ξεχωριστές ψηφίδες του βαλκανικού παλίμψηστου. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η μόνη βαλκανική ενότητα που μπορούσε να υπάρξει ήταν αυτή του ψυχρού πολέμου και της Γιάλτας. Ο χωρισμός σε δύο αντίπαλα στρατόπεδα, σε ένα «αυτοί» και σε ένα «εμείς», όπου μόνο ο φόβος του αντιπάλου δέους μπορούσε να συγκρατεί μια πλασματική ενότητα.

Η δημοκρατική επανάσταση που σαρώνει τις χώρες των Βαλκανίων (πλήν της Αλβανίας, όταν τουλάχιστον γράφονται αυτές οι γραμμές) ενεργοποιεί δύο τάσεις στο χώρο αυτό: Από τη μια, ακόμη μεγαλύτερη ρευστότητα, με έντονες διαφοροποιήσεις στην ταχύτητα και στην κατεύθυνση των αλλαγών, η οποία συνοδεύεται, όπως είναι φυσικό, με την αναθέρμανση όλων των εθνικών και μειονοτικών προβλημάτων που ο σοσιαλισμός είχε παγώσει. Έτσι, ενώ στη Ρουμανία η τσαουσεσκική δικτατορία ανατρέπεται από τον εξεγερμένο λαό που απαιτεί πλήρη δημοκρατικά δικαιώματα, στη γειτονική Βουλγαρία οι αλλαγές γίνονται περισσότερο από τα πάνω, από τις μεταρρυθμιστικές πτέρυγες του κόμματος, το οποίο άλλωστε παραμένει ακόμη στην εξουσία, ενώ στη Γιουγκοσλαβία, η οποία σπαράσσεται από τις εσωτερικές της αντιθέσεις, η συζήτηση για την καθιέρωση του πολυκομματισμού και της δημοκρατίας βρίσκεται μόλις στην αρχή της — αν και στο Βορρά, η Σλοβενία, η οποία βρίσκεται στα πρόθυρα της απόσχισης, τον εφαρμόζει ήδη. Βλέπουμε λοιπόν ότι σε αυτό το επίπεδο οι χώρες της Βαλκανικής βαδίζουν με πολύ διαφορετικές ταχύτητες.

Υπάρχει όμως ένα στοιχείο, που αφήνει να διαφανεί μια τάση, με βάση την οποία είναι δυνατόν να οικοδομηθεί η βαλκανική ενότητα. Κι αυτό είναι το στοιχείο της οικονομικής καθυστέρησης, λίγο πολύ παρόμοιας για όλες τις βαλκανικές χώρες, και η προσμονή ότι το ξεπέρασμά της θα επιτευχθεί στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ενοποίησης — η οποία με τον ένα ή τον άλλο τρόπο περνά μέσα από την ΕΟΚ. Και ο μόνος δίαυλος των βαλκανικών χωρών προς την ΕΟΚ σήμερα, ιδιαίτερα μετά

Είναι εποχή χαράς, φίλε μου! Νικήσαμε! Τό ξέρεις; Ό καπιταλισμός θριάμβευσε. Ό κομμουνισμός κατέρρευσε. Τό σύστημά μας έπικράτησε! Νικήσαμε! Χαμογέλα!

την κεντροευρωπαϊκή στροφή της Κοινότητας, είναι η Ελλάδα.

Αυτόν τον τεράστιο ρόλο καλείται σήμερα να παίξει η χώρα μας, να πρωταγωνιστήσει δηλαδή στη βαλκανική ενοποίηση, αν δεν θέλει να κυριαρχήσει η τάση μιας περαιτέρω «βαλκανοποίησης» των Βαλκανίων, όπου οι εθνικές αντιθέσεις και συνακόλουθα οι άξονες συμμαχιών, με κέντρο από τη μια την Τουρκία και τη Γιουγκοσλαβία και από την άλλη την Ελλάδα και την Βουλγαρία, θα κυριαρχούν στην περιοχή. Σήμερα, παρουσιάζεται για πρώτη φορά η ιστορική ευκαιρία για τη χώρα μας, να οικοδομήσει την ενότητα του ιστορικού της χώρου και να την αντιπαρατάξει στον όγκο του τούρκικου ιμπεριαλισμού. Να αντιπαρατάξει την ενότητα των 65 εκατομμυρίων κατοίκων της Βαλκανικής.

Αν κάτι τέτοιο σήμερα, με την κατάσταση οικονομικής και πολιτικής κρίσης την οποία διέρχεται η Ελλάδα και την συνακόλουθη περιθωριοποίησή της στη διεθνή σκηνή, φαντάζει ως σενάριο πολιτικής φαντασίας, είναι ταυτόχρονα κάτι περισσότερο από απαραίτητο, είναι ζωτική ανάγκη για την Ελλάδα, μπροστά στην στροφή της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής που ακολουθεί τα γεγονότα στην Ανατολή.

Σήμερα, μπορούμε απλά να διαβλέψουμε τις τάσεις της τουρκικής πολιτικής στην παρούσα συγκυρία, που σημαδεύεται από δύο γεγονότα: την ουσιαστική άρνηση της ΕΟΚ κάθε συζήτησης για τουρκική ένταξη στο άμεσο μέλλον και την ύφεση στις σχέσεις των δύο υπερδυνάμεων.

Από τη μια, το κλείσιμο του δρόμου της Τουρκίας προς την ΕΟΚ σημαίνει μια ήττα των εκσυγχρονιστικών εκείνων δυνάμεων —αρκετά αδύναμων και υπό την στρατιωτική κηδεμονία άλλωστε— που έβλεπαν την οικονομική επέκταση ως το προσφορότερο μέσο για την κυριαρχία της Τουρκίας στην περιοχή και την αναβάθμιση του ρόλου της.

Από την άλλη, η στρατιωτική ύφεση στις σχέσεις των δύο υπερδυνάμεων και η υποβάθμιση της στρατιωτικής αντιπαράθεσης και των συμβατικών εξοπλισμών, μειώνει ως ένα βαθμό τον στρατηγικό ρόλο που έπαιζε η Τουρκία για το δυτικό μπλοκ. Φυσικά δεν πρέπει να ξεχνάμε εδώ ότι η Τουρκία παραμένει η χώρα εκείνη του δυτικού μπλοκ που έχει τα πιο εκτεταμένη σύνορα με την ΕΣΣΔ και ότι, όπως σπεύδουν να υπογραμμίσουν τούρκοι στρατηγοί, «τίποτε δεν έχει κριθεί»

και μια ενδεχομένη ανατροπή του Γκορμπατσώφ θα έκανε και πάλι πολύτιμο το ρόλο της Τουρκίας για το ΝΑΤΟ.

Οι ανακατατάξεις αυτές αναπροσανατολίζουν αντίστοιχα και της κατευθύνσεις της τουρκικής πολιτικής. Από τη μια η αναταραχή στις νότιες δημοκρατίες της ΕΣΣΔ, που είναι μουσουλμανικές και τουρκόφωνες, δίνει νέα ώθηση στο όραμα του παντουρκισμού, μιας Τουρκίας που ξεκινώντας από το Αιγαίο θα αγκαλιάζει όλους τους τουρκόφωνους πληθυσμούς μέχρι τη... Μογγολία, συνδυαζόμενη με την έξαρση του ισλαμισμού μέσα στην ίδια τη χώρα.

Από την άλλη, η τουρκική πολιτική δείχνει να θέλει να σταθεροποιήσει τον ηγεμονικό της ρόλο προς νότον, τόσο σε σχέση με το Ιράκ, όσο και με τη Συρία, συνδυάζοντας μια τέτοια πολιτική με μια «οριστική λύση» του κουρδικού προβλήματος, την κατάπνιξη δηλαδή του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα των Κούρδων πατριωτών. Το επεισόδιο του φράγματος Ατατούρκ και οι «διακριτικές» απειλές προς Συρία και Ιράκ, ότι θα τους διακόψει την παροχή νερού καταδικάζοντας έτσι την αγροτική τους οικονομία σε μαρασμό, ήταν μια επίδειξη δύναμης και αφορούσε κυρίως τη βοήθεια που παρέχει η Συρία στο κούρδικο αντάρτικο.

Οι αναπροσανατολισμοί αυτοί της τούρκικης εξωτερικής πολιτικής δεν σημαίνουν σε καμιά περίπτωση ότι παραιτείται από τις «δυτικές» της απαιτήσεις. Αντίθετα, κρατώντας την πάγια άκαμπτη στάση στο Κυπριακό, στέλνει το μήνυμα ότι τίποτε δεν έχει αλλάξει, ενώ παίζει με ακόμη μεγαλύτερη ένταση το χαρτί των μειονοτήτων στη Βαλκανική. Απέναντι στη χώρα μας, οι επεμβάσεις της Τουρκίας με πρόσχημα τις μουσουλμανικές μειονότητες δείχνουν πως θα αποτελέσουν στο μέλλον πάγιο και όλο και πιο βαρύνον στοιχείο της πολιτικής της, ενώ προσπαθεί να εκμεταλλευτεί την αλλαγή στη Βουλγαρία για μια συνολική επαναδιαπραγμάτευση του θέματος της εκεί μειονότητας —ένα θέμα που την είχε οδηγήσει για πρώτη φορά σε μια ήττα, αφού το ρεύμα των βούλγαρων μουσουλμάνων είχε αντιστραφεί και ήδη επέστρεφε στη Βουλγαρία, απογοητευμένο από τον παράδεισο που δεν μπορούσε να του προσφέρει η «μητέρα πατρίδα» Τουρκία. Παράλληλα προσπαθεί να οικοδομήσει τους δικούς της άξονες συμμαχιών στα Βαλκάνια, με τη Γιουγκοσλαβία και την Αλβανία, με βάση την αντίθεσή τους απέναντι στην Ελλάδα για το «Μακεδονικό» και το Βορειοηπειρωτικό.

Βλέπουμε λοιπόν ότι, μέσα σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από την ρευστότητά του, αλλά και από την δυνατότητά του —τουλάχιστον στην Ευρώπη— για πρώτη φορά να ενοποιηθεί, η τουρκική πολιτική μπορεί να αναπροσανατολίζεται, αλλά τα επιθετικά της χαρακτηριστικά παραμένουν τα ίδια και, πράγμα ακόμη πιο δυσοίωνο, αναβαπτίζονται στα νάματα του ισλαμικού επιθετισμού. Απέναντί της η Ελλάδα τι έχει να επιδείξει; Πολιτική και οικονομική κρίση, διεθνής περιθωριοποίηση, καταναλωτική ευωχία. Ένας λαός Λωτοφάγων πεθαίνει καθημερινά σε πόλεις-θαλάμους αερίων και το μόνο που ζητά είναι η μονιμοποίησή του στο δημόσιο. Η κοσμογονία που συμβαίνει στην Ανατολική Ευρώπη μοιάζει σαν ένα επεισόδιο σε κάποια απομακρυσμένη επαρχία. Ούτε οι άρχουσες ούτε οι αρχόμενες τάξεις μοιάζουν ικανές να βγάλουν τη χώρα από το αδιέξοδο, ούτε φυσικά να εκμεταλλευτούν την ιστορική ευκαιρία. Δεν θέλουμε να είμαστε απαισιόδοξοι. **Γνωρίζουμε πολύ καλά, ότι η ελληνική κοινωνία διαθέτει τις δημιουργικές δυνάμεις για να ξεπεράσει το αδιέξοδο. Κι όπως μας έχει δείξει πολλές φορές η ιστορία αυτού του τόπου, «μια σπίθα αρκεί για να ανάψει φωτιά στον κάμπο»...**

Σπύρος Κουκουριώτης

Θεραπεία κατά τοῦ τζόγου...

Σάν εἴμαστε μικρά παιδιά στά Γιάννινα καί παίζαμε τήν πρωτοχρονιά κάνα χαρτάκι, ποτέ μας δέν καταλαβαίναμε τόν παπποῦ πού ἀρνιότανε νά μᾶς κλείσει τετράδα σέ καμιά ξερή.

– Τὄκοψα τό κουμάρι παιδιά μου, τότε τό 1912, σάν μπῆκε ὁ ἑλληνικός στρατός στά Γιάννινα καί ἡσυχάσαμαν ἀπό τούς Τούρκους.

– Τί μπανταλωμάρες εἶναι αὐτές μωρέ παπποῦ; Ἔκοψες τά χαρτιά πού ἑνώθηκε ἡ Ἤπειρος μέ τήν Ἑλλάδα;

Ἡ ἀπορία μοῦ λύθηκε μόλις φέτος, διαβάζοντας τήν Κυπριακή «Σημερινή» τῆς 4/2/90:

«Τί ἄλλο ἀπό ἕνα τεράστιο καζίνο εἶναι ἡ Κύπρος ὅταν προσφέρει: Κρατικά λαχεῖα ἑβδομαδιαίως μέ συχνές ἔκτακτες κληρώσεις τοῦ μισοῦ καί ἄνω ἑκατομμυρίου, τηλεοπτικά λαχεῖα, συντεχνιακά λαχεῖα, λαχεῖα συντακτῶν, λαχεῖα οἰκοδόμων, λαχεῖα φιλανθρωπικῶν, πολιτιστικῶν καί ἀθλητικῶν συλλόγων, ΠΡΟ-ΠΟ, πούλς, ἱπποδρομιακά στοιχήματα καί φυσικά, χαρτοπαικτικές λέσχες γιά ὅλα τά βαλάντια.»

Στήν ἴδια ἐφημερίδα καί ἡ ἐξήγηση: «Ὅταν μετά τήν εἰσβολή τό 1974, λέγει ὁ Κωστάκης Γρηγορίου, διευθυντής τοῦ πρακτορείου στοιχημάτων «Κερτεμιάν», προβληματιζόμαστε ἄν θά λειτουργήσουμε ξανά, οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ πρακτορείου στήν Ἀγγλία μᾶς εἶπαν τά ἑξῆς: Σέ ὅποια χώρα ὑπῆρχε κρίση, εἶχε σάν ἐπακόλουθο τήν αὔξηση στή συμμετοχή σέ τυχερά παιχνίδια. Ἡ θεωρία αὐτή ἀποδείχτηκε ὀρθή καί στήν Κύπρο μετά τό 1974».

Καί συμπληρώνει ὁ ψυχολόγος Ἄθως Ἐρωτοκρίτου: «... Αὐτό πρέπει νά ἔχει σχέση μέ τήν ἀνασφάλεια πού νοιώθουμε λόγω τῆς ἡμικατεχόμενης πατρίδας καί τῆς καταστροφῆς, τῆς ἀνάγκης νά ζήσουμε τό σήμερα γιατί φοβόμαστε τό αὔριο... καί μέσα ἀπ᾽ αὐτή τήν παραζάλη τοῦ κέρδους νά ξεφύγουμε ἀπό τό φόβο τῆς ἐξαφάνισής μας».

Τώρα κατάλαβα, μεγάλε παπποῦ!

Λιο

Κωλοέλληνες

Ὁ δεκαπεντάχρονος Καλτεζᾶς εἶναι νεκρός, χτυπημένος πισώπλατα.

Ὁ δολοφόνος του Μελίστας εἶναι ἀθῶος.

Κι ἐμεῖς φρικιοῦμε γιά τίς ζημιές πού προξένησε στό Πολυτεχνεῖο ὁ «ἀνθός τῆς νεολαίας».

N.M.

Αἰγαῖο καί Ἀμαζονία

Τί συνδέει τό πυκνό δάσος τῆς βροχῆς στό μακρινό Ἀμαζόνιο μέ τά κατάξερα βράχια τοῦ Αἰγαίου τοῦ φωτός; Μά φυσικά «ἡ δανειοληπτική ἱκανότητα» τῶν ἄκρων τους! Ποῦ παρέμενε γιά χρόνια «ὑψηλή» κατά τίς ἀνακοινώσεις μεγάλων οἰκονομολόγων, Ἑλλήνων καί Βραζιλιάνων!

«Κανένας δέν δουλεύει κι ὅλοι περνάνε φίνα» ἀναρωτιοῦνται συχνά οἱ Νεοέλληνες σάν τούς Ἰνδιάνους τοῦ Ἀμαζονίου. Ταβέρνα καί σάμπα, συρτάκι καί λαμπάντα! Ποῦ τά βρίσκουν, ποῦ τά βρίσκουν;

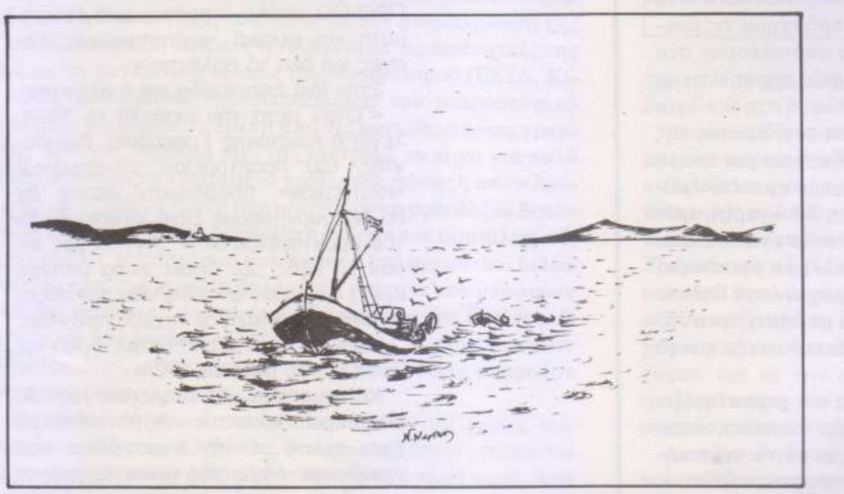
«Τό Ἑλληνικό χρέος ἀπό ἐξωτερικό δανεισμό ἔφτασε τά 20 δισ. δολλάρια» (οἱ εἰδήσεις). Τά νέα εἶχαν φτάσει στή Βραζιλία πρίν δέκα χρόνια: 200 δισ. δολλάρια! Ἦταν τά δάνεια πού ἔπαιρναν ἀπ᾿ ἔξω οἱ καλές οἱ κυβερνήσεις. Γιά νά μή λείψει τίποτα ἀπ᾿ τό λαό. Γιά νά μή φωνάζει, νά μή στεναχωριέται, γιά νά ψηφίζει μόνο!

Καί οἱ «κουτόφραγκοι» δίνουν τά δάνεια μέ τή σέσουλα! Κάποιοι πονηρεμένοι γραικύλοι σιγομουρμούριζαν: Δέν βαριέσαι, φᾶτε τώρα κι ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα νά ξεπληρώσουμε, ξέρετε τί θά πάρουν!!

Οἱ κουτόφραγκοι ξέρανε καλά τί θά πάρουν! Δύο Ἑλλάδες εἶναι ἡ ἔκταση τῶν δασῶν τοῦ Ἀμαζονίου πού ξεχερσώνουν κάθε χρόνο οἱ πολυεθνικές γιά νά ξεπληρωθοῦν τά χρέη τῆς Βραζιλίας.

«Μετά ἀπό ἀπαίτηση τῆς Ε.Ο.Κ. ἡ Βουλή τῶν Ἑλλήνων ἐπέτρεψε τήν ἀγορά γῆς ἀπό ξένους ἀκόμα καί γιά περιοχές τῆς παραμεθορίου». Χρέη εἶναι αὐτά κι εἶναι ἡ ὥρα νά πληρώσουμε. «Ἡ καλύτερη ἐπένδυση αὐτή τή στιγμή στήν Εὐρώπη θεωρεῖται ἡ ἀγορά Ἑλληνικῆς γῆς». Μά φυσικά! Μόνο οἱ Ἕλληνες δέν ξέρουν σέ τί παράδεισο ἔχουν γεννηθεῖ. Οἱ ξένοι τό ξέρουν. Καί τώρα πού μέ τή «διολίσθηση» τῆς δραχμῆς μ᾿ ἕνα μηνιάτικο ὁ κάθε Ἀγγλογαλλογερμανός ἀγοράζει παραλιακό οἰκόπεδο στήν Ἑλλάδα, θά δοῦμε τί θά ἀπομείνει μετά ἀπό τόση μαεστρία δανειοληπτική.

Λιο

Ἀντιρρησίες συνείδησης...

«Πέντε ἀκόμη νέοι προστέθηκαν στούς Ἕλληνες ἀντιρρησίες συνείδησης γιά μή θρησκευτικούς λόγους οἱ ὁποῖοι ἔτσι γίνονται 27» (ἐφημερίδες τῆς 14-2-90). Οἱ πέντε νεοφώτιστοι ἐδήλωσαν: Ἀρνούμαστε νά ὑπηρετήσουμε τή θητεία μας στό στρατό, γιατί εἴμαστε ἀντίθετοι σ᾿ αὐτόν τό μηχανισμό ἐκπαίδευσης δολοφόνων καί καταστολῆς καί ἐπειδή διακατεχόμαστε ἀπό βαθιά ἀνθρωπιστικά φιλειρηνικά αἰσθήματα καί ἰδέες».

... ἡ ἀσυνείδητοι ἀντιρρησίες...

Ἄς θυμηθοῦμε λοιπόν μερικούς μηχανισμούς ἐκπαίδευσης δολοφόνων: Οἱ ἁρματολοί καί οἱ κλέφτες, τό ἀσκέρι τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ ἑλληνικός στρατός πού ἀπελευθέρωσε τήν Ἤπειρο καί τή Μακεδονία, οἱ πολεμιστές τῆς Ἐθνικῆς ἀντίστασης. Καί μερικούς ἀπάνθρωπους πολεμοχαρεῖς: Ὁ Κατσαντώνης, ὁ Μακρυγιάννης, ὁ Βελουχιώτης, ὁ Ἀλέξανδρος Παναγούλης (ὁ τελευταῖος μάλιστα ἔφτασε στό σημεῖο νά ὁμολογήσει πώς πράγματι ἦταν ὁ ὑποψήφιος δολοφόνος τοῦ δικτάτορα Παπαδόπουλου!)

...Γερουσιαστές ἀντιρρησίες

Ἡ ἐπιτροπή Ἑλλήνων ἀντιρρησιῶν συνείδησης θά ἐπισκεφθεῖ τίς ΗΠΑ ὅπου θά συναντηθεῖ καί μέ μέλη τοῦ Ἀμερικανικοῦ κογκρέσου. Φυσικά. Ἐκεῖ θά βροῦν πάρα πολλούς γερουσιαστές πού ἐνδιαφέρονται ζωηρά γιά τόν ἀφοπλισμό. Τῶν ἀδυνάτων καί καταπιεσμένων φυσικά.

... Καί Τοῦρκος ἀντιρρησίας συνείδησης!

... καί ἐπειδή λέγαμε πάντοτε στούς ἀντιρρησίες συνείδησης, ὅπως καί στούς Ἰεχωβάδες, νά πᾶνε πρῶτα νά πείσουν τούς Τούρκους νά πετάξουν τά ὅπλα ἀντί νά ἀφοπλίζουν τούς ἀδύνατους καί ἀπειλούμενους, ψάξαν, ψάξαν καί νά πού τόν βρῆκαν:

Λέγεται Τεϊφούν Γκεϋνούλ («Ἐλευθεροτυπία» 14-2-90) καί εἶναι ὁ πρῶτος Τοῦρκος ἀντιρρησίας συνείδησης (οἱ Ἰεχωβάδες ψάχνουν ἀκόμα). Συνεντεύξεις, φωτογραφίες ἀνφάς - προφίλ. Μπορεῖ νά εἶναι γνήσιος, μπορεῖ καί βαλτός ἀπ᾿ τήν Τουρκική Μυστική Ὑπηρεσία. Πού ἔχει συμφέρον βέβαια νά ἐνισχύσει τό κίνημα ἀντιρρησιῶν συνείδησης στήν Ἑλλάδα καί Τουρκία. Στή σωστή ἀναλογία φυσικά: 27 πρός 1.

... Τοῦρκος ἀντιρρησίας συνείδησης! Ὅπως λέμε Ἀλβανός τουρίστας!

Λιο

Πέτσινη Ἀνάσταση

Πλησιάζει Πάσχα. Ποῦ θά πᾶμε; Πᾶμε στήν Πόλη;

Νά φᾶμε ταβούκ-κογσού καί καλκάνι, ν᾿ ἀγοράσουμε καί μπόλικα δερμάτινα, νά εὐχαριστηθοῦμε Ἀνάσταση.

Ὑπάρχουν κάποιοι παλαβοί πού δέν πᾶνε στήν Πόλη, γιά νά δείξουν –λέει– τήν ἀπέχθειά τους στόν Τουρκικό φασισμό, τή συμπαράστασή τους σ᾿ αὐτούς πού ἀγωνίζονται ἐναντίον του, τήν ἄρνησή τους νά ξεχάσουν τά Σεπτεμβριανά τοῦ ᾿55, τόν ξεριζωμό 150.000 Κωνσταντινουπολιτῶν, τόν Ἀττίλα.

Παράξενοι ἄνθρωποι στ᾿ ἀλήθεια. Πῶς μπερδεύουν ἔτσι τά πολιτικά μέ τόν τουρισμό; Μοντέρνοι ἄνθρωποι εἴμαστε, τἄχουμε ξεπεράσει πιά αὐτά. Κι ἄλλωστε, μιά ζωή τήν ἔχουμε [ἐνῶ οἱ πρόσφυγες, τῆς Ἰωνίας, τοῦ Πόντου, τῆς Πόλης, τῆς Κερύνειας, ἔχουν φαίνεται δύο ζωές...].

Ν.Μ.

ΕΜΕΙΣ ΜΙΛΑΜΕ ΓΙΑ ΖΩΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΙΤΡΙΝΕΣ!!!

Το ευρηματικό αυτό σύνθημα των διαμαρτυρομένων για την αθώωση του Μελίστα, έμελλε να γίνει επίκαιρο για δεύτερη φορά την ίδια περίοδο.

Η δολοφονία στη Κομοτηνή του *Άγγελου Σολακίδη* από χέρι μουσουλμάνου –που το όπλισε η παντουρκιστική προπαγάνδα– και η βιτρινολογία των κάθε είδους «διεθνιστών» και όψιμων φίλων της μειονότητας, θύμισε τις βαθύτερες σχέσεις και ομοιότητες της εξουσίας και της «κοινωνικής της αντιπολίτευσης».

Για αυτή τη στάση άραγε έφταιγε μόνο το συλλογικό υποσυνείδητο των κατάλοιπων μιας κάποιας αριστεράς, που δεν μπορούσε παρά να ζηλέψει τα κλέη του ΣΕΚΕ;

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΤΙ;

Παρ᾽ ὅλο πού οἱ τελευταῖες ἐξελίξεις στό Κυπριακό καθιστοῦν ὅλο καί πιό δύσκολη τήν ἀναφορά στήν κοινή λογική, ἐντούτοις μέ τή χρήση τῆς πολυθρύλητης αὐτῆς κοινῆς λογικῆς μποροῦμε νά ὁδηγηθοῦμε σέ ἀσφαλεῖς κρίσεις γιά τήν πορεία τῶν ἐθνικῶν μας πραγμάτων. Καί τό πρῶτο συμπέρασμα, πού προκύπτει ἀβίαστα στήν παροῦσα συγκυρία, εἶναι τό ἑξῆς: ἡ διαδικασία τοῦ διαλόγου μέ τόν ἐκπρόσωπο τῆς τουρκικῆς κατοχῆς στην Κύπρο θα ἀποτύχει σέ κάθε περίπτωση.

Θά ἀποτύχει ὄχι μόνο γιατί ἡ τουρκική ἀδιαλλαξία ἐνισχύεται μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου. Ὄχι μόνο γιατί ἡ Τουρκία ἐξῆλθε οὐσιαστικά ἐνισχυμένη ἀπό τήν ὑπόθεση τοῦ Νταβός καί τίς ὀδυνηρότατες ὑποχωρήσεις τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν. Οἱ συνομιλίες θ᾽ ἀποτύχουν ὄχι μόνο γι᾽ αὐτούς τούς λόγους, ἀλλά κυρίως γιατί ἡ λύση, ἡ ὁποία ἐπιδιώκεται μέσω αὐτῆς τῆς τακτικῆς, ἀφήνει ἄθικτο τό πρόβλημα τῆς κατοχῆς, τό πρόβλημα τῆς ἄσκησης ἐν ἐλευθερίᾳ τῆς πολιτικῆς βούλησης τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου.

Μπορεῖ λοιπόν γιά τήν Τουρκία, τούς Ἀμερικανούς καί τόν πρόεδρο Βασιλείου, ἡ σκοπούμενη λύση νά εἶναι «δίκαιη καί βιώσιμη». Ὅμως γιά τόν Ἑλληνισμό τῆς Κύπρου εἶναι ἄδικη καί ἀβίωτη. Γιατί θα ἀφαιρεῖ ἀπό τόν λαό αὐτό, ὁριστικά πιά, τή δυνατότητα πολιτειακοῦ αὐτοκαθορισμοῦ καί θά τόν εἰσάγει σ᾽ ἕνα πολίτευμα οἰκοδομημένο πάνω στή λογική τῆς ξιφολόγχης.

Ἑπομένως, ἀπό τη δική μας σκοπιά, δηλαδή ἀπό τή σκοπιά τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κύπρου, ἡ ἀποτυχία τοῦ διαλόγου μέ τόν κατακτητή εἶναι δεδομένη. Εἴτε ναυαγήσει μεσοστρατίς, εἴτε καταλήξει σέ «συμπεφωνημένη λύση», ἡ ἀκολουθούμενη διαδικασία διαλόγου μέ τόν Ντεκτάς εἶναι ἀποτυχημένη ἀπό χέρι. Καί ὁ λόγος εἶναι, ὅτι ἡ βάση πάνω στήν ὁποία διεξάγεται αὐτή ἡ διαδικασία ἔχει ἀπό καιρό διαγράψει τό ζήτημα τῆς ἀπελευθέρωσης, τό ζήτημα τοῦ πολιτειακοῦ αὐτοκαθορισμοῦ τῶν Κυπρίων. Στήν οὐσία λοιπόν, ὁ διάλογος διεξάγεται ὄχι γιά νά βγοῦμε ἀπό τή φυλακή ἀλλά γιά νά ἐξωραΐσουμε τό κελλί μας. Γι᾽ αὐτό, ἡ ἐπανατοποθέτηση τοῦ Κυπριακοῦ μέ τή χάραξη σωστῆς ἐθνικῆς στρατηγικῆς, ἐξακολουθεῖ νά παραμένει μιά πρόκληση γιά τόν Κυπριακό Ἑλληνισμό. Μιά πρόκληση πού πρέπει ν᾽ ἀπαντηθεῖ ὑπεύθυνα.

Ἤδη ἡ τακτική τῶν τελευταίων ἐτῶν, ὄχι μόνο δέν συνέβαλε στήν ἐπανατοποθέτησή του ἀλλά προκάλεσε σοβαρότατες ὀπισθοδρομήσεις. Ὁ Ντεκτάς δέν παύει μέ κάθε εὐκαιρία νά τονίζει τίς πάγιες τουρκικές θέσεις: γεωγραφική διζωνικότητα, κυρίαρχο τουρκικό κρατίδιο στά κατεχόμενα ἐδάφη μας, κλπ. Οὔτε παραγνωρίζουμε τήν οὐσιαστική ἐγκατάλειψη τοῦ Κυπριακοῦ ἀπό τίς ἑλλαδικές κυβερνήσεις καί τήν παραχώρηση τῆς πρωτοβουλίας στόν Ἀττίλα. Ἄν προσθέσουμε δέ καί τή διάλυση τοῦ ἐσωτερικοῦ μετώπου στήν Κύπρο, τήν κούρσα τῶν ὑποχωρήσεων στήν ὁποία συναγωνίζονται τό ΑΚΕΛ καί ὁ ΔΗΣΥ, τήν προώθηση τῶν τουρκικῶν θέσεων ἀπό μιά ὑπολογίσιμη μερίδα τοῦ Κυπριακοῦ Τύπου, τήν ὑποτονικότητα τῆς ἀντιπολίτευσης καθώς καί τήν ἀπώλεια τοῦ κύρους της, καί τήν προϊοῦσα ἀδιαφορία πού μαστίζει τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ κατάσταση μοιάζει νά ἔχει φτάσει σ᾽ ἕνα σημεῖο όριακό.

Ἡ σημερινή εἰκόνα τοῦ ἐθνικοῦ προβλήματος τῆς Κύπρου εἶναι λοιπόν εἰκόνα παταγώδους κατάρρευσης. Κατάρρευσης, ὅμως, πού ἔχει ἴσως καί τή θετική της πλευρά.

Ἄν δέν χρεοκοπήσουν καί οἱ τελευταῖες ψευδαισθήσεις πού συνοδεύουν τήν πολιτική τοῦ κατευνασμοῦ καί τῶν ὑποχωρήσεων, εἶναι ἀδύνατο, φάνηκε καθαρά πιά, νά ἀρθρωθεῖ μιά πολιτική πού νά βασίζεται πάνω σέ ἄλλη λογική. Ζοῦμε μιά φάση ὅπου οἱ ψευδαισθήσεις κατακρημνίζονται ἡ μιά μετά τήν ἄλλη καί ἡ οὐσία τοῦ προβλήματος ξαναπροβάλλει γυμνή. Καταρρέουν τά ψηφίσματα, διακωμωδοῦνται ἡ «εἰλικρίνεια» καί ἡ «καλή μας θέληση», διασκορπίζονται οἱ μῦθοι περί «ξένων πιέσεων» ἐπί τῆς Τουρκίας, αὐτοακυρώνονται τά ψέμματα γιά «ἀγωνιστικές θελήσεις» τοῦ λαοῦ μας, καί τέλος διασκορπίζεται μιά καί καλή ὁ πιό ἀπατηλός ἀπ᾽ ὅλους τούς μύθους: ἐκεῖνος τῆς ἑλλαδικῆς συμπαράστασης, ὁ ὁποῖος γιά κάποια χρόνια εἶχε πάρει τό ὄνομα τῆς «συμπαράταξης». Ὁ Ἀττίλας τά γράφει ὅλα στά παλιά του τά παπούτσια καί ξεκαρδίζεται στά γέλια μέ τήν ἀφέλειά μας. Εἴμαστε καί πάλι μονάχοι μπροστά στή βουλιμία του. Καί τό ἀπελευθερωτικό μας πρόβλημα ἐξακολουθεῖ ἀκανθωδῶς νά ὑφίσταται.

Αὐτοί λοιπόν πού περιμένουν μιά «δίκαιη» λύση τοῦ Κυπριακοῦ μέσα ἀπό τίς ἀπαράδεκτες συνομιλίες καί τόν κατευνασμό τοῦ κατακτητῆ, θά ἐκπλαγοῦν καί πάλι μέ τό νέο γῦρο τῶν συνομιλιῶν. Καί μετά τή νέα χρεωκοπία θά εἶναι καιρός πιά γιά νά τεθεῖ τό αἴτημα τοῦ ἐπανασχεδιασμοῦ τῆς πολιτικῆς μας ἀπέναντι στό γεγονός τῆς κατοχῆς. Τά σπέρματα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ὑπάρχουν καί τώρα, ὅπως ὑπῆρχαν καί πάντα. Μέσα στά πολιτικά κόμματα, τά προσφυγικά σωματεῖα, τούς ἄλλους συλλογικούς φορεῖς. Ἡ χρεωκοπία τῶν συνομιλιῶν καί τῶν κομματικῶν ἤ ἄλλων ἡγεσιῶν πού ἐπενδύσανε τό πᾶν σ᾽ αὐτές, ἀποτελεῖ τήν ἰδανικότερη εὐκαιρία γιά καινούριες ζυμώσεις καί διεργασίες, μέ στόχο τό σωστό ἐθνικό προσανατολισμό. Στό γκρέμισμα τῶν δικῶν μας ψευδαισθήσεων θά πρέπει νά προστεθεῖ καί τό γενικότερο κλίμα πού δημιουργεῖται στά Βαλκάνια καί τή Μέση Ἀνατολή μέ τίς τελευταῖες ραγδαῖες ἐξελίξεις. Ὁ δρόμος γιά μιά ἐπανατοποθέτηση τοῦ μείζονος ἐθνικοῦ προβλήματος, ἄν καί γεμάτος ἐρείπια, εἶναι ἀκόμα ἀνοικτός.

Ἐκτός ἀπό μιά ἐπανεκτίμηση τοῦ γεγονότος τῆς κατοχῆς, σέ μιά ἐπανατοποθέτηση τοῦ Κυπριακοῦ ἐξυπακούεται ἀπαραιτήτως καί μιά ἐπαναθεώρηση τῆς σχέσης μας μέ τίς ἑλλαδικές κυβερνήσεις. Τό Νταβός καί τό ἀναποδογύρισμα τῆς ἑλλαδικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, καθώς καί ἡ γενικευμένη ἀδιαφορία πού ἐπακολούθησε, ἔδειξαν ὅτι ἡ Κύπρος δέν ἔχει τίποτα ν᾽ ἀντιτάξει στίς λανθασμένες ἐκτιμήσεις τῆς ἑκάστοτε ἑλληνικῆς κυβέρνησης. Πρᾶγμα ἐξάλλου πού ἰσχύει λίγο ἤ πολύ τά τελευταῖα τριάντα χρόνια. Γι᾽ αὐτό θά πρέπει νά βρεθοῦν ἤ τουλάχιστον ν᾽ ἀρχίσουν ν᾽ ἀναζητοῦνται οἱ κατάλληλοι τρόποι μέ τούς ὁποίους οἱ Κύπριοι θά θέτουν τήν ἑκάστοτε ἑλλαδική κυβέρνηση ἐνώπιον τῶν εὐθυνῶν της.

Πρέπει βέβαια νά ξεκαθαρίσουμε πρῶτα οἱ Κύπριοι τή στάση μας ἀπέναντι στήν κατοχή. Μιά στάση που, ἐκτός ἀπό τήν ψύχραιμη και βαθειά μελέτη τῶν πολιτικῶν δεδομένων, θά πρέπει νά βασίζεται στήν πίστη ὅτι τίποτα δέν εἶναι ὁριστικά τετελεσμένο μέσα στήν ἱστορία. Ἑπομένως οὔτε ἡ κατοχή, οὔτε ἡ ὑπεροχή τῆς Τουρκίας, οὔτε ὁ Ντεκτάς.

Τό κύριο στοιχεῖο πού μιά τέτοια στάση προϋποθέτει, εἶναι ἡ εὐθύνη. Εὐθύνη πού ὁδηγεῖ στήν ἐθελούσια ἐμπλοκή μας στήν ἱστορία καί τήν ἐξάντληση ὅλων τῶν δυνατοτήτων. Εἶναι ἡ μόνη ἐπιλογή. Ἐκτός κι ἄν θέλουμε νά ξεγελοῦμε αἰωνίως τόν ἑαυτό μας, ὅτι ἡ ὁμοσπονδιακή τουρκοκρατία τοῦ Ντεκτάς εἶναι «μόνιμη καί δίκαιη λύση».

Γιώργος Κυθραιώτης

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΠΡΟ

Η σημερινή πολιτική συγκυρία

Είναι πλέον πασιφανές ότι, όχι μόνο δεν υφίσταται κάποια εθνική στρατηγική για την απελευθέρωση της Κύπρου, αλλά αν οι σημερινές πολιτικές εξελίξεις και οι επίσημοι χειρισμοί γύρω από το κυπριακό ζήτημα διαγράφουν μια κεντρική λογική, η λογική αυτή σπρώχνεται από μια νοοτροπία εθνικής παραίτησης και σπρώχνει μια νοοτροπία σταδιακής αποδοχής των κατοχικών δεδομένων μέσα από μια καθαρά «τουρκική λύση» του κυπριακού. Στην εσωτερική πολιτική ζωή της Κύπρου κυριαρχούν τα τελευταία χρόνια κάποιες τάσεις εσωτερίκευσης της τουρκικής επεκτατικής λογικής και των «επιχειρημάτων» της από τους Έλληνες Κυπρίους. Είναι μια συνολική εκστρατεία, που θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί ως «πολιτικός Αττίλας». Όπως θα το έλεγε κι ένας παρατηρητής σαν τον καθηγητή Ν. Σαρρή, πρόκειται για εισχώρηση των τουρκικών «δομών σκέψης» στα κεφάλια των Ελλήνων. Ταυτόχρονα, διάφορα κέντρα εξουσίας και ιδεολογικοί μηχανισμοί του νέου σχηματισμού εξουσίας που παγιώνεται τα τελευταία χρόνια, εργάζονται προς την κατεύθυνση μιας ψυχολογικής προετοιμασίας του ελληνικού πληθυσμού της Κύπρου για αποδοχή ενός νέου πολιτειακού υβριδίου με καθαρά κατοχική λογική που θα ικανοποιεί τους δύο άμεσους στρατηγικούς στόχους του τουρκικού μικρο-ιμπεριαλισμού: την πολιτική εξουδετέρωση των Ελλήνων Κυπρίων και την εθνική απονεύρωση του κυπριακού ελληνισμού.

Σε πολιτικό επίπεδο η σημερινή κυβέρνηση της Κύπρου, ένα πολιτικά ασπόνδυλο σώμα που διαρκώς εκπέμπει ένα τεχνο-λαϊκισμό κι ένα ιδεολογικό αποκρυφισμό, εκφράζει την υπό άλλες συνθήκες απραγματοποίητη σύμπλευση του κομμουνιστικού (νεο-σταλινικού) ΑΚΕΛ και του φιλελεύθερου Δημοκρατικού Συναγερμού. Σε κοινωνικό επίπεδο οι κυρίαρχες επιλογές αντικατοπτρίζουν μια αναπτυξιακή λογική της «φυγής προς τα μπρος» μέσα από μια επιτυχημένη (δηλ. πειθήνια) ένταξη στη λογική του διεθνούς καταμερισμού εργασίας. Η επιτυχία αυτής της ένταξης στη διεθνή οικονομική δομή έγκειται στην «ευελιξία» και στην «προσαρμοστικότητα» του κοινωνικού «σώματος» και στην εκμετάλλευση κάποιων «ευκαιριών». Δεν είναι τυχαίο εξάλλου που μετά το 1974 η οικονομική ανάπτυξη στην Κύπρο παρουσιάσθηκε ως αντιστρόφως ανάλογη της πολιτικής ανάπτυξης. Λειτούργησε ενός είδους «οικονομικός πατριωτισμός», που μπορεί βέβαια να μη φτάνει εκείνο της Ν. Κορέας (έναντι της «άσωτης αδελφής» Β. Κορέας) ή εκείνον της Ταϊβάν, ωστόσο έχει ανάλογα ψυχο-κοινωνικά αντανακλαστικά.

Σύγκρουση δύο πολιτισμικών εκδοχών

Η οικονομική ευφορία ευνοεί την ραγδαία ανάπτυξη των λεγόμενων «μεσαίων στρωμάτων», που ολοένα και περισσότερα αποτελούν εύφορο έδαφος για μια συστηματική ιδεολογική αναθεώρηση και για μια γενική «αποεθνικοποίηση» του εθνικού ζητήματος. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, αυτό που χαρακτηρίζει το πολιτισμικό στίγμα της σημερινής Κύπρου είναι πλέον μια ορατή διελκυστίνδα μεταξύ μιας «ελληνοκεντρικής» και μιας «κυπροκεντρικής» θεώρησης και ευαισθησίας, τόσο στα πολιτικά όσο και στα πολιτιστικά θέματα. Αμέσως μετά το 1974 είχε καλλιεργηθεί ένα κλίμα «ιδεολογικού ρεβανσισμού» κατευθυνόμενο κυρίως από τα επιτελεία της θεσμικής αριστεράς (ΑΚΕΛ). Η γραφειοκρατική μηχανή του ΑΚΕΛ εύρισκε έτσι μια χρυσή ευκαιρία να απαλύνει τις εντυπώσεις από την ιστορικά δοσίλογη στάση της έναντι του αντιαποικιακού και εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του κυπριακού ελληνισμού. Ταυτόχρονα προωθούσε τα στενά κομματικά συμφέροντα που υπαγόρευαν την απομόνωση της Κύπρου, τόσο από τον ευρωπαϊκό χώρο, όπου έτεινε αβίαστα να ενταχθεί λόγω των πολιτειακών-θεσμικών επιλογών της (εξ ου και η πρωτόγονα αρνητική στάση του κόμματος αυτού έναντι της Ε.Ο.Κ.), όσο και από τον ευρύτερο πολιτισμικό χώρο, τον ιστορικά και εθνολογικά «φυσικό» χώρο της Κύπρου, δηλαδή τον ελληνικό εθνικό χώρο.

Αυτή η ιδεολογική εκστρατεία είχε τότε εξαντληθεί στη μυθολογία ενός «μετώπου των πατριωτικών και δημοκρατικών δυνάμεων», αλλά διαρκώς προωθούσε την υποχθόνια ιδέα μιας ταύτισης της Χούντας με την Ελλάδα. Η τελευταία περίοδος της διακυβέρνησης Κυπριανού αποτέλεσε απ' αυτή την άποψη μιαν ανάπαυλα. Σήμερα όμως εντείνονται ξανά τέτοιες πιέσεις αποκτώντας νέες μορφές ιδεολογικής νομιμοποίησης — για τις οποίες ουδόλως είναι άμοιρος ο νέος σχηματισμός εξουσίας. Εκτός όμως της θεσμικής αριστεράς, παρόμοιες θέσεις και αντιλήψεις προωθήθηκαν και μεταξύ ορισμένων ομάδων «διανοουμένων», οι οποίοι με αγγλόφωνα κυρίως συγγράμματα είχαν επιχειρήσει για χρόνια να αναθεωρήσουν κατά βούλησιν κι αυτήν ακόμη την ιστορία της Κύπρου, προωθώντας ποικιλόμορφα την ιδέα μιας «στενά κυπριακής συνείδησης». Ορατό αποκύημα αυτών των προσπαθειών αναβιώσεως μιας αποικιακής αντίληψης του χώρου και των σχέσεων με τον έξω κόσμο υπήρξε ο «Νεοκυπριακός Σύνδεσμος», που χρησίμευσε ως η «αιχμή του δόρατος» μιας υπόγειας και λανθάνουσας προπαγάνδας. Η βασική πολιτική αντίφαση αυτών των προσπαθειών είναι η τάση να βλέπουν και να αναλύουν το «κυπριακό» σαν να μην ήταν εθνικό πρόβλημα. Η βασική διαστροφή αυτής της σκέψης, που με τα χρόνια επηρέασε σε σημαντικό βαθμό την κυπριακή κοινωνία, είναι απλή, απλοϊκή

θα έλεγα: *έγκειται σε έναν αφελέστατο «στρουθοκαμηλισμό», που πάει να μάς δημιουργήσει την αυταπάτη πως αν εμείς καμωθούμε πως δεν είμαστε Έλληνες (ή τουλάχιστον πως δεν είμαστε «ακριβώς Έλληνες»), αλλά κάτι άλλο, τότε θα απαλλαγούμε από την κατακτητική ορμή της Τουρκίας...*

Αυτή η προσέγγιση φαίνεται ωστόσο να αυξάνει τα ερείσματά της, στο βαθμό που η συγκεκριμένη τροπή της κοινωνικής ανάπτυξης με τις έντονες ροπές «οικονομισμού» στη σκέψη και τη γενίκευση μιας «μικροαστικού τύπου» κοινωνικής συνείδησης, διογκώνει ένα «χαλαρό» κράμα «μεσαίων τάξεων», που παίζει ολοένα και σημαντικότερο ρόλο.

Διαπλοκή πολιτικών και πολιτιστικών επιλογών

Οι καθαρά πολιτικές εξελίξεις είναι αρκετά γνωστές. Χρειάζεται όμως ολοένα και περισσότερο να εμβαθύνουμε τόσο στις διασυνδέσεις της κοινωνικής εξέλιξης με την πολιτική τροπή των πραγμάτων, όσο και στη διαπλοκή των πολιτιστικών φαινομένων με τις πολιτικές εξελίξεις. Ιδιαίτερα ο τελευταίος άξονας προβληματισμού γίνεται διαρκώς και πιο ορατός. Τελευταία σημαντικά παραδείγματα, που έφτασαν στην επιφάνεια, ήταν εκείνα του καθορισμού της φυσιογνωμίας και του προσανατολισμού του υπό σχεδιασμόν Κυπριακού Πανεπιστημίου και της εξασφάλισης άμεσης λήψεως της εκπομπής της Ελληνικής Τηλεόρασης από τους Κύπριους τηλεθεατές. Και στίς δύο περιπτώσεις ήρθε στην επιφάνεια και κατέληξε σε δημόσιο διάλογο, με σοβαρές πολιτικές προεκτάσεις, όλη αυτή η «υπόγεια» ένταση γύρω από τις βασικές πολιτιστικές επιλογές, που γλα χρόνια διατρέχει την κυπριακή κοινωνία. Η αντιπαράθεση μορφοποιήθηκε και, σε κάποιο βαθμό απλοποιήθηκε, σε όρους «ελληνοκεντρικής» και «κυπροκεντρικής» θεώρησης (χαρακτηριστικό είναι ότι επιβλήθηκε μια ορολογία που προτάθηκε από τις πρώτες αντιδράσεις και κριτικές αναλύσεις της «ελληνοκεντρικής» πλευράς — βλ. για παράδειγμα σχετικά άρθρα και αναλύσεις στο περιοδικό *Ωρυμαγδός* και συγκεκριμένα στο τευχ. 5/6).

Διαπιστώνοντας τις νέες διαστάσεις που παίρνει, ιδιαίτερα μέσα στη σημερινή εποχή με το διαγραφόμενο κοινωνικό πλαίσιο της νέας δεκαετίας, αυτή η διαπλοκή πολιτικής και πολιτιστικής θεώρησης στο «κυπριακό», αξίζει τον κόπο να προτείνουμε, σε μια πρώτη προσέγγιση, δύο βασικά ερωτήματα. Προηγουμένως πρέπει ωστόσο να διευκρινήσουμε ότι η θεμελιακή πολιτική διαπίστωση και πρόταση που διατρέχει μια τέτοια ανάλυση είναι διπλή και είναι η εξής:

α) ότι ο ελληνισμός της Κύπρου, όσο και ευρύτερα, βρίσκεται σήμερα σε άμυνα (η Ελλάδα αμύνεται στις μέρες μας, γιατί δεν μπορεί πια να επιτίθεται, αλλά αμύνεται άσχημα, όπως έγραφε απ' το 1984 ένας οξυδερκής στοχαστής, ο Κ. Ζουράρις) και,

β) ότι ο ελληνισμός, μέσα τουλάχιστον από την εμπειρία της κυπριακής υπόστασης και εκδοχής του, πρέπει επιτέλους να συνειδητοποιήσει χωρίς συμπλέγματα και να εκμεταλλευτεί τον «πολυκεντρισμό» του.

Δύο άμεσες συνέπειες αυτών των θέσεων: **Σ' αυτή την αμυντική φάση που περνά η κυπριακός ελληνισμός, έχει αυξημένη σημασία η αντοχή του και επομένως αποκτά στρατηγική σημασία η διάσταση της πολιτισμικής ταυτότητας, καθώς και η δυνατότητα καθορισμού δια της πολιτισμικής αυτής ταυτότητας κάποιων μηχανισμών πολιτικής ταύτισης και συνεργασίας.** Δεύτερη συνέπεια είναι ότι δεν έχουν πλέον κοινωνικό εκτόπισμα οι ατελέσφορες συζητήσεις, στις οποίες διαπλέκονται είτε επαναστατικές ουτοπίες κάθε είδους είτε θεωρητικές διατριβές που επιμένουν στο θεσμικό πλαίσιο της πολιτικής και στις αναπόφευκτες αντιφάσεις της διττής κρατικής υπόστασης (Κυπριακή και Ελληνική Δημοκρατία). Έτσι που έφτασαν τα πράγματα, πολεμούμε μέσα από την Κυπριακή Δημοκρατία, την οποία εξάλλου σήμερα έχουν βαλθεί να ξηλώσουν οι «νεοκύπριοι» καθώς και όλοι οι άλλοι καλοθελητές της «κατοχικής ειρήνευσης».

Τα δύο ερωτήματα που γνωρίζουν κάποια προτεραιότητα μέσα στο σημερινό προβληματισμό της αντιμετώπισης της εθνικής κρίσης μπορούν να διατυπωθούν ως εξής: (α) πού βρίσκει τη λογική της και πώς εξηγείται η σύγκλιση των δύο συμβατικών άκρων του πολιτικού φάσματος της Κύπρου (κομμουνιστική αριστερά και φιλελεύθερη εθνικιστική δεξιά) σε μια πολιτική εθνικής παραίτησης και επικεντρώνεται στην αναζήτηση της «όποιας-και-να'ναι-λύσεως» (δηλ. μιας δήθεν λύσεως του «κυπριακού» που απονεκρώνοντας κι αυτά τα δημοκρατικά κεκτημένα του κυπριακού λαού, θα καθιστά την Τουρκία «κυρίαρχη στον κατεχόμενο Βορρά και συγκυρίαρχη στον ελεγχόμενο Νότο»); (β) ποιες είναι οι ιστορικές και κοινωνικές καταβολές της «νεοκυπριακής ιδεολογίας» που έχει πλέον διαχυθεί σε όλο το φάσμα των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων; Κι ακόμη ποιες είναι οι εστίες και τα σημεία συγκέντρωσης αυτής της ιδεολογίας;

Με την απάντηση σ' αυτά τα δύο ερωτήματα θα σχοληθούμε στο επόμενο τεύχος.

Πρόδρομος Προδρόμου

Ο ΑΛΛΟΣ ΑΤΤΙΛΑΣ

Από το 1974 ως σήμερα εξάγεται αδιάλειπτα από την Κύπρο ο τεχνητός και σκηνοθετημένος «μύθος του αγώνα» ενάντια στον Τούρκο εισβολέα, μάλιστα με τόση επιτυχία που κοντεύει να πείσει και τους ίδιους τους κατασκευαστές του. Στο εξαγωγικό αυτό εμπόριο επενδύονται οι ουτοπικές ελπίδες της εκμετάλλευσης του ανύπαρκτου ουμανισμού και φιλελευθερισμού των ευρωπαϊκών Δυνάμεων, ενώ παράλληλα ο μύθος αυτός αποτελεί την πανάκεια και το εχέγγυο για τον ανώδυνο καθησυχασμό των συνειδήσεων και την εξάλειψη των ενοχλητικών ενοχών, που οι ίδιοι αισθανόμαστε για τη μειοδοτική απάθεια και απραξία μας.

Η πραγματικότητα καταδείχνει άλλα φαινόμενα τραγικά και αξιοθρήνητα. Η Κύπρος σήμερα, ύστερα από μια θεαματική ανάκαμψη της οικονομίας της, βουλιάζει αύτανδρη μέσα στο τέλμα του υπερκαταναλωτισμού και της υπεραφθονίας. Σε όλα τα ταξικά στρώματα, τηρουμένων των αναλογιών, κυριαρχεί ο άκρατος ευδαιμονισμός και ο εφησυχασμός, η αλόγιστη σπατάλη και ο ανεκδιήγητος νεοπλουτισμός. Η αγωνιστική συνείδηση (αν υπήρξε ποτέ) έχει πολτοποιηθεί στα σαγόνια της αφθονίας και ο εθνικός εαυτός του Κυπρίου έχει υποταχθεί στο υποκατάστατο του καταναλωτικού εαυτού, που πάσχει από όλες τις αρρώστιες της αλλοτρίωσης.

Στο νησί έχουν θεσμοθετηθεί πια καινούριες αξίες και καινούρια εθνικά ιδεώδη εδραιωμένα στον ατομοκεντρισμό και στην ακόρεστη πλουτομανία. Με εξαίρεση κάποιες σπασμωδικές, επετειακές αγωνιστικές εκδηλώσεις κάποιων Κυπρίων γυναικών και κάποιες ευκαιριακές μικρο-αγωνιστικές διαδηλώσεις της μαθητικής νεολαίας, όλα τα άλλα έχουν ενταφιασθεί προ καιρού. Ο λαός ψηφίζει και αδρανεί παραδίδοντας εφησυχασμένος την ευθύνη στον αγώνα της ηγεσίας, που καθιερώθηκε από την εποχή του Μακαρίου. Το φαινόμενο είναι καθολικό και οι αγωνιστικές εξαιρέσεις σποραδικές. Νηφάλια πολιτική σκέψη και εγρήγορση διατηρούν ελάχιστοι. Οι υπόλοιποι έχουμε δουλωθεί από την αδηφάγα και φθοροποιό δύναμη της καταναλωτικής εποχής.

Κεντρική θέση στην καταλυτική αυτή κατάσταση έχει η γλωσσική αλλοτρίωση των Κυπρίων. Πρόκειται για ένα άλλο ΑΤΤΙΛΑ, που τον φιλοξενούμε ανυποψίαστοι «εντός των τειχών» και ο οποίος διαβρώνει και υποσκάπτει ανεμπόδιστα και από τις ρίζες της, την εθνική μας υπόσταση, αλώνει, ένδον, το δικαίωμα ύπαρξης και το εθνικό μας μέλλον. Με τα στοιχεία και τα ντοκουμέντα που παραθέτω στη συνέχεια προσπαθώ να συνθέσω και παρουσιάσω αυτήν ακριβώς την αφιονιστική κατάντια στο γλωσσικό επίπεδο:

■ Νοσηρό κατάλοιπο της αποικιοκρατίας είναι η ξενομανία που διακατέχει τη συνείδηση των ελλήνων της Κύπρου. Ιδιαίτερα δεσπόζει ο σεβασμός και ένας υποσυνείδητος εκστασιασμός για καθετί αγγλικό και πρώτιστα για την αγγλική γλώσσα, που τη μιλά η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού, ως άλλη μητρική γλώσσα.

Η τεχνολογική ανάπτυξη και ο καταναλωτισμός, η φοίτηση πολλών Κυπρίων στα αγγλικά πανεπιστήμια και διάφοροι άλλοι παράγοντες διογκώνουν και διαιωνίζουν την παράδοση αυτή, εις βάρος της εθνικής μας γλώσσας. Το φαινόμενο αυτό υποθάλπει και σταθεροποιεί η ανεξαρτησιακή πολιτική που εγκαινιάσθηκε από το 1960. Η Κύπρος απομακρύνθηκε τόσο από την Ελλάδα, που χάθηκε μέσα στην τεχνολογική ζούγκλα των «δράκων», μόνη και απροστάτευτη. Η ανεξαρτησιακή παράνοια αναπτύχθηκε σε στείρο πάθος που επιζητεί να σκοτώσει καθετί ελληνικό. Η απομάκρυνση από την ενωτική γραμμή και η καταδίκη της «Ένωσης» στην πολιτική συνείδηση των ανθρώπων, φαίνεται πως μηχανικά επέφερε και τη λανθάνουσα καταδίκη της ελληνικής γλώσσας. Μόνο έτσι εξηγείται η αντίξοη και αντινομική συμπεριφορά απέναντι στη γλώσσα μας.

■ Η αγγλική γλώσσα έχει εισβάλει πάνοπλη και κυριαρχήσει

στον καθημερινό προφορικό λόγο, αλώνοντας τόσο την κοινή ελληνική όσο και την τοπολαλιά, το κυπριακό ιδίωμα. Ιδιαίτερα ανάμεσα στους μορφωμένους και ιδιαίτατα τους τεχνοκράτες έχει εμφανισθεί μια νέα ερμαφρόδιτη και μπαστάρδικη γλώσσα, ανεπίτρεπτο μίγμα κοινής ελληνικής, κυπριακού ιδιώματος και αγγλικής, που τείνει να συναγωνισθεί το φαινόμενο της καλαβρέζικης λαλιάς.

Στο γλωσσικό αυτό μωσαϊκό οι λέξεις και οι φράσεις της αγγλικής χρησιμοποιούνται αυτούσιες και αναλλοίωτες, χωρίς οποιαδήποτε προσαρμογή τους στο ελληνικό τυπολογικό. Άρα δεν μιλούμε για τις λέξεις εκείνες, που προ καιρού διείσδυσαν, αφομοιώθηκαν και ενσωματώθηκαν στον προφορικό κυπριακό λόγο. Πρόκειται για νέο γλωσσικό φαινόμενο που γεννήθηκε με την ανεξαρτησία και νεάζει σήμερα προικοδοτημένο από τα στόματα χιλιάδων κυπρίων.

■ Η γλωσσική αγγλοκρατία αγγίζει τα όρια του εθνικού εξευτελισμού και της ντροπής στον τομέα των πινακίδων, ταμπελών, φωτεινών επιγραφών και διαφημίσεων. Πρώτιστα στα μεγάλα τουριστικά κέντρα (Αγία Νάπα, Πρωταράς, Λεμεσός κ.α.) το γλωσσικό σκηνικό σε συνάρτηση με το κοσμοπολίτικο περιβάλλον θα εξαπατούσε ακόμα και εξωγήινο, που θα νόμιζε σίγουρα, πως βρίσκεται στην πλατεία Τραφάλγκαρ του Λονδίνου ή κάπου στην Ιορδανία. Οι ταμπέλες, τα ονόματα και τα διαφημιστικά είναι όλα γραμμένα στα αγγλικά ή αραβικά. Γυρεύει ψύλλους στ' άχερα όποιος πασχίζει να ανακαλύψει αρχαιολογικά κατάλοιπα της αφανισμένης ελληνόφωνης ταμπελογραφίας, που έζησε το πάλαι ποτέ.

■ Δυστυχώς θα νόμιζε κάποιος ότι η ιερή αυτή νόσος χτύπησε μονάχα το φτωχό κοσμάκη, που ζαλίστηκε από το χρήμα και έχασε την πυξίδα του εθνικού του προσανατολισμού. Θα απογοητευθεί όμως. Το ολέθριο φαινόμενο κυριαρχεί σε όλα τα επίπεδα του κρατικού τομέα.

Στα ελληνικά σχολεία της Κύπρου (σοβαρολογώ) διδάσκονται μαθήματα στην αγγλική γλώσσα. Παραδειγματικά αναφέρω το μάθημα της λογιστικής που διδάσκεται στα Λύκεια. Η διδασκαλία στην τάξη, ο διάλογος, τα εγχειρίδια είναι όλα στα αγγλικά. Η δικαιολογία, ότι στον τομέα των επιχειρήσεων επικρατεί η αγγλική, είναι πράγματι κωμική και μάλιστα, όταν πρόκειται για ένα λαό του οποίου η γλώσσα πλήττεται από παντού και ο ίδιος αντιμετωπίζει πρόβλημα γενοκτονίας.

Στα αγγλικά διδάσκονται επίσης και οι Κύπριοι φοιτητές σε μια σειρά από ανώτερες σχολές, όπως: Ανώτερο Τεχνολογικό Ινστιτούτο (Α.Τ.Ι.), Δασικό Κολλέγιο Κύπρου, Ινστιτούτο Ξενοδοχειακών και Επισιτιστικών Τεχνών (ΙΞΕΤ), Νοσηλευτική Σχολή (στον τριετή κύκλο σπουδών και στα μεταπτυχιακά προγράμματα), Σχολή Υγειονομικών Επιθεωρητών κ.ά.

Οι πιο πάνω Σχολές είναι δημόσιες ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ Σχολές, στις οποίες το ίδιο το ελληνικό-κυπριακό κράτος καθορίζει ως γλώσσα διδασκαλίας τη γλώσσα των πρώην κατακτητών, που και σήμερα ακόμα ελέγχουν ένα μεγάλο τμήμα της Κύπρου, σύμφωνα με το δοτό Σύνταγμα της Ζυρίχης.

■ Αποκορύφωμα της παράνοιας στον τομέα αυτό είναι και ο οξύτατος διάλογος που γίνεται στον κυπριακό Τύπο σχετικά με τη γλώσσα του ιδρυομένου Πανεπιστημίου. Φαίνεται ότι ισχύουσα άποψη είναι να καθιερωθεί η αγγλική ως γλώσσα του κυπριακού Πανεπιστημίου με το εξής σκεπτικό: Θα διευκολύνει την προσέλευση Τουρκοκυπρίων και θα προωθήσει την προοπτική της επαναπροσέγγισης, θα προσελκύσει ξένους και ιδιαίτερα «κελλαπιδιφόρους» Άραβες από τη Μέση Ανατολή, *θα υψωθεί το επίπεδο* και η ποιότητα του Πανεπιστημίου, διότι η αγγλική εξυπηρετεί καλύτερα την επιστήμη.

Έτσι λοιπόν στο περιώνυμο και περιλάλητο κυπριακό Πανεπιστήμιο, στο εθνοσωτήριο πνευματικό μας Ίδρυμα, στο οποίο επενδύουμε τις ελπίδες της πνευματικής μας σωτηρίας, το οποίο αισιοδοξούμε ότι θα αποτελέσει κέντρο των εθνικών γραμμάτων και θα υψώσει τον εκθέτη της παιδείας μας, Έλληνες καθηγητές και παιδαγωγοί, έλληνες φοιτητές, ως άξιοι απόγονοι της αρχαίας ελληνικής παράδοσης, θα μιλούν και θα φωτίζονται στα ΑΓΓΛΙΚΑ!!!

Ντρέπομαι και μόνο που το έγραψα. Δυστυχώς όμως είναι αλήθεια. Γνωρίζω καθηγητές, μερικούς μάλιστα (ευτυχώς ελάχιστους) ονομαζόμενους φιλολόγους και άλλους σοφούς διανοητές και πνευματοπατέρες που υποστηρίζουν, ότι η αγγλική γλώσσα θα προσθέσει σοβαρότητα, κύρος και επιστημονική ποιότητα, *Αξιοπρέπεια* στο Πανεπιστήμιό μας.

Η γλώσσα των Ομηρικών επών και της τραγωδίας, η γλώσσα της «Ελληνικής Νομαρχίας», του Μακρυγιάννη, του Παπαδιαμάντη και του Καζαντζάκη, η γλώσσα του Βασίλη Μιχαηλίδη και του Σεφέρη, η γλώσσα που με μια ψήφο μόνο δεν είναι σήμερα η επίσημη γλώσσα των ΗΠΑ, δεν είναι κατάλληλη και ικανή να σώσει το κύρος και την αξιοπρέπεια του Πανεπιστημίου μας. Γιατί αλήθεια καταγγέλλουμε τους Τούρκους σε όλο τον κόσμο για την καταστροφή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς στα κατεχόμενα;

■ Στην Κύπρο υπάρχουν και λειτουργούν πληθώρα από αγγλικά σχολεία μέσης Παιδείας και Κολλέγια επανδρωμένα με ελληνοκύπριους καθηγητές, στα οποία φοιτούν επίσης ελληνοκύπριοι μαθητές και σπουδαστές: «English School Nicosia», «Americanos College», «Intercollege», «Frederic Polytechnic», «Philips College» και πολλά άλλα.

Αυτό βέβαια δεν είναι αρνητικό ούτε ασφαλώς και η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Αρνητική και καταδικαστέα είναι η νοοτροπία που επικρατεί και στην οποία οφείλεται η ύπαρξη όλων αυτών των ιδρυμάτων. Σε διάφορους ταξικούς κύκλους, όχι μόνο της αριστοκρατίας, πρυτανεύει η ψευδαίσθηση, ότι στα αγγλικά σχολεία το παιδί τους θα πάρει καλύτερη και εγκυρότερη μόρφωση, θα έχει περισσότερα ...«chances»... να συνεχίσει τις σπουδές του και να διακριθεί.

Η νοοτροπία αυτή, εδραιωμένη στη βάση της υποτίμησης και περιφρόνησης της ελληνικής γλώσσας, συνθέτει και αιτιολογεί και το φαινόμενο των απειράριθμων φροντιστηρίων αγγλικής που υπάρχουν στο νησί. Αναμφίβολα δεν υπάρχει ο ανάλογος ζήλος για την καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας.

■ Αξιοθρήνητη ήταν και η μέχρι χθες κατάσταση στα κυπριακά Δικαστήρια, που συνέχιζαν να εκδικάζουν υποθέσεις στα αγγλικά διαιωνίζοντας την αποικιοκρατική παράδοση, με τη δικαιολογία ότι οι Νόμοι ήταν γραμμένοι στα αγγλικά. Οι Ελληνοκύπριοι πολίτες μπαίνοντας στην αίθουσα του δικαστηρίου έπρεπε να αφήσουν έξω τη γλώσσα τους και να υπερασπίσουν τον εαυτό τους σε μια ξένη γλώσσα ή να ακούσουν την καταδίκη τους στα αγγλικά. Νόμιζες πως μόλις άρχιζε η δίκη, οι αίθουσες των δικαστηρίων απογειώνονταν και προσγειώνονταν στο Λονδίνο, όπου φυσιολογικά όλοι όφειλαν να μιλούν αγγλικά. Η δίκη, ένα αναπόσπαστο τμήμα της ζωής και της δικαιοσύνης, διαξαγόταν σε γλώσσα άλλη, από εκείνη της ζωής του τόπου. Ευτράπελο φαινόμενο από εκείνα που συμβαίνουν μόνο στην κυπριακή κοινωνία.

Βέβαια, η μετάβαση από την αγγλική νομοθεσία στην ελληνοκυπριακή, που εξακολουθεί να στηρίζεται στο αγγλοσαξωνικό δίκαιο, δεν ήταν εύκολο πράγμα, ούτε θέμα αυτόματης αλλαγής. Γι' αυτό ακριβώς, το Σύνταγμα στο άρθρο 189 προνόησε να επιτρέπεται και η χρήση της αγγλικής (παράλληλα με την ελληνική και τουρκική που ήταν οι επίσημες γλώσσες) στα κείμενα του δικαστηρίου για περίοδο πέντε χρόνων από την ισχύ του Συντάγματος. Εν τω μεταξύ συγκροτήθηκε ειδική επιτροπή νομομαθών για τη μετάφραση των Νόμων στο χρονικό αυτό διάστημα των πέντε ετών.

Μέχρι το 1965 η μεταφραστική αυτή ομάδα ελάχιστη, δυστυχώς, δουλειά έκανε, γι' αυτό νέος Νόμος (51/65) παρέτεινε επ' αόριστον την ισχύ του άρθρου 189. Από τότε πέρασαν άλλα 23 χρόνια, χωρίς ποτέ οι Κύπριοι να δουν στα ελληνικά τη νομοθεσία τους και υποχρεωμένοι πολλές φορές να υπερασπίζουν τον εαυτό τους στα αγγλικά.

Φτάνουμε έτσι στα 1988, οπόταν νέος νόμος (67/88) καθόρισε ξανά, σαν επίσημες γλώσσες την ελληνική και την τουρκική και κατάργησε το νόμο 51/65. Λίγο αργότερα και άλλος νόμος (146/89) αναστέλλει την κατάργηση του νόμου 51/65 για τις γλώσσες στα δικαστήρια, σε ό,τι αφορά στους μη μεταφρασμένους νόμους, οι οποίοι μέχρι τις 16/8/89 μπορούν να χρησιμοποιούνται όπως έχουν. Εξυπακούεται, ότι η Νομοθεσία και η Νομολογία στα αγγλικά που δεν έχει μεταφρασθεί επίσημα μπορεί, μέχρι τον Αύγουστο του 1990 να χρησιμοποιείται όπως έχει και να θεωρείται και αυθεντική.

Όλες οι άλλες Διατάξεις του Νόμου 51/65 και συγκεκριμένα η διαδικασία ενώπιον των Δικαστηρίων σε άλλη γλώσσα εκτός από την ελληνική και τουρκική καταργούνται από τις 16/8/89.

Τριάντα ολόκληρα χρόνια και δεν έχουν ακόμα μεταφρασθεί όλοι οι νόμοι. Τριάντα χρόνια χρησιμοποιήσαμε την αγγλική στα δικαστήριά μας, για να φτάσουμε στα 1989 και να σκεφθούμε, ότι θα μπορούσε να γίνεται η εκδίκαση των υποθέσεων στα ελληνικά και η αναφορά στους μη μεταφρασμένους νόμους, στα αγγλικά!

■ Τονίζω και πάλι, πως δεν παραγνωρίζω τα πολλαπλά προβλήματα που υπάρχουν, όμως εκείνο δυστυχώς που ξεπουλά τη γλώσσα μας στην Αγγλική δεν είναι τα «πρακτικά» προβλήματα, αλλά η ξενομανία, η δουλοπρεπής νοοτροπία και ένα σύνδρομο κατωτερότητας χαρακτηριστικό της αποικιοκρατικής εποχής, που ανέβαζε και τον πιο άθλιο Εγγλέζο στο βάθρο του αφέντη. Κάπου στα μύχια της λογικής κρυφοζεί ακόμα αυτό το εξανδραποδιστικό κόμπλεξ.

Μονάχα αυτό το σκεπτικό εξηγεί την πεισματική επιμονή πολλών Υπουργείων, δημοσίων οργανισμών, ημικρατικών και άλλων, να εκδίδουν τα διάφορα έντυπά τους (χάρτες, ενημερωτικά δελτία, πληροφοριακά βιβλιάρια κ.α.) στα αγγλικά και μάλιστα, χωρίς να μεταφράζονται καθόλου στα ελληνικά. Το θέμα γίνεται εξοργιστικό αν ληφθεί υπόψιν ότι τέτοιου είδους έντυπα αποστέλλονται σε αγρότες, εργάτες, αναλφάβητους και τόσους άλλους πολίτες που δεν γνωρίζουν αγγλικά. Εξαιρετικό παράδειγμα αποτελεί η φορολογική δήλωση που μέχρι πριν από 2-3 χρόνια κυκλοφορούσε στα αγγλικά. Ευτυχώς τώρα «ελληνογραφήθηκε»... άφησε όμως πίσω της χιλιάδες άλλα έντυπα, που περιμένουν στην ουρά, για να πολιτογραφηθούν και να αποκτήσουν το δικαίωμα να κυκλοφο-

ρούν στα ελληνικά.

■ Παράλληλα με τα πιο πάνω έντυπα κυκλοφορούν στα αγγλικά (μόνο) και μια σειρά άλλων σημαντικών πραγμάτων, που με την παρουσία τους αποχρωματίζουν και νοθεύουν τη γαλανόλευκη ατμόσφαιρα του νησιού, όπως: Οι άδειες οδηγού, οι πινακίδες όλων των τροχοφόρων οχημάτων, τα διαβατήρια των ελληνοκυπρίων πολιτών. Πρόσφατα το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο απόρριψε προσφυγή της Θέκλας Κίττου που ζητούσε διαβατήριο στα ελληνικά, ενώ με προσφυγή της ίδιας το Ανώτατο αποφάσισε πριν 3-4 χρόνια την έκδοση των αδειών κυκλοφορίας στα ελληνικά.

Ενδεικτικό της ίδιας νοοτροπίας είναι και η εξακολούθηση της έκδοσης της μιας όψης των κυπριακών χαρτονομισμάτων στα αγγλικά: Central Bank of Cyprus. Ten Pounds... κλπ., ενώ το άρθρο 3 του Συντάγματος καθορίζει σαν επίσημες γλώσσες μονάχα την ελληνική και τουρκική.

■ Τον εξευτελισμό αυτό των Υπουργείων και των κρατικών Υπηρεσιών ενισχύουν και οι Κύπριοι συγγραφείς, ακόμα και διαπρεπείς επιστήμονες, μερικοί από τούς οποίους μάλιστα θέλουν να εμφανίζονται ως ριζοσπάστες και ρηξικέλευθοι και τρέμουν τη ρετσινιά του «συντηρητικού». Αναφέρομαι σε όσους δημοσιεύουν μελέτες και έρευνες ή και λογοτεχνικά ακόμα έργα στα αγγλικά. Παραδειγματικά αναφέρω μερικά τέτοια βιβλία.

— V. Carageorghis (Διευθυντής του Αρχαιολογικού Μουσείου της Κύπρου). «Archaeology in Cyprus», A. G. Leventis Foundation.
— John S. Kaminarides: «The Cyprus Economy».
— Michael Attalides: «Social Change and Urbanization in Cyprus».
— D. Michaelides: «Cypriot Mosaics».
— Polyvios G. Polyviou: «Cyprus Conflict and Negotiation».

Αναρίθμητα είναι τα παρόμοια βιβλία, που όσο πιο διαπρεπής είναι ο συγγραφέας τους, τόσο πιο απαράδεκτη γίνεται η χρήση της αγγλικής.

Αληθινά σκανδαλώδης είναι η κατάσταση στον τομέα των εκδόσεων σε επιστημονικά θέματα: Γεωλογίας, Πανίδας και Χλωρίδας κ.ά. Εδώ το ελληνικό βιβλίο είναι από σπάνιο, μέχρι είδος που έχει εκλείψει. Πρόκειται σαφέστατα για ωμή περιφρόνηση ολόκληρου του πληθυσμού των ενδιαφερομένων από το συγγραφέα. Περιφρόνηση που στηρίζεται στην ασύστολη αντίληψη, ότι οι Κύπριοι είναι αμόρφωτοι επαρχιώτες που δεν αντιλαμβάνονται τίποτε. Ο εκλεκτισμός αυτός οδηγεί το συγγραφέα στην αγγλική γλώσσα, διότι όπως νομίζει «διαγράφεται» από την ανεπίδεκτη μάζα των πρωτογόνων και εντάσσεται πανηγυρικά στην ελίτ και την πνευματική διανόηση της Αγγλίας. Παράλληλα αισθάνεται κιόλας, ότι το έργο του καταξιώνεται κερδίζοντας την αιωνιότητα.

Αναφέρω και στον τομέα αυτό ελάχιστα δείγματα από την πλημμυρίδα των αγγλόγλωσσων βιβλίων:

— Christos Ch. Georgiades: «Flowers of Cyprus».
— George Tornaritis: «Mediterranean Sea Shell, Cyprus».
— G. N. Stavrinos: «Sea Shells of Cyprus».

Αν, έστω συμβατικά, δεχθούμε την υπερβολή ότι στο χώρο των επιστημών οι Κύπριοι υστερούν ή είναι καθυστερημένοι, εγείρονται αμέσως τα ερωτήματα: Πώς και πότε θα ξυπνήσουν και θα καλλιεργηθούν, όταν όσοι κατάφεραν να «δραπετεύσουν» από την αμορφωσιά λιποταχτούν και εντάσσονται στο στρατόπεδο ενός ξένου πολιτισμού; Γιατί πρέπει οι νέοι μας να διδαχθούν τον εθνικό τους πολιτισμό όχι με τη δική τους, αλλά με μια ξένη γλώσσα; Πώς συμβιβάζεται η ξενολατρία αυτή με τη διατυμπανιζόμενη εθνικοφροσύνη μερικών από τους συγγραφείς αυτούς. Κα... αν σκοτώσουμε τη γλώσσα μας, για να πουλήσουμε πέντε αντίτυπα περισσότερα, δηλαδή για μια χούφτα δολλάρια, τι αφήνουμε ζωντανό από την πνευματική μας υπόσταση και το έθνος μας;

■ Ο πόλεμος αυτός εις βάρος της ελληνικής γλώσσας δεν περιορίζεται δυστυχώς σε όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως, επεκτείνεται και κατακλύζει όλα τα μήκη και πλάτη της κυπριακής ζωής. Πολλές εταιρείες και οργανισμοί εκδίδουν τα διάφορα έντυπά τους αποκλειστικά στα αγγλικά. Κατάλογοι γραμματοσήμων και κυπριακών νομισμάτων, λίστες και διαφημιστικά ξενοδοχείων και εστιατορίων, αναμνηστικοί φάκελοι γραμματοσήμων (ανάμεικτη γλώσσα), διαφημιστικά εταιρειών (τασάκια, αναπτήρες, στυλό κ.ά.), φάιλς, τετράδια και αναρίθμητα άλλα χρησιμοποιούν την αγγλική γλώσσα. Ακόμα και οι πινακίδες, που απαγορεύουν το κάπνισμα σε δημόσιους χώρους ή αφορούν στη στάθμευση είναι όλες στα αγγλικά: «No smoking», «Parking», «No Parking».

Πέρα απ' αυτά πολλές τράπεζες, όπως η Τράπεζα Κύπρου και η Ελληνική Τράπεζα, και σχεδόν όλες οι μεγάλες εταιρείες αλληλογραφούν ή διεκπεραιώνουν τις εργασίες τους στα αγγλικά.

Όλα τα πιο πάνω στοιχεία αποτελούν μικρογραφία μόνο του όλου φαινομένου που έχει κυριολεκτικά διεισδύσει στην ψυχοσύνθεση των Κυπρίων. Το πιο δυσάρεστο όμως είναι πως η συντριπτική πλειοψηφία των Κυπρίων ενεργεί με τον τρόπο αυτό, χωρίς καν να υποψιάζεται το κόστος και τη σημασία της κατάστασης αυτής. Η αγγλομανία εκδηλώνεται σαν σκληρό ναρκωτικό που μας πότισαν τότε και του οποίου η επήρεια διαρκεί μέχρι σήμερα.

Το εθνοβόρο αυτό φαινόμενο, ειδωμένο στα ευρύτερα αλλοτριωτικά πλαίσια της σύγχρονης τεχνολογικής εποχής και της καταναλωτικής κοινωνίας, καθίσταται απελπιστικά επικίνδυνο, τη στιγμή μάλιστα που υποτίθεται κάνουμε αγώνα επιβίωσης. Οι νέοι όλο και μιλούν λιγότερο, θύματα του ηλεκτρονικού πολιτισμού και του αυτοματισμού, της τηλεόρασης και της έφιππης εισβολής της εικόνας. Ο στοχασμός παρακμάζει και αχρηστεύεται σαν πλεονάζουσα πολυτέλεια. Ο λόγος περιφρονείται και περιορίζεται, πολλές φορές μάλιστα αντικρύζεται και με μια δόση ειρωνείας, ως συντηρητισμός και ιδιοτροπία των ποιητών και των αρχαιολατρών φιλολόγων.

Ελάχιστοι νέοι ενδιαφέρονται για τη βελτίωση της γραμματικής ή του συντακτικού τους, για τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου. Ο βαρβαρισμός και ο σολοικισμός όσο πάει περισσότερο γίνεται γνώρισμα και των μορφωμένων. Οι ανορθόγραφοι στο χώρο των τελειοφοίτων και των σπουδασμένων πληθαίνουν. Καθηγητές των θετικών επιστημών (μαθηματικοί, φυσικοί κ.ά.) υποτιμούν τη γλώσσα και δικαιολογούν τα λάθη τους στον πίνακα ειρωνευόμενοι την ορθογραφία και τη γλώσσα.

Ο διάλογος βαθμηδόν φτωχαίνει και κωδικοποιείται, αφού οι περισσότεροι άνθρωποι μιλούν με 3000-3.500 λέξεις, καταδικάζοντας εκατοντάδες χιλιάδες λέξεις σε θάνατο. Η συνεννόηση γίνεται ουσιαστικά κατά προσέγγιση, εφόσον οι λέξεις αποδεκατίζονται μαζικά.

Ολόκληρη η ζωή μας, η ιστορία, ο εθνικός μας πολιτισμός, η προσωπικότητα και η αξιοπρέπειά μας είναι οικοδομημένα πάνω στη γλώσσα μας. Τη μια αδιαίρετη και ενιαία ελληνική γλώσσα που, όπως σωστά λέει ο Ι. Θεοδωρακόπουλος, «σαν ποταμός ρέει από την εποχή του Ομήρου ως σήμερα».

Ειδικά στην Κύπρο, που οι κατακτητές δεν άφησαν σχεδόν ποτέ ελεύθερη, η γλώσσα μας στάθηκε πάντα η συνενωτική δύναμη που όρθωνε τα καταπονημένα σώματα των ζωντανών και τα μαρτυρικά πτώματα των σφαγιασμένων σαν τείχος ενάντια στον κατακτητή. Ήταν η ελληνική μας γλώσσα που στύλωνε τη θέληση για τη συνέχιση του πολιτισμού μας μέσα από το αίμα των αδικοσκοτωμένων.

Αν δεν είχαμε αυτή τη γλώσσα θα είμαστε σήμερα μια επαρχία της Περσίας, ένα αραβικό κράτος ή ένα τουρκικό «σαντζάκι». Στη γλώσσα μας χρωστούμε τη ζωή και την ύπαρξή μας.

Σήμερα που αντιμετωπίζουμε άμεσο κίνδυνο γενοκτονίας και αφανισμού, πρέπει να συνειδητοποιήσουμε πως μια μόνο ελπίδα σωτηρίας υπάρχει, να ξαναγίνουμε Έλληνες, να ορθώσουμε την πεσμένη στις λάσπες ελληνική μας συνείδηση, να ξανασηκώσουμε την ελληνική μας ψυχή από τα ερείπια της ιστορίας και να σώσουμε την ελληνική μας γλώσσα από το θάνατο που την απειλεί.

Τεράστιο είναι το χρέος της Ελλάδας απέναντι στην Κύπρο. Πολλές φορές η Ελλάδα εγκατέλειψε την Κύπρο και την άφησε να πληρώσει αβοήθητη με αίμα το τίμημα της προδοσίας. Η γλωσσική αλλοτρίωση που παρουσίασα δεν μπορεί να είναι λόγος περαιτέρω εγκατάλειψης. Αντίθετα, πρέπει να είναι φωνή καθήκοντος, εγρήγορσης και ανάγκη άμεσης πνευματικής επέμβασης για τη σωτηρία της Κύπρου.

Η Κύπρος χρειάζεται πολλή Ελλάδα, όλη την Ελλάδα για να σωθεί.

Ανδρέας Μακρίδης

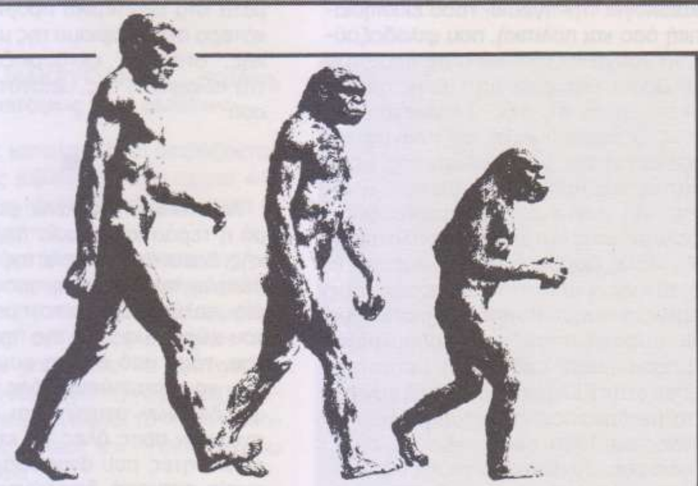
Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ

Η νέα κυβέρνηση (σ.σ. Βασιλείου) ίδρυσε «Γραφείο Μελετών» για το κυπριακό πρόβλημα, για το οποίο υπήρξαν διάφορες αντιδράσεις από τον τύπο και τα πολιτικά κόμματα.

Ο ΔΗΣΥ διά του προέδρου του και διά των εφημερίδων του (π.χ. ΑΛΗΘΕΙΑ 11-7-88 και 12-7-88), διεκήρυξε ότι «είναι πολιτικές αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν για το Κυπριακό και όχι να γίνουν μελέτες», δηλαδή απέκλεισε τελεσίδικα την ανάγκη της ιδρύσεως γραφείου μελετών και τη διεξαγωγή μελετών για το Κυπριακό.

Αφ' ετέρου το ΔΗΚΟ δια του τύπου του (π.χ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 3-6-88 καί 9-6-88) ισχυρίζεται ότι από την προηγούμενη κυβέρνηση «έγινε τεράστιος όγκος εργασίας, κυρίως υπό μορφήν μελετών, σχετικά με όλες τις πτυχές του Κυπριακού προβλήματος»! Οι εργασίες που έγιναν επί της προηγουμένης κυβερνήσεως ήταν ασφαλώς χρήσιμες ή χρησιμότατες. Καλύπτουν όμως μόνον μερικές ειδικές πλευρές του Κυπριακού και όχι το πολύπλοκο σύνολό του, τις ιστορικές του διαστάσεις, το πραγματικό βάθος του. Κατά τούτο η προηγούμενη κυβέρνηση έπραξε μόνον μερικώς και μάλλον στοιχειωδώς το καθήκον της για να γνωρίσει η ίδια σε βάθος και σε πλάτος το κυπριακό πρόβλημα, απ' όλες τις δυνατές απόψεις. Κι ακριβώς η μερική, μονομερής ή ολιγομερής έρευνα και γνώση του Κυπριακού από την Κυπριακή ηγεσία κατά τα τελευταία εκατό και περισσότερα χρόνια, υπήρξε η θεμελιώδης αιτία των συνεχών σφαλμάτων και αδεξιοτήτων μας στους χειρισμούς του. Για εκατόν τόσα χρόνια, κατ' ακρίβειαν αφ' ότου ήλθαν οί Άγγλοι στήν Κύπρο το 1878, και εθέσαμε το κυπριακό ως θέμα ελευθερίας και ασκήσεως στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πάντοτε ελαμβάναμε πολιτικές αποφάσεις βασισμένες σε ελλιπέστατη γνώση των πολλαπλών και ποικίλων παραγόντων που το συνθέτουν και που ενδεχομένως θα διεδραμάτιζαν μεγάλο ή μικρό ρόλο στην διεκδίκηση της ελευθερίας μας. Γι' αυτό δεν είναι δυνατόν να συμφωνήσουμε με τη σαρωτική άποψη του ΔΗΣΥ ότι χρειάζονται μόνο πολιτικές αποφάσεις κι όχι μελέτες.

Η τουλάχιστον περίεργη αυτή άποψη σημαίνει ότι πρέπει να λαμβάνονται πολιτικές αποφάσεις χωρίς μελέτη, ή μόνο με βάση τις εμπειρικές, προσωπικές γνώσεις των πολιτικών ηγετών, που απορρέουν συνήθως από προσωπική ή το πολύ δημοσιογραφική ή οικογενειακή ή κομματική γνώση του προβλήματος. Δηλαδή οι πολιτικές αποφάσεις λαμβάνονται χωρίς επαρκή ή χωρίς καθόλου επιστημονική θεμελίωση.

Εξέγερση Οκτώβρης 1931. Δημοψήφισμα για την Ένωση 1950. ΕΟΚΑ αγώνας 55-59 — Ζυρίχη 1960. Δημιουργία Κράτους — ΧΟΜΟ ΝΕΟΚΥΠΡΙΟΥΣ 1985

Επειδή όμως αποδυόμεθα σε πολιτικούς αγώνες υψηλούς και μεγάλους με κύριο όπλο μας το δίκαιο καί χωρίς επαρκή γνώση των ισχυρών παραγόντων που ενδεχομένως θα εμπλακούν και εμπλέκονται σ' αυτούς, δηλαδή χωρίς σοβαρό επιστημονικό εξοπλισμό, πολύπλευρη έρευνα σε βάθος και σε πλάτος, γι' αυτό βαδίζουμε ως τώρα από αποτυχία σε αποτυχία και από γκρεμό σε γκρεμό.

Μια επανάσταση ή ένας πολιτικός αγώνας δεν μπορεί να είναι μόνο αποτέλεσμα καθαρώς πολιτικών ή στρατιωτικών ενεργειών. Χρειάζεται ουσιαστική επιστημονική θεμελίωση και γνώση. Ειδικότερα οι αγώνες και οι πολιτικές επιδιώξεις των Ελλήνων Κυπρίων εμπλέκονται και συναρτώνται με βαθύρριζα συμφέροντα και καταστάσεις οικονομικοπολιτικές και γεωστρατηγικές του μεσανατολικού, του μεσογειακού και του ευρύτερου διεθνούς χώρου, που είναι αδύνατον να τις γνωρίζουν επαρκώς οι πολιτικοί ηγέτες των κατηγοριών που αναφέραμε πιο πάνω, και μάλιστα με τα ελλιπέστατα, επαρχιακά μέσα πληροφόρησης που διαθέτουμε στην Κύπρο. Ακόμη και πολιτικοί ηγέτες μεγάλων χωρών, που μεγαλώνουν μέσα σε πέλαγος πληροφοριών, εκδόσεων και καθημερινού και περιοδικού τύπου ανωτάτης στάθμης καί ποιότητας, με μακρά πολιτική παράδοση, με πανεπιστήμια, ακαδημίες, πολλαπλά κέντρα ερεύνης, δεν αρκούνται ποτέ στίς δικές τους γνώσεις, που είναι πολύ βαθύτερες και ευρύτερες από εκείνες των δικών μας επαρχιωτών ηγετών.

Καταφεύγουν στα φώτα ειδικών επιστημόνων της χώρας τους, καθηγητών πανεπιστημίου, ακαδημαϊκών και άλλων ερευνητών πολλών ειδικοτήτων για έγκυρες ειδικές και γενικές συμβουλές. Ιδρύουν και συντηρούν στα καίρια υπουργεία ή και εκτός αυτών κέντρα μελετών για τα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν την χώρα τους, μελετών που διεξάγονται από επιστήμονες ολκής: διεθνολόγους, οικονομολόγους, εθνολόγους, κοινωνιολόγους, ψυχολόγους, θρησκειολόγους, ιστορικούς, ανατολιστές και άλλους. Τα πορίσματα των ειδικών ερευνών ανασυνθέτονται σε σφαιρικές γνωματεύσεις οι οποίες δύσκολα μπορεί να σφάλλονται.

Στις χώρες με παράδοση οι πολιτικοί μπορούν σε μεγάλο βαθμό να κατανοήσουν την τεράστια σημασία των λεγόμενων θεωρητικών μελετών και ερευνών, οι οποίες στους δικούς μας πολιτικούς ηγέτες φαίνονται άχρηστες και περιττές. Η βαθειά γνώση των ιστορικών συνθηκών εξέλιξης και διαμόρφωσης ενός έθνους ή συνόλου εθνών με τα οποία σχετίζεται ένα κράτος, η ακριβής γνώση της ψυχοσύνθεσης, των ηθών και εθίμων, των θρησκευτικών προλήψεων ακόμη των εθνών αυτών, είναι όχι μικρότερης σημασίας για σωστούς χειρισμούς των σχέσεων μ' αυτά απ' όσο η γνώση των οικονομικών και πολιτικών συνθηκών.

Η πραγματική προέλευση της μουσουλμανικής μειονότητας στην Κύπρο

Οι πολιτικές ηγεσίες στην Κύπρο από το 1878 κι εδώ, ουδέποτε μελέτησαν

την ιστορική διάσταση και τις γεωπολιτικές απόψεις του Κυπριακού, ούτε την ίδια την τοπική εθνολογική και κοινωνική πραγματικότητα. Φυσικά αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το χαμηλό πνευματικό επίπεδο της Κύπρου μετά την έξοδό της από την Τουρκοκρατία, αλλά δεν δικαιολογεί την ηγεσία, τόσο εκκλησιαστική όσο και πολιτική, που φιλοδοξούσε να οδηγήσει τον λαό αυτό προς την ελευθερία. Η ηγεσία αυτή με τις τρομακτικές εμπειρίες της Τουρκοκρατίας εγνώριζε αρκετά καλά την πραγματική προέλευση της μουσουλμανικής μειονότητας της Κύπρου από βίαιους, ή κάποτε και εκούσιους ή ημιεκούσιους εξισλαμισμούς κατά πολύ μεγάλο ποσοστό. Μόλις άρχισε η αγγλική κατοχή, οι πιο τολμηροί από τους ελληνόφωνους εξισλαμισμένους Κυπρίους χριστιανούς που εμφανίζονταν ως μουσουλμάνοι και ήσαν κρυφά ορθόδοξοι, μετεστράφησαν στην Ελληνική ορθόδοξη εθνικότητα με δηλώσεις στον τύπο, μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα. Η τότε όμως ηγεσία μας, όχι μόνο δεν τους ενθάρρυνε σ' αυτό, αλλά και τους απεθάρρυνε, εγκλωβισμένη σε πρόσκαιρα πολιτικά συμφέροντα και έριδες. Φυσικά ο σκληρός πυρήνας της τουρκικής ηγεσίας στην Κύπρο, που διατηρούσε στενούς δεσμούς με την οθωμανική ηγεσία στην Κωνσταντινούπολη, εμπόδισε με πολλούς τρόπους το ρεύμα της μεταστροφής των κρυπτοχριστιανών, ιδρύοντας συστηματικά μουσουλμανικά σχολεία και τζαμιά στα κρυπτοχριστιανικά χωριά.

Οι πιο τολμηρές κρυπτοχριστιανικές κοινότητες αντιδρούσαν όσο μπορούσαν στην προσπάθεια της Τουρκοκυπριακής ηγεσίας, που την βοηθούσε η τοπική αγγλική αποικιοκρατία. Σε δεκάδες περιπτώσεις ιδρύσεως μουσουλμανικών σχολείων σε χωριά, βρίσκουμε στα σχετικά έγγραφα των αρχείων, την δραματική και αποκαλυπτική σημείωση του άγγλου διευθυντού παιδείας:

«Θα ιδρυθεί σχολείο παρά την αντίδραση των κατοίκων, οι μουσουλμάνοι του τάδε χωριού είναι κακοί μουσουλμάνοι και δεν θέλουν μουσουλμανικό σχολείο και τζαμί και ούτε ενδιαφέρονται να διατηρήσουν την θρησκεία τους».

Η ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ της τότε ηγεσίας στο τραγικό αυτό θέμα συνετέλεσε αποφασιστικά στην εγκατάλειψη των κρυπτοχριστιανών στην τύχη τους και στον σταδιακό εκτουρκισμό τους. Ως το 1967 ακόμη, αριθμός τουρκοκυπριακών χωριών ζήτησαν με αντιπροσωπεία τους στον Αρχιεπίσκοπο να τους βαφτίσει ομαδικά. Τόσο βαθειές ήταν και είναι οι ρίζες του θεμελιώδους αυτού φαινομένου της Κυπριακής ιστορίας, που ελάχιστοι ηγέτες επισήμαναν την σημασία του. Όπως ο Ιωάννης Κληρίδης σε αρθρογραφία στην ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ της δεκαετίας του 1920 και παλαιότερα ο μητροπολίτης Κυρηνείας Χρύσανθος Ιωαννίδης Λαδάς.

Εάν στα γεωπολιτικά θέματα η ηγεσία μας εδικαιολογείτο να διαπράττει σφάλματα χειρισμών από ανεπαρκή επιστημονική γνώση –όπως στο ηθικά και εθνικά δικαιολογημένο αλλά πολιτικά ανοργάνωτο και απρογραμμάτιστο κίνημα του 1931, καθώς και στον αγώνα της ΕΟΚΑ– με κανένα τρόπο δεν μπορούν να δικαιολογηθούν τα τρομακτικά σφάλματα στα εσωτερικά προβλήματα, ειδικότερα στον χειρισμό της μουσουλμανικής, σταδιακά εκτουρκιζόμενης από την αδιαφορία της, μειονότητας της νήσου.

■

Από τα λίγα πιο πάνω, φαίνεται καθαρά η τεράστια σημασία της επιστημονικής έρευνας και μελέτης ως προϋποθέσεων των πολιτικών αποφάσεων. Χωρίς πολύπλευρη επιστημονική γνώση του χώρου μας και της προβληματικής του, τόσο από άποψη εσωτερικών δομών και καταστάσεων όσο και από άποψη διεθνών πτυχών και παραμέτρων σχετικών προς όλες τις επιστημονικές ειδικότητες που αναφέραμε πιο πάνω, χωρίς σφαιρική διερεύνηση με επίκεντρο την ιστορική εμβάθυνση στο ευρύτατο νόημα του όρου, σωστές πολιτικές αποφάσεις είναι αδύνατο να ληφθούν και να εκτελεσθούν.

Αν και διεπράξαμε μόνο σφάλματα έως σήμερα λόγω παχυλής άγνοιας, ποτέ δεν είναι αργά. Μπορούμε τουλάχιστον από τώρα να αρχίσουμε και να αναπτύξουμε μια στερεά επιστημονική υποδομή στα κέντρα των αποφάσεων της πολιτικής ηγεσίας μας, που καθόλου δεν πρέπει να την κάνει να αισθάνεται μειωμένη. Απεναντίας, η πολιτική ηγεσία που θα αισθανθεί την αναγκαιότητα και την τιμή να εξοπλισθεί με επιστημονικό επιτελείο, θα αναβαθμιστεί και η ίδια από το επαρχιώτικο επίπεδο του πολιτικάντη, στο υψηλό και ευγενές επίπεδο του πραγματικού πολιτικού και θα κατορθώσει επί τέλους να μη διαπράξει άλλα σφάλματα, ή τουλάχιστον να διαπράξει ολιγότερα.

Το γραφείο μελετών για το κυπριακό της Κυβέρνησης Βασιλείου αποτελείται, όπως ακούω, από δύο μόνο πρόσωπα, αξιόλογους επιστήμονες, ειδικούς σε δύο κλάδους σχετικούς με τα σύγχρονα τρέχοντα θέματα. Είναι χρήσιμο, ή και χρησιμότατο, αλλά ανεπαρκέστατο. Χρειάζεται πάρα πολλά για να καταστεί πραγματικό Γραφείο Μελετών για το Κυπριακό. Για την ώρα εξακολουθούμε να πορευόμαστε στο κενό, με εφόδια και όπλα της Νεολιθικής εποχής.

Κώστας Κύρρης

Κύριε ελέησον!

Πολλοί τονίζουν εδώ και καιρό τό πόσο έχουν ατονίσει τα εθνικά αντανακλαστικά. Μια νέα αντίληψη δυστυχώς το επιβεβαιώνει.

Στο βιβλίο του R. Jacquard: «Οι μυστικοί φάκελοι της τρομοκρατίας», που εξέδωσαν οι εκδόσεις «Ροές» σε μετάφραση Βαγγέλη Γαζή, γράφονται στη σελ. 190 και τα εξής ανεπανάληπτα:

«Φαίνεται επίσης ότι το ελληνικό καθεστώς αντιμετωπίζει ευνοϊκά τους Αρμένιους. Πρώτα σε διοικητικό επίπεδο: μια ειδική εγκύκλιος του υπουργού Εσωτερικών προέβλεπε, το 1982, την άμεση παραχώρηση άδειας παραμονής σε κάθε Λιβανέζο υπήκοο αρμενικής καταγωγής. Το ίδιο το υπουργείο ανέχτηκε την ίδρυση στην Αθήνα 18 κέντρων υποδοχής για τους περαστικούς (sic) Αρμένιους. Μπορούμε λοιπόν να υποθέσουμε ότι ο ASALA μπορεί να στεγάσει εκεί τους κομάντος του κατά την αναχώρη-

ση ή την επιστροφή από τις επιχειρήσεις τους. Ένα εργαστήριο, ειδικευμένο στην παραγωγή πλαστών ταυτοτήτων και διαβατηρίων, λειτουργεί χωρίς δικαστικές ενοχλήσεις στα περίχωρα της Αθήνας. Έτσι ο περίφημος Μόντε Μελκονιάν που συνελήφθη τον Νοέμβριο του 1981, ήταν κάτοχος ενός πλαστού κυπριακού διαβατηρίου με τό όνομα Γεώργιος Δημητρίου που πιθανότατα είχε βγει απ' αυτό το εργαστήριο.

Σχετικά μ' αυτά τα κυπριακά διαβατήρια, η κυβέρνηση της Λευκωσίας αρνείται σταθερά ότι έχουν έδοθεί από τίς τοπικές αρχές. Δε χωρά αμφιβολία ότι, προσεγγίζοντας σ' αυτό το σημείο τους στόχους της μ' αυτούς της Ε.Σ.Σ.Δ., η Ελλάδα και η Κύπρος ενδιαφέρονται – πολύ φυσικά– να δημιουργήσουν δυσκολίες στο καθεστώς της Άγκυρας, απέναντι στο οποίο προβάλλουν επί δεκαετίες –αν όχι για αιώνες– εδαφικές διεκδικήσεις, ειδικά σε κυπριακό επίπεδο».

Μάλιστα! Αυτά μεταφράζονται και κυκλοφορούν σ' όλο τον ελληνικό χώρο!!! Βιβλία που το απελευθερωτικό δίκαιο το μετονομάζουν σε εδαφικές διεκδικήσεις, που προβάλλονται μάλιστα... για αιώνες. Η λογική του συγγραφέα υποβάλλει πως και η επανάσταση του 1821 ήταν ένας επεκτατικός πόλεμος εδαφικών διεκδικήσεων. Ακόμη ο συγγραφέας τονίζει, κι αυτό μετά την εισβολή του Αττίλα, ότι υπάρχουν ελληνικές εδαφικές διεκδικήσεις σε κυπριακό έδαφος. Μια πλήρης δηλαδή αντιστροφή αξιών και εννοιών.

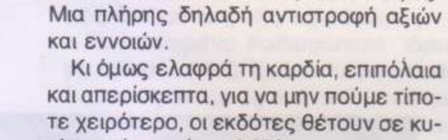
Κι όμως ελαφρά τη καρδία, επιπόλαια και απερίσκεπτα, για να μην πούμε τίποτε χειρότερο, οι εκδότες θέτουν σε κυκλοφορία αυτό το βιβλίο.

Και ας μην επιχειρηματολογήσει κανένας για το δικαίωμα πληροφόρησης. Μέσα στα εκδοτικά θέματα και τη δεοντολογία που είναι παραδεκτή απ' όλους, και ο μεταφραστής και ο εκδότης της μετάφρασης δικαιούνται, είτε σε πρόλογο είτε στο σημείο της διαφωνίας, να δημοσιεύσουν σημείωση που να ανασκευάζει όσα θεωρούν ψευδή, ανυπόστατα και απαράδεκτα.

Οι εκδότες όμως των εκδόσεων «Ροές» αφήνουν ασχολίαστες τις πιο απαράδεκτες θεωρίες και απόψεις που θίγουν τα δίκαια του Ελληνισμού και δικαιολογούν και δικαιώνουν τον τουρκικό επεκτατισμό.

Σημεία των καιρών. Σημεία και τέρατα.

Σάββας Παύλου

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ-ΣΚΑΝΔΑΛΟ

Του Σάββα Παύλου

ΝΙΚΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ: «Κρήτη, 1941, τό λυκόφως των ελπίδων».

Πίκρα σε καταλαμβάνει διαβάζοντας το ογκώδες βιβλίο (μεγάλο σχήμα 447 σελίδων) του Νίκου Μακρυγιάννη για τη μάχη της Κρήτης.

Όχι μόνο για την έκβαση της μάχης, που ο συγγραφέας περιγράφει με γλαφυρό τρόπο πώς χάθηκε, ενώ με συντονισμένες ενέργειες Ελλήνων και Άγγλων θα μπορούσε να κρατηθεί η Κρήτη ελεύθερη από τη ναζιστική κατοχή και να απέφευγε έτσι το νησί το ολοκαύτωμα, τίς θυσίες και τη σκλαβιά που ακολούθησαν.

Όμως το κυριότερο, η πίκρα σε κυριεύει για ένα ολίσθημα-ανοσιούργημα του Νίκου Μακρυγιάννη, που αφορά την Κύπρο. Συγκεκριμένα στις σελίδες 424-425 του βιβλίου δημοσιεύει χάρτη με τις θέσεις των βρετανικών πλοίων κατά τη διάρκεια των ημερών εκείνων του 1941 και ο χάρτης αυτός –είναι απίστευτο– αναγράφει τις πόλεις της Βόρειας Κύπρου με τα ονόματα που τούς έδωσε το κατοχικό καθεστώς του Ντενκτάς πριν δυο-τρία χρόνια! Έκπληκτος, διαβάζεις Guzeyurt για τη Μόρφου, Girne για την Κερύνια.

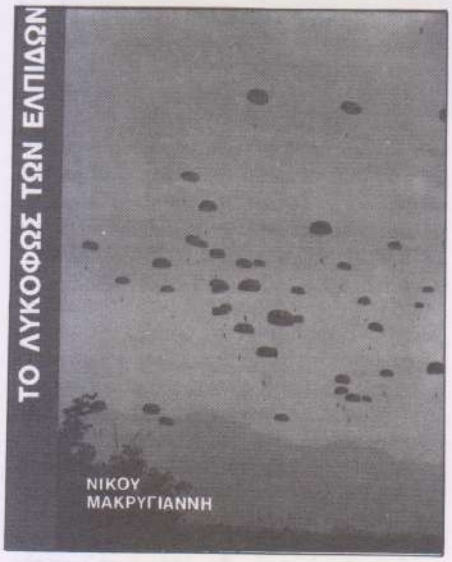
Τρίβεις τα μάτια σου και προσπαθείς να καταλάβεις. Πώς ο συγγραφέας, που δίνει επιτυχημένα τη μάχη της μνήμης, αναπαριστά και φωτίζει μια σημαντική εποχή της Ιστορίας της Κρήτης και γενικότερα του Ελληνισμού, στο ίδιο βιβλίο χάνει τη μάχη της μνήμης για την Κύπρο, προωθεί την αμνησία και τη λήθη;

Διέλαθε της προσοχής του και δημοσίευσε χάρτη που διανέμει το καθεστώς Ντενκτάς και ίσως Γερμανοί καί Άγγλοι αναπαράγουν και προωθούν ευχαρίστως και έπεσε άθελά του στην παγίδα; Είναι αυτό σημάδι κάμψης και ατονίας των εθνικών αντανακλαστικών μας που δεν μπορούν να δουν σε χάρτη για το 1941 πως η Κύπρος έχει τα «σύνορα» του Αττίλα που επιβλήθηκαν το 1974;

Στη σελίδα 347 ο συγγραφέας Ν. Μακρυγιάννης σχολιάζοντας βασικά ψυχικά ελαττώματα του ελληνικού λαού καταλήγει:

«Ξεχνάμε δυστυχώς εύκολα, πολύ εύκολα». Αν κρίνουμε από τη στάση του απέναντι στο θέμα της Κύπρου, όπως φαίνεται από το βιβλίο του, η διαπίστωσή του επιβεβαιώνεται πανηγυρικά. Κι αυτό το «ξεχνάμε δυστυχώς εύκολα» θα μας οδηγήσει σε χειρότερα δεινά.

Ο Νίκος Μακρυγιάννης δεν είναι ένα

τυχαίο πρόσωπο. Από το 1934 εργάζεται στη διεύθυνση Διεθνών και Δημοσίων Σχέσεων της Βουλής των Ελλήνων. Και το ζητούμενο και προσδοκώμενο είναι μια ευαισθησία απέναντι στα εθνικά μας θέματα και όχι η αδιαφορία ή, το χειρότερο, η προώθηση των θέσεων του τουρκικού επεκτατισμού.

Όταν άνθρωποι με θέσεις που θεωρούνται υπεύθυνες κάνουν έτσι, φαντασθείτε τι γίνεται με τους άλλους. Όταν ακόμη ο Νίκος Μακρυγιάννης εργάζεται σε μια υπηρεσία που πρέπει στις επαφές της με τους ξένους και τα άλλα κοινοβούλια να διαφωτίζει και να προωθεί την απελευθερωτική υπόθεση της Κύπρου –υπόθεση όλου του Ελληνισμού– κι όχι να φωτοτυπεί και να διανέμει τους χάρτες της τουρκικής κατοχής.

Γι' αυτό και απαιτούμε από το Ν. Μακρυγιάννη να αποσύρει αμέσως το βιβλίο και να το δώσει ξανά στην κυκλοφορία αφού αλλάξει το δεκαεξασέλιδο με τον απαράδεκτο χάρτη ή, αν δεν είναι αυτό δυνατό, αφού ξανατυπώσει το βιβλίο.

Η πίκρα για το ολίσθημα του συγγραφέα απέναντι στην Κύπρο δε θα μας αποτρέψει να μιλήσουμε για τις άλλες αρετές του βιβλίου.

Γιατί το βιβλίο είναι εξαιρετικό, αποτέλεσμα πολύμοχθης και μακρόχρονης έρευνας, μελέτης και αναδίφησης αρχείων. με σπάνιο φωτογραφικό υλικό, ντοκουμέντα και άλλα τεκμήρια που διηγούνται γλαφυρά και φωτίζουν τη μάχη της Κρήτης (1941) όταν ο γερμανικός ναζιστικός στρατός επιτέθηκε εναντίον

του νησιού πληρώνοντας, παρά τις προσδοκίες του για μια εύκολη νίκη, με χιλιάδες νεκρούς την πραγματοποίηση του στόχου του.

Ακόμη στο βιβλίο του ο Νίκος Μακρυγιάννης αναλύει διεισδυτικά τα σχέδια των αντιπάλων (Ελλήνων, Άγγλων, Γερμανών και άλλων) και διατυπώνει τολμηρούς συλλογισμούς για τη λογική και τις σκέψεις των, κυρίως των Άγγλων, για τους οποίους πιστεύει πως εσκεμμένα αδιαφόρησαν και καθόρισαν έτσι την έκβαση της μάχης της Κρήτης[1].

Όλα αυτά δε μας μετακινούν καθόλου από τη θέση που διατυπώσαμε πιο πάνω. Το βιβλίο πρέπει να αποσυρθεί αμέσως, ακόμη κι αν χρειαστεί να τυπωθεί απ' την αρχή, για να ξανακυκλοφορήσει χωρίς το χάρτη-σκάνδαλο.

Η έντιμη στάση έχει πάντα ένα κόστος.

Σημείωση:

1. Κι ο Σεφέρης, που ήταν στην Κρήτη αυτή την περίοδο, στα ημερολόγιά του συνεχώς αναφέρεται στη μάχη της Κρήτης και στις δυνατότητες που υπήρχαν να μην πέσει το νησί στα χέρια των Γερμανών. Στο «Χειρόγραφο Σεπ. 41» που έγραψε στη Νότια Αφρική σημειώνει: «Τα γράφω αυτά, γιατί τώρα, σ' αυτήν εδώ την ξενιτιά, περισσότερο από όλα με βαραίνει το πάρσιμο της Κρήτης. Ίσως όλα τα άλλα να ήταν υπερβολικά δύσκολα, να ήταν μοιραία. Το πάρσιμο της Κρήτης δεν ήταν μοιραίο».

Κύπρος...

Ἀπαντώντας στούς δημοσιογράφους ὁ Γενικός Γραμματέας τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν Ξαβιέ Περέζ ντέ Κουεγιάρ, μετά τή συνάντησή του μέ τόν Ὀζάλ στή Νέα Ὑόρκη, ἔσκασε τελικά τή βόμβα του:

«Μή ξεχνᾶτε», εἶπε, «πώς οὐσιαστικά ἡ Τουρκία δέν εἶναι μέρος τοῦ (Κυπριακοῦ) προβλήματος. Βεβαίως ἡ Τουρκία ἐνδιαφέρεται γιά μιά λύση ὅπως καί ἡ Ἑλλάδα, ἀλλά τά μέρη τοῦ προβλήματος εἶναι οἱ δύο κοινότητες».

Λάδι λοιπόν ἡ Τουρκία! Οὔτε εἰσβολή, οὔτε κατοχή, οὔτε ἔποικοι. Μόνο ἕνα κάποιο... ἐνδιαφέρον. Γιά τήν κοινότητά της. Ὄχι τήν μειοψηφία. Καί χωρίς στρατό κατοχῆς. Ὅπως καί ἡ Ἑλλάδα, πού ἐνδιαφέρεται κι αὐτή, ἐπί ἴσοις ὅροις, γιά τή δική της κοινότητα. Ὄχι τήν πλειοψηφία!

Ἐξεπλάγησαν μόνον οἱ ἀφελεῖς (διαπραγματευτές). Διότι ὁ Κουεγιάρ, ὅπως καί ὅλοι οἱ προκάτοχοί του στό ἀξίωμα, ποτέ δέν ἔκρυψε τήν πραγματική του ταυτότητα: Γενικός Γραμματέας τῶν Ἡνωμένων... Πολιτειῶν!

Λιο

ΤΕΤΟΙΟΥΣ ΒΓΑΖΕΙ ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΜΑΣ

Εἶναι ὁ εἰκοσάχρονος Κύπριος σπουδαστής Ν. Νικολάου ἀπό τή Λευκωσία. Ἕνας σύγχρονος «λαγουμιτζής» σάν αὐτούς τοῦ Μακρυγιάννη, πού τά βράδυα «ἔσκαβε μυστικούς διαδρόμους γιά νά παρίσταται ὅπου τόν καλεῖ ἡ ἀνάγκη». Στόν Τουρκοκυπριακό δηλαδή τομέα τῆς Λευκωσίας, γιά νά τόν γεμίσει ἀντικατοχικά συνθήματα. Ἡ τελευταία τριήμερη ἐκδρομή τοῦ σχολείου του ἦταν ἡ «χρυσή του εὐκαιρία» γιατί θά κάλυπτε τήν ἀπουσία του στά μάτια τῶν γονιῶν του. Καί φορτωμένος μέ μπογιά, γέμισε ἑλληνικές σημαίες τήν κατεχόμενη πόλη του. Ὅπου καί πιάστηκε ἀπό τούς Τούρκους.

«Οὐδέποτε ὁ Νίκος ἐντάχθηκε σέ πολιτικές ὁμάδες ἤ ὀργανώσεις» εἶπαν οἱ γονεῖς του. Δέν χρειαζόταν νά τό ποῦν. Γιατί τότε, θά ζωγράφιζε τήν Κυπριακή σημαία. Ἤ ἐκείνη τῶν Φοινίκων τοῦ ΑΚΕΛ. Ἤ τῶν νεοκυπρίων, πού ἑτοιμάζεται πυρετωδῶς.

Λιο

«Θά σπάσω τά σύνορα, εἶχε ὑποσχεθεῖ ὁ 17χρονος Κύπριος μαθητής Πέτρος Παπαλεοντίου τοῦ Λυκείου Ἀκροπόλεως τῆς Λευκωσίας πού πιάστηκε κι αὐτός ἀπό τούς Τούρκους. Καί μαζί μέ τούς συμμαθητές του, ὀργάνωσαν τό δικό τους ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Κύπρου. Σέ καθαρά ἰνδιάνικο, τελετουργικό στυλ: Ἡ ὁμιλία τοῦ μάγου, ὁ πολεμικός κυκλικός χορός, ἡ κατά μέτωπο ἐπίθεση.

«Νά παραδειγματιζόμαστε ἀπό τήν ἡρωική θυσία τοῦ Γρηγόρη Αὐξεντίου γιά νά ξεπεράσουμε τό τέλμα τῆς σημερινῆς ἀδιαφορίας καί στασιμότητας» τούς εἶπε ὁ φιλόλογός τους Πέτρος Πεύκαρου. Ἀκολούθησαν δύο ἑλληνικοί χοροί καί ὁ Ἐθνικός ὕμνος. Μέσα στή σιωπή, ὅλοι σκέφτονται τό ναυάγιο τῶν συνομιλιῶν τῆς Νέας Ὑόρκης. Μέ δύο Ἑλληνικές σημαίες ὁρμοῦν πρός τό Τουρκικό ὁδόφραγμα. Ὁ Πέτρος σκαρφαλώνει γρήγορα τό τεῖχος κι ἀνεβαίνει στό κοντάρι τῆς Τουρκοκυπριακῆς «σημαίας». Οἱ συμμαθητές του τόν παροτρύνουν. Δύο ριπές αὐτομάτου τόν κάνουν νά γλιστρήσει ἀπ' τόν ἱστό. Οἱ Τοῦρκοι τόν τραβοῦν κι ἐξαφανίζεται μαζί τους.

«Ἦταν ἕτοιμος ἀπό καιρό» λένε οἱ συμμαθητές του. Τόν θυμοῦνται νά μιλάει με πάθος γιά τό χῶμα του, γιά τή γῆς του. Λέγε τώρα Πανούση:

– Γιά πάρτη σου θά γίνω Ράμπο,
Ρόκυ δύο χιλιάδες καί κομμάντο
θά σοῦ φέρω τήν Ἁγία Σοφία
τήν Κυρήνεια καί τήν Λευκωσία
Ἐλέφαντες τῆς Ἀθήνας, ὡς πότε θ'
θ' ἀφήνετε τά παιδιά ἀνυπεράσπιστα;

Λιο

Στρατιώτης ὁ τρίτος πορθητής τῆς γραμμῆς τοῦ Ἀττίλα. Ὁ 19χρονος Δημήτρης Λούκα ἔφυγε μέ ἄδεια κανονική ἀπό τή μονάδα του. Πῆγε σπίτι του, φόρεσε πολιτικά ροῦχα καί πέρασε τό ὁδόφραγμα.

Μέ τά πολιτικά αὐτή τή φορά...

«Μή στενοχωριέστε καί μή μαραζώνετε. Ἄν περιμένετε νά λυθεῖ τό Κυπριακό ἔτσι, δέν γίνεται τίποτα. Πρέπει νά βοηθήσουμε ὅλοι μας. Θά μπῶ στά κατεχόμενα νά πάω στήν Κερύνια. Θά τά καταφέρω ἐγώ!» Μ' αὐτά τά λόγια ἀποχαιρέτησε τούς γονεῖς του ὁ τέταρτος αἰχμάλωτος τῶν Τούρκων, 22χρονος Χριστάκης Σαββίδης. Τά ὑπόλοιπα ἐκφράζονται τόσο συγκινητικά στό πρόσωπό του...

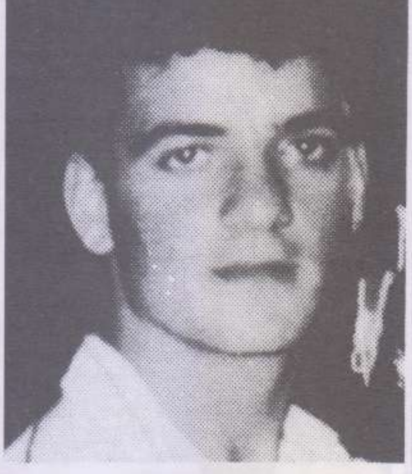
Ὁ πέμπτος πορθητής ἤ οἱ βλαβερές ἐπιδράσεις τῆς τηλεόρασης:

Κατακαημένο Ραδιοφωνικό Ἵδρυμα Κύπρου (ΡΙΚ)! Χρόνια τώρα φυσᾶς δυτικούς ἀνέμους στά πανιά τοῦ καραβιοῦ πού λέγεται Κύπρος. Νά τό πάρει μακρυά ἀπ' την Ἑλλάδα, ἐκεῖ κατά τούς πειρατές τῆς Ἀνατολῆς. Μέχρι καί σήμερα δίνεις ἀγώνα ὀπισθοφυλακῶν γιά νά μή συνδεθεῖς μέ τήν ἑλληνική ΕΡΤ. Κι ἅς συνδέεσαι μέ τό τουρκοκυπριακό Μπαϊράκ!

Κάποιος ἑλληνόφρων πράκτωρ σίγουρα εἰσέδυσε στό νεοκυπριακό σου φέουδο. Καί πέταξε ἐκείνη τήν εἰκόνα ἀπό τίς διαδηλώσεις τῶν μαθητῶν στό ὁδόφραγμα γιά τούς τέσσερις αἰχμάλωτους συμμαθητές τους. Καί νάσου πέμπτος μιμητής τους: «Ὁ δεκαεφτάχρονος Πάρις Χριστοφόρου γυρνώντας ἀπό τή δουλειά του παρακολούθησε τίς ἐκδηλώσεις ἀπό τό δελτίο εἰδήσεων τῆς τηλεόρασης καί ἐνθουσιάστηκε ἀπό τήν μαχητικότητα τῶν νέων». Καί λίγο μετά τά μεσάνυχτα πέρασε τό ὁδόφραγμα γιά νά κάνει παρέα στό Νίκο, τόν Πέτρο, τόν Χριστάκη, τόν Δημήτρη. «Σημειωτέον ὅτι πρίν δυό χρόνια ὁ Πάρις εἶχε εἰσβάλει στά κατεχόμενα μέ τό ποδήλατό του κατά λάθος καί εἶχε κρατηθεῖ στίς φυλακές τοῦ Σεραγιοῦ γιά 24 ὧρες!!»

Κατά λάθος. Τῶν δημοσιογράφων φυσικά...

Λιο

Η ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ

ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΠΕΡΙ ΑΙΓΑΙΟΥ

Στις 27 Μαΐου 1988 υπογράφτηκε από τους κ. Παπούλια και Γιλμάζ, με τις ευλογίες των κ. Παπανδρέου και Οζάλ, το «Μνημόνιο περί Αιγαίου», άμεσο αποτέλεσμα της πολιτικής που εγκαινιάστηκε στο Νταβός, πολιτική που έβαλε το κυπριακό στο «ράφι» και άνοιξε εκ νέου εφ' όλης της ύλης και άνευ όρων τον ελληνοτουρκικό διάλογο, με ημερήσια διάταξη τη διαπραγμάτευση των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων στο Αιγαίο. Το Μνημόνιο αυτό, που με το πρόσχημα «τεχνικών ρυθμίσεων» και οικοδόμησης «μέτρων εμπιστοσύνης» ανοίγει το δρόμο για μια μελλοντική διχοτόμηση του Αιγαίου, καλύφθηκε με σιωπή από τα πολιτικά κόμματα, που συνέπραξαν με αξιοθαύματη «(αντ)εθνική ομοψυχία» στην πολιτική Νταβός. Αλλά ούτε ο Τύπος ανέλυσε στην ουσία του το Μνημόνιο αυτό, αδυνατώντας ίσως να αντιληφθεί τις συνέπειές του. Ο κ. Γιλμάζ εφρόντισε εν τέλει να μας διαφωτίσει. Επιστρέφοντας στην Τουρκία θριαμβολόγησε δηλώνοντας επί λέξει: «Η Τουρκία έβαλε νομικά πόδι στο Αιγαίο». Μέσα στο γενικό κλίμα εθνικής αφασίας υπήρξαν ελάχιστες φωτεινές εξαιρέσεις, όπως η καταγγελία του στρατηγού Σιαπκαρά (εφημ. «Το Έθνος» 20/6/88). Αλλά η υποβάθμιση της βαρύτητας και των συνεπειών των κατά συρροήν εμφανιζόμενων απαιτήσεων, απειλών και προσβολών των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων αδρανοποιεί το λαό μας και τον παραδίδει ανυποψίαστο σε τυχόν νέες εθνικές συμφορές.

Το μνημόνιο αντιπροσωπεύει την πλέον επικίνδυνη μέχρι σήμερα εξέλιξη στο Αιγαίο, όπως αναλύεται παρακάτω. Οι συνέπειές του δεν φαίνεται να έχουν μέχρι σήμερα συνειδητοποιηθεί.

Η πρώτη παράγραφος του Μνημονίου αναφέρει: «*1. Τα δύο μέρη αναγνωρίζουν την υποχρέωση σεβασμού της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας αμφοτέρων, καθώς και το δικαίωμα χρήσης της ανοικτής θάλασσας και του διεθνούς εναέριου χώρου του Αιγαίου*». Κάτω από αυτή την φαινομενικά αθώα διατύπωση, γίνονται οι εξής εκχωρήσεις ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων:

Πρώτον, το Αιγαίο δεν είναι ανοικτή

θάλασσα. Ανοικτές θάλασσες είναι, σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, οι θάλασσες που είναι ελεύθερες από κυριαρχία ή κυριαρχικά δικαιώματα οποιουδήποτε κράτους. Τέτοιες θάλασσες είναι οι ωκεανοί. Ο χαρακτηρισμός του θαλάσσιου χώρου του Αιγαίου, του πέραν των ελληνικών χωρικών υδάτων, ως ανοικτής θάλασσας και η εκχώρηση δικαιωμάτων ελεύθερης χρήσης του στην Τουρκία, καθώς και η εκχώρηση δικαιωμάτων ελεύθερης χρήσης του λεγόμενου διεθνούς εναέριου χώρου του Αιγαίου, όπως ρητά αναφέρει το Μνημόνιο, καταλύει ελληνικά κυριαρχικά δικαίωματα για τους παρακάτω λόγους:

Στο Αιγαίο ασκείται είτε άμεση ελληνική κυριαρχία, στα ελληνικά χωρικά ύδατα, είτε ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα στον πέραν των χωρικών υδάτων θαλάσσιο χώρο, μέχρι τα ελληνοτουρκικά θαλάσσια σύνορα (που βρίσκονται στη μέση γραμμή μεταξύ των ανατολικών νήσων του Αιγαίου και των παραλίων της Μ. Ασίας). Αυτό το status quo του Αιγαίου έγινε πλήρως σεβαστό τόσο από την Τουρκία, μέχρι το 1973 και κυρίως το 1974, οπότε άρχισε να το αμφισβητεί, όσο και από όλους τους διεθνείς παράγοντες, του ΝΑΤΟ συμπεριλαμβανομένου.

Στο Αιγαίο υπάρχει βέβαια η αυτονόητη δυνατότητα αβλαβούς διέλευσης για τη διεθνή ναυσιπλοΐα. Αλλά ο θαλάσσιος χώρος του Αιγαίου, μέσω του οποίου πραγματοποιείται η διεθνής ναυσιπλοΐα, δεν είναι ελεύθερος από ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα, αλλά και υποχρεώσεις, που προκύπτουν από τους ισχύοντες κανόνες Διεθνούς Δικαίου. Συνοπτικά, τα ελληνικά δικαιώματα στο Αιγαίο είναι: (α) Ελεύθερη, ακώλυτη και απεριόριστη συγκοινωνία και επικοινωνία. (β) Νομή του θαλάσσιου χώρου (αλιεία και λοιπές δραστηριότητες λογικής και νόμιμης εκμετάλλευσης των πόρων της θάλασσας). (γ) Δημιουργία συνθηκών ασφάλειας και άμυνας για την προστασία του πληθυσμού των νησιών. Οι ελληνικές υποχρεώσεις είναι: (α) Διευκόλυνση των διεθνών θαλάσσιων συγκοινωνιών και μεταφορών, με την εγκατάσταση συστημάτων σήμανσης κλπ., ώστε ο διάπλους να είναι ασφαλής, και παροχή πληροφοριών με σύγχρονα τεχνικά μέσα για τους ναυτιλλόμενους στο Αιγαίο. (β) Άμεση παροχή βοήθειας, δηλαδή έρευνα και διάσωση, για τα κινδυνεύοντα πλοία.

Αλλά, ούτε ο λεγόμενος διεθνής εναέριος χώρος του Αιγαίου είναι ελεύθερος από ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα. Η διεθνής πολιτική αεροπλοΐα ρυθμίζεται από το FIR Αθηνών, το οποίο εκτείνεται μέχρι τα ελληνοτουρκικά θαλάσσια σύνορα. Η δε στρατιωτική αεροπλοΐα οποιασδήποτε χώρας, της Τουρ-

κίας φυσικά συμπεριλαμβανομένης, είναι υποχρεωμένη σε κάθε περίπτωση να ζητήσει άδεια από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές και να υποβάλει σχέδια πτήσης. Να υπενθυμίσουμε ότι το 1944 η Ελλάδα και η Τουρκία προσχώρησαν στη Σύμβαση του Σικάγου και το 1952 έγιναν αποδεκτά από την Τουρκία χωρίς καμία αμφισβήτηση τα όρια ευθύνης του FIR Αθηνών, όπως καθορίστηκαν από τον ICAO.

Με την πρώτη λοιπόν παράγραφο του Μνημονίου ο πέραν των ελληνικών χωρικών υδάτων θαλασσιος χώρος του Αιγαίου χαρακτηρίζεται ως ανοικτή θάλασσα, δηλαδή ως θαλάσσιος χώρος στον οποίο δεν υπάρχουν κυριαρχικά δικαιώματα καμμίας χώρας και ο οποίος επιπλέον και από κοινού με το λεγόμενο διεθνή εναέριο χώρο του Αιγαίου εκχωρείται στην ελεύθερη χρήση της Τουρκίας. Καταλύονται έτσι ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα και ανοίγει ο δρόμος για διχοτόμηση του Αιγαίου.

Όσον αφορά τις συνέπειες του Μνημονίου, αξίζει να αναφέρουμε εδώ αποσπάσματα από την καταγγελία του στρατηγού Σιαπκαρά στην εφημερίδα «Το Έθνος» της 20/6/88: *«Το Μνημόνιο περί Αιγαίου, που ενέκριναν οι κκ. Παπανδρέου και Οζάλ, διασπά την ενότητα του Αρχιπελάγους ως ενιαίου εθνικού μας χώρου και φέρνει τους Τούρκους 6 μίλια από την Εύβοια. Η αναγνώριση εκ μέρους της ελληνικής πλευράς ύπαρξης διεθνών υδάτων... όχι μόνο ισοδυναμεί με επίσημη παραίτηση από κυριαρχικά δικαιώματα, αλλά υπογραμμίζει ότι μπήκε σε εφαρμογή η «φόρμουλα Σόφλι» για ευρύτερες «γεωγραφικές επαναδιευθετήσεις» στο Αιγαίο... Το Μνημόνιο αυτό, που συνέταξαν οι ελληνοτουρκικές επιτροπές εμπειρογνωμόνων και ενέκριναν οι δύο πρωθυπουργοί, ανακαλεί στην μνήμη την τακτική του Γ. Παπαδοπούλου, ο οποίος με τεχνικές συμφωνίες μεταξύ εμπειρογνωμόνων του ελληνικού καί του αμερικάνικου ναυτικού ή μεταξύ της ελληνικής και αμερικάνικης αεροπορίας, επέτρεπε τη δημιουργία νέων βάσεων και εκχωρούσε ελληνικά κυριαρχικά δικαώματα ερήμην του ελληνικού Λαού... Τώρα [με το Μνημόνιο δεχόμαστε] ότι στο Αιγαίο υπάρχουν διεθνή ύδατα (όπως στους ωκεανούς) χωρίς εθνικά κυριαρχικά δικαιώματα, [δεχόμαστε] ακόμα ότι υπάρχει στο Αιγαίο και διεθνής εναέριος χώρος και πάλι χωρίς εθνικά κυριαρχικά δικαιώματα και τέλος, [δεχόμαστε] ότι η Τουρκία μπορεί να χρησιμοποιεί αυτά τα ύδατα και αυτόν τον εναέριο χώρο, χωρίς περιορισμούς, διασπάμε τον ενιαίο εθνικό χώρο, αποκόπτουμε τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και φέρνουμε τα τουρκικά πολεμικά 6 μίλια από τις ακτές της Εύβοιας, δηλαδή σε απόσταση βολής από την Αθήνα... Θα υπάρχουν εθνικά εδάφη αποκομμένα από τον εθνικό κορμό και πολιορκημένα από θαλάσσιους και εναέριους χώρους, στους οποίους θα κυριαρχεί η Τουρκία, γεγονός που αφενός θα οδηγήσει σε ταχύτατη πληθυσμιακή αποψίλωση των νησιών και αφετέρου θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για να επιχειρήσουν οι Τούρκοι το επόμενο βήμα: να καταργήσουν, δηλαδή, την... «ασυνήθη γεωγραφική διευθέτηση» με ενσωμάτωση των νησιών!»*

Αλλά η εκχώρηση ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων δεν σταματάει στην πρώτη παράγραφο του Μνημονίου. Οι δύο επόμενες παράγραφοι αναφέρουν: *«(2) Κατά τη διεξαγωγή εθνικών στρατιωτικών δραστηριοτήτων στην ανοιχτή θάλασσα και στον διεθνή εναέριο χώρο, τα δύο μέρη θα καταβάλουν κάθε προσπάθεια να αποφύγουν την παρακώλυση της ομαλής ναυσιπλοΐας και εναέριας κυκλοφορίας, όπως διασφαλίζονται σύμφωνα με τα διεθνή κείμενα, κανόνες και κανονισμούς. Αυτό θα συμβάλει στην εξάλειψη αδικαιολογήτων εστιών έντασης και στη μείωση των κινδύνων σύγκρουσης. (3) Τα δύο μέρη*

συμφώνησαν ότι ο σχεδιασμός και η διεξαγωγή των εθνικών στρατιωτικών ασκήσεων στην ανοικτή θάλασσα και στο διεθνή εναέριο χώρο, που απαιτούν την έκδοση NOTAM, ή όποιας άλλης μορφής αναγγελία ή προειδοποίηση, θα διεξάγονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αποφεύγονται επίσης στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τα ακόλουθα: (α) Η απομόνωση ορισμένων περιοχών (β) Η δέσμευση περιοχών ασκήσεων για μεγάλες χρονικές περιόδους (γ) Η διεξαγωγή τους στη διάρκεια της αιχμής της τουριστικής περιόδου... και των κυριωτέρων εθνικών και θρησκευτικών εορτών...».

Εδώ με μία αόριστη αναφορά στους διεθνείς κανόνες και κείμενα (αξιοσημείωτο είναι ότι αποφεύγεται η χρήση του όρου Διεθνές Δίκαιο), εκχωρείται στην Τουρκία η άνευ όρων ελεύθερη διεξαγωγή στρατιωτικών ασκήσεων στο Αιγαίο, όπου φτάνουμε να της ζητάμε να μην παρακωλύει την ομαλή ναυσιπλοΐα και αεροπλοΐα με τις στρατιωτικές της ασκήσεις. Φτάνουμε ακόμη να της ζητάμε να μην δεσμεύει περιοχές ασκήσεων για μεγάλο χρονικά διαστήματα, κλπ. Φτάνουμε τέλος να δεσμευόμαστε ότι όταν έχουν οι Τούρκοι ραμαζάνι (θρησκευτική εορτή) ή όταν γιορτάζουν π.χ. την εισβολή στην Κύπρο, να μην κάνουμε εμείς στρατιωτικές ασκήσεις στο Αιγαίο! Βέβαια, η Τουρκία είχε ήδη στην πράξη και προ του Μνημονίου καταλύσει ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα με το να κάνει κατά την όρεξή της και χωρίς ελληνική άδεια στρατιωτικές ασκήσεις στο Αιγαίο. Να θυμίσουμε εδώ ότι πριν από το 1974 οι Τούρκοι ουδέποτε διανοήθηκαν να μπουν στο Αιγαίο για στρατιωτικές ασκήσεις χωρίς την άδεια των αρμόδιων ελληνικών αρχών. Και μάλιστα αυτό συνέβαινε μόνο στην περίπτωση που στις ασκήσεις συμμετείχε και η Ελλάδα στα πλαίσια ασκήσεων του ΝΑΤΟ. Αλλά οι μετά το 1974 τουρκικές στρατιωτικές ασκήσεις στο Αιγαίο χωρίς ελληνική άδεια αποτελούσαν παρανομία, ενώ με το Μνημόνιο και με την υπογραφή της ελληνικής κυβέρνησης αυτή η παρανομία νομιμοποιείται.

Λίγους μήνες μετά την υπογραφή του Μνημονίου (Ιανουάριος 1989) η Τουρκία επιχειρούσε να το εκμεταλλευτεί έμπρακτα, δημοσιεύοντας νόμο περί «Έρευνας και Διάσωσης», με τον οποίο διεκδικούσε τη σχετική ευθύνη στο Ανατολικό Αιγαίο για την περίπτωση θαλάσσιου ατυχήματος. Το νόμο αυτό κοινοποίησε στον ΙΜΟ (διεθνής οργανισμός αντίστοιχος του ICAO για τις θαλάσσιες συγκοινωνίες) και τον συνόδευσε με χάρτη στον οποίο εμφάνιζε ενιαία γραμμή διχοτόμησης που διαπερνούσε την Κύπρο και ολόκληρο το Αιγαίο. Η Τουρκία πραγματοποίησε παράλληλα προκλητική άσκηση διάσωσης για να υπογραμμίσει την απαίτησή της. Η αντίδραση της ελληνικής κυβέρνησης και των πολιτικών κομμάτων υπήρξε και πάλι υποτονική. Απέναντι στην απροκάλυπτη πρόθεση της Τουρκίας για διχοτόμηση του Αιγαίου, η ελληνική κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα επεκαλούντο το πνεύμα του Νταβός και το διάλογο.

Όπως στην Κύπρο, έτσι και στο Αιγαίο, ο Ελληνισμός αντιμετωπίζει σήμερα το φάσμα μιας νέας πολιτικής και εθνικής του συρρίκνωσης. Μπαίνει και εδώ επιτακτικά το ζήτημα της αναίρεσης των υποχωρήσεων που έχουν ήδη γίνει και της διαμόρφωσης μιας νέας στρατηγικής που θα ενσωματώσει σε κεντρικό άξονα της προοπτικής της τους δύο βασικούς κρίκους: Κύπρο και Αιγαίο.

Σοφία Αντωνοπούλου

ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΩΣ ΦΑΡΜΑΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ

Σήμερα, τό θέμα τοῦ πολιτισμοῦ ἐμφανίζεται δυνάμει τουλάχιστον, ὡς θέμα ἄμεσης προτεραιότητας. Τήν ἴδια ὥρα πού οἱ ἰδέες, τά σχήματα, οἱ συμπεριφορές τῆς πολιτικῆς δείχνουν ἀπελπιστικά «ρετρό», μπροστά σέ ἐξελίξεις πού ἐξ ἐπαγγέλματος θά ὤφειλαν νά ἐλέγχουν καί νά προφητεύουν, ἔρχεται ἡ ὥρα νά ἀναρωτηθοῦμε μήπως ὀφείλουμε νά στραφοῦμε χωρίς συμπλέγματα στό *πολιτιστικό*, ἀνέκαθεν ὕποπτο ὡς ἀναποτελεσματικό ἤ ἄχρηστο ἤ επίφοβο γιά τήν κριτική του ἐμβέλεια. Σέ μιά ὥρα πού ἡ ἀφύπνιση τῶν ἐθνοτήτων συγκλονίζει τεράστιες ἐκτάσεις τῆς Εὐρώπης καί τοῦ κόσμου εἶναι νόμιμη ἡ ἐξαγωγή ἑνός πρώτου συμπεράσματος: ἡ πολιτική μπορεῖ, μέ τόν σιδηροῦν βραχίονα τῶν ἁρμάτων καί τῶν πυραύλων καί μέ τίς δολοπλοκίες τῶν διαδρόμων, νά ὀρθώνει αὐθαίρετα σύνορα, δέν κατόρθωσε ὅμως, τουλάχιστον ὄχι ἀκόμη, νά διαλύει τό ἴδιο εὔκολα πολιτισμικές ἑνότητες καί νά κατασκευάζει ἄλλες ἐκ τοῦ μή ὄντος.

Ἡ ὑπογράμμιση ὡστόσο τοῦ πολιτισμικοῦ παράγοντα δέν μπορεῖ νά συνδεθεῖ μέ ἁπλοϊκές συλλήψεις γιά τά θέματα αὐτά, οὔτε μέ ἕνα λόγο ἐπίπεδο στήν συνθηματολογία του. Πρίν ἀπό λίγο ἀκόμη καιρό, ἀναφορές στόν «πολιτιστικό ἰμπεριαλισμό», στήν «καταναλωτική κοινωνία», στήν «γραφειοκρατία» φαινόταν πώς ἀρκοῦσαν γιά νά ἀπαντήσουν στά ἀγωνιώδη ἐρωτήματα τῆς συρρίκνωσης καί τῆς ὑποβάθμισης τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων καί ἰδιαίτερα τῶν συμβολικῶν ἐκφράσεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν ὅμως σήμερα τέτοιες διατυπώσεις εἶναι καί ἀνεπαρκεῖς, στόν βαθμό πού ἡ διάγνωση δέν εἶναι καί πρόταση, καί παραπλανητικές ἐνίοτε, αὐτό γίνεται πολύ πιό καθαρό ὅταν ἀπό τό –ἀναγκαῖο ἀλλά ἀφηρημένο– ἐπίπεδο τῆς γενικῆς σκέψης ἀποτολμήσουμε τήν κατάδυση σέ συγκεκριμένα προβλήματα.

Τριτοκοσμικά καθεστῶτα πού καταγγέλλουν τόν πολιτισμικό ἰμπεριαλισμό παράγουν πολιτισμό τρισχειρότερο ἀπό τά προϊόντα πού ἀρνοῦνται. Ἀντικαταναλωτικοί διανοούμενοι κάνουν τίς ἀναλύσεις γιά τήν ἐργαλειακότητα τῆς σκέψης καί τῆς τέχνης, ἐργαλεῖο ἀναρρίχησης στό δεδομένο σύστημα. Ἀντιγραφειοκράτες τέλος λειτουργοῦν μέ ὅλα τά γνωρίσματα –συνειδητά καί κυρίως ἀσυνείδητα– τῆς γραφειοκρατίας.

Ἀκόμη ὡστόσο πιό ἀνεπαρκεῖς γίνονται οἱ ἕτοιμες ἰδέες (γιά τήν κουλτού-

ρα ὅπως καί γιά τήν πολιτική) ὅταν φτάσουν νά ἀγγίξουν σημεῖα τομῆς ὅπου ἡ ἴδια ἡ λογική τοῦ συστήματος (καί ἐννοῶ πρώτιστα τό σύστημα πού ἔχουμε στό κεφάλι μας) παύει νά ἔχει ἐφαρμογή, αὐτοαναιρεῖται. Καί τέτοια εἶναι ἀκριβῶς ἡ περίπτωση κατά τήν ὁποία προσπαθοῦμε μέ τίς ἰδέες πού διαμορφώσαμε μέσα ἀπό δύο αἰῶνες ἑλλαδικοῦ κρατισμοῦ (καί κάμποσες δεκαετίες κυπριακοῦ) νά καταλάβουμε τά μείζονα πολιτιστικά προβλήματα τοῦ ἑλληνισμοῦ καί ἀκόμη περισσότερο, νά σχεδιάσουμε τήν ἐλάχιστη παρέμβαση.

Δέν εἶναι ἀνάγκη νά σημειώσουμε πόσο ἀναγκαῖο καί –θεωρητικά τουλάχιστον– ἐφικτό εἶναι κάτι τέτοιο. Ἔχουμε τήν πικρή γνώση ὅτι κάθε σύνθημα καί σκέψη γιά πολιτική ἑνότητα τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Ἑλλάδας καί τῆς Κύπρου (μέ ὁποιο ὄνομα καί ἄν παρουσιαστεῖ, Ἕνωση, Αὐτοδιάθεση) τείνει αὐτόματα νά κατηγορηθεῖ ὡς σοβινιστική, ἀκροδεξιά, ἐξ ἀντικειμένου ἐνισχυτική γιά τόν ἐχθρό. Κάτι τέτοιο ὅμως δέν μπορεῖ νά ὑποστηριχθεῖ φανερά γιά τόν πολιτισμικό χῶρο ὅπου ὅλοι θεωρητικά συμφωνοῦν γιά τήν ἀνάγκη ἑνότητας καί σχέσεων, καί μιά σειρά ἀπό θεσμούς, ἀρχίζοντας ἀπό τούς κρατικούς, τήν ὑλοποιοῦν ἐδῶ καί χρόνια.

Ἐνῶ ὅμως κάτι τέτοιο συμβαίνει, εἶναι ἀπό τήν ἄλλη πλευρά δυνατό νά ὑποστηριχθεῖ ὅτι ἐδῶ ἀκριβῶς, στόν πολιτισμικό, πνευματικό καί καλλιτεχνικό τομέα, εἶναι πού τό ρῆγμα εἶναι, ἄν ὄχι ποσοτικά μεγαλύτερο, ὅμως πιό ἐπικίνδυνο διότι καί δυσχερέστερα ἀντιληπτό. Ποιοί εἶναι οἱ λόγοι γιά τούς ὁποίους συμβαίνει κάτι τέτοιο; Ὁ πρῶτος, καί πιστεύω ὁ κύριος, εἶναι ἡ ἀλληλέγγυα διάχυση τῆς παιδείας, τῆς ἐκπαίδευσης καί τοῦ ἦθους στόν ἑλλαδικό χῶρο, ἡ ἀλλεργία τοῦ τυπικοῦ ἑλλαδίτη διανοούμενου γιά ὁ,τιδήποτε ἀποτελεῖ ἀναδρομή στήν ἱστορική καί τήν ψυχική μνήμη εἴτε ὑπέρβαση τῶν συνόρων μας, εἴτε μέ στόχο τόν διάλογο μέ τά ἄλλα τμήματα τοῦ ἑλληνισμοῦ εἴτε μέ ἐκεῖνον τῆς ἀνάδειξης μιᾶς ἀληθινά οἰκουμενικῆς θεώρησης τοῦ κόσμου. Ὅταν ὁ διανοούμενος αὐτός δηλώνει εὐρωπαΐζων, εἶναι συχνά στήν πραγματικότητα εἰσαγωγέας ἕτοιμων ἰδεῶν, συνήθως καταλλήλως ὑποβαθμισμένων, εἶναι ὑποδοχέας πνευματικῶν βάσεων πολύ πιό ἐπικίνδυνων ἀπό τίς στρατιωτικές. Καί ὅταν ὅμως κηρύττει τόν ἀνυποχώρητο πόλεμο κατά τῶν βάσεων αὐτῶν (ἐδῶ μιλᾶμε γιά τίς πνευματικές, τά ἴδια ὅμως θά ἴσχυαν καί γιά τίς ὁμόλογές τους) τό κάνει μέσα σέ ἕνα τέτοιο κλίμα ἀνωριμότητας, ὥστε νά μποροῦμε νά ὑποστηρίξουμε ὅτι ἡ πνευματική μας μιζέρια δέν φοβᾶται ἰδεολογικά σύνορα.

Ὅπως εἶναι παρεπόμενο, ἡ πνευματική καί ἐκ-παιδευτική μιζέρια τοῦ ἀλήστου μνήμης «ἐθνικοῦ κέντρου» δέν μπορεῖ παρά νά εἰσβάλλει, συσκευασμένη στά κατάλληλα προγράμματα, καί ἐπιδεινούμενη ἀπό τά ἀναπόφευκτα συμπτώματα τοῦ πνευματικοῦ κρατισμοῦ, ὅπως αὐτός ἦταν νομοτελειακό περίπου νά διαμορφωθεῖ σέ μιά μικρή περιοχή τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἡ ὁποία, ἀφ' ὅτου ἀναδείχθηκε σέ κράτος, κατακλύσθηκε καί ἀπό τά ἀξιώματα, συμφέροντα, ὁμαδοῦλες καί ὁμάδες ἐξουσίας κλπ.

Δεν μπορεῖ παρά νά σημειώσει κανείς μέ ἐντελῶς ἰδιαίτερη ἀνησυχία τίς ὁμάδες ἤ τά ἄτομα ἐκεῖνα τά ὁποῖα, μέ ἀξιοσημείωτη ἐμμονή, φαίνονται ὅτι προωθοῦν στήν Κύπρο, τήν θέση γιά μιά νεοκυπριακή πολιτισμική συνείδηση πού μοιάζει νά συνδέεται μέ θεωρίες γιά «σημιτικές» ρίζες τοῦ ὑποτίθεται αὐτόνομου κυπριακοῦ πολιτισμοῦ, θεωρίες ἐπιστημονικά ἀνίσχυρες ἀλλά ἐντυπωσιακά προβεβλημένες καί σέ διεθνές ἐπίπεδο. Κάτι τέτοιο ὅμως δέν πρέπει δυστυχῶς νά μᾶς ἐκπλήσσει. Ἡ Κρήτη, ἡ Ἤπειρος, ἡ Μακεδονία, ἡ Θράκη πού δέν ἔχουν, *ἀκόμη*, ἀποσχισθεῖ ἀπό τον ἑλλαδικό κορμό, γνωρίζουν κατά καιρούς ἀντίστοιχα φαινόμενα καί ἔχουν γίνει ἀντικείμενα ἀνάλογων «ἐπιστημονικῶν» θεωριῶν. Καί τό ἐξοργιστικό δέν εἶναι βέβαια ὅτι σέ τέτοιες περιπτώσεις εἶναι νόμιμη ἡ ὑποψία πώς πίσω ἀπό ἀνάλογες κινήσεις, ἑλίσσονται ἐντέχνως ξένα κέντρα, εἴτε αὐτές τό ἀντιλαμβάνονται εἴτε ὄχι. Εἶναι ὅτι ὑπάρχει ἡ διάλυση καί τό ἀδιέξοδο τῆς πλειοψηφίας ὡς τό εὔφορο ἔδαφος, ὅπου σχεδόν προσκαλοῦνται νά βλαστήσουν ἀνάλογα φυτά.

Ἕνας κοινός τόπος τῆς ἀρθρογραφικῆς ρητορικῆς, ἐπιβάλλει σέ ἕνα κείμενο μέ δυσοίωνες διαπιστώσεις νά τελειώνει μέ μιά κορόνα αἰσιοδοξίας, σάν τίς ταλαίπωρες μπροσοῦρες τῶν παντοειδῶν ἀριστερῶν οἱ ὁποῖοι, στά χρόνια τῆς Χούντας, τελειώναμε μέ τήν κατακλεῖδα ὅτι τό προτσές τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων θά φέρει τόν σοσιαλισμό στήν Ἑλλάδα. Θά πρέπει νά ἀπολογηθῶ στόν ἀναγνώστη, ἀλλά δυστυχῶς δέν ἔχω νά τοῦ προσφέρω κανένα τέτοιο «χάπι ἔντ». Τόν καημό μου γιά τά ἐθνικά καί τήν ἐνασχόλησή μου μέ τά κουλτουριάρικα καί τήν παιδεία, τά παίρνω ἁπλά ὡς δεδομένο καί χούι, γιά νά μήν πῶ βίτσιο ἤ πάθηση. Καί –ἐπειδή δέν κατάφερα ἀκόμη νά γίνω αὐτιστικός– αὐτό πού θά μποροῦσε νά γυρέψει ἕνα τέτοιο κείμενο δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἕνας διάλογος ὁμοιοπαθῶν.

Καί τά ἄλλα, θά μοῦ πεῖς, φίλε ἀναγνώστη; Τά μεγάλα, οἱ μάζες, τό ἔθνος, ὁ ἑλληνισμός, τά προγράμματα; Μακάρι νά ξεκινήσουν οἱ μικρές ἐκεῖνες φράσεις, χειρονομίες, πράξεις πού νά νομιμοποιήσουν τίς μεγαλύτερες. Ὅμως, ἐπειδή κάθε γενιά χρέος ἔχει νά «καταθέτει» τήν ὅποια μνήμη της στήν προβληματική Τράπεζα τοῦ διαλόγου, ἄς κλείσω μέ τούτη τήν διαπίστωση: στά μικρά εἶναι συνήθως πού κολλήσαμε.

Γιάγκος Ἀνδρεάδης

Ἀβέρωφ: Ὁ πρῶτος Νεοκύπριος...

Διαβάζουμε στά ἀρχεῖα τοῦ Φόρεϊν Ὄφφις για τή συνάντηση τῶν ὑπουργῶν τῶν ἐξωτερικῶν Ἀγγλίας - Ἑλλάδας - Τουρκίας στίς 12-2-58: Ὁ Ἀβέρωφ δήλωσε πώς ἡ Ἑλλάδα ἐπιθυμεῖ διακαῶς νά μπεῖ ἡ Κύπρος στό ΝΑΤΟ διότι, ἐκτός τῶν ἄλλων λόγων, «αὐτό θά ἐνθαρρύνει τήν καλλιέργεια ἐθνικῆς Κυπριακῆς συνείδησης». Ὄχι Ἑλληνικῆς! Κυπριακῆς! Δηλαδή φοινικικῆς ὅπως ἀποφάσισε τό ΑΚΕΛ, πού ἀνέλαβε τήν ἐξειδίκευση τῆς προτάσεως Ἀβέρωφ.

Λιο

Ο Τάσος Λιγνάδης και η Κύπρος

Μνήμες με αφορμή την μεταθανάτια έκδοση του βιβλίου του «Καταρρέω»

Ὁ Τάσος Λιγνάδης ἦταν ἱστορικός, φιλόλογος καί θεατρολόγος. Στούς τομεῖς αὐτούς (ἴσως καί σ' ἄλλους) τό ἔργο του θά ἀρκοῦσε γιά νά φτιάξει τρεῖς ἐπιτυχημένες καριέρες. Ὁ Λιγνάδης δέν ἔφτιαξε καμιά, ἀντίθετα ἀμφισβήτησε τήν μόνη «μέ (πρακτικές) προοπτικές» πού εἶχε, παραιτούμενος ἐπί Χούντας ἀπό τό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν. Πέρνει, καί ἐνῶ ἴσως τό Πανεπιστήμιο θά ἀποφάσιζε νά σώσει τήν ὕστατη ὥρα τήν τιμή του ὡς ἱδρύματος κάνοντάς τον καθηγητή, ὁ θάνατος τόν βρῆκε, ἐνῶ ἔβγαιναν τά πρῶτα ἀντίτυπα τῆς συλλογῆς ἄρθρων του μέ τόν τίτλο *«Καταρρέω»* [Ἀθήνα, 1989, ἐκδ. Ἀκρίτας].

Παράξενος τίτλος, *ἀνοίκειος*, δηλαδή ἀντίπαλος πρός τά τετριμμένα αὐτονόητά μας, πού δέν ἐπιτρέπουν σέ ὅποιον ἀπαιτεῖ ἐπιστημονικές δάφνες νά μπλέκει μέ τό περιθώριο, στήν περίπτωσή μας μέ τό τραγούδι τοῦ Ἄσιμου, τοῦ αὐτοκτόνου ποιητῆ τῶν Ἐξαρχείων, ἐκτός κι ἄν τό ἀντιμετωπίσει ὡς ἔντομο ἤ πειραματόζωο στό τραπέζι τῶν ἀναλύσεων κάθε λογῆς. Τό περιεχόμενο τοῦ βιβλίου, κραυγή καί μαρτυρία γιά τήν πνευματική κατάρρευση τῆς κοινωνίας μας, ἔκκληση ἀντίστασης στήν διάλυση τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐπιβεβαιώνει τόν τίτλο. Ἀντίθετα μέ τήν κυρίαρχη τάση τῶν «σοβαρῶν» ἱστορικῶν, ὁ Λιγνάδης δέν ζητᾶ νά «κατανοήσει» τά φαινόμενα, νά τά αναλύει καί νά τά συναρτήσει μέ θεωρίες. Ἀφήνοντας κατά μέρος τίς βολικές αὐτές κομψότητες, παρεμβαίνει μέ *ἠθικά* κριτήρια σέ ζητήματα ἱστορίας, παιδείας, θρησκείας, γλώσσας, καί πολιτικῆς πού εἶναι πάντοτε, μέ τήν πιό ἐλεύθερη δυνατή ἔννοια, καί *προβλήματα ἐθνικά*. Φυσικά, κάνοντας κάτι τέτοιο ἐγνώριζε ὅτι *κατέρρεε*, αὐτοαναιροῦνταν, αὐτοκτονοῦσε, μέ ἤ χωρίς εἰσαγωγικά, ὡς «ἐπιστήμων», ὡς ἐξειδικευμένο δηλαδή γρανάζι που θησαυρίζει γνώσεις ἀκίνδυνες γιά την κατεστημένη τάξη πραγμάτων.

Ἀπό τήν «κατάρρευση» ὅμως αὐτή ὑψώνεται σέ ὅλη του τήν δύναμη καί τήν γοητεία τό *μέγεθος* (λέξη που πρωτοσημαίνει στόν Ὅμηρο τό *ἀνάστημα*) τοῦ πνευματικοῦ του ἔργου. Ἔργου που, ἀπό τήν *Ἐπανάσταση τῶν ἀγγέλων*, μέχρι τήν μελέτη γιά τό *Ἄξιον Ἐστί, τό Πρῶτον δάνειον τῆς Ἀνεξαρτησίας*, τό *Ἡ ξενική ἐξάρτηση τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους*, τά *Θεατρολογικά*, τόν *Χουρμούζη* καί τό *Ζῶον καί τό τέρας*, ἀποτελεῖ ταμεῖο ἀγάπης, προσφορᾶς, μέθεξης στούς ἀγῶνες τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Γράφοντας στό περιοδικό αὐτό ἀναθυμοῦμαι ὅτι στόν Λιγνάδη ὀφείλω (ὅπως καί τόσοι ἄλλοι μαθητές του) σέ μεγάλο βαθμό, τήν ἀγάπη ὄχι μόνο γιά *τίς ἰδέες καί τά σύμβολα* τοῦ *Κυπριακοῦ Ἀγώνα*, ἀλλά κάτι τό ἴδιο σημαντικό, γιά *τά πρόσωπα* πού τόν εἶχαν κάνει. Ἔχοντας μετάσχει παιδί στήν Ἀντίσταση κατά τῶν Γερμανῶν, ἐνταγμένος στούς μηχανισμούς ἐνίσχυσης τοῦ κινήματος στήν Κύπρο, ἦταν ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος γιά νά μᾶς βοηθήσει, ἐμᾶς πού εἴμασταν κιόλας καλαμαράδες, νά κατανοήσουμε καί ν' ἀγαπήσουμε ἀνθρώπους μέ ἕνα ἦθος ἀρχαϊκό, ἀμόλευτο, –τότε ἀκόμη– ἀπό τήν εὐτέλεια τοῦ νεοελληνικοῦ κρατισμοῦ.

Αὐτό πού ἦταν τότε στό νοῦ μου ἕνα ἔπος, εἶναι σήμερα μιά τραγωδία. Ἀναθυμούμενος τό παρελθόν, ὀφείλω νά ὁμολογήσω ὅτι κάποιες ἐλπίδες τοῦ δασκάλου μας, π.χ. ὅτι «ἡ Κύπρος θά σώσει τήν Ἑλλάδα», διαψεύδονται κάθε μέρα πού περνᾶ. Τραγωδία ὅμως δέν εἶναι μόνον ἡ *εἰς τό ἐναντίον τῶν πραττομένων μεταβολή* οὔτε μία μονοδιευθυνόμενη πορεία ἀπό τό ἀγαθό στό κακό. Μέ τήν ἔννοια αὐτή, τό τραγικό μήνυμα τοῦ ἔργου καί τῆς ζωῆς τοῦ Λιγνάδη εἶναι μήνυμα *θετικό, δημιουργικό, ποιητικό*. Εἶναι κάλεσμα παιδευτικό καί ἐρωτικό γιά μιά πνευματική δημιουργία, θεμέλιο γιά τήν ἑνότητα, τήν αὐθυπέρβαση καί τήν οἰκουμενικότητα συγχρόνως τοῦ ἑλληνισμοῦ. Τά κράτη, οἱ διοικήσεις, τά ὑπουργεῖα καί οἱ ἄλλοι θεσμοί διαχειρίζονται καλά ἤ κακά (συνήθως) τά τρέχοντα, ὅσα (σημαντικά ἔστω) ἔχουν νά κάνουν μέ τόν *καιρόν*. Χωρίς ὅμως τήν πνευματική δημιουργία ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τά σύνορα καί τά ὀφίτσια, ὁ ἑλληνισμός θά ἀποσυντίθεται ὅλο καί περισσότερο, χάνοντας ἔτσι τίς ὅποιες *εὐ-καιρίες* τοῦ μένουν.

Γιάγκος Ἀνδρεάδης

ΤΑ ΣΥΜΦΩΝΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Με τον όρο «συμφωνικά φαινόμενα», νοείται εδώ όλη η ποικιλία των συμφωνικών επαλλαγών που παρατηρούνται σε λέξεις της νεοελληνικής, του τύπου κλαρί-κλαδί (επαλλαγή ρ-δ), μηνίγγια-μηλίγγια (επαλλαγή ν-λ) κλπ. Ορισμένες από τις επαλλαγές αυτές μπορεί να θεωρούνται «ομαλές» (με την έννοια ότι εμπίπτουν στα πλαίσια των κανόνων που περιγράφουν και εξηγούν –ρυθμίζουν θα 'λεγαν οι νεογραμματικοί– τις διάφορες φωνητικές αλλοιώσεις) ενώ άλλες εντελώς «ανώμαλες» και «ακατανόητες». Έτσι η επαλλαγή λ-ρ της νεοελληνικής (πρβλ. αρχ. ελλ. ἀδελφός - ν. ελλ. αδερφός) θεωρείται λίγο πολύ φυσιολογική μιας και τα υγρά (λ,ρ) δείχνουν να συμπίπτουν σε μια παλαιότερη εποχή, όπως το δείχνει άλλωστε τόσο η εμπειρία της Γραμμικής Β΄ όσο και νεοελληνικές διάλεκτοι (π.χ. Σφακιών Κρήτης). Τι γίνεται όμως με επαλλαγές του τύπου λ-δ ή ρ-δ κλπ; (πρβλ. α.ε. λάφνη-δάφνη, ν.ε. πούπουλο-πούπουδο, λιγούλι-διγούλι κ.τ.τ.). Το πρόβλημα εδώ είναι διττό, και αφορά στις λύσεις που δόθηκαν τόσο για την αρχαία, όσο και για τη νέα ελληνική.

Για μεν την αρχαία θεωρήθηκε ότι τα συμφωνικά αυτά φαινόμενα είναι ξένα προς τους φωνολογικούς νόμους που καθορίζουν τη συμπεριφορά της. Κι ενώ επαλλαγές εξ ίσου «παράδοξες» του τύπου π-κ (π.χ. ποῖος-κοῖος, ὅπως-ὅκως) ερμηνεύθηκαν ορθά ως οφειλόμενες στη διάσπαση ενός παλαιότερου χειλοϋπερωικού φωνήματος, αντίθετα άλλες επαλλαγές του τύπου που προαναφέραμε, εξοβελίσθηκαν από τον κορμό της αρχαίας ελληνικής και οι λέξεις που απετέλεσαν τους «φορείς» αυτών των επαλλαγών θεωρήθηκαν (τουλάχιστον από την «ακαδημαική» επιστήμη), δάνεια από μια παλαιότερη, μη ινδοευρωπαϊκή, «προ»ελληνική γλώσσα. Μάλιστα η πολυτυπία ορισμένων τέτοιων λέξεων, τείνει να θεωρηθεί ως αδιάψευστος μάρτυρας μιας τέτοιας καταγωγής. Είναι χαρακτηριστική η εξήγηση που δίνει ο Γ. Χατζηδάκις αναφερόμενος στη λέξη ἄνηθον με την χαρακτηριστική της πολυτυπία (ἄνηθον, ἄννηθον, ἄνησον, ἄννησον, ἄνητον, ἄννηττον, ἄνισον):

«... *Και επειδή η ποικιλία αύτη είναι παντελώς αδιανόητος εν γνησία ελληνική λέξει, εικάζω ότι πάντως η λέξις ή αι λέξεις αύται ήσαν το κατ' αρχάς ξεναι, εξ Ασίας ή Αιγύπτου, μετά των φυτών κομισθείσαι εις την Ελλάδα και ως ξέναι και δη ουκ αισθηταί, ίσως δε και δυσεκφώνητοι, υπέκυψαν πολλαίς φωνητικαίς αλλοιώσεσιν... (πρβλ. και βιστάκια, πιστάκια, ψιττάκια Ηρωδιαν. Β΄*

428, 24, δια την αυτήν πάντως αιτίαν)...» (Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά Τ. Ζ, σελ. 605).

Το παραπάνω απόσπασμα είναι χαρακτηριστικό της νοοτροπίας, που παίρνει το συμπέρασμα ως προϋπόθεση: Γιατί πράγματι, όταν κανείς ισχυρίζεται ότι «η ποικιλία αύτη είναι παντελώς αδιανόητος εν γνησία ελληνική λέξει» σημαίνει ότι έχει εκ των προτέρων καθορίσει κριτήρια ελληνικότητας που δεν απορρέουν από το σύνολο των αντικειμενικών δεδομένων, αλλά από τη δική του θεωρητική πρόληψη.

Γιατί βέβαια οι λεξεις αυτές που θεωρούνται «ξένες», εμφανίζονται ενσωματωμένες στον ενιαίο κορμό της αρχαιοελληνικής παράδοσης, και κατόπιν τις ξεχωρίζουν με βάση αφ᾽ ενός μεν την πολυτυπία τους, αφ᾽ ετέρου δε το δυσετυμολόγητό τους.

Ισοδυναμεί η συμπεριφορά αυτή, με την ανάλογη του μητροκτόνου ο οποίος έλεγε στο δικαστήριο: «λάβετε εξ άλλου υπ᾽ όψη σας κύριοι δικασταί ότι είμαι και ορφανός...»: Πρώτα επεμβαίνεις πάνω στη γλώσσα, και κατόπιν επικαλείσαι την επέμβαση αυτή για ν᾽ αποδείξεις αυτό που προϋποτίθεται. Έτσι η νοοτροπία αυτή, ενώ σε άλλες περιπτώσεις [π.χ. βροτός-μορτός, τίς-ποῖος-κοῖος (λατ. quis)] αποδέχεται τη φωνητική αυτή συμπεριφορά, ως εγγενές χαρακτηριστικό της αρχαίας ελληνικής, σε άλλες, προσπαθεί να παρουσιάσει τις φωνητικές ποικιλίες ως εξωγενές δήθεν χαρακτηριστικό, προερχόμενο από ξένες, μη ελληνικές (ή και μη ινδοευρωπαϊκές) πηγές, από ένα μεσογειακό υπόστρωμα κ.τ.τ.

Η αντιμετώπιση της νέας ελληνικής

Και αυτά μέν ως προς την αντιμετώπιση της αρχαίας ελληνικής. Ως προς δε την αντιμετώπιση της νέας ελληνικής, εκεί τα πράγματα γίνονται ακόμα πιο περίπλοκα εν τη απλοϊκότητί τους, γιατί πλην των άλλων, υπεισέρχεται εδώ η περιφρόνηση προς την νεοελληνική και εν γένει το νεοελληνικό «πρόσωπο».

Κοντολογίς, η νέα ελληνική δεν θεωρείται ικανή να διαθέτει δικούς της κανόνες φωνητικής συμπεριφοράς, και κάθε ιδιομορφία της εξηγείται με βάση τη θεωρία περί παραφθοράς και λαθών, στα οποία άλλωστε, συχνά υποπίπτει ο «αγράμματος», «αμαθής», λαουτζίκος.

Χαρακτηριστική η στάση του Χατζηδάκι:

«... *Ἀλλά αν περί της αρχαίας πολυτυπίας και ανωμαλίας μηδέν βέβαιον δύναμαι να είπω, περί του νεωτέρου γλυκάνησος δύναμαι κάλλιστα να διατείνωμαι, ότι τούτο δεν προήλθε κατά τροπήν του θ εις σ, και ότι ουδείς δικαιούται να προφέρῃ τούτο εις απόδειξιν του ότι εν τῃ νεωτέρᾳ ελληνική (πλήν εν τῃ τσακωνική) το θ ετράπη εις σ...»* (ό.π. σελ. 605).

Γιατί αλήθεια «περί του νεωτέρου» δύναται κάλλιστα να «διατείνηται» τα πάντα; Γιατί «ουδείς δικαιούται» κλπ, κλπ.;

Είναι στ᾽ αλήθεια επειδή η νέα ελληνική είναι κατά τη γνώμη του Χατζηδάκι παρεφθαρμένο τέκνο της αρχαίας, και άρα όλα τα γνωρίσματά της είναι καρπός λίγο ως πολύ «προσφάτων» εξελίξεων; Ή μήπως υπεισέρχεται εδώ – εκτός των θεωρητικών προκαταλήψεων– και μια αδιόρατη περιφρόνηση προς την νεοελληνική την οποία φαίνεται να αντιλαμβάνεται περίπου ως «χωράφι» του;

Παρ᾽ όλο που τέτοιες συναισθηματικές στάσεις αποδεικνύονται καθοριστικές των θεωρητικών συλλήψεων, εν τούτοις η αναφορά μας θα περιορισθεί στό γλωσσολογικό μέρος της υπόθεσης, και η προσπάθεια θα κατατείνει στο να δειχθεί ότι όχι, δεν είναι καθόλου αυτονόητο πως η νεοελληνική είναι απλή εξέλιξη της αρχαίας, ότι όχι, δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται αμφίβολα φωνολογικά και ετυμολογικά κριτήρια, τη στιγμή που το μοναδικό στέρεο κριτήριο για την αποσαφήνιση του χαρακτήρα της λεγόμενης προελληνικής είναι η **νεοελληνική γλώσσα.**

Και τούτο γιατί υπάρχει, είτε το θέλουμε είτε δεν το θέλουμε μια σύμπτωση των συμφωνικών φαινομένων της νέας ελληνικής, με τα αντίστοιχα της αρχαίας, μάλιστα δε της ονομαζόμενης «προ»ελληνικής (πλεύμων-πνεύμων / πλεμόνι - φλεμόνι - πνεμόνι).

Θά ᾽πρεπε επιτέλους να μάς προβληματίσει το γεγονός ότι στη νεοελληνική είναι κοινότατες οι λέξεις που από πολλούς ονομάζονται «προελληνικές» όπως π.χ. σῦκον, κολοκύνθη, σπάρος, κολυμβῶ, θάλασσα, φακῆ, βουνός, κράββατος κ.λπ.

Το χαρακτηριστικό μάλιστα είναι ότι στις συγκεκριμένες λέξεις που η αρχαία παρουσιάζει δυο-τρείς διαφορετικούς τύπους, η νεοελληνική παρουσιάζει πλην αυτών των μαρτυρημένων και άλλους, αμάρτυρους, λόγω του ότι –κατά τη γνώμη μου– ως προφορική γλώσσα, διατηρεί στοιχεία που η γραπτή παράδοση δεν διέσωσε.

Για το φυτό π.χ. γλήχων (και γλάχων, βλήχων, βληχώ) η νεοελληνική παρουσιάζει πολύ περισσότερους τύπους (αλλά με παρόμοιες φωνητικές αλλαγές) από την αρχαία: φλεσκούνι, φλησκούνι, φλουσκούνι, γλυφόνι, βληχόνι, γλεχούνι, γλησχούνι κ.ά.

Στην περίπτωση του φυτού ζώχος (α.ε. σόγχος, σόγκος) η νεοελληνική έχει να παρουσιάσει στις κατά τόπους διαλέκτους, τύπους όπως: σωχός, σωχούς, ζώχος, ζωχός, τσώχος, τσοχός, ζέγουνα, ζέγουναι, τζωχός, τζώχος, σεγκός κ.ά.

Μάλιστα στα κατωιταλιωτικά (που ανήκουν φυσικά κι αυτά στον κορμό της καθόλου ελληνικής) βρίσκει κανείς πανσπερμία τύπων, όπως: dzúxo, tsúxu, dzúxu, dzúkku, dzúxxa, dzúkka, tsangúna, tsangúne., tsankúne, tsangóne, dzangúne, tsañóna, dzangóna.

Αλλά για να δειχθεί-έστω και με ένα μόνο παράδειγμα τι σημαίνει η πολυτυπία της νεοελληνικής και ποια η κεφαλαιώδης (για την επιστήμη της γλωσσολογίας) σημασία των συμφωνικών της φαινομένων, παρατίθενται εδώ οι ποικίλοι διαφορετικοί τύποι (μόνο των διαλέκτων της κάτω Ιταλίας) για τη λέξη σαμιαμίδι: simamiδi, sagomiδi, simomiδi, tsimamiδi, fsalammidi, fsammidi, samiti, salamidri, salumida, samumida, saumiδa, salamida, salamita, saramita, salinida, salemina, sassamila, sassamina, sassamile, susumila, salamina, salimita, sassamida, salimitra, susumina, tsutsumitu, sangumit, salamitru, salamitri, salamitru, tsattsamida, tsattsamita, tattsamita, tsattsamitula, ćaććamita, tsartsanida, salamira και έπεται συνέχεια στις υπόλοιπες ελληνικές διαλέκτους. Θα μπορούσε βέβαια κανείς (όπως το κάνει π.χ. ο G. Rohlts στο «Etymologishes Wöcterbuch der unteritalienischen Gräzität») να συσχετίσει ετυμολογικά τη λέξη με το εβραϊκό «sem - mit» και να ξεμπερδεύει. Κι όμως· μερικοί τύποι που απαντούν στην κάτω Ιταλία, όπως salimitra, solamidri, salamitru, *μας παραπέμπουν στην αρχ. ελλ. «σαλαμάνδρα» η οποία είναι, όπως και το σαμιαμίδι, σαύρα.*

Τι συμβαίνει εδώ; θα αναρωτηθεί κανείς. Σαμιαμίδι και σαλαμάνδρα είναι λοιπόν η ίδια λέξη; Και πώς, και μέσα από ποιούς δρόμους το μ έγινε λ, ή το λ έγινε μ, ή χάθηκε το ρ ή το ντ έγινε θ, ή ν.... ή... ή... Για όσους θεωρούν ότι οι πρωτόγονοι χρησιμοποιούσαν τις λέξεις, έχοντας το ετυμολογικό του Frisk υπό μάλης, απάντηση δεν υπάρχει.

Αν όμως αρχίσουμε να υποψιαζόμαστε (όπως νομίζω ότι συμβαίνει) πως οι διαφορετικοί τύποι των διαλέκτων της κάτω Ιταλίας (όπως και οι αντίστοιχοι των άλλων νεοελληνικών διαλέκτων), οφείλονται στο ότι η ενιαία ελληνική γλώσσα-μητέρα τους διασπάσθηκε σε διαλέκτους σε ένα απείρως πρωτογενέστερο στάδιο απ᾽ αυτό που φανταζόμαστε (οπωσδήποτε πριν το 2000 π.Χ.), τότε όλα μπαίνουν στη θέση τους. Και τότε πια, έχουμε μπροστά στα μάτια μας ένα ζωντανό παράδειγμα του **πώς δημιουργούνται οι καινούργιες λέξεις.** Κι ακόμα καταλαβαίνουμε πως το πρώτο στάδιο εξέλιξης της πρωτοελληνικής (και πρωτοϊνδοευρωπαϊκής) χαρακτηρίζεται από μια φωνητική συμπεριφορά, άγνωστη στα κατοπινά στάδια εξέλιξης της παγιωμένης, κατασταλαγμένης πια, γλώσσας.

Μια επαλλαγή π.χ. του τύπου φ-θ παρ᾽ όλο που δεν είναι άγνωστη στην αρχαία ελληνική (π.χ. φήρ-θήρ), θα θεωρούνταν μη ινδοευρωπαϊκή. Κι όμως οι κατωιταλιωτικές διάλεκτοι με τους εναλλακτικούς τύπου θιλικό (θηλυκό) - filiki, filićia, δείχνουν (αν πιστεύουμε στα μάτια μας) πως το λατ. filia (κόρη) και το αρχ. ελλ. θήλεια, **είναι η ίδια λέξη.**

Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με την νεοελληνική λέξη υγιός. Αν προϋποθέσουμε ότι στην πρωτοϊνδοευρωπαϊκή είναι εν δράσει μια επαλλαγή του τύπου l-y (γνωστή κι απ᾽ αλλού, πρβλ α.ε. μόλις-μόγις ή το ξενικό μπριλλάντι-μπριγιάν κτλ.), τότε καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η αρχ. ελλ. λέξη υιός είναι συγγενής προς το λατ. filius (= γιός), το οποίο με επαλλαγή l-y (τ.έ. με ουράνωση του υγρού), οδηγεί σε τύπο *hijus (πρβλ. ισπ. hizo, προφ. ixo) και εν τέλει υγιός και υιός. Καθόλου τυχαία επομένως η ύπαρξη του j στο νεοελληνικό «υγιός» (και «γιός» και «γιόκας»), που επιβεβαιώνεται και από παλαιότερες γραπτές μαρτυρίες (π.χ. σε επιστολή του 3ου μ.Χ. αι. «Απολιναρίῳ* άπό Ἰγνταίου ὑγιοῦ»).

Για να δειχθεί μάλιστα το πώς η γνώση της φωνητικής συμπεριφοράς των παμπάλαιων «νεο»ελληνικών διαλέκτων, μπορεί να συμβάλει στην πληρέστερη και ουσιαστικότερη γνώση της καθ᾽ όλου ινδοευρωπαϊκής, αρκεί να επισημανθεί ότι η προγενέστερη μορφή του α.ε. ἧπαρ (*jῆπαρ) πρέπει να ήταν -αν πάρουμε υπ᾽ όψη μας την επαλλαγή l-y - *λῆπαρ, όπως άλλωστε επιβεβαιώνουν το αρχ. σκανδ. - ιολ. lifr, αρχ. γερμ. lebara, αγγλ. liver (= συκώτι, ήπαρ).

Η διατήρηση επομένως του j στο νεοελληνικό υγιός, τη στιγμή που στην αρχαία έχει σιγηθεί, θέτει –αν δεν θέλουμε να εθελοτυφλούμε– σε δοκιμασία τη θεωρία περί ολοκληρωτικής προελεύσεως της νέας ελληνικής από την αρχαία, αφού και σ᾽ ένα σωρό άλλες περιπτώσεις η νέα ελληνική εμφανίζεται να διατηρεί στοιχεία που η αρχαία έχει χάσει από νωρίς. **Θα μπορούσε λοιπόν κανείς να αντιμετωπίσει τη νέα ελληνική όχι ως «τέκνο» της αρχαίας, αλλ᾽ ως παράλληλή της «εκδοχή» και να υποψιαστεί επίσης ότι η λεγόμενη «προελληνική» είναι κι αυτή ελληνική και, αν δεν ταυτίζεται, είναι πάντως συγγενέστατη προς τη νέα ελληνική.**

Χρίστος Δάλκος

Χῶροι διαπραγματεύσιμοι...

«Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἱστορικό καθῆκον νά ξεκαθαρίσει τή θέση της ἀπέναντι στόν Κυπριακό Ἑλληνισμό» γράφει η Ἑλένη Βραχίμη στήν Κυπριακή «Σημερινή». «Ἐπείγει ἡ Πανεθνική Διάσκεψη γιά ἕνα τίμιο χωρίς ὑπεκφυγές ξεκαθάρισμα τῆς θέσης της ἀπέναντι στήν Κύπρο. Ἐάν ἡ Κύπρος ἔγινε βάρος γιά τόν Ἑλλαδικό χῶρο καί ἀποτελεῖ ἐνόχληση ἡ ὕπαρξή της, ἔφτασε ὁ καιρός νά τό γνωρίσουν οἱ Ἑλληνοκύπριοι.

Σέ τέτοια περίπτωση τό ἔρεισμα τῶν Ἀθηνῶν γιά Ἐθνικό κέντρο τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρέπει νά διαφοροποιηθεῖ, ἐάν ἡ Ἀθήνα συμπεριφέρεται σάν πόλη «πολιτεία» τοῦ 5ου π.Χ. αἰώνα, ὅπου οἱ ὑπόλοιποι ἑλλαδικοί χῶροι ἦσαν διαπραγματεύσιμοι ἤ ἐξαργυρώσιμοι, γιά τούς βαρβάρους».

Λιο

ΕΘΝΙΣΜΟΣ - ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΣ

Ἡ ἐθνογένεση, μαρτυρία τῆς ἀνομοιόμορφης ἐξέλιξης τῆς ἀνθρωπότητας, προϊόν εἰδικῶν συνθηκῶν πού ἀποκλείεται νά συντρέξουν ξανά, εἶναι φαινόμενο μοναδικό καί ἀνεπανάληπτο ὅπως ἀκριβῶς καί ἡ ζωή γιά τό κάθε ξεχωριστό ἀνθρώπινο ὄν. Κανένας δέν μπορεῖ νά προβλέψει τήν ἐξέλιξη τῶν ἐθνῶν καί τίς μορφές κοινωνικῆς ὀργάνωσης πού θά ἐπακολουθήσουν. Εἶναι σίγουρο ὅμως –καί ἡ ἐθνολογική ἔκρηξη στις Ἀνατολικές χῶρες τό ἔδειξε ὁλοκάθαρα– πώς δέν θά ἐπικρατήσουν, κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες, ἄλλες μορφές συμβίωσης πρίν συμπληρωθεῖ ἡ ὁλοκλήρωση τῶν ἐθνῶν μέ τήν πλήρη αὐτοδιάθεσή τους. Τά ἔθνη θά αὐτοδιατεθοῦν, θά ζήσουν γιά ἄγνωστο πόσες γενιές μέ ἀνεξάρτητη κρατική ὑπόσταση, θά γίνουν μέ βασανιστικές ἴσως διαδικασίες ὅλες οἱ πιθανές διορθώσεις μέχρι τήν πλήρη ὁλοκλήρωσή τους καί μόνο μετά τήν ἀποκατάσταση ἐντελῶς δημοκρατικῶν διακρατικῶν σχέσεων θά φανοῦν, ἴσως, καινούργιες μορφές συμβίωσης πού θά ὑπερβαίνουν τά ἔθνη. Ὁ αἰώνας μας, πάντως, καί ὁ ἑπόμενος, θά εἶναι σίγουρα αἰῶνες ἐθνικῆς ὁλοκλήρωσης.

Κάθε ἔθνος διαμορφώθηκε, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, εἴτε σέ συνθῆκες ἀνεξαρτησίας (κυρίαρχο ἔθνος) εἴτε σάν καταπιεζόμενο ἔθνος. Ἡ δημιουργία ὑπόδουλων ἐθνῶν καί ἡ ἐξέλιξη τῆς ἐθνογένεσής τους ὑπό συνθῆκες καταπίεσης εἶχε δύο μεγάλους σταθμούς: Τίς μεγάλες νομαδικές μετακινήσεις παλαιοτέρων ἐποχῶν καί τήν ἐμφάνιση τοῦ καπιταλιστικοῦ φαινομένου. Πράγματι, ἀπ᾽ τό 18ο αἰώνα καί μετά, τά μεγάλα, κυρίαρχα, καπιταλιστικά ἔθνη, πέρασαν γρήγορα στό ἰμπεριαλιστικό στάδιο μέ ἀποτέλεσμα τή δημιουργία ὁλόκληρων ἀποικιακῶν αὐτοκρατοριῶν. Στά καταπιεστικά αὐτά ἔθνη, τήν ἐποχή τῆς ἐξόρμησής τους γιά τήν ἐκμετάλλευση καινούργιων πρώτων ὑλῶν καί πληθυσμῶν, ἀναπτύχθηκε ὁ **ἐθνικισμός** σάν κυρίαρχη ἰδεολογία πού αἰτιολόγησε τήν ἀποικιοκρατία καί τήν προσάρτηση ἐθνῶν στή βάση τοῦ «ἀνώτερου πολιτισμοῦ» τοῦ μητροπολιτικοῦ ἔθνους (Ἀγγλία) τῆς «Ἀρείας φυλῆς» (Γερμανία), τοῦ «εὐγενοῦς ἔθνους τῶν Μεγαλορώσσων» (Ἁγία Ρωσία) κλπ. Ὁ ἐθνικισμός, μέ ἀκραῖες μορφές τόν σωβινισμό καί τόν ρατσισμό, ἔχει ἤδη ἀποκαλύψει τό πρόσωπό του στίς δύο μεγάλες του ἐξάρσεις, τόν φασισμό καί τόν ναζισμό. Εἶναι ὁλοκληρωτικός, γιατί δέχεται μόνο ἕνα μοντέλο ἀνθρώπων καί τρόπου ζωῆς καί κατά συνέπεια, βαθύτατα ἐξουσιαστικός.

Στά ἔθνη, ἀντίθετα, πού γεννήθηκαν ἤ βρέθηκαν σέ συνθῆκες καταπίεσης, ἀναπτύχθηκε ὁ ἐθνισμός, σάν κίνημα ὑπεράσπισης τοῦ πλέγματος ἐκείνου τῶν ἀξιῶν πού συνιστοῦν τήν ταυτότητα τοῦ ἔθνους π.χ. τῆς ἰδιαιτερότητας τοῦ χώρου, τῆς γλώσσας, τῆς θρησκείας, τρόπου ζωῆς κλπ. Ὁ ἐθνισμός εἶναι κίνημα ἀντιιμπεριαλιστικό καί συνεπῶς ἀντικαπιταλιστικό. Στή σημερινή, μάλιστα, κοσμοπολίτικη φάση τοῦ καπιταλισμοῦ πού προωθεῖται ἡ ἐπιβολή μιᾶς ἰσοπεδωτικῆς παγκόσμιας κουλτούρας, ὁ ἐθνισμός ἀναδεικνύεται σέ κίνημα ἀντιφασιστικό-ἀντιολοκληρωτικό. Εἶναι κίνημα φτωχῶν καί ἀδυνάτων. Στό βαθμό πού ἀποκεντρώνει τήν παγκόσμια ἐξουσία, εἶναι κίνημα δημοκρατικό. Καί προπαντός ἀπελευθερωτικό!

Διότι ἐπιδιώκει ὄχι μόνο τήν ἀπελευθέρωση τοῦ καταπιεζόμενου ἔθνους ἀλλά, μέσῳ αὐτῆς, καί τήν ἀπελευθέρωση τοῦ λαοῦ τοῦ καταπιεστικοῦ ἔθνους: «Λαοί πού καταπιέζουν ἄλλους λαούς δέν μποροῦν νά εἶναι καί οἱ ἴδιοι ἐλεύθεροι». Διότι ἡ καταδυνάστευση ἑνός ξένου ἔθνους προϋποθέτει καταπιεστικούς μηχανισμούς, πού χρησιμοποιοῦνται ἀπό τήν ἄρχουσα τάξη τοῦ καταπιεστικοῦ ἔθνους γιά τήν καταδυνάστευση καί τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ της. Οἱ στρατοκρατικοί π.χ. μηχανισμοί τῶν πασάδων τῆς Ἄγκυρας, πού καταπιέζουν τούς Κούρδους, Ἀρμένιους, Κύπριους κλπ., εἶναι αὐτοί πού κατατρέχουν καί τόν ἴδιο τόν Τουρκικό λαό.

Ὁ διεθνισμός εἶναι κίνημα ἀλληλεγγύης ἀνάμεσα σέ καταπιεζόμενα ἔθνη. Οἱ ἄρχουσες τάξεις καταπιεστικοῦ καί καταπιεζόμενου ἔθνους εἶναι ἔτσι κι ἀλλιῶς ἀλληλέγγυες. Συμμετέχουν στό μεγάλο φαγοπότι! Εἶναι τά λαϊκά κινήματα ἐκεῖνα πού πρέπει νά ἀντιληφθοῦν μέ σωστό τρόπο τά διεθνιστικά τους καθήκοντα, πού εἶναι ἐντελῶς διαφορετικά γιά τό κίνημα τοῦ καταπιεστικοῦ ἔθνους ἀπό ὅ,τι γιά τό κίνημα τοῦ καταπιεζόμενου. **Οἱ καταπιεζόμενοι λαοί ὀφείλουν νά ἀγωνιστοῦν μέ ὅλα τά μέσα γιά τήν ἀπελευθέρωσή τους, τήν αὐτοδιάθεση, τήν ἀνεξάρτητη κρατική τους ὑπόσταση.** Νά

ἀναδείξουν τὴν ἀρετὴ τοῦ πατριωτισμοῦ, τὶς πολεμικὲς τέχνες, τὴν ἡρωικὴ λογοτεχνία καὶ ποίηση. Στὶς καταπιεζόμενες χῶρες, μόνο οἱ παλιάνθρωποι μιλᾶνε γιὰ εἰρήνη. Στὸ ἔθνος ποὺ ἀσκεῖ τὴν καταπίεση, ἀντίθετα, τὸ διεθνιστικὸ καθῆκον τῶν λαϊκῶν κινημάτων ἐπιβάλλει τὴν ἀναχαίτιση τῆς ἐπιθετικότητας τῆς ἄρχουσας τάξης, μὲ τὴν προπαγάνδιση τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ ἀφοπλισμοῦ, τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀντιπολεμικῆς λογοτεχνίας, καὶ τὴν καταγγελία τοῦ «πατριωτισμοῦ», ποὺ δὲν εἶναι στὴν περίπτωση αὐτὴ παρὰ ἐθνικισμός-σωβινισμός, σὰν «τοῦ τελευταίου καταφύγιου τῶν παλιανθρώπων».

Ὑπόδειγμα σωστῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τῆς διεθνιστικῆς ἀλληλεγγύης ὑπῆρξαν τὰ ἀπελευθερωτικὰ κινήματα Ἀγκόλας - Μοζαμβίκης σε συνδυασμὸ μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ εἰρηνόφιλου κινήματος στὶς τάξεις τοῦ Πορτογαλικοῦ στρατοῦ. Ὁ συνδυασμὸς αὐτὸς ὁδήγησε ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν στὴν ἀνεξαρτησία τῶν δύο αὐτῶν ἀποικιῶν, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ στὴν πτώση τοῦ δικτατορικοῦ καθεστῶτος τῆς μητροπολικῆς Πορτογαλίας. Ἐπίσης ὁ ἀπελευθερωτικὸς πόλεμος τοῦ Βιετναμέζικου λαοῦ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ ἀντιπολεμικὸ φοιτητικὸ κίνημα καὶ τὴ μαζικὴ ἄρνηση στράτευσης στὶς ἴδιες τὶς ΗΠΑ. **Παράδειγμα, ἀντίθετα, κάκιστης διεθνιστικῆς στάσης, ἔδειξαν τὰ λαϊκὰ κινήματα τῆς Τουρκίας στηρίζοντας τὴν τουρκικὴ εἰσβολὴ στὴν Κύπρο καὶ τὴν κατοχὴ τῶν Κουδικῶν καὶ Ἀρμενικῶν περιοχῶν ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ στρατό.** Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς τουρκικῆς Ἐπαναστατικῆς Συνομοσπονδίας Ἐργατικῶν Συνδικάτων (DISK), ποὺ ἔκανε ἔρανο γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ εἰσβολῆς στὴν Κύπρο καὶ ζήτησε ἀπὸ τοὺς ἐργάτες νὰ διαθέσουν ἕνα μεροκάματο γιὰ τὸν ἴδιο σκοπό. Το ἴδιο ἔκαναν καὶ πολλὲς ἄλλες προοδευτικὲς καὶ ἀριστερὲς ὀργανώσεις καὶ κόμματα. Ποὺ πλήρωσαν, στὴ συνέχεια, πολὺ ἀκριβά, τὴν παράβαση τῶν διεθνιστικῶν ἀρχῶν, μὲ τὸν ἄγριο διωγμὸ ποὺ ἐξαπέλυσε ἐναντίον τους τὸ «νικηφόρο» στράτευμα ποὺ ἔγινε σύντομα ἐξουσία στὴ χώρα τους. Γελοιοποίηση, ἐξ ἄλλου, τοῦ διεθνιστικοῦ πνεύματος ἀποτελεῖ ἡ τακτικὴ τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Κύπρου (ΑΚΕΛ) μὲ τὶς πορεῖες εἰρήνης καὶ τὶς συναντήσεις «φιλίας» τῶν δύο μερῶν, ὅπου ἐξομοιώνονται οἱ θύτες μὲ τὰ θύματα, τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ μισὴ Κύπρος κατέχεται ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ στρατό. «Δὲν κάνουμε ποτὲ εἰρήνη μὲ ἐκείνους ποὺ κατακρατοῦν τὸν τόπο μας», ἔλεγε ὁ Ρήγας Φεραῖος. Κι εἶναι θλιβερὸ τὸ σύνθημα «ὄχι ἄλλο πόλεμο» στοὺς προσφυγικοὺς καταυλισμοὺς τῆς Κύπρου. Ἡ κυπριακὴ ἀριστερὰ παίζει μ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ παιχνίδι τῶν καταχτητῶν, που, ἔχοντας πραγματοποιήσει τοὺς ἀντικειμενικούς τους στόχους στὴν Κύπρο, βεβαίως καὶ θέλουν, τώρα, εἰρήνη καὶ ἡσυχία!

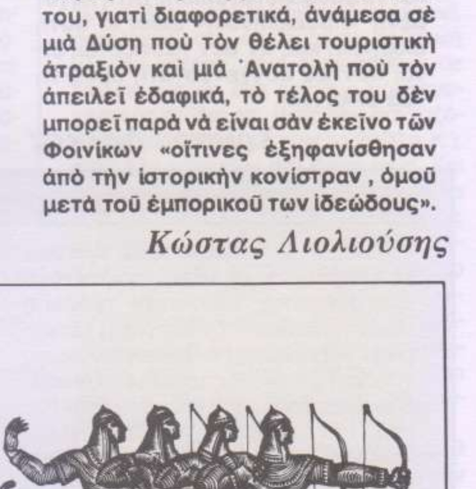
Τὸ ἴδιο ὑποκριτικὴ καὶ ἀσυνεπὴς εἶναι καὶ ἡ στάση τῶν Ἑλλαδικῶν «προοδευτικῶν» κινημάτων, ποὺ συχνότατα διαδηλώνουν τὴ συμπαράστασή τους στὰ ἀπελευθερωτικὰ κινήματα μακρινῶν καὶ ἐξωτικῶν χωρῶν ἐνῶ δὲν ἔκαναν ποτὲ οὔτε μία διαδήλωση γιὰ τὴν Κύπρο. Ποὺ μιλοῦν γιὰ «κατεχόμενα» ἐννοώντας τὰ Παλαιστινιακὰ ἐδάφη, τὴ στιγμὴ ποὺ κατέχεται τμῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου. Κανένα Παλαιστίνιο ἢ Νικαραγουανὸ δὲν πείθουν οἱ Ελληνες αὐτοὶ «διεθνιστές», ὅταν παραλείπουν νὰ σταθοῦν ἀλληλέγγυοι σ᾽ ἕναν ἀδελφικό τους λαό, ὅπως εἶναι ὁ Κυπριακός. Γιατί, λαοὶ ποὺ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἐθνική τους ὑπόσταση καὶ ἀνεξαρτησία, γνωρίζουν πολὺ καλὰ πὼς κανένας δὲν μπορεῖ νὰ παριστάνει τὸν διεθνιστή, ὅταν ἀποτυγχάνει πρὶν ἀπ᾽ ὅλα νὰ εἶναι ἐθνιστής.

Εἶναι φανερό, πὼς στὸν εὐρύτερο ἑλληνικὸ χῶρο, ἕνας ἰδιότυπος πολιτικὸς γραικυλισμὸς ἔχει βρεῖ καταφύγιο στὸν ψευτοδιεθνισμό, τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς ποὺ οἱ συνθῆκες ἐπιβάλλουν τὴν πιὸ συνεπῆ διεθνιστικὴ στάση: Στὴν εὐρύτερη γεωγραφικὴ περιοχή μας, τρεῖς λαοὶ καταπιέζονται ἀπὸ τὴν ἄρχουσα τάξη τῆς Τουρκίας ποὺ βρίσκεται σὲ μόνιμη ἐθνικιστικὴ φάση: Ὁ Ἀρμενικὸς λαὸς ποὺ μετὰ τὴ μεγάλη γενοκτονία ἐκδιώχτηκε ἀπ᾽ τὰ πατρικὰ ἐδάφη του, ὁ Κουρδικὸς ποὺ δὲν ἔχει οὔτε τὸ δικαίωμα νὰ δηλώσει τὴν ταυτότητά του, καὶ ὁ Κυπριακὸς ποὺ ἡ μισή του χώρα κατέχεται ἀπὸ τὸν Ἀττίλα. Τὰ λαϊκὰ καὶ προοδευτικὰ κινήματα στὴν Ἑλλάδα ὀφείλουν νὰ δείξουν τὴ διεθνιστική τους ἀλληλεγγύη στὰ ἀπελευθερωτικὰ κινήματα τῶν Ἀρμενίων, Κούρδων καὶ Κυπρίων. Ἐξ ἄλλου αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ μόνος ἀληθινὸς τρόπος συμπαράστασης καὶ στὸν ἴδιο τὸν Τουρκικὸ λαό. Ποὺ δὲν θὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τοὺς πασάδες τῆς Αγκυρας, παρὰ μόνο ὅταν δεῖ τὰ στρατεύματά τους νὰ γυρίζουν ἡττημένα ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἀρμενίας, τοῦ Κουρδιστὰν καὶ τῆς Κύπρου. Τὰ ἴδια τὰ λαϊκὰ κινήματα τῆς Τουρκίας ὀφείλουν νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ δικαίωμα τῶν λαῶν αὐτῶν στὴν αὐτοδιάθεση, μέχρι τὴν πλήρη ἀπόσχισή τους ἀπὸ τὴν Τουρκία, καὶ νὰ ἀναχατίσουν τὶς ἐπεκτατικὲς βλέψεις τῶν Τούρκων στρατηγῶν στὸ Αἰγαῖο καὶ τὴ Θράκη. Μόνο τότε θὰ δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις γιὰ μόνιμη εἰρήνη στὴν περιοχή. Οἱ ψευτοδιεθνιστικὲς «ἐπιτροπὲς ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας» ὁδηγοῦν κατευθείαν στὸν πόλεμο, γιατὶ ἐνθαρρύνουν τὸν Τουρκικὸ ἐπεκτατισμό, κύριο παράγοντα ἀναταραχῆς στὴν περιοχή μας.

Στὴν ἀποσταθεροποίηση τοῦ χώρου τῶν Βαλκανίων συντελεῖ ἡ γενικότερη ὑποχώρηση τοῦ ἐθνισμοῦ τῶν Ἑλλήνων σὲ ὅλα τὰ μέτωπα: Οἱ Ἑλλαδίτες, βυθισμένοι σ᾽ ἕνα δανειοδοτούμενο καταναλωτικὸ εὐδαιμονισμό, μιλοῦν, γράφουν, ντύνονται, τραγουδοῦν καὶ χορεύουν σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιταγὲς τῶν μεγάλων πολυεθνικῶν. Σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ ἐξαχρείωση, ἡ πολιτιστικὴ αὐτὴ συρρίκνωση προετοιμάζει μιὰ νέα ἐθνικὴ καταστροφή. Καινούργια προσφυγιά, διωγμένη ἀπ᾽ τὸ σπαθὶ τῶν Ἀζέρων, μᾶς ἔρχεται ἀπ᾽ τὴν καταρρέουσα ΕΣΣΔ. Ἡ πολυάριθμη ἑλληνικὴ μειονότητα τῆς Βορείου Ἠπείρου στενάζει στὸ ἔλεος μιᾶς Ἀλβανικῆς ἔκδοσης τῆς Σταλινικῆς θηριωδίας. Οἱ Ἑλληνοκύπριοι, τέλος, ἐκλιπαροῦν συνομιλίες μὲ τὸν κατακτητή, προτιμώντας νὰ ἑνωθοῦν, σὲ ὁμοσπονδία, μὲ τὸ Βόρειο, ἐντελῶς ἐκτουρκισμένο τμῆμα, παρὰ μὲ τὴν Ἑλλάδα!

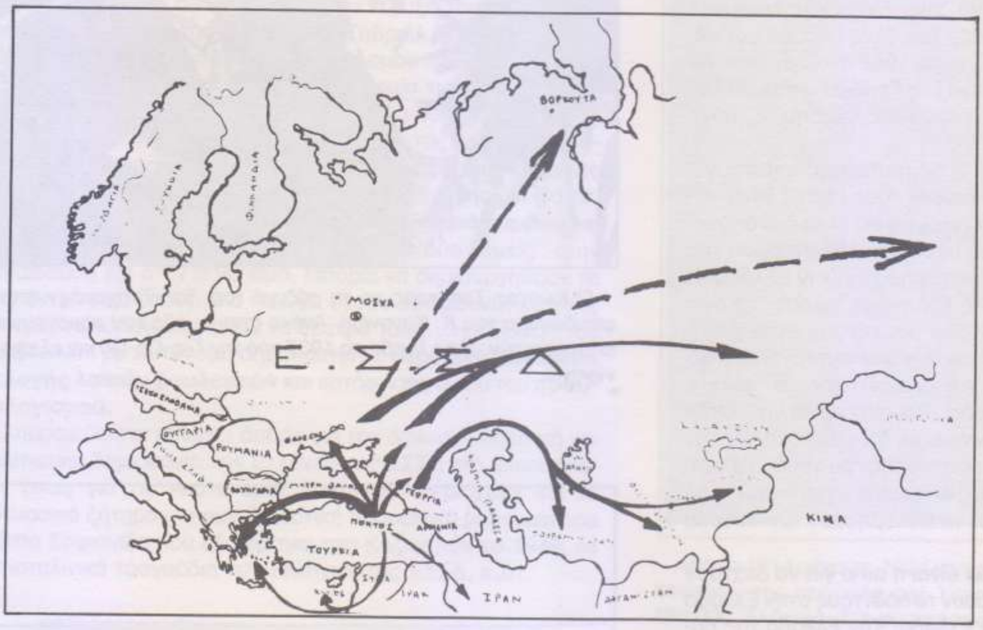
Ὁ Ἑλληνισμός, στὰ σύνορα Δύσης-Ἀνατολῆς, ἐπιβίωσε χάρη στὴ μεγάλη του ἱκανότητα νὰ φιλτράρει, νὰ ἀφομοιώνει καὶ νὰ ἀνασυνθέτει πολιτιστικὰ ρεύματα, παράγοντας κάθε φορὰ κάτι καινούργιο. Εἶναι καιρὸς νὰ ξαναβρεῖ τὶς δυνάμεις του, γιατὶ διαφορετικά, ἀνάμεσα σὲ μιὰ Δύση ποὺ τὸν θέλει τουριστικὴ ἀτραξιὸν καὶ μιὰ Ἀνατολὴ ποὺ τὸν ἀπειλεῖ ἐδαφικά, τὸ τέλος του δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι σὰν ἐκεῖνο τῶν Φοινίκων «οἵτινες ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν κονίστραν , ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐμπορικοῦ των ἰδεώδους».

Κώστας Λιολιούσης

Ποντιακός Ελληνισμός της ΕΣΣΔ...
Ο άγνωστος Ελληνισμός της Μαύρης Θάλασσας

Βλάσης Αγτζίδης

Χάρτης της διασποράς των Ελλήνων του Πόντου.

Οι Έλληνες της ΕΣΣΔ ανέρχονται σήμερα σε 400.000-500.000 άτομα περίπου. Με τον υπολογισμό των μικτών γάμων, ο αριθμός τους αυξάνεται κατά πολύ. Τους συναντούμε στη Νότια Ουκρανία, στη Ρωσία, στα σοβιετικά παράλια της Μαύρης Θάλασσας, στην Υπερκαυκασία, στο Καζαχστάν, στο Ουζμπεκιστάν, στη Κιργιζία κ.ά.

Τους συναντούμε επίσης ως πρόσφυγες στις Τζιτζιφιές, στο Μενίδι, στο Λαύριο, στην Κομοτηνή, στην Ξάνθη, στις λαϊκές αγορές όπου πουλάν τα υπάρχοντά τους για να ζήσουν.

Η συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων της ΕΣΣΔ κατάγεται από τον ιστορικό Πόντο. Την **ελληνικότητά** τους την έχουν πληρώσει ακριβά: **Γενοκτονία από τους Τούρκους, σφαγές και εξορίες από τους σταλινικούς, αδιαφορία από τους νεοέλληνες.**

Η εγκατάσταση τους στα σημερινά εδάφη της ΕΣΣΔ αρχίζει από την αρχαιότητα. Ο ιστορικός Πόντος, που σήμερα κατέχεται από την Τουρκία, για αιώνες είναι η ελληνική μητρόπολη της Μαύρης Θάλασσας. Το τελευταίο κύμα Ελλήνων από τον Πόντο, εγκαθίσταται στη Ρωσία την περίοδο των σκληρών διωγμών του 1916-1924. Την περίοδο αυτή, **350.000 Πόντιοι εξοντώνονται από τους Τούρκους,** ενώ ακυρώνεται η προσπάθεια δημιουργίας ελληνικού κράτους στον Πόντο.

Στην περίοδο του μεσοπολέμου διαμορφώνονται σοβιετικές μορφές ελληνικού πολιτισμού. Αρχίζουν να δημιουργούνται διοικητικά αυτόνομες σοβιετικές Ελληνικές περιοχές. Εμφανίζεται αξιόλογη Ποντιακή λογοτεχνία και πραγματοποιείται η πρώτη ελληνική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Η δημιουργική πορεία του Ελληνισμού της ΕΣΣΔ παίρνει τέλος το 1938. Οι σταλινικές πολιτικές επιλογές που στοχεύουν στη δημιουργία του Homo Sovieticus, υλοποιούνται πάνω στις πιο αδύναμες εθνότητες. Ο **Αλεξάντρ Νέκριτς** τις ονομάζει πολύ πετυχημένα: **«τιμωρημένους λαούς».**

«Ι ΑΠΟΦΙΤΙ ΤΥ 2u ΜΕΣΕΥ ΕΛΙΝΙΚΥ ΣΚΟΛΙΥ. ΣΥΧΥΜΙ 1936-37».

Σ' αυτή τη κατηγορία εθνών ανήκουν, οι Έλληνες του Πόντου, οι Γερμανοί του Βόλγα, οι Τάταροι, οι Κορεάτες, κ.ά.

Οι διώξεις κατά των Ελλήνων κοστίζουν **50.000 θύματα,** τη ριζική καταστροφή του σοβιετικού Ελληνικού πολιτισμού και την κατάργηση των αυτόνομων ελληνικών περιοχών. Οι διώξεις ολοκληρώνονται στη δεκαετία του '40. Με διαδοχικά κύματα μετατοπίζονται περίπου 200.000 Έλληνες στις στέππες της Κεντρικής Ασίας, δίπλα στα σινοσοβιετικά σύνορα. Μέχρι το θάνατο του Στάλιν, το 1953, ζουν σε άθλιες συνθήκες και σε καθεστώς στρατοπέδων συγκέντρωσης.

Η κατάσταση των Ελληνοποντίων αλλάζει με την επικράτηση της **περεστρόικα**. Η διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας εγκαινιάζεται στη Γεωργία το 1982. Σαν ξένη γλώσσα αρχικά. Το πρώτο ελληνικό σχολείο ανοίγει το 1988 στο Σοχούμι. Αν αναλογιστεί κανείς ότι το 1938 μόνο στη Γεωργία υπήρχαν 140 Ελληνικά σχολεία, καθώς και παιδαγωγικές ακαδημίες, μόνο θλίψη μπορεί να νοιώσει.

Η απελευθέρωση που φέρνει η περεστρόικα, ανοίγει για τους Πόντιους το δρόμο της οργάνωσής τους και της διατύπωσης πολιτικών διεκδικήσεων. Ανοίγει όμως και άλλο ένα δρόμο. Αυτόν προς την Ελλάδα. Μεγάλο μέρος του Ελληνισμού της ΕΣΣΔ έχει σαν όνειρο του την αναχώρηση για την Ελλάδα. **Η Ελλάδα,** ο μοναδικός ελεύθερος Ελληνικός χώρος, παίρνει μυθοποιητικές διαστάσεις στο μυαλό των εξορισμένων Ελλήνων. Για δεκαετίες, η αντίσταση των Ποντίων στο καταπιεστικό σύστημα και στη μίζερη σοβιετική πραγματικότητα, είναι η εγκεφαλική φυγή προς την Ελλάδα. Την προαιώνια γη. Όταν έχουν την ευκαιρία, αποδεικνύουν και με άλλους τρόπους την λατρεία προς τη γη αυτή. Έρανοι ενίσχυσης του αντιδικτατορικού αγώνα, αιτήσεις το '74 να τους επιτραπεί να μεταβούν από την Κεντρική Ασία στη Κύπρο για να πολεμήσουν τον Τούρκο εισβολέα.

Αυτή ακριβώς η Ελλαδολατρεία είναι η αιτία για να δεχτούν το πρώτο ισχυρό σοκ μόλις πατήσουν το πόδι τους στην Ελλάδα και αντικρύσουν την πραγματική Ελλάδα. Την Ελλάδα της σήψης, της αλλοτρίωσης και της αδιαφορίας. Την Ελλάδα που πληγώνει.

Οι Έλληνες Πόντιοι της ΕΣΣΔ είναι πολύτιμος πληθυσμός, **γιατί** διατηρεί στο ακέραιο την εθνική του συνείδηση που ο Ελλαδικός χώρος αναζητεί στα γήπεδα, τα σκυλάδικα και τα βίντεο κλίπ,

γιατί δεν έχει υποστεί την αλλοτρίωση που υπέστησαν οι νεοέλληνες από την ιδεολογική κυριαρχία τόσο των αριστερών μυθοπλασιών όσο και των συμπλεγματικών «ανήκομεν εις την Δύσιν» της εξουσίας,

γιατί μας εισάγει απλά και αυθεντικά στα γεγονότα που διαδραματίζονται στην Ανατολική Ευρώπη και στην ΕΣΣΔ με το μοναδικό έγκυρο κριτήριο, την ΑΜΕΣΗ ΒΙΩΣΗ,

γιατί κρατά ακόμα ανοιχτή την Μικρασιατική τραγωδία, που βιαστικά προσπάθησαν να κλείσουν το 1930 με την «Ελληνοτουρκική συνθήκη φιλίας και συνεργασίας», εξοντώνοντας τις μνήμες των προσφύγων, τις μνήμες του Ελληνισμού της Ανατολής,

γιατί διατυπώνει κεντρικά και επίσημα την μοναδική πολιτική πρόταση των εξωελλαδικών ελλήνων. Την πρόταση δηλαδή για δημιουργία «Ελληνικής Αυτονόμης Δημοκρατίας» στα παράλια της Μαύρης Θάλασσας.

Στο «Αφιέρωμα στον Ποντιακό Ελληνισμό της ΕΣΣΔ», δημοσιεύουμε το **κείμενο-πρόταση προς το Ανώτατο Σοβιέτ** που υποβλήθηκε στις αρχές του καλοκαιριού του 1989 από την ομάδα των **Ελλήνων αυτονομιστών** του Σοχούμι της Γεωργίας. Η ομάδα αυτή συγκρούστηκε στη διάρκεια του **«συνεδρίου των Ελλήνων»** που έγινε στη Μόσχα, στις 15 Ιουλίου 1989, με την τάση των «ρεαλιστών» που υποστήριζαν μόνο το αίτημα της πολιτιστικής αυτονομίας θεωρώντας ως *επικίνδυνο* το αίτημα της εδαφικής αυτονομίας. Από το συνέδριο αποχώρησαν οι «ρεαλιστές» με επικεφαλής τον ακαδημαϊκό **Θεοχάρη Κεσίδη.** Οι υπόλοιποι ίδρυσαν τον **«Πανενωσιακό Σύνδεσμο Σοβιετικών Ελλήνων»** που αποτελεί την μεγαλύτερη

Ο Κώστας Τοπχαράς με τη σύζυγό του. Το «Τοπχαράς» ήταν ψευδώνυμο του Κ. Κανονίδη. Ανήκε στην ομάδα των ρομαντικών επαναστατών. Συνελήφθη το 1937 από την Γκε-Πε-Ού και εξαφανίστηκε.

Εξώφυλλο γεωργιανού σατιρικού περιοδικού. Με αφορμή τη δολοφονία γεωργιανών διαδηλωτών από τον Κόκκινο Στρατό στις 9 Απριλίου 1989, ο «διεθνισμός» παρίσταται ως «δούρειος ίππος». Μέσα στο δούρειο ίππο είναι κρυμμένοι οι στρατιώτες, ενώ οι γεωργιανοί τον υποδέχονται με χαρές και πανηγύρια.

Ελληνική οργάνωση της ΕΣΣΔ. Πρόεδρος ανέλαβε ο **Γαβριήλ Ποπώφ,** ηγετικό στέλεχος της αντιπολιτευτικής ομάδας των 350 λαϊκών βουλευτών του Ανώτατου Σοβιέτ, καθηγητής Οικονομικών στο Παν/μιο της Μόσχας και διευθυντής του περιοδικού «Ζητήματα Οικονομίας».

Οι απόψεις των «αυτονομιστών» δικαιώθηκαν σχετικά, όταν αναγνωρίστηκε δημόσια δια στόματος Μιχαήλ Γκορμπατσώφ το «Ελληνικό πρόβλημα», και περιλήφθηκε στις θέσεις της Κ.Ε. του ΚΚΣΕ τον Αύγουστο του 1989 η υποχρέωση για πολιτική αποκατάσταση των διωχθέντων από το σταλινισμό εθνοτήτων και πλήρη αποκατάσταση των δικαιωμάτων τους.

Σημειώνεται ότι σε πρόσφατη συνέντευξή του στη ρωσική έκδοση των «Νέων της Μόσχας», ο Γαβριήλ Ποπώφ διαφοροποίησε την αρχική πρόταση του Συνδέσμου και διατύπωσε ως εξής το μοντέλο για την εθνική αυτονομία των Ελλήνων της ΕΣΣΔ: «Η Αυτόνομη Ελληνική Δημοκρατία θα έχει τις ιδιαιτερότητές της. Δεν θα έχει ενιαίο έδαφος. Εκτός από τις **«Αυτόνομες περιοχές»** θα περιλαμβάνει και διάφορες **«Εθνικές επαρχίες»** καθώς και αγροτικά Σοβιέτ. Στη διοικητική σφαίρα, η Δημοκρατία θα μπορούσε να έχει **Ενιαίο Εθνικό Συμβούλιο** με δικαιώματα Αυτόνομης Δημοκρατίας σε δύο τομείς: στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό. Μπορεί να δημιουργηθούν τα δύο αντίστοιχα υπουργεία που θα έχουν τα ερευνητικά τους κέντρα, τα τυπογραφεία και τα θέατρά τους... Η εξίσωση του Συμβουλίου με Αυτόνομη Δημοκρατία θα παρέχει το **δικαίωμα εκλογής λαϊκών βουλευτών** και κατάρτισης δικού του **προϋπολογισμού.**

Δημοσιεύονται επίσης: άρθρα για την άγνωστη πολιτική και πολιτιστική δημιουργία των Ελλήνων της ΕΣΣΔ στο μεσοπόλεμο, όπως για τις «αυτόνομες Ελληνικές περιοχές» και το «γλωσσικό ζήτημα», η συγκλονιστική προσωπική μαρτυρία του Κώστα Σοφιανίδη που εξορίστηκε στο Καζαχστάν το 1949, τα αντισταλινικά τραγούδια των Ελλήνων της ΕΣΣΔ, κ.λπ.

ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Μια πρόταση προς το Ανώτατο Σοβιέτ
(Πρωτοβουλία της ομάδας Ελλήνων αυτονομιστών του Σοχούμι Γεωργίας)

Διερμηνεύοντας και αναλύοντας το αποτέλεσμα των συζητήσεων με πολλούς ανθρώπους, που πήραν την απόφαση να εγκαταλείψουν για πάντα την πατρίδα, αποφάσισα να γράψω αυτή την αναφορά, γιατί το πρόβλημα ξεπερνάει τα παραδεκτά όρια.

Γράφοντας προσπαθώ να αποτρέψω τη διαδικασία που ήδη άρχισε, της μαζικής εξόδου στην Ελλάδα των κατοίκων των ανατολικών παραλίων της Μαύρης Θάλασσας, των περιφερειών που βρίσκονται στα βάθη του βορείου Καυκάσου, της Υπερκαυκασίας, της Κεντρικής Ασίας και του Καζακστάν. Το πρόβλημα μας αφορά όλους λόγω του μεγάλου αριθμού των Ελληνικής εθνικότητας σοβιετικών πολιτών. Γιατί όμως;

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 30, επί μια εικοσάχρονη σχεδόν περίοδο εκσοβιετισμού, το σύνολο της εθνικής ανάπτυξης του λαού μας στα παράλια της Μαύρης Θάλασσας πέτυχε μια σχετική άνθιση.

Το 1938 όμως, το καθεστώς των εθνικών συνταγματικών δικαιωμάτων καταργήθηκε νομοθετικά. Ελληνικά σχολεία, παιδαγωγικά τμήματα, τυπογραφεία, μέσα έντυπης λαϊκής ενημέρωσης, θέατρα κ.λπ. συρρικνώθηκαν και πολλοί ποιητές, συγγραφείς, δραματουργοί, εκπρόσωποι της διανόησης, λαϊκοί επίτροποι και απλοί άνθρωποι υπέστησαν καταπιέσεις. Και ως αποκορύφωμα της αποστέρησης αυτής των πολιτικών του δικαιωμάτων ο ελληνοσοβιετικός λαός έγινε, το 1949, το αθώο θύμα καταναγκαστικής μεταφοράς στις μη αυτόνομες περιοχές της Σ.Σ.Δ. του Καζακστάν, όπου πολλοί, ιδιαίτερα γέροντες και παιδιά, πέθαναν από τις σκληρές στερήσεις που τους

Από το 1914 μέχρι το 1924 καταφεύγουν από τον Πόντο και τον Καύκασο στις περιοχές της Υπερκαυκασίας και της Ν. Ρωσίας 150.000 Έλληνες. Στη φωτογραφία μας ο Κώστας Πιπερίδης από την Τραπεζούντα, στο Σοχούμι της Γεωργίας διαβάζοντας την εφημερίδα «Αμπχάζια».

επιφύλαξε η πικρή μοίρα της υποχρεωτικής μετανάστευσης σε ασυνήθιστες συνθήκες διαπεραστικού ηπειρωτικού κλίματος, χωρίς χειμωνιάτικη ενδυμασία.

Έτσι, μετά από μια υπερτρισχιλιετή παρουσία, οι Έλληνες εκδιώχθηκαν βιαίως από τα ανατολικά παράλια της Μαύρης Θάλασσας - ιστορικής κοιτίδας του ελληνοποντιακού έθνους, που τον δικό τους πανάρχαιο πολιτισμό ακόμη και στις μέρες μας μαρτυρούν τα ελληνικά τοπωνύμια, στον Καύκασο, στην Κριμαία, σε διάφορες περιοχές της Ουκρανίας και της Ανατολίας (Τουρκίας).

Στο τέλος της δεκαετίας του '50, μετά από τη μερική «αποκατάσταση» οι άνθρωποι γύρισαν στη πατρίδα, χωρίς όμως να πάρουν πίσω την κινητή ή ακίνητη περιουσία τους, που είχε γίνει αντικείμενο σφετερισμού. Η συντριπτική όμως πλειοψηφία παρέμεινε στον τόπο της δεκαετίας στην Ανατολή και αργότερα, στα μέσα της δεκαετίας του '60, ένας μεγάλος αριθμός εγκατέλειψε την ΕΣΣΔ και εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα.

Ακόμα μια φορά θα υπογραμμίσουμε ότι ο ελληνικός σοβιετικός λαός –παίρνω το θάρρος να πω, ο λαός με την πιο αρχαία στη χώρα ιστορική μνήμη–, που διασκορπίστηκε παρά τη θέλησή του σε απόμακρες περιοχές – σε τεράστια έκταση –, τώρα στις μέρες μας, κάθεται κυριολεκτικά στις βαλίτσες. Η αρχαιότερη φυλή της χώρας βρίσκεται συνεχώς αντιμέτωπη με γεγονότα αντίθετα προς το Σύνταγμα και προς τις προσδοκίες τους. Κι αυτός είναι ένας πολύ περήφανος, φιλόπονος και χαρισματικός λαός, που έχει οξυμένο το αίσθημα της αξιοπρέπειας.

Με τη μετοίκηση στα Βαλκάνια, οι άνθρωποι αυτοί ελπίζουν ότι, παράλληλα με την ικανοποίηση των κοινωνικών τους ζητημάτων, θα ικανοποιήσουν κοντά στο συγγενικό σ' αυτούς – στη

γλώσσα, σε ορισμένες παραδόσεις και στην εθνική συνείδηση – λαό της Ελληνική Δημοκρατίας, το αξεδίψαστο μαράζι πολλών αιώνων, τη νοσταλγία της εθνικής κοινότητας, και ότι στις πατρικές εστίες και στους τάφους των προγόνων τους θα βρουν την αίσθηση του δικού τους σπιτιού και θα διατηρήσουν την εθνική τους συνείδηση, όπως η πείρα από τη ζωή των αδελφών σοβιετικών Λαών (Ρώσσων, Ουκρανών, Γεωργιανών, Αμπχάζων, Οσέτων, Αντιγκεϊτσων και άλλων) δείχνει.

Χάριν της δικαιοσύνης είναι απαραίτητο να σημειώσουμε ότι σήμερα τα κομματικά και σοβιετικά όργανα της Αμπχάζιας και της Γεωργίας, κάνουν πολλά (η αλήθεια είναι, όχι πάντοτε με συνέπεια: Δεδομένου ότι ενώ στα πρώτα 20 χρόνια του εκσοβιετισμού έγιναν τα πάντα, ανάμεσα στα οποία και η έκδοση εφημερίδων, στην υπερπενηντάχρονη περίοδο που ακολούθησε δεν είδε το φως ούτε μια εφημερίδα γραμμένη στην ελληνική γλώσσα), για την αναζωογόνηση και την αποκατάσταση ορισμένων πλευρών της ελληνικής κουλτούρας στα σύνορα της Σοβιετικής Γεωργίας. Δυστυχώς όμως αυτά ελάχιστα επέδρασαν στη βελτίωση της ψυχικής κατάστασης του πληθυσμού των 100.000 Ελλήνων της Γεωργίας. Και αυτό ακριβώς είναι που προκαλεί βαθειά ανησυχία και αγωνία.

Και αφού στην Ουκρανία και στη Νότια Ρωσική Ομοσπονδία μέχρι σήμερα απουσιάζει κατ' ουσίαν η διαδικασία εθνικής πολιτιστικής αναγέννησης, μόνο στα στατιστικά στοιχεία της πανενωσιακής απογραφής φαίνεται το μέγεθος του ελληνικού πληθυσμού. (Αν και, σύμφωνα με καταγγελία των ομοφύλων μας της περιοχής του Δον, κατά την απογραφή του 1979 αρκετά συχνά απέγραφαν υποχρεωτικά πολλούς, ιδιαίτερα νέους, σαν Ρώσσους και Ουκρανούς. Κι αυτοί, οι ομόφυλοί μας, με τις τραυματικές μνήμες άλλων άσχημων εποχών, υποχρεωτικά συμφωνούσαν μ' αυτό).

Είναι αυτονόητο ότι αρκετοί δεν θα εγκαταλείψουν την ποντιακή τους πατρίδα· γνωρίζοντας όμως καλά τον συναισθηματισμό και τον αυθορμητισμό του λαού μας, νομίζουμε ότι στην παρούσα ανησυχητική φάση χρειάζεται, ιδιαίτερα για την νεολαία, ένα ισχυρό τράνταγμα. Για το λόγο αυτό, υπογραμμίζουμε ότι η ριζική μακροπρόθεσμη και σε μόνιμη βάση λύση του προβλήματος των Ελλήνων της χώρας μας βρίσκεται:

– Είτε στην ανάδειξη των ελληνικών ποντιακών περιοχών της περιφέρειας Κρασνοντάρ, που εκκαθαρίστηκαν το 1938, σε Διοικητική Αυτόνομη Κοινότητα.[1]

– Είτε με τη χορήγηση, με βάση τα ιστορικά δεδομένα από τους αρχαίους χρόνους μέχρι τη μογγολική εισβολή και την κατάλυση του ελληνοποντιακού κράτους, αυτονομίας, στα πλαίσια της Ουκρανικής Σ.Σ.Δ., στην περιοχή της Κριμαίας.

Είμαι πεπεισμένος ότι, έχοντας να διαλέξουν μεταξύ της φυγής και της παραμονής στην εθνική ελληνική εστία τους, οι Πόντιοι θα προτιμήσουν τη ζωή ως αδελφική οικογένεια των λαών της ΕΣΣΔ στις ακτές του Πόντου, στις νέες συνθήκες της εξασφαλισμένης συνταγματικώς ισονομίας στη γη των προγόνων τους.

Νομίζω ότι πάρα πολλοί από αυτούς που έφυγαν νωρίτερα, το '20, το '30 και το '60 –εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι– αρχίζουν σιγά-σιγά να επιστρέφουν βασιζόμενοι στη δρομολογημένη στη χώρα μας περεστρόικα και την αλλαγή του πολιτικού συστήματος.

Μπορούμε να κάνουμε τη βάσιμη υπόθεση ότι αυτοί οι ενεργητικοί άνθρωποι με το οικονομικό πνεύμα και την αντίστοιχη πείρα εντατικής εργασίας (ανάμεσά τους, είναι γνωστό ότι υπάρχουν αρκετοί τεχνικοί και άλλοι ειδικοί επιστήμονες) θα συνεισφέρουν σ' αυτή την προοπτική τη βαρύνουσα συμβολή τους στην επίλυση σοβαρών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων της χώρας.

Η μεγάλη Οκτωβριανή Σοσιαλιστική Επανάσταση του 1917 ίδρυσε την Ομοσπονδιακή Ένωση των ισόνομων λαών της ΕΣΣΔ.

Η επαναστατική Περεστρόικα, που άρχισε το 1985 προς όλες τις κατευθύνσεις, θα προσθέσει στην ανθοδέσμη των αδελφών λαών ένα μικρό αλλά από τα πιο φωτεινά λουλούδια, τους Πόντιους, οι πρόγονοι των οποίων έδωσαν στην παγκόσμια κοινότητα τη δημοκρατία, χάρισαν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό.

«Πολίτες του Εύξεινου Πόντου, ξεσηκωθείτε! Απαιτείστε από τα φιλελεύθερα έθνη τα ύψιστα διακαιώματα στη Ζωή και στην Ανεξαρτησία».

ΟΙ ΑΥΤΟΝΟΜΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ ΤΟ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ

Από την προεπαναστατική περίοδο, ο ελληνισμός της Ρωσίας διατυπώνει με σαφήνεια τα αιτήματα για σεβασμό της **πολιτιστικής του ταυτότητας** και για **αυτονομία των εδαφικών περιοχών** που υπάρχει συμπαγής Ελληνικός πληθυσμός. Από τους **συντηρητικούς** Ελληνοπόντιους μέχρι τους **σοσιαλιστές**, το αίτημα αυτό αναδεικνύεται σε κεντρικό ζήτημα της παρέμβασής τους.

Η Οκτωβριανή επανάσταση αντιμετωπίζεται ως η εξέγερση εκείνη που **«απελευθέρωσε τις εθνικότητες»** από το **«βαρύ πόδι της ρούσικης αυτοκρατορίας και των ντόπιων τσιφλικάδων»**.

Διαβάζουμε στην Ελληνική εφημερίδα **«Κόκινος καπνάς»** σε φωνητική γραφή και ατονικό σύστημα:

> **«Ι Οχτοβριανι επαναστασταςι απ τις προτες μερες τις ιπαρκςις τις διλοςε:**
>
> **1) Ιςοτιτα κε κιριαρχια τυ λαυ τις Ροςιας, 2) Δικεομα λεφτερυ αφτοκαθοριςμυ ος τιν κςεχοριςι κε διμιυργια ανεκςαρτιτις διμοκρατιας 3) Να καταργυντε ολα τα εθνικοθριςκεφτικα προνομια 4) Ελεφτερι αναπτικςι τον εθνικον μιονοτιτον κε εθνικογραφικον ομαδον ςτο ρυςικο εδαφος».**

Σ' αυτό το πλαίσιο δημιουργήθηκε το κίνημα των Ελλήνων για την αυτονομία. Στον αγώνα αυτό πρωτοστατούν οι πόντιοι κομμουνιστές και οι ελληνικές εφημερίδες. Η εφημερίδα **«Κόκινος Καπνάς»** στις 22/10/1933 σε **«φλογερο χερετιςμο ςτιν εφιμεριδα ΚΟΜΥΝΙΣΤΙΣ»**, μας πληροφορεί ότι «Ο ΚΟΜΥΝΙΣΤΙΣ» αγωνίσθηκε για τη δημιουργία **ελληνικής αυτονόμης ζώνης** στη περιοχή του Σοχούμι, στο Καύκασο.

Ο **Χαράλαμπος Γωνιάδης** περιγράφει μια ημιαυτόνομη περιοχή: *«Πριν το 1937, υπήρχε στο Κρασνοντάρκι Κράι η περιοχή Κρίμσκαγια που ήταν Ελληνική. Εκεί κατοικούσαν 60.000 Έλληνες. Υπήρχε κάποια αυτονομία. Για ενάμιση χρόνο ήταν ο Ελληνικός νομός στο Κουμπάν.*

Ο Ελληνικός νομός, ξεκίνησε από Έλληνες Κομμουνιστές. Ήταν σοβιετικός νομός με επίσημη γλώσσα τα ελληνικά. Ήταν πιο μικρός από την Αττική.... Και σήμερα όταν πας με το τραίνο και περνάς από 'κει, είναι κάποια κωμόπολη που ονομάζεται «Σταθμός Γκρετσίσκαγια», δηλ. Ελληνικός σταθμός. Οι

---

1. Στην περιφέρεια του Κρασνοντάρ υπήρχε συμπαγής Ελληνική περιοχή η οποία και ανακηρύχθηκε το 1936 σε «Ημιαυτόνομη Ελληνική Επαρχία» (Δες στο κείμενο του αφιερώματός μας με τίτλο «Οι αυτόνομες Ελληνικές περιοχές στην ΕΣΣΔ το μεσοπόλεμο»).

Έλληνες τώρα είναι λίγοι εκεί. Κάποιοι γύρισαν μετά την εξορία. Άλλοι εκρωσίστηκαν, όπως στη περιφέρεια της Σταυρούπολης».*

Η ημιαυτόνομη αυτή κατάσταση κράτησε είκοσι μήνες. Συνετέλεσε στο να μαζευτούν στην «επικράτεια» του Ελληνικού νομού πλήθος Ελλήνων από άλλες περιοχές. Παντού επικρατούσε η ελληνική γλώσσα. Οι δρόμοι, τα δημόσια καταστήματα, τα σχολεία, τα αστυνομικά τμήματα είχαν πινακίδες στα Ελληνικά.

Ο σοβιετικός ιστορικός **Αρ. Ουλουλιάν** αποκαλύπτει ότι το αίτημα των Ελλήνων για αυτονομία είχε ικανοποιηθεί στην Ουκρανία.

Γράφει: *«Δημιουργήθηκαν τρεις αυτόνομες ελληνικές επαρχίες με δικά τους διοικητικά, οικονομικά και κομματικά όργανα. Η σχετική απόφαση πάρθηκε στο πρώτο μισό του 1928. Η Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή της Σοβιετικής Δημοκρατίας της Ουκρανίας έδωσε νέα ώθηση στην ανάπτυξη του ελληνικού πληθυσμού της ΕΣΣΔ».*

Η πορεία αυτή, αν συνεχιζόταν απρόσκοπτα, θα οδηγούσε στη δημιουργία ενός δικτύου αυτόνομων Ελληνικών περιοχών στην ΕΣΣΔ στις οποίες σιγά-σιγά θα συγκεντρώνονταν και οι υπόλοιποι διεσπαρμένοι ανα την σοβιετική Ένωση Έλληνες. Ήδη είχε καταχτηθεί η ενιαία αντιμετώπιση των πολιτιστικών και εκπαιδευτικών ζητημάτων. Το μοντέλο αυτό θα θύμιζε πάρα πολύ την σημερινή πρόταση του **«Πανενωσιακού Συνδέσμου Σοβιετικών Ελλήνων»** και του προέδρου του, **Γαβριήλ Ποπόφ.**

Δυστυχώς όμως η σταλινική λαίλαπα οδήγησε την Ελληνική Εθνότητα της ΕΣΣΔ στη θέση της **«τιμωρημένης εθνότητας».**

Το 1938, μαζί με τα σχολεία, τα θέατρα, τις εφημερίδες, καταργήθηκαν και οι αυτόνομες περιοχές. Οι πρωτεργάτες αυτής της κίνησης, οι πόντιοι διανοούμενοι, χάθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ειδικά στην «Ημιαυτόνομη Ελληνική Επαρχία» του Κρασνοντάρ οι Έλληνες υπέστησαν σωστή γενοκτονία. Όλοι οι άντρες από 18 χρονών έως 60 είτε τουφεκίστηκαν είτε εξορίστηκαν στη Σιβηρία. Ο υπόλοιπος πληθυσμός μεταφέρθηκε με διαδοχικά κύματα το 1942, 1946, 1949 στην Κεντρική Ασία, στο Σιβηρικό Καζαχστάν.

Ο Κώστας Πιπερίδης με την κόρη του Σούλα μπροστά στη γιούρτα τους (καζάχικη νομαδική καλύβα) στη Σλαβιάνκα του Καζαχστάν, λίγα χρόνια μετά τη μαζική εξορία του ελληνικού πληθυσμού στην Κεντρική Ασία.

ΓΕΩΡΓΟΥ ΦΩΤΙΑΔΗ

ΤΑ ΣΚΟΤΑΔΙΑ

Η

Ο ΛΑΖΑΡΑΓΑΣ

ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΒΑΤΟΥΜ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΒΑΤΟΥΜ ΕΛΛ. ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡ. ΚΟΜΙΤΑΤΟΥ ΤΟΥ Κ.Κ.Γ

Το πρώτο ελληνικό αντικαπιταλιστικό έργο που γράφτηκε το 1905, μετά την αποτυχημένη εξέγερση. Στη φωτογραφία μας το εξώφυλλο της έκδοσης του 1922 στο Βατούμ. «Έκδοσις του εν Βατούμ Ελλ. Τμήματος του περιφερ. Κομιτάτου του Κ.Κ.Γ. (δηλ. Κομμουνιστικού Κόμματος Γεωργίας).

Οι σελίδες της ιστορίας μας που αναφέρονται στη πολιτική και πολιτιστική δράση των Ελλήνων της ΕΣΣΔ, καθώς και στις «Αυτόνομες Ελληνικές περιοχές», είναι ανεκτίμητος πλούτος για όλους μας. Μόνο που με ευθύνη της νεοελληνικής εξουσίας και της επίσης νεοελληνικής αριστεράς, παραμένουν ακόμα λευκές.

Είναι δικό μας καθήκον απέναντι στο «δικαίωμα στη μνήμη» και στην αλήθεια, να υπερβούμε έμπρακτα την αλλοτρίωση και να γράψουμε επιτέλους αυτές τις σελίδες.

Πηγές

1) *Εφημερ. «ΚΟΚΙΝΟΣ ΚΑΠΝΑΣ», Σοχούμι, 22/10/1939*

2) *Ουλουλιάν Αρ. Α, «Η πορεία του Ελληνισμού της ΕΣΣΔ προς την πολιτιστική του ανάπτυξη», εφημ. Νέα της Μόσχας, ελλην. έκδοση, 18/6/89, σελ. 20*

3) *Προσωπικές μαρτυρίες του Χαράλαμπου Γωνιάδη και του Γιάννη Καραμανίδη.*

Η Ελληνική Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση το 1926 στην ΕΣΣΔ

Ο Ελληνισμός στη Ρωσία συμμετέχει σ' όλα τα ιστορικά γεγονότα. Συναντούμε Έλληνες στις γραμμές των τσαρικών, των μπολσεβίκων, των σοσιαλεπαναστατών, των μενσεβίκων,

των αναρχικών. Κατά συνέπεια όλες οι τάσεις, πολιτικές και ιδεολογικές, εμφανίζονται και στην Ελληνική Κοινωνία.

Στις 10 Μαΐου 1926 σε «Πανενωσιακή σύσκεψη» των Ελλήνων διανοουμένων αποφασίζεται η καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας στη θέση της καθαρεύουσας και της αντικατάστασης του κλασσικού αλφάβητου με το εικοσιγράμματο. Δηλαδή καταργούνται οι δίφθογγοι, τα πνεύματα, οι τόνοι, το **η**, το **ω**, το **σ**, το **ξ**, το **ψ**. Στη θέση του **σ** καθιερώθηκε το **ς**, του **ξ**, το **κς**, του **ψ**, το **πς**.

Ο **Κώστας Τοπχαράς**[1] στη «Γραμματική της Ποντιακής γλώσσας» γράφει:

«Τα 24 γράμματα πρώτοι απ' όλους τους Έλληνες, τα μεταχειρίστηκαν οι Ίωνες και από κει και πέρα οι Αθηναίοι και ύστερα όλοι οι άλλοι ρωμιοί.

Ακόμα ως τώρα κάτω στη μπουρζουάδικη Ελλάδα, το αλφάβητο του Ευκλείδη έχουν. Και εμείς το σωστό, πολύ μακρυά δεν το πήγαμε, αν και έπρεπε να πάμε. Βγάλαμε μόνο τα περιττά η και ω και το ξ και ψ. Τα δύο πρώτα γιατί τώρα καθόλου δεν απέμειναν στη γλώσσα μας και τα δυο τελευταία για να λείψει η σύγχυση. Επειδή αυτά διπλά τα έλεγαν και διπλά είναι και πρέπει να γράφονται με δυο γράμματα. Το επιχείρημα της συντομίας και ευκολίας που φέρνουν κάποιοι πουθενά δεν χτυπά.

Κι αν σκέφτονταν αυτό που λέγουν δεν θα το έλεγαν καμιά φορά. Γιατί αν είναι ευκολία με ένα γράμμα να γράφουμε δυο φθόγγους, γιατί να περιοριστούμε μόνο σ' αυτά και να μην διπλασιάζουμε και τα άλλα και να τα τριπλασιάζουμε αν αγαπάτε, όπως έκαναν οι καλόγεροι και όπως ήσαν γραμμένα τα παλιά θρησκευτικά βιβλία! Αυτό λίγο να το σκεφθεί κανείς, καταλαβαίνει πως χαζομάρα είναι. Όχι ευκολία, δυσκολία δίνουν τα διπλά γράμματα»[2].(Σ.Σ. Το κείμενο μεταφέρθηκε στη νεοελληνική και στο εικοσιτετραγράμματο).

Από το κείμενο αυτό του Κ. Τοπχαρά διακρίνονται και οι τάσεις που άρχισαν να διαμορφώνονται πάνω στο γλωσσικό. Πριν όμως μπούμε σ' αυτό το τεράστιο ζήτημα, ας δούμε τι έγραφε ο **Δημήτρης Γληνός** για την απόφαση:

«Η σημαντικότατη αυτή απόφαση λέει πως εθνική γλώσσα των Ελλήνων είναι η κοινή δημοτική. Αυτή πρέπει να διδάσκονται στα σκολειά τους και σ' αυτή πρέπει νάναι γραμμένα τα διδαχτικά τους βιβλία»[3].

Δυστυχώς όμως μετά το 1938 που ο σταλινισμός βάζει τέρμα στη ζωή της Ελληνικής εθνότητας, κανείς από τους «προοδευτικούς» μας διανοούμενος δεν καταγγέλλει το έγκλημα, ούτε καν θυμάται!

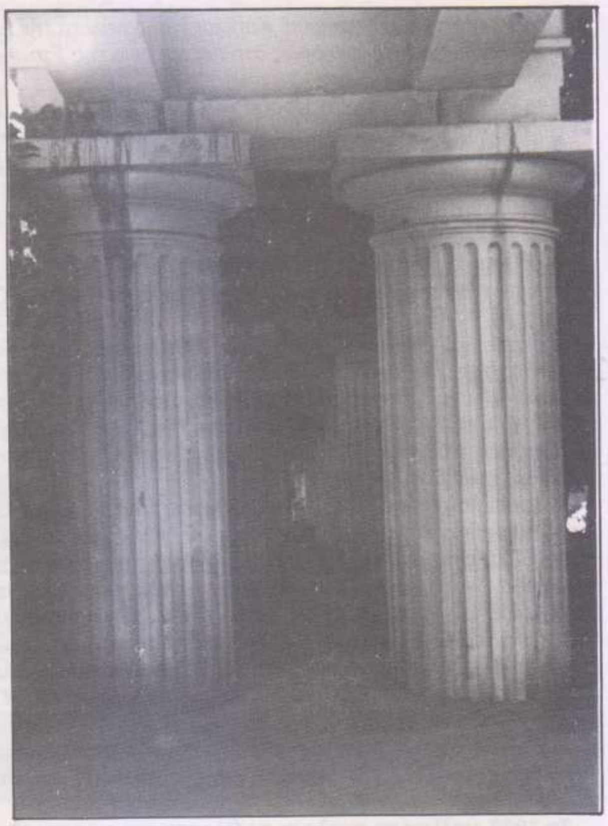
Η απόφαση του Μάη του 1926 για το γλωσσικό ζήτημα, δεν το λύνει οριστικά.

*Η απόφαση ικανοποιεί σε περιορισμένο βαθμό τους ριζοσπά*στες διανοούμενους. Η ομάδα των Ποντίων, που είναι συσπειρωμένη γύρω από τον Ελληνικό εκδοτικό οίκο **«Κομμουνιστής»**, που βρίσκεται στο Ροστόβ επί του Ντον, θεωρεί ότι **οι Ελληνικές γλώσσες είναι περισσότερες από μια**, και κατά συνέπεια η γλώσσα των Ελλήνων Ποντίων δεν είναι η δημοτική αλλά η ποντιακή.

Διαμορφώνονται τρεις διαφορετικές τάσεις. Η **πρώτη και κυρίαρχη τάση** είναι αυτή που συμφωνεί πλήρως με τη μεταρρύθμιση του 1926, την οποία αποκαλεί **«γλωσσική επανάσταση»**. Η δεύτερη τάση είναι η **«δεξιά»**, που κατηγορείται ότι «απορρίπτει το άλμα, το επαναστατικό πήδημα κι αναγνωρίζει μόνο την ήσυχη μεταρρύθμιση». Η τάση αυτή συσπειρώνει όσους δεν λαμβάνουν καθόλου υπ' όψη την ύπαρξη ποντιόφωνων πληθυσμών. Η τρίτη και μαχητικότερη τάση είναι η **«αριστερή»**. Η τάση δηλαδή που κηρύσσει το πέρασμα της εκπαίδευσης στη γλώσσα του λαού, στα ποντιακά.

Η πρώτη τάση καταγγέλει την αριστερή άποψη ότι: «αναγνωρίζει μονάχα το άλμα και παραγνωρίζει την εξέλιξη», και την κατηγορεί για *«αριστερή παρέκκλιση στο γλωσσικό ζήτημα»*[4].

Η οριστική απόφαση για το γλωσσικό παίρνεται τον Απρίλιο του 1934 στη Μόσχα, σε «Συνέδριο Ελλήνων διανοουμένων». Καθιερώνεται σαν γλώσσα εκπαίδευσης η δημοτική, επιτρέποντας σε ειδικές συνθήκες τη χρήση των τοπικών διαλέκτων. Για τη λήψη αυτής της απόφασης σημαντικό ρόλο έχουν οι αντιπρόσωποι του Κ.Κ.Σ.Ε., ρώσοι ελληνιστές Μαρρ, Σεργκιέφσκι κ.ά.[5].

Η ελληνική επίδραση στον Καύκασο είναι εμφανής παντού. Στη φωτογραφία μας οι βάσεις της εναέριας σιδηροδρομικής γραμμής στο Σοχούμι (αρχαία Διοσκουριάς) στα γεωργιανά παράλια της Μαύρης Θάλασσας. Χιλιόμετρα απλώνονται οι ελληνικές κολόνες.

Η ριζοσπαστική ομάδα των Ελλήνων διανοουμένων δεν το βάζει κάτω. Σε συνέδριο εκπαιδευτικών της Αμπχάζιας,στο χωριό **Μιχαήλοφκα**, συζητήθηκε πάλι το γλωσσικό.

Στο συνέδριο αυτό συγκρούστηκαν έντονα ο **Κώστας Τοπχαράς** με τον **Σεργκιέφσκι.**

Οι άγνωστες αυτές σελίδες της ιστορίας του γλωσσικού ζητήματος δεν κλείνουν εδώ. Θα μας απασχολήσουν εκτεταμένα σε επόμενα τεύχη. Η σημασία τους δεν έγκειται μόνο

---

1. Το όνομα «Κώστας Τοπχαράς» είναι το λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Κων/νου Κανονίδη. Ήταν απόφοιτος του Αμερικάνικου Κολλέγιου «Ανατόλια» στη Μερζιφούντα του Πόντου και ήξερε έξη γλώσσες. Δούλευε δάσκαλος στα ελληνικά σχολεία και συνεργάζονταν με την εφημερίδα «Κομμουνιστής». Ήταν από το 1934, οργανωτικός επιθεωρητής των Ελληνικών σχολείων της «Ημιαυτόνομης Ελληνικής Επαρχίας». Με το κλείσιμο των Ελληνικών σχολείων από το σταλινισμό, εγκαταστάθηκε στο Νοβοροσίσκ. Εκεί συνελήφθη από τη μυστική αστυνομία G.P.U. και εξαφανίστηκε από τότε. Ανήκει στην ομάδα των ρομαντικών κομμουνιστών.

2. Τοπχαράς Κώστας, «Η γραμματική της Ποντιακής γλώσσας», επανέκδοση από τον εκδ. οίκο αφών Κυριακίδη, Θεσ/νίκη, 1988, σελ. 23

3. Δ. Γληνός, «Η σημερινή Σοβιετική Ρωσία», περ. Νέος Κόσμος, 15/12/1934, σελ. 5

4. «ΜΕΡΙΚΑ ΖΟΤΙΚΑ ΖΙΤΙΜΑΤΑ», εφημ. «ΚΟΚΙΝΟΣ ΚΑΠΝΑΣ», Σοχούμι, αρ. φ. 27 (61), 17/6/1933.

5. Καρπόζηλος Απόστολος, «Ρωσο-Ποντιακά», Αρχείον του Πόντου, Αθήνα, τ. 38, σελ. 161.

στην ποικιλία των γνωμών που διατυπώθηκαν και στην ένταση με την οποία συγκρούστηκαν, αλλά στο ότι από το 1926 έως το 1938, υλοποιήθηκε η διδασκαλία της δημοτικής γλώσσας σε εικοσαγράμματο αλφάβητο, στα Ελληνικά σχολεία της Ε.Σ.Σ.Δ.

Ι ιςτορικι κ΄ ι πολιποθιτι απόφαςι πάρθικε πια. Αναμφιζβίπτο οτι αφτι ι απόφαςι, παρμενι απτιν πανεντοτικι ςίςκεπςι τις Μόςχας, καθόριςε τιν ορθι γραμι τις γλοςικίς-μας ανικοδόμιςις κι αποτέλεςε μια νέα προιπόθεςι για τιν ανάπτικςι εθνικις ςτι μορφι κε ςοςιαλιςτικις ςτο περιεχόμενο κυλτυρας.

Οςο ι δεκςια, τοςο κι «αριςτερι» περνυνε καπιο ζιτιμα, μια βαςι κε τιν ιπςονυνέ ος το απολιτο μονοπλεβρα κέ μεταφιςικα αναπτιζυνε τι γραμι-τυς κε τιν θεορυνε ςοςτοτερι, χορις να θελυν να καταλαβυν τις διαλεχτικες αντιφαςις τις πραγματικοτιτας.

Ι πραγματικοτιτα περιλαβενι κε τιν εκςελικςι, κε τιν αλματοδικι αλαγι.

Ι εχθρι τις γλοςικις-μας επαναςταςις, (1926) κι οχι μεταριθμιςις, ι μετριθμιςτες αποριπςανε το αλμα, το επαναςτατικο πιδιμα κι αναγνοριζανε μοναχα τιν ιςιχι μεταριθμιςι, ενο ι «αριςτερι» τυναντιο, αναγνοριζοντας μοναχα το αλμα κε παραγνοριζοντας τιν εκςελικςι λιζμονυνε, οτι το νεο περιεχομενο ανιγι τον δρομο τυ μέςον ολον κε οπιονδιποτε φορμον (Λενιν) διλ.κε μέςον μερικον παλιον.

Ακριβος ετςι κε ι «αριςτερι» αποριπςανε όλες τις παλιες φορμες κε νομίςανε ότι, εαν το φονιεντο δε θα ονομαςτι ατριφτο ι γλοςικι μας επαναςταςι θανε μιςοκαμομενι.

...για την ορολογία:

1. Ι γλοςα μας πρέπει να πλουτίζετε με λεκςες παρμένες απ΄ τις άλες γλόςες.

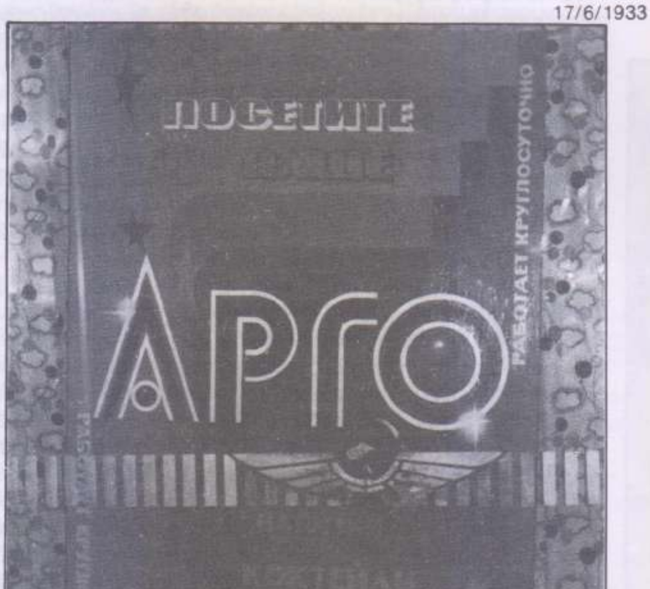
2. Ι ιςαγογι νέον λεκςον τότε, όταν αφτι ι όρι δεν έχυνε τις αντιςτιχες ονομαςίες ςτιν ελινικι.

3. Να ιςάγοντε ι λέκςες ςτιν περίπτοςι, οταν ι ελινικι ορι διςτρεβλόνυνε τι ςιμαςια τον λεκςον (Ντεπρέςια, κυλκος).

4. Να φιλαχθύνε μερικι όρι απ΄τιν καθαρέβυςα (λ.χ. ιποδρομιο, εριθρος, λεφκόχριςος κ τ λ).

5. Απ΄τιν τεχνικι κ΄επιςτιμονικι ορολογια ν΄ αντικαταςταθύνε ι ςχολαςτικι όρι με τις γνοςτες διεθνις λεκςις (αμφιουςος λονχοιδις).

Απ΄ την εφημερίδα «Κοκινος Καπνας»
17/6/1933

«ΚΑΦΕ ΑΡΓΩ». Διαφημιστική αφίσα στο αεροδρόμιο της Τασκένδης στο Ουζμπεκιστάν για ελληνική ιδιωτική επιχείρηση.

ΕΛΙΝΙΚΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ: Ομιρος (αποςπαζματα απ΄τιν «Ιλιάδα» κε «Οδιςια». Ιςιοδος (αποςπαζματα απ το εργο «Εργα κε μερες»). Σαπφο, Πινδαρος, Αλκεος, Ανακρεον, Αρχιλοος, Εςοπας (μιθι), Εςχιλος (τραγοδιες) Εβριπιδις (τραγοδιες) Αριςτοφανις (κομοδιες) Θεοκριτος (βυκολικα).

Λαικα κι ακριτικα τραγυδια ςτιν διμοτικι γλοςα κε ςτιν ποντικι διαλεχτο.

Δ. Σολομος, Ι Βιλαρας, Αρ. Βαλαοριτις, Μαρκορας, Λαςκαρατος, Παπαδιαμαντις, Ροιδις Εμ., Νιρβανας, Πολεμις, Παλαμας, Κριςταλις, Παπαντονιυ, Μιτςακις, Μαβιλις, Εφταλιότις, Δροςινις Καρκαβιτςας, Χατςοπυλος, Κςενοπυλος, Τανκοπυλος, Ρ. Νκολφις, Σ. Μελας, Παροριτις, Νικολαιδις, Βαρναλις, Κατιφορις, Ρ. Μαναρος, Τεφκρος, Ανθιας, Σκιπις, Φοτιαδις, Ανατολιτις Ι. κε Θ. Κανονιδις.

ΡΟΣΙΚΙ ΚΕ ΔΙΤΙΚΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Σεκςπιρος, Μολιερος, Μπομαρςε, Σςιλερ, Νκετε, Ε. Εινε, Μπερανζε, Λορδος Βιρον, Β. Υνκο, Σινκλερ, Ρομεν Ρολαν, Α. Μπαρμπιυς, Αν. Γιτας, Ι. Μπεχερ, Μεπρυνο Ιαςενςκι, Μπελα Ιλες, Β. Μπρεντελ, Μ. Γορκι, Σεραφιμοβιτς, Πανφεροβ, Μπεζιμενςκι, Λιπετινςκι.

Η ΚΥΡΙΑΡΧΗ ΑΠΟΨΗ

«Αφυ διαπιςτοςαμε τα παραπανο αποφαςιζυμε: 1. Ι αντιπροςοπι τον παρεβρεθεντον ςκολιον θεορυνε, οτι επιςιμι γλοςα πρεπι να μινι ι διμοτικι, βαςιζμενι ομος ςτι μελετι τις ποντικις. 2. Να κςεςκεπαζυμε κε να εκςοντονυμε τελιοτικα τυς καθαρεβυςιανυς. 3. Θ αγονιςτυμε με τιν δεκςια παρεκλιςι, πυ παραμελι τιν ςινκεκριμενι πραματικοτιτα, διλ. οτι ι ρομιι ινε ποντιοφονι. 4. Θ αγονιςτυμε με τιν αριςτερι παρεκλιςι, πυ εκςεταζι το ζιτιμα μονοπλεβρα κε διαλαλι τιν επιςιμοτιτα τις ποντικις. 5 Αναμεςα ςτις μαζες να διεκςαχτι ι δυλια, αναλογα απ΄ τα γλοςικα ιδιοματα, μα ςιςτιματικα ναντικαταςταθι με τιν διμοτικι.
(Απ τιν αποφαςι δαςκαλον Κριμεας 1931).

Η «αριστερή παρέκλιση» στο γλωσσικό ζήτημα

Ατο ι πιρα ενταμαν με τα αποτελεζματα τι δυλιας τι «Κομυνιςτι» πυ επεραςεν ολεν τι δυλιαν ςο μιτρικον, ςο ποντεικον τι γλοςαν απεδικςαν πος το ποντεικον ι γλοςα κεν παρακλαδ τι διμοτικις, αλα ιδιετερον γλοςαν ντο ανεπτιχτεν ςε διαφορετικα κινονικο - ικονομικα κε παραγογικα ςινθικας κε εδιαμορφοςεν τατινεθι λεχτικον, φτονκολογιαν, τιπικον, πυ διαφερνε αςι διμοτικιν οςον το υκρανικον ι γλοςα αςο ρυςικον.

Ι διμοτικι εφανθεν πος οχι μονον κεν κινςν γλοςα για ολις τι ρομεις, αλα εφανθεν πος εν κςενον γλοςα για τι εργααζομενυς ρομεις τι Σ.Σ.Σ.Δ.

Κε ζατι ετον-μι ι διμοτικι, κινον γλοςα τολυνετερον τι ρομειον κε τεμετερον ιδιετερα; Ατο εν τρανον ζιτιμαν, γα το οπιον εχτεταμενα εγραπςα ςιν προςςυραν. «Πιον εν ι γλοςαμυν». Αδακα απαντο κοφτα ςατο τιν εροτιςιν. Κινον λεχκετε εκινο ι γλοςα πυ εν χτιμαν τολυνετερον. Κε πος επορι να εν κινον γλοςα ι διμοτικι, αφυ ι ελαδιτ, ονταν εμις καλατζεβομε εκιν κεγρικυνεμας, κιονταν εκιν καλατζεβνε εμις κεγρικυματς, αναβα τι γραματιζμεντζεμυν κεκινυς πυ ολίγον πολα ερυκςαν κεςχοθαν με τι κατομεριτας. Θα λετε ιν αγραματι κε κεγρικυνατς, κιαμον ντο μαθανε ολιγα γραματα κι θα διςκολεφκυνταν να ςινενοιυνταν αναμεςατυν. Ατυκα ομος πρεπ να εκςερομε πος τα γραματα κιν να ςπυδαζομε κςενα γλοςας. Ονταν ςπυδαζ κανενας οτι γλοςαν θελτς επορι να καλατζεβ. Μαραφετ εν ο ινας τον αλον να εγρικυνε, κιονταν κικςερνε γραματα, χορις διερμινεαν αμον ντο καλατζεβ ο μερτζανλις τον τςιχιτζβαρλιν κι ο τζιχιτζβαρλις τον νοχυτλιν κε κςαι κι διςκολεφκυνταν να εγρικυν ο ινας τον αλον. Ατιν πυ λεγνε πος κινον γλοςα εν ι διμοτικι ας τερυνε ντο λει ο λαον. Τεκινυ τι γλοςαν ρομεικον λειατο κε ταλο ελενικον. Ο λαον με τιν αμαθιανατ χοριζιατα κιατιν με τι «ςοφιαν» ατυν κι χοριζνατα.

«Αυτή η πείρα μαζί με τα αποτελέσματα της δουλειάς του «Κομμουνιστή» που πέρασε όλη τη δουλειά στη μητρική, στην ποντιακή γλώσσα, απέδειξαν πως η ποντιακή γλώσσα δεν είναι παρακλάδι της δημοτικής αλλά ιδιαίτερη γλώσσα που αναπτύχθηκε σε διαφορετικές κοινωνικο-

οικονομικές και παραγωγικές συνθήκες και διαμόρφωσε δικό του λεκτικό, φθογγολογία, τυπικό, που διέφερε από τη δημοτική όσο η ουκρανική γλώσσα από τη ρώσικη. Η δημοτική φάνηκε πως όχι μόνον δεν είναι κοινή γλώσσα για όλους τους Έλληνες, αλλά φάνηκε πως είναι ξένη γλώσσα για τους εργαζόμενους Έλληνες της ΕΣΣΔ.

Άλλωστε ήτανε η δημοτική, κοινή γλώσσα όλων των Ελλήνων και ιδιαίτερα δική μας; Αυτό είναι μεγάλο ζήτημα για το οποίο εκτεταμένα έγραψα στη μπροσούρα «Ποιά είναι η γλώσσα μας». Εδώ απαντώ κοφτά σ' αυτή την ερώτηση. Κοινή λέγεται εκείνη η γλώσσα που είναι χτήμα όλων. Και πώς μπορεί να είναι κοινή γλώσσα η Δημοτική, αφού στην Ελλάδα, όταν εμείς συζητάμε εκείνοι δεν μας καταλαβαίνουν, και όταν κουβεντιάζουν εκείνοι δεν τους καταλαβαίνουμε. Εξόν από τους μορφωμένους μας και εκείνους που λίγο-πολύ ήρθαν σε επαφή με τους ελλαδίτες. Θα μου πείτε, είναι αγράμματοι και δεν τους καταλαβαίνουν κι όταν μάθουν λίγα γράμματα δεν θα δυσκολευτούν να συνεννοούνται μεταξύ τους.

Εδώ, όμως, πρέπει να ξέρουμε πως τα γράμματα δεν είναι να σπουδάζουμε ξένες γλώσσες. Όταν σπουδάζει κάποιος, όποια γλώσσα θέλεις μπορεί να μιλά. Εργαλείο είναι ο ένας τον άλλο να καταλαβαίνει και όταν δεν ξέρει γράμματα, χωρίς διερμηνέα..

Αυτοί που λένε πως κοινή γλώσσα είναι η δημοτική, ας δούμε τι λέει ο λαός. Τη δική του γλώσσα τη λέει ρωμέϊκη και την άλλη Ελληνική. Ο λαός με την αμάθειά του τα ξεχωρίζει και κείνοι με τη «σοφία» τους δεν τα ξεχωρίζουν».

ΣΟΦΙΑΝΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

Εγώ γεννήθηκα στον **Καύκασο.**

Το χωριό μου ήταν ψηλά, **20 χλμ απ' το Σοχούμ**. Ο πατέρας μου είχε έρθει απ' τον Πόντο στη Ρωσία γύρω στο 1916. Έλεγε ότι έφυγαν γιατί γίνονταν μεγάλη σφαγή στην Τουρκία.

Το 1937 εξόρισαν τον κόσμο. Ήμουν μικρός τότε και έτσι δεν θυμάμαι πολλά πράγματα. Έλεγαν όμως, ότι πιο πολύ από τα άλλα έθνη μάζεψαν τους Πόντιους. Από το σόι μας δεν έπιασαν κανένα. Μάθαμε ότι αυτούς που εξόρισαν τους είχαν να δουλεύουν. Φτιάχναν κανάλια για το νερό, κτίζαν κτίρια. Πάντως ήταν εκεί για 10 χρόνια. Ένας απ' αυτούς γύρισε πίσω το 1948. Το 1949 τον εξόρισαν μαζί μας στο Καζακστάν. Τον έλεγαν Σάββα. Σήμερα μένει στον Ασπρόπυργο.

Ο Κώστας Σοφιανίδης, εργάτης πια στην Ελλάδα.

Το 1939 ο πατέρας μου αγόρασε το σπίτι που μέναμε όταν μας εξόρισαν, σ' άλλο χωριό κοντά στο Σοχούμ. Το 1949 μας εξόρισαν. Παρατήσαμε τα σπίτια μας. Πρώτα εξόρισαν τους Ελληνοϋπήκοους. Αυτούς που είχαν Ελληνικά διαβατήρια. Εμείς είχαμε Ρώσικη υπηκοότητα.

Μέχρι τότε δουλεύαμε σε κολχόζ. Η δουλειά ήταν σκληρή. Είναι αλήθεια ότι, πριν ακόμα σταθεροποιηθεί το σοβιετικό

Η προτομή του Αριστοτέλη στην κεντρική πλατεία της Τσάλκας με τα μέλη του «Ελληνικού Συλλόγου Τιφλίδας».

κράτος, έγινε ο πόλεμος με την Γερμανία. Το σοβιετικό κράτος εξαντλήθηκε και ο κόσμος έπρεπε να δουλέψει σκληρά. Δουλεύαμε απ' το πρωί μέχρι το βράδυ. Καλλιεργούσαμε καπνά και διάφορα άλλα γεννήματα και τα παραδίδαμε στο Κολχόζ. Το Κολχόζ μας έδινε ζάχαρη, σιτάρι κ.λ.π.

Δούλευε σκληρά ο κόσμος και πλήρωνε μεγάλους φόρους στο κράτος.

Το 1949 μας εξόρισαν. Κάποιοι Πόντιοι το είχαν ακούσει από φήμες. Μια ημέρα, απόγευμα ήταν, μαζέψαμε τα ζώα στον σταύλο και παίζαμε. Ήμασταν παιδιά τότε, εγώ ήμουν 14 χρονών. Βράδυασε όταν είδαμε μια φάλαγγα με φώτα από τον δρόμο να ανεβαίνει. Το χωριό μας ήταν ψηλά και βλέπαμε το δρόμο. Όταν έφτασαν στο ύψος το δικό μας, άλλα συνέχισαν τον δρόμο τους και άλλα έστριψαν και ήρθαν σε μας. Ήταν μεγάλα στρατιωτικά αυτοκίνητα. Οι φαντάροι είχαν χαρτιά μαζί τους που τους έδειχναν σε ποια σπίτια θα πάνε. Σε κάθε σπίτι πήγε από ένα αυτοκίνητο. Οι φαντάροι φύλαγαν τους ανθρώπους. Σε κάθε σπίτι πήγαν από 6 άτομα με όπλα.

Η αδελφή μου ήταν παντρεμένη. Αυτοί είχαν ελληνικά διαβατήρια. Εγώ και ο αδελφός μου πήγαμε προς τα 'κει. Είδαμε το αυτοκίνητο σταματημένο κάπου 20 μέτρα από την πόρτα. Δύο φαντάροι ήταν πάνω στο αυτοκίνητο. Ένας αξιωματικός με τρεις φαντάρους πήγαν προς το σπίτι. Βγάλανε τα χαρτιά που είχαν με το πόσα άτομα ήταν στην οικογένεια, και διαβάζανε επίθετο και όνομα, για να δουν αν είναι όλοι εκεί. Όταν τελείωσαν τους είπαν: «μαζέψτε ότι έχετε, όλα θα σας χρειαστούν». Ρώτησαν αν έχουν φυτεμένα χωράφια. Ο γαμπρός μου απάντησε πως έχουν κρεμμύδια, πατάτες και άλλα. Τους είπαν να πάνε να βγάλουν μερικά για να έχουν στο δρόμο. Ο αξιωματικός ανέθεσε σ' ένα φαντάρο να συνοδέψει τον γαμπρό μου για το χωράφι μήπως και φύγει. Πήγα και εγώ μαζί.

Έτσι μαζευτήκανε, φορτώσαν και μετά από δυο ώρες, νομίζω ήταν 12 το βράδυ, τους πήραν. Όλο το χωριό. Μετά τους φόρτωσαν στα τραίνα. Τι τραίνα δηλαδή; Απ' αυτά που κουβαλούν ζώα και διάφορα φορτία. Και τους έστειλαν στο Καζακστάν. Πέρασε κάμποσος καιρός. Εμείς δεν ξέραμε πού τους έστειλαν. Εμάς δεν μας εξόρισαν γιατί δεν είχαμε Ελληνικά διαβατήρια. Ο πατέρας μου ήταν Ρωσοϋπήκοος.

Ο αδελφός μου δούλευε σαν οδηγός στο Κολχόζ. Ένας άλλος οδηγός του είχε πει: «Θα εξορίσουν τους Έλληνες.

Τους Ρωσοϋπήκοους δεν θα τους εξορίσουν, αλλά θα τους φωνάξουν, θα τους φοβερίσουν και θα τους πιέσουν να φύγουν και αυτοί. Πες του πατέρα σου να μην υπογράψει και να μην φύγει. Μπορεί να τον φωνάξουν, να τον απειλήσουν, μπορεί και να τον χτυπήσουν, αλλά δεν έχουν δικαίωμα να τον διώξουν, αρκεί να μην κάνει δήλωση». Ο αδελφός μου το είπε στον πατέρα μου.

Μετά 15 ημέρες μάζεψαν τους Ρωσοϋπήκοους, από όλα τα χωριά. Ήταν πολλοί. Τους φώναξαν στην κοινότητα και τους ζητούσαν να υπογράψουν αιτήσεις για να φύγουν. Τους πίεσαν πολύ. Οι πιο πολλοί υπόγραψαν. Κάποιοι, λίγοι, έμειναν στον Καύκασο. Κάποιοι υπόγραψαν για να παν να βρουν τους συγγενείς τους. Αλλά αν δεν τους πίεζαν, δεν θα υπόγραφαν τόσοι πολλοί. Με την τρομοκρατία υπόγραψαν. Οι δηλώσεις έλεγαν ότι φεύγουν εθελοντικά. Έτσι υπόγραψε και ο πατέρας μου.

Από το χωριό μου ήμασταν τρεις οικογένειες. Για όλα τα χωριά του Σοχούμ – για τους Ρωσοϋπήκοους – χρειάστηκαν 49 βαγόνια. Σε κάθε βαγόνι φόρτωναν 10-12 οικογένειες.

Αφού υπόγραψε ο πατέρας μου, κανονίστηκε μια συγκεκριμένη μέρα να έρθει το αυτοκίνητο για να μας πάρει. Έπρεπε να έρθει το πρωί. Δεν ήρθε, όλη την μέρα δεν ήρθε. Εμείς εν τω μεταξύ ήμασταν έτοιμοι για να φύγουμε. Είχαμε δέσει τα κρεβάτια και μαζέψει τα πράγματα. Δεν ήρθαν ούτε την άλλη μέρα. Τελικά ήρθαν την Τετάρτη. Μας κατέβασαν όλους στο σταθμό. Κελασούρ τον έλεγαν. Μας κρατούσαν εκεί. Τα βαγόνια ήταν απ' αυτά που φόρτωναν τσιμέντα και κάρβουνα. Ήταν ακατάστατα και βρώμικα, δεν μπορούσε να μπει άνθρωπος. Αρνήθηκε κατ' αρχάς ο κόσμος να μπει. Είπαν στους υπεύθυνους: «Καθαρίστε τα για να μπούμε μέσα». Με τα πολλά τα κατάφεραν. Οι ίδιοι οι δικοί μας τα καθάρισαν. Μετά μπήκαμε μέσα. Τότε μας ζήτησαν να μαζέψουμε λεφτά. Να πληρώσουμε δηλ. το εισιτήριό μας. Ο κόσμος δεν είχε λεφτά. Άρχισε να διαμαρτύρεται. Αυτοί όμως ήταν αμετάπειστοι. Μας είπαν: «εσείς είστε εθελοντές, φεύγετε με την θέλησή σας». Για να μας πιέσουν μάζεψαν όλους τους δικούς μας κομμουνιστές. Ήταν πολλοί Πόντιοι κομμουνιστές. Ήταν και ένας θείος μου. Και αυτόν τον εξόρισαν μαζί μας. Εμείς ήμασταν 8 οικογένειες σ' ένα βαγόνι. Σε κάθε βαγόνι έβαλαν ένα Πόντιο κομμουνιστή υπεύθυνο και τον διάταξαν να μαζέψει αυτός τα λεφτά.

Για δύο μέρες ο κόσμος αρνιόταν να δώσει. Τα βαγόνια έμεναν στο σταθμό. Μετά άρχισαν οι απειλές: «Μαζέψτε λεφτά γιατί αλλιώς θα φυλακίσουμε τους υπεύθυνους». Είπαν στον πατέρα μου: «Αν δεν μαζέψετε τα λεφτά, ο αδελφός σου θα πάει φυλακή». Στο δικό μας βαγόνι υπεύθυνος ήταν αυτός ο θείος μου. Για να μην τους κάνουν κακό, οι δικοί μας άρχισαν να μαζεύουν λεφτά. Για το μεγάλο βαγόνι ζητούσαν 12.000 ρούβλια και για το μικρό 6.000. Μαζέψαμε τα μισά, τους πληρώσαμε, και την τρίτη μέρα μας φόρτωσαν για να φύγουμε.

Ένα απόγευμα, πριν ακόμα φύγουμε, παίζαμε εκεί έξω. Παιδιά ήμασταν. Είδαμε μια φάλαγγα αυτοκινήτων να έρχεται κάπου από 'κει, δίπλα απ' τον σταθμό. Επάνω βλέπουμε να κάθονται κάποιοι γέροι, κάποια παιδιά. Να έχουν μαζί τους καρέκλες, τραπέζια, κατσίκες, πρόβατα. Με σημαίες και συνθήματα πλησίασε η φάλαγγα. Αναρωτιόμασταν: «Ποιοί είναι αυτοί; πού πάνε;». Μετά μάθαμε. Πήγαιναν στα δικά μας τα σπίτια. Μεταφέρανε Αμπχάζους και Γεωργιανούς απ' τα βουνά. Τους κατέβασαν με τιμές και τραγούδια και τους έβαλαν στα έτοιμα σπίτια, στα φυτεμένα χωράφια. Και εμάς μας εξόρισαν στο Καζακστάν. Αυτοί δεν καλλιεργούσαν όπως οι Έλληνες. Σε λίγο όλα τα χωράφια ερήμωσαν.

Έτσι μας πήγαν στο Καζακστάν. Ήταν τέλη Ιουνίου, αρχές Ιουλίου. Μας ξεφόρτωσαν στο σταθμό μετά από 14 μέρες ταξίδι. Δυο ημέρες μείναμε εκεί έξω. Μετά ήρθαν οι υπεύθυνοι των Κολχόζ και παίρναν κόσμο. Άλλος έπαιρνε 3 οικογένειες, άλλος 5. Εκεί το κλίμα ήταν πολύ άσχημο. Δεν ήμασταν συνηθισμένοι.

Εμείς που ήμασταν Ρωσοϋπήκοοι δεν είχαμε τον περιορισμό που είχαν οι υπόλοιποι Πόντιοι, δηλ. να μην απομακρύνονται πάνω από 3 χλμ. Αυτοί κάθε εβδομάδα δήλωναν παρουσία στην

Η μαζική μετατόπιση των ελληνικών πληθυσμών του Πόντου, ήταν μια από τις προσφιλέστερες μεθόδους των Τούρκων για εξόντωση.

αστυνομία. Μετά τον θάνατο του Στάλιν, τους έβγαλαν απ' τον περιορισμό.

Οι συνθήκες εκεί δεν ήταν καλές. Έκανε πολύ ζέστη. Δεν υπήρχε πόσιμο νερό. Πολύς κόσμος πέθανε απ' το νερό και το κλίμα.

Όταν μας πήγαν στο Κολχόζ, μας έβαλαν να μείνουμε με μια οικογένεια που ήδη ζούσε εκεί. Τα σπίτια τους ήταν χωματένια με καλαμένια οροφή και χώμα από πάνω. Στο Κολχόζ δουλεύαμε σκληρά 5 άτομα και στο τέλος ήμασταν και χρεωμένοι. Κάθε μέρα μας έδιναν 1,5 κιλό σιτάρι και 2 λίτρα γάλα.

Μετά δουλέψαμε σ' ένα σοβχόζ. Εκεί πλήρωναν χρήματα, ενώ στο κολχόζ σε είδος. Πήγαν τα αδέλφια μου και δούλεψαν στα μπαμπάκια. Μετά αποφάσισαν να φύγουνε γιατί πλήρωναν πολύ λίγο. Δεν μπορούσαμε να τα βγάλουμε πέρα. Πήγαν στο σταθμό και ξεφορτώναν τα βαγόνια κερδίζοντας κάποια λεφτά.

Μετά από 6 μήνες φύγαμε και από 'κει. Κατεβήκαμε σ' ένα χωριό πιο κάτω και νοικιάσαμε μια καλύβα. Εκεί ζήσαμε 2 χρόνια. Έξι άτομα σ' ένα δωμάτιο, με μια σόμπα στη μέση. Εκεί ζήσαμε μέχρι την αρχή του '54. Τότε ο πατέρας μου πήρε ένα κρατικό οικόπεδο και φτιάξαμε ένα σπιτάκι.

Ο πατέρας μου και τα αδέλφια μου, ήρθαν το 1966 στην Ελλάδα. Μέχρι το 1967 που έγινε το πραξικόπημα την Ελλάδα, άφηναν τον κόσμο να φεύγει.

Εγώ δεν πρόλαβα να έρθω γιατί έγινε η δικτατορία. Γι' αυτό ήρθα το 1975. Ήρθαμε στην Ελλάδα –πενταμελής οικογένεια– με 18.000 δρχ. που μας αλλάξανε από ρούβλια.

Το επίπεδο ζωής μας έπεσε πολύ. Τα παιδιά μου αναγκάστηκαν να δουλεύουν από τα 13 τους χρόνια. Εγώ ήμουν τεχνολόγος-μηχανικός. Εδώ δουλεύω μέχρι σήμερα σαν οικοδόμος.

Στη φωτογραφία μας η λειτουργία στη μητρόπολη της Τσάλκας από τον παπα-Δημήτρη. Μέχρι το 1982 η εκκλησία ήταν αποθήκη.

Η «ΒΟΡΕΙΑ» ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Έχουμε συνηθίσει να θεωρούμε τα γεγονότα στη Μικρά Ασία ως Ελληνοτουρκική σύγκρουση σε επίπεδο κρατών και μηχανισμών και να τοποθετούμαστε ανάλογα.

Υπήρξε όμως και ο Ελληνισμός του Πόντου που αγωνίσθηκε μόνος του κατά του Τούρκικου κράτους για την εθνική του χειραφέτηση και θρήνησε την μικρασιατική καταστροφή με τον δικό του ιδιόμορφο και μοναχικό τρόπο.

Το παρακάτω τραγούδι των Ποντίων της Πάφρας που αναφέρεται στη Μικρασιατική Καταστροφή, είναι κατάρα για τους Άγγλους συμμάχους μας:

Κοίταξε τις πέτρες της Άγκυρας,
βλέπε και τα δακρυσμένα μου μάτια.
Μείναμε σκλάβοι των Τούρκων,
για δες της μοίρας τα γραμμένα.

Οι λόφοι της Άγκυρας είναι μονοκόμματοι.
Η Ελλάδα κάηκε, καταστράφηκε.
Να τυφλωθείς καταραμένε Άγγλε,
στην Ελλάδα δεν απόμεινε ελπίδα.

Ο στρατός που πήγε για την Άγκυρα,
έμεινε εκεί πεσκέσι στους Τούρκους.
Όσοι μας βοήθαγαν έκαναν πίσω
και τους Έλληνες τους παρέσυρε το κύμα.

ΠΗΓΗ

Αντωνιάδης Θ. Γεώργιος, «Το τραγούδι των Ποντίων Παφραίων», περιοδ. Ποντιακή Εστία, 1,2,3/89, τευχ. 76.

Μια από τις τρεις συνοικίες του χωριού Υψηλή Τραπεζούντας, της πατρίδας των Υψηλαντών.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΟΣΧΑ

Στη Μόσχα βρίσκεται το πολιτικό και οργανωτικό κέντρο των Ποντίων. Τον Ιούλιο του '89 ιδρύεται ο «Πανενωσιακός Σύνδεσμος Σοβιετικών Ελλήνων», με Πρόεδρο το Γαβριήλ Ποπώφ, το γνωστό στέλεχος της περεστρόϊκας. Ο Γαβριήλ Ποπώφ είναι καθηγητής οικονομικών στο Παν/μιο της Μόσχας, είναι ένας από τους αρχιτέκτονες της οικονομικής πολιτικής της περεστρόϊκας και σύμβουλος του Γκορμπατσώφ. Αποτελεί τη μεγαλύτερη ελπίδα του Ποντιακού Ελληνισμού. Δεν είναι τυχαίο ότι το «Ελληνικό πρόβλημα» απασχόλησε σημαντικά τη συνεδρίαση του Ανωτάτου Σοβιέτ για το εθνικό ζήτημα, ότι είχε προηγηθεί η αναφορά του στην πλατφόρμα της Κεντρικής Επιτροπής καί ο ίδιος ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ αναφέρθηκε δύο φορές στους Έλληνες της ΕΣΣΔ.

Ο «Σύνδεσμος» πρότεινε κατ' αρχάς τη δημιουργία «Αυτόνομης Ελληνικής Δημοκρατίας» στις περιοχές Ανάπας, Γελεντζίκ, Τουαψέ, ή στην Κριμαία, στην περιοχή του Κερτς. Το σχέδιο του Συνδέσμου ήταν η βαθμιαία συγκέντρωση του Ελληνοποντιακού πληθυσμού της ΕΣΣΔ, που σήμερα είναι διεσπαρμένος σ' όλη τη χώρα, στη διεκδικούμενη περιοχή.

Οι ιδέες αυτές συνάντησαν την αντίδραση κορυφαίων Ποντίων, όπως ο δρ. φιλοσοφίας Θεοχάρης Κεσσίδης, ο οποίος υποστηρίζει ότι οι εδαφικές διεκδικήσεις των Ελλήνων θα οξύνουν το εθνικό πρόβλημα και πιθανόν θα αυξήσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες. Οι διαφορετικές από το Σύνδεσμο απόψεις εκφράζονται ήδη από το «Ποντιακό Πολιτιστικό Κέντρο Μόσχας ΑΡΓΩ». Και οι δύο πολιτικές εκφράσεις των Ποντίων έχουν σαν οργανωτικό μοντέλο την ύπαρξη ενός ισχυρού κέντρου και τη δημιουργία παραρτημάτων σε κάθε γωνία της ΕΣΣΔ που ζουν Έλληνες.

Όσον αφορά το χάσμα που έχει προκύψει, είναι πολύ πιθανόν μελλοντικά να γεφυρωθεί. Σε τελευταία του συνέντευξη στη ρωσική έκδοση των «Νέων της Μόσχας» ο Γαβριήλ Ποπώφ ανασκεύασε την αρχική ιδέα του Συνδέσμου, προτείνοντας τη δημιουργία μιας «Ελληνικής Δημοκρατίας», που δε θα έχει ενιαίο χώρο αλλά θα απαρτίζεται από τις Ελληνικές περιοχές, που θα δημιουργηθούν εκεί που ζει συμπαγής Ποντιακός Πληθυσμός, όπως στη Μαριούπολη και την Τσάλκα.

ΣΤΟΝ ΚΑΥΚΑΣΟ

Στον Καύκασο η κατάσταση είναι τεταμένη λόγω των εθνικιστικών συγκρούσεων. Οι τεχνητές λύσεις, που δόθηκαν στα εθνικά προβλήματα τη σταλινική περίοδο, υπονόμευσαν το μέλλον των εθνοτήτων. Έτσι οι Αρμένιοι συγκρούονται με το

ΝΑ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΤΕΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ

Τον Αύγουστο του 1988 έγινε στη Θεσ/νίκη το Β΄ Παγκόσμιο Ποντιακό Συνέδριο.

Στο Συνέδριο ακούστηκαν εισηγήσεις που αφορούσαν τη γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου. Στο τελικό ψήφισμα του Συνέδριου το αίτημα διατυπώθηκε ως εξής:

«Οι σύνεδροι... ζητούν παγκόσμια καταδίκη της τακτικής της γενοκτονίας των τουρκικών κυβερνήσεων που τις συνέπειές τους πλήρωσαν οι Ελληνοπόντιοι με την εκατόμβη 350.000 νεομαρτύρων πριν τον ξεριζωμό».

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να προβεί το Τούρκικο Υπουργείο Εξωτερικών σε διάβημα προς το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας – μοναδική στα χρονικά αντίδραση, για αίτημα ιδιωτικού φορέα.

Το Ποντιακό Συνέδριο αντέδρασε άμεσα στο Τούρκικο διάβημα με την ακόλουθη απάντηση:

«Οι σύνεδροι του Β΄ Παγκόσμιου Συνεδρίου του ποντιακού Ελληνισμού, πιστεύουν ότι το ολοκαύτωμα των 350.000 Ελληνοποντίων από το 1914 έως το 1922 ήταν αποτέλεσμα γενοκτονίας και ζητούν την καταδίκη αυτής της τακτικής».

Το Ελληνικό κράτος αντέδρασε κινητοποιώντας την Γενική Ασφάλεια για την εξεύρεση των ντοκουμέντων του Συνέδριου και των Προσυνεδριακών συναντήσεων.

Το συγκεκριμένο γεγονός δείχνει την δυναμική που έχει η προσφυγική μνήμη και τον τρόμο που μπορεί να προξενήσει στην τουρκική εξουσία.

Αζερμπαϊτζάν, για την αρμενική περιοχή Ναγκόρνο Καραμπάχ που δόθηκε το '23 στο Αζερμπαϊτζάν στα πλαίσια της σοβιετο-τουρκικής φιλίας. Σήμερα υπάρχει ολοκληρωτικός αποκλεισμός του Ναγκόρνο Καραμπάχ από τους Αζέρους. Η τροφοδοσία του γίνεται μόνο από τον αέρα. Σ' αυτήν την περιοχή υπάρχει ένα ποντιακό χωριό.

Προβλήματα εφοδιασμού αντιμετωπίζει και η ίδια η Αρμενία. Τα Ελληνικά χωριά βρίσκονται σε άθλια κατάσταση. Ένα απ' αυτά, το Μαντέν, ζήτησε με ομαδική αίτηση να μεταφερθεί στην Ελλάδα.

Αυτή είναι η πρώτη αίτηση για μαζική μετανάστευση.

Είναι πολύ πιθανό, σύντομα ο Καύκασος να θυμίζει κάπως τον Καύκασο του '18, όταν οι Χριστιανοί και οι Μουσουλμάνοι βρίσκονταν σε εξοντωτικό αγώνα μεταξύ τους.

Λίγο δυτικότερα, στη Γεωργία, κατοικούν 100.000 Έλληνες.

Μπορούμε να διακρίνουμε δύο μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες:

Αυτούς που είναι εγκατεστημένοι στα παράλια της Μαύρης θάλασσας, στην Αμπχάζια (Σοχούμι) και στην Ατζάρια (Βατούμι) και όσοι κατοικούν γύρω από την Τιφλίδα στις περιοχές Τσάλκας και Τετριτσκάρο (Λευκο-Πήγαδο). Η πρώτη ομάδα αποτελείται κυρίως από Πόντιους, που εξορίστηκαν το 1949 και επέστρεψαν αργότερα. Όσοι κατοικούν στην Αμπχάζια βρίσκονται στη μέση της θανάσιμης σύγκρουσης Αμπαχαζίων-Γεωργιανών. (Σήμερα η σύγκρουση έχει κατασταλεί προσωρινά με τα τανκς και το στρατιωτικό νόμο). Παρόλη την ουδέτερη στάση που κρατούν, η βαριά ατμόσφαιρα τους επηρρεάζει. Έχουν παρατηρηθεί κρούσματα πιέσεων, και επιθέσεων ακόμα, για να συνταχθούν με μία από τις δύο πλευρές.

Γι' αυτό και το κομμάτι αυτό του πληθυσμού κάθεται κυριολεκτικά «πάνω στη βαλίτσα». Όλοι αργά ή γρήγορα θα έρθουν στην Ελλάδα.

Αντίθετα, το δεύτερο μέρος του πληθυσμού, που είναι εγκατεστημένο στην Κεντρική Γεωργία, στίς πόλεις και στα 35, περίπου, παραδοσιακά ποντιακά χωριά, υπάρχει μεν επιθυμία για ερχομό στην Ελλάδα, αλλά δεν έχει πάρει τις διαστάσεις μαζικής φυγής. Παρατηρείται οργανωτικός οργασμός.

Παντού οργανώνονται παραρτήματα του «Πανενωσιακού Συνδέσμου» με διαδικασίες στις οποίες συμμετέχουν χιλιάδες άτομα. Κυριαρχεί η άποψη για εδαφική αυτονομία στην Ανάπα, Γελεντζίκ, Τουαψέ. Παντού πλανάται η ανησυχία για το μέλλον. Το πιθανότερο όμως είναι, όπως εκφράστηκε από το Λαϊκό Μέτωπο της Γεωργίας, ότι οι Έλληνες θα είναι οι τελευταίοι που θα έχουν πρόβλημα. Οι Γεωργιανοί έχουν ιεραρχήσει σαν αντιπάλους πρώτα τους Ρώσους και έπειτα τους μουσουλμάνους και τον Παντουρκισμό. Επίσης οι Γεωργιανοί προσβλέπουν στην ανάπτυξη σχέσεων, πολιτικών και οικονομικών, με το Ελληνικό Κράτος. Η έξυπνη αξιοποίηση από μέρους μας αυτής της τάσης θα οδηγήσει αναπόφευκτα στην αναβάθμιση των Ποντίων της Γεωργίας.

ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΡΩΣΙΑ (Κρασνοντάρ, Μαϊκώπ, Ανάπα, Γελεντζίκ κ.λπ.)

Στις περιοχές αυτές κατοικούν πολλοί Πόντιοι. Στο Γελεντζίκ είναι το 40% του πληθυσμού. Στην πλειοψηφία τους έχουν επιστρέψει σ' αυτές τις περιοχές από την Κεντρική Ασία, όπου εξορίστηκαν τη δεκαετία του '40. Στη Νότια Ρωσία, την περίοδο 1937-38 έγινε σωστή γενοκτονία του Ελληνικού πληθυσμού, απ' τους σταλινικούς. Σήμερα η τάση αποχώρησης των Ποντίων από αυτά τα μέρη είναι μικρότερη απ' ό,τι αλλού. Εξάλλου για αυτά τα εδάφη διατυπώθηκε η πρόταση για δημιουργία «Ελληνικής Δημοκρατίας».

ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ (ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ-ΚΑΖΑΧΣΤΑΝ)

Το σκηνικό αλλάζει στην Κεντρική Ασία. Τεράστιες στέππες, οικολογική υποβάθμιση, ισλαμισμός είναι τα χαρακτηριστικά που διακρίνεις αμέσως. Το συμπέρασμα, που βγήκε από τη συνέντευξη με το Λαϊκό Μέτωπο του Ουζμπεκιστάν «Μπιρλίκ», είναι ότι ο ισλαμισμός και ο παντουρανισμός θα αποτελέσουν σύντομα βασικές πλευρές της πολιτικής τους πλατφόρμας.

Στο Ουζμπεκιστάν και στο Καζαχστάν υπάρχουν περισσότεροι από 50.000 Πόντιοι εξορισμένοι τη δεκαετία του '40.

Υπάρχουν κορυφαίοι Έλληνες καλλιτέχνες. Οι Πόντιοι χαίρουν της εκτίμησης των λαών που συγκατοικούν γιατί είναι από τους πιο εργατικούς πληθυσμούς. Το αναγεννώμενο όμως εθνικό αίσθημα αυτών των λαών οδηγεί σε έντονο ρατσισμό κατά των εξορισμένων στην περιοχή Καυκασίων. Ο ρατσισμός ενισχύεται από το πολύ χαμηλό πολιτικό επίπεδο του ντόπιου πληθυσμού. Το κλίμα αυτό αγγίζει έντονα τους Πόντιους. Ένας Έλληνας σκοτώθηκε στα γεγονότα της Φεργκανά, στις συγκρούσεις δηλαδή ανάμεσα στους Μεσκέτους και τους Ουζμπέκους. Οι περισσότερες Ελληνικές κοπερατίβες (ιδιωτικές επιχειρήσεις) που δημιουργήθηκαν στην Κεντρική Ασία πυρπολήθηκαν. Οι προσβολές στο δρόμο είναι πια καθημερινό φαινόμενο. Μόνο απ' το Κεντάου, μια νεοκλασική πόλη χτισμένη στο Καζαχστάν από Έλληνες, από τους 5.000 που είχαν απομείνει, οι 2.500 έχουν ήδη αναχωρήσει για την Ελλάδα, ενώ οι υπόλοιποι ετοιμάζονται. Όλη η διαδικασία αναχώρησης είναι πολύ οδυνηρή. Πουλώντας τα σπίτια αναγκάζονται να αγοράζουν ο,τιδήποτε βρουν στην αγορά για να το φέρουν στην Ελλάδα και πουλώντας το να ξαναρχίσουν από το μηδέν τη ζωή τους. Απαγορεύεται από το σοβ. κράτος να μετατρέψουν τα χρήματά τους σε συνάλλαγμα.

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ... ΝΕΑ ΠΡΟΣΦΥΓΙΑ

Όλη η κατάσταση που περιγράφτηκε, αν συνδυαστεί με το αίσθημα του αιχμαλώτου λαού που είχαν οι Πόντιοι μέχρι την αρχή της περεστρόικα, ορίζει τις αιτίες που η εγκατάλειψη της ΕΣΣΔ από το Ελληνικό στοιχείο εντείνεται.

Μόνο το πρώτο 7μηνο του 1989, τρεις χιλιάδες Πόντιοι πήραν την άδεια να εγκαταλείψουν την ΕΣΣΔ. Το πρόβλημα φαίνεται πολύ έντονα στις ουρές έξω από την ελληνική πρεσβεία της Μόσχας.

Κάθε μέρα συνωστίζονται εκατοντάδες άτομα, κάτω από ήλιο ή από βροχή, για να πάρουν την πολυπόθητη βίζα. Το ολιγάριθμο προσωπικό της πρεσβείας αδυνατεί να ανταποκριθεί πλήρως στο πρόβλημα. Το «Εθνικό Κέντρο» κωφεύει. Πολλοί απ' τους συμπατριώτες μας, έχουν έρθει από χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Πολλοί αναγκάζονται να κοιμούνται στους σταθμούς των τρένων. Σε κάθε βήμα πέφτουν θύματα της εκμετάλλευσης. Για να προμηθευτούν εισιτήρια τρένου για την Ελλάδα περνούν μία επώδυνη περιπέτεια. Περιμένουν μέχρι και δέκα μέρες στην ουρά. Τελικά, τις περισσότερες φορές, τα βρίσκουν στη μαύρη αγορά πληρώνοντας πολλές φορές περισ-

σότερο από την κανονική τους αξία.

Σ' όλα αυτά το Ελληνικό Κράτος είναι απόν.

Η εγκατάλειψη αυτού του πληθυσμού είναι πλήρης.

Θα περίμενε κανείς ότι η Οδύσσεια των 70 χρόνων θα τέλειωνε με την άφιξη στην Ελλάδα. Δεν είναι όμως έτσι. Στην Ελλάδα αρχίζει νέα περιπέτεια, εξίσου οδυνηρή. Ο πληθυσμός αυτός είναι εγκαταλειμένος, αντιμετωπίζει την αδιαφορία και το ρατσισμό.

Είναι αναγκαία η ενεργοποίηση όλων για την υποδοχή των προσφύγων. Το κύμα που θα έρθει την επόμενη περίοδο, θα θυμίζει σε μικρογραφία το '22.

Θα είναι τραγικό αν αυτός ο πληθυσμός περάσει από αντίστοιχες διαδικασίες.

Το φαινόμενο, να αγκάζονται οι νέοι πρόσφυγες να φιλοξενηθούν προσωρινά στο νεκροταφείο του Μενιδίου, δεν πρέπει να επαναληφθεί.

Είναι ζήτημα πρώτης προτεραιότητας η οργάνωση αποτελεσματικών «Ομάδων υποδοχής» σ' όλη την Ελλάδα. Πρέπει να ξεπεραστούν οι γραφειοκρατικές νοοτροπίες, οι προσωπικές αντιδικίες, και οι γεωγραφικές διαιρέσεις. Πρέπει αυτά τα συμπτώματα, που βασανίζουν τον Ποντιακό χώρο, να δώσουν τη θέση τους στην ομόφωνη, συναινετική προσπάθεια για αγκάλιασμα των νέων προσφύγων.

Αν η προσπάθεια αυτή δε γίνει, ή αν υπονομευτεί από τις παραδοσιακές συγκρούσεις με αποτέλεσμα τη μειωμένη αποτελεσματικότητα, αυτό θα αποτελεί παντοτινή κηλίδα.

Δεν έχουν περάσει πολλά χρόνια από τότε που αρκετές οικογένειες επέστρεψαν στο Καζαχστάν αδυνατώντας να προσαρμοστούν στην Ελλαδική Κοινωνία, όπου αντιμετώπισαν την παντελή αδιαφορία και την έλλειψη κάθε ίχνους κοινωνικής αλληλεγγύης.

Αυτά που πρέπει να γίνουν, σάν στοιχειώδη ένδειξη αλληλεγγύης προς τον Ελληνισμό της ΕΣΣΔ είναι:

- Προσκλήσεις παιδιών απ' τη ΕΣΣΔ για φιλοξενία στην Ελλάδα σε συνεργασία με κρατικούς φορείς, δήμους, ποντιακούς συλλόγους.
- Οργάνωση ταξιδιών από την Ελλάδα στην ΕΣΣΔ.
- Να οργανωθεί ουσιαστικά η διακίνηση σχολικών βιβλίων στην ΕΣΣΔ. (Μέχρι το Φρούνζε της Κιργιζίας, όπου μένουν Πόντιοι, μας ζήτησαν βιβλία). Τον Αύγουστο του 1989, οι Τούρκοι έστειλαν δύο βαγόνια με σχολικά βιβλία για τους Τούρκους του Ουζμπεκιστάν. Ενώ αντίθετα το Ελληνικό Κράτος δεν έχει ούτε καν συζητήσει το ζήτημα με τους σοβιετικούς.
- Να αναπτυχθούν πολιτιστικές επαφές, ώστε να γνωρίσουμε στην Ελλάδα, τους Πόντιους καλλιτέχνες της ΕΣΣΔ.
- Να αποστέλλονται ποντιακά συγκροτήματα καθώς και θίασοι. Και να προσκαλούνται αντίστοιχα στην Ελλάδα.
- Να ενσωματωθεί στη μορφωτική συμφωνία Ελλάδος-ΕΣΣΔ, η δυνατότητα επιμόρφωσης των σοβιετικών Ελλήνων δασκάλων και η δυνατότητα αποστολής Ελλήνων δασκάλων στην ΕΣΣΔ.
- Να καθιερωθούν από τους Ρ/Σ μόνιμες εκπομπές για τον Ελληνισμό της ΕΣΣΔ στην Ποντιακή γλώσσα με παράλληλα μαθήματα εκμάθησης της νεοελληνικής.
- Να αυξηθεί το προσωπικό της Ελληνικής Πρεσβείας της Μόσχας.
- Να μην υπάρχει απαγόρευση από το Ελληνικό κράτος για όσους Πόντιους της ΕΣΣΔ δεν έχουν πρόγονο γραμμένο στα προξενικά μητρώα. Η απαγόρευση αυτή ουσιαστικά δε θεωρεί Έλληνες όσους μετανάστευσαν τον περασμένο αιώνα από τον Πόντο στη Ρωσία.
- Η επικύρωση των βεβαιώσεων στην Πρεσβεία να μη θεωρεί σαν προϋπόθεση την παρουσία του ενδιαφερόμενου. Να ελλατωθούν τα γραφειοκρατικά κωλύματα.
- Όταν εγκριθεί η βίζα απ' το Ελληνικό κράτος, να ταχυδρομείται στη διεύθυνση του ενδιαφερόμενου.
- Να αυξηθεί το ενδιαφέρον για τον Ελληνισμό της ΕΣΣΔ με ανάπτυξη συγκεκριμένου οικονομικού προγράμματος.
- Οι Έλληνες της Τσάλκας διατύπωσαν το παρακάτω αίτημα: τις εποχές που χρειάζονται στην Ελλάδα εποχιακοί εργάτες και καλύπτονται οι ανάγκες με Πολωνούς και Βορειοαφρικανούς, να έρχονται Έλληνες της Τσάλκας. Δηλαδή να συζητηθεί και να συναφθεί συμφωνία με την σοβιετική κυβέρνηση για αυτή τη λύση.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΤΙΣΤΑΛΙΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Οι Έλληνες Πόντιοι, λαός ανήσυχος, με έντονη την τάση για πρωτοβουλίες και δραστηριότητες, αντιμετωπίζει επιφυλακτικά την προσπάθεια των οικονομικών αλλαγών που εισάγουν οι μπολσεβίκοι κυρίως μετά το 1928. Η κατάργηση του θεσμού της αγοράς με διάταγμα και η βίαιη κολλεχτιβοποίηση σαρκάζονται από τους ανώνυμους πόντιους «τραγωδάνους».

Ντο να φτας τα κολχοζ
ας έεις το γαϊδουρόποσ
και ας είσαι μοναχός[1]

Δηλαδή: Τι να κάνεις τα κολχόζ
ας έχεις το γαϊδουράκι σου
και ας είσαι μοναχός

Όταν αρχίζει η φοβερή φορολογία των ελεύθερων αγροτών στον Καύκασο για να υποχρεωθούν να ενταχθούν στα κολχόζ, οι Έλληνες τραγουδούν:

Αση Μόσχα σα χωρία,
έρθεν το πρικάζ
η κοσσάρα την ημέρα
τρία φοράς να ωβάζ[2]

Δηλαδή: Απ' τη Μόσχα, στα χωριά
ήρθε η διαταγή:
Η κότα την ημερα
τρεις φορές να γεννά.

Την περίοδο της σχιζοφρενικής προσωπολατρείας οι Πόντιοι τραγουδούν για τον Στάλιν:

Σολντάτοι και ναρότνικοι
α χέζουν σα μουστάκια σ'[3]

Δηλαδή: Φαντάροι και λαός
θα χέζουν στα μουστάκια σου.

Η στρατολόγηση στο «Κόκκινο στρατό» δεν ήταν μια ευχάριστη προοπτική για πολλούς Πόντιους:

Παρακάλα μάνα το Θεό,
σολντάτος νά μή πάω
Σολντατίων σάπκα να μη φορώ
μπελά να μη εφτάω

Δηλαδή: Παρακάλα μάνα το Θεό
φαντάρος να μη πάω
Φαντάρου καπέλο να μη φορώ
σε μπελά να μη βρεθώ

Οι εθνικοί διωγμοί των Ελλήνων στα χρόνια 1937-38 γίνονται θρήνοι:

Από πα κι ασ ο κρεβάτ'
εμέν έσκωσαν
χωρίς λόγο, χωρίς κρίσ'
Εμένα μάνα σο καπισ'
εμέν' έχωσαν
Ήβρα συντρόφους πολλούς
φιλ'ς και συγγενούς,
γεροντάδες, νεοντάδες,
χωρίς χράμ,
χωρίς παράδες

Τρεις την ώρα κουβαλούνε μας
Σύρνε πάνω μας την φθείρα.
Ντο κι ξέρω,
ντο και κι είδα
ερωτούνε μας.

Καθα γης πολλά
άλλος το κορμιν'ατ ξυζ'
άλλος αίμα φτυν,
άλλος ξεροβύχ'

Ετελέθεν και ν' ατό
Η καμπάνια
Δέκα χρόνια
Εδέκανε σην κοτύλαν
να γαζανίεν[6]

Δηλαδή: Από πάνω και από το κρεβάτι
εμένα σήκωσαν.
Χωρίς λόγο,
χωρίς απόφαση,
εμένα μάνα στη φυλακή
εμένα έχωσαν

Βρήκα συντρόφους πολλούς
φίλους καί συγγενείς,
γέρους, νέους
χωρίς χράμι,
χωρίς παράδες.

Τρεις την ώρα μάς κουβαλούν.
Ρίχνουν πάνω μας τη κατηγορία.
Τι δεν ξέρω,
τι δεν είδα
μάς ρωτούν.

Καθισμένοι στη γη πολλοί,
άλλος το κορμί του ξύνει
άλλος αίμα φτύνει
άλλος ξεροβήχει.

Τέλειωσε και αυτό.
Η ποινή
Δέκα χρόνια στον καθένα
τού δώσανε στο κεφάλι
να μαζευει.

Όμοια θρήνησαν και τη μαζική μεταφορά του πληθυσμού στη Κεντρική Ασία, στα σινοσοβιετικά σύνορα.

Ας λέγω σας ε! παιδία
ντο έντον ση Ρουσία:
Το μιλλετ ετοπλά εψαν
άμον κωσσούς πουλία

Τη Καζαχστάν τα δρόμια,
έρημα απομένε,
έφαγαν το καρδόπον μου
και ολίγον επέμνε[4].

Δηλαδή: Ας σας πω ε παιδιά,
τι έγινε στη Ρωσία:
το έθνος μάζεψαν
σαν τα πουλιά της κλώσσας.

Του Καζαχστάν οι δρόμοι
έρημοι απομένουν,
έφαγαν τη καρδούλα μου
και μού άφησαν λίγη.

Πλήθος είναι τα τραγούδια που γράφτηκαν για την πολιτική των μπολσεβίκων και την τραγωδία που ακολούθησε με τη βίαιη καταστροφή της ελληνικής κοινωνίας της ΕΣΣΔ. Ο λαογραφικός αυτός πλούτος –και πολιτικός συνάμα– μόλις τώρα έχει αρχίσει να αξιολογείται και να καταγράφεται.

Το περιοδικό μας θα αποτελέσει μόνιμο βήμα παρουσίασής του.

S.O.S. RACISM

Η έλευση των χιλιάδων Ποντίων προσφύγων στην Ελλάδα προκαλεί δυστυχώς τα *ρατσιστικά αντανακλαστικά* μιας μερίδας Νεοελλήνων.

Στην εφημερίδα *«Νέοι Στόχοι»*, φ. 17, 4-1-1990, στο Μενίδι Αττικής δημοσιεύτηκε γράμμα κάτω από τον τίτλο *«Θαρραλέα φωνή»* που αποκαλούσε τους Πόντιους πρόσφυγες: *«τυχόν Έλληνες»*. Θεωρούσε δε ότι λόγω της έλευσής τους *«η πατρίδα μας κατήντησε η σαβουροχώρα της Ευρώπης»* και ομολογεί ότι η αντίδραση του ντόπιου στοιχείου απέναντι στους πρόσφυγες δεν είναι ανθρώπινη. Η ίδια εφημερίδα, στις 30/11/1989, σε σχόλιό της πληροφορεί τους αναγνώστες ότι: «Έντονο κύμα διαμαρτυριών, εναντίον των Ποντίων προσφύγων που κατοικούν στην πόλη μας και πολύ περισσότερο εναντίον εκείνων που θα έρθουν σύντομα από τη Σοβιετική Ένωση, ξέσπασε την περασμένη εβδομάδα από τους ντόπιους κατοίκους του Μενιδίου... Απειλούν να προβούν σε δραστηριότητες τέτοιες εναντίον των προσφύγων... ώστε να τους αποβάλουν».

Σε πολύ επικίνδυνη προσέγγιση του προσφυγικού καταφεύγει ο Μ. Ι. Τρεμόπουλος στην *«Οικοτοπία»* της Θεσσαλονίκης. Με τον εντυπωσιακό τίτλο *«Όχι οι Πόντιοι στη Θράκη»*, παραπέμπει στα αντίστοιχα απαρντχαϊκά στερεότυπα. Δεν είναι λίγοι αυτοί που ενοχλούνται, γιατί ο Στάλιν δεν ολοκλήρωσε τη γενοκτονία των Ποντίων από τους Τούρκους! Και όχι μόνο στην Άγκυρα και στα Σκόπια!!

Τα συμπτώματα όμως αυτά δεν περιορίζονται στην Αττική και στη Θεσσαλονίκη. *Βορειότερα, στην Αριδαία, εκδίδονται «ΤΑ ΜΟΓΛΕΝΑ»* από Σλαύους της Ελληνικής Μακεδονίας. Τόν Ιούλιο του 1989, σε άρθρο με τίτλο: *«Μακεδών ή Πόντιος»* διακηρύσσουν ότι ένας *«Πόντιος το γένος»* δεν δικαιούνται να εγγράφεται σε Μακεδονικό σύλλογο. Καθορίζει τα σύγχρονα κριτήρια του *«ανήκειν»* στην ομάδα των «γηγενών» με βάση την κατάληξη του επιθέτου. Θεωρεί ότι οι καταλήξεις *«ας, ης, ος»* είναι καταλήξεις των επιθέτων των *«γηγενών Μακεδόνων»*, ενώ η κατάληξη *«ίδης» των Ποντίων.*

Στο 70ό τεύχος *«Των Μογλενών»* το Φθινόπωρο του '89, κείμενο που περιέχει 17 ερωτήσεις στρέφεται ευθέως κατά των νέων Ποντίων προσφύγων. Αμφισβητεί την Ελληνικότητά τους (sic!) και ανησυχεί μήπως οι Πόντιοι ενταχθούν κοινωνικά, μήπως αναγνωρισθούν τα πτυχία και τα διπλώματά τους, *«μήπως, γράφει, μόλις ζεσταθούν μας πουν ότι είμαστε Βούλγαροι!!»* Τι να πει κανείς; *Όποιος έχει τη μύγα μυγιάζεται.*

Β.Α.

ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΜΑΣ ΑΝΕΚΔΟΤΟ

Οι κόκκινοι και οι άσπροι είχανε πόλεμον. Οι μπολσεβίκ κρούνε με τι μενσεβίκς. Ο Τσαπάγιεφ, η Άννα και ο Πέτκας έταν απ' αδά ση μερέα σο ποτάμ' και εκεί μερέα έσαν οι άσπροι.

Ατώρα ο Τσαπάγιεφ λέει στην Άννα και σο Πέτκα «πως θα πάμε εκεί μερέα και τερούμε ντο θα φτάνε οι άσπροι; Τίνα θα στείλωμεν;». Ελογαρίασαν. «Άννα δέβα εσύ. Γυναίκα είσαι, τηδέν κι εφτάνεσε. Δέβα τέρεν ντο θα εφτάνε εκεί». Πήγεν η Άννα. Δεν έρτεν. Αούτοι ενουνίζαν ντο θα φτάνε αδά. Έρθεν ατώρα ο Τσαπάγιεφ και τερεί σα κιάλια. Τερεί. Σ' άλλην μερέα εσερεύτεν πολλά λαός. Η Άννα εκεί στέκ'. Όλ λαγγέβνε. Επέρασεν εκεί μερέα ο Τσαπάγιεφ. Εστάθεν ση σειράνατ' και αναμέν'. Έρθεν τ' εκεινού το καιρόν πα, ελάγγεψεν και επήγεν. Πέρασαν αδά μερέα. Έρθεν η Άννα μέσ' σα νύχτας. Έρθεν, «Άννα, τόσον καιρόν που έσνε εσύ;» «Πως πού έμνε; Ετέρνα ντο έτανε, ντο κ' έτανε;». «Κι άλλο ντο εποίνες;» Είπενατήν. «Πως είπεν ντο εποίνα εκεί μερέα; Εγώ, ειπενατόν, την αρρώστεια εκεί επέρασα, νά αρρωστένε όλ!» «Ντο αρρώστεια επέρασες;» Είπενατήν «Το συφίλ» είπεν, «Να αρωστένε όλ' καί πάνε χάντε!».

Οι Πόντιοι έχουν την ανεκδοτολογία σε σημαντική θέση μέσα στη λαογραφία τους. Τα ανέκδοτα ήταν πάντα η σαρκαστική σύλληψη της ζωής και των απροόπτων της. Πολλές φορές ήταν φυγή στο χιούμορ από μια θλιβερή καθημερινότητα. Τα ανέκδοτα των Ποντίων της ΕΣΣΔ, απομυθοποιούσαν τις κυρίαρχες εκδοχές και τα σύμβολα του νέου συστήματος. Το παραπάνω ανέκδοτο εντάσσεται στην Ομάδα των «Ποντιακών ανεκδότων για τον μπολσεβίκο ήρωα Τσαπάγιεφ». Οι άσπροι είναι οι αντεπαναστάτες. Για ό,τι δεν καταλαβαίνετε ρωτήστε τον πλησιέστερό σας Πόντιο.

Β.Α.

1. Προσωπική μαρτυρία Σταύρου Αγτζίδη. Γεννήθηκε στο Αμιρχάν του Κάρς και σήμερα ζει στο Σταυροχώρι του Κιλκίς.
2. Προσωπική μαρτυρία Αντίκλειας Κιουρτσίδου. Η Αντίκλεια ήταν μικρό παιδί όταν εξορίστηκε στο Καζαχστάν. Στην Ελλάδα ήρθε το 1985. Ζει στην Κομοτηνή.
3. Μαρτυρία Πηνελόπης Πατσιανίδου από το Σοχούμι. Στην Ελλάδα ήρθε το 1975 από το Καζαχστάν. Σήμερα ζει στις Τζιτζιφιές Καλλιθέας.
4. Προσωπική μαρτυρία Ζωής Καραμανίδου, από το Άντλερ της Νότιας Ρωσίας. Στην Ελλάδα ήρθε το 1980 από το Τζαμπούλ του Καζαχστάν. Ζει στην Κάτω Φούσα του Ασπρόπυργου.
5. Προσωπική μαρτυρία Κώστα Ασλανίδη. Ο Κώστας Ασλανίδης γεννήθηκε στο χωριό Μπέλλα Ρέζινσκα στο Κουμπάν. Ο πατέρας του και οι δύο του θείοι εκτελέστηκαν το 1937 απ' τους σταλινικούς. Εξορίσθηκε το 1949 στο Βόρειο Καζαχστάν. Σήμερα ζει στο Κεντάου του Καζαχστάν.
6. Προσωπική μαρτυρία του Κώστα Ασλανίδη.

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

1461

Κατάληψη της Τραπεζούντας από τους Τούρκους.

Κατάλυση του Ποντικού κράτους των Μεγαλοκομνηνών (Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντος), τελευταίου ελεύθερου ελληνικού εδάφους.

Αρχίζει μετακίνηση ποντιακών πληθυσμών προς την Ρωσία, αποτέλεσμα της οικονομικής και θρησκευτικής καταπίεσης.

1878

Συνέδριο του Βερολίνου. Αρχίζει η Γερμανική ανάμιξη στο Ανατολικό ζήτημα.

1899

Κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Κων/πολης - Βαγδάτης από τους Γερμανούς.

1908

Κίνημα των Νεότουρκων. Η Ρόζα Λούξεμπουργκ καταγγέλλει «την εσωτερική κοινωνική ανωριμότητα της Νεοτουρκικής Κυβέρνησης και τον αντεπαναστατικό της χαρακτήρα».

1911

Οι Νεότουρκοι αποφασίζουν σε συνέδριό τους στη Θεσ/νίκη την εξόντωση όλων των ντόπιων λαών της Ανατολής.

1912-1913

Βαλκανικοί πόλεμοι.

1913

Οι Γερμανοί αναλαμβάνουν την αναδιοργάνωση του Τούρκικου στρατού με τον αρχιστράτηγο Limav Von Sanders.

1914

– Είσοδος της Τουρκίας στον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο, στο πλευρό της Γερμανίας.

– Επιστράτευση όλων των εθνών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

– Διωγμοί κατά των Ελλήνων της Μικράς Ασίας.

1915

Γενοκτονία των Αρμενίων με 1.500.000 θύματα.

1916

– Αρχίζει η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου. Μέχρι το 1923 θανατώνονται 353.000 Πόντιοι.

– Αναπτύσσεται το ποντιακό αντάρτικο. Στην αρχή είναι ένοπλες ομάδες αυτοάμυνας των Ελληνικών χωριών. Στη συνέχεια αποκτά έντονο εθνικοαπελευθερωτικό χαρακτήρα. Στην ακμή του φτάνει τους 20.000 ένοπλους. Δεν βοηθήθηκε καθόλου απ΄ το Ελλαδικο κράτος.

ΑΠΡΙΛΗΣ: – Κατάληψη της Τραπεζούντας από τον Ρώσικο στρατό. Δημιουργία της «Προσωρινής κυβέρνησης Τραπεζούντας» με πρώτο Έλληνα κυβερνήτη τον Κ. Θεοφύλακτο.

– 1200 άτομα κλείνονται σε μια σπηλιά κοντά στο Χωριό Κούνακα του Δ. Πόντου. Μετά τετραήμερη αντίσταση στον τούρκικο στρατό συνθηκολογούν από έλλειψη πολεμοφοδίων και παραδίδονται, για να εξοντωθούν όλοι.

ΙΟΥΛΙΟΣ: – Μάχη στο χωριό Γενιτζέ ανάμεσα στην ομάδα του Β. Ανθόπουλου και στον τούρκικο στρατό. Οι Τούρκοι αφήνουν στο πεδίο της μάχης 50 νεκρούς. Οι αντάρτες παίρνουν λάφυρα πολλά πολεμοφόδια.

– Ο Β. Ανθόπουλος καταγράφει μόνο στην περιφέρεια της Σεβάστειας 10.000 εθελοντές, οι οποίοι είναι έτοιμοι να εξεγερθούν μόλις κηρυχθεί Γενική Επανάσταση.

ΟΚΤΩΒΡΗΣ: – Μάχη στο χωριό Τάβλα. Η αντάρτικη ομάδα του Βασίλειου Ανθόπουλου καταλαμβάνει το παραλιακό χωριό Τάβλα με σκοπό να προωθηθεί με πλοία στην Τραπεζούντα, για να εισηγηθεί στο Ρώσικο στρατηγείο την επέκταση της κατοχής μέχρι την Αμισσό και την Σεβάστεια.

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ: – Πογκρόμ κατά των Ελλήνων στην Αμισσό και εξορία προς το εσωτερικο.

1917

ΓΕΝΑΡΗΣ: – Πογκρόμ στην Πάφρα και εξορία των κατοίκων της. Καταστρέφονται και καίγονται τα ελληνικά χωριά της περιφέρειας Πάφρας.

– Στη σπηλιά Πανατζάκ Παναγιασί καταφεύγουν 600 γυναικόπαιδα και λίγοι αντάρτες. Μετά πολιορκία 2 ημερών, οι υπερασπιστές αυτοκτονούν για να μην πέσουν στα χέρια των Τούρκων ενώ τα γυναικόπαιδα βρίσκουν φριχτό θάνατο.

ΜΑΡΤΗΣ: – Ρώσικη επανάσταση. Ανατρέπεται η απολυταρχία.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ: – Σκοτώνεται ο Αντών - πασάς, ο σημαντικότερος Έλληνας καπετάνιος. Την αντάρτικη ομάδα του αναλαμβάνει η καπετάνισα Πελαγία, η οποία δρα στα βουνά του Πόντου μέχρι τον Αύγουστο του 1923.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ: – Ίδρυση στο Παρίσι του «Εθνικού συνδέσμου των Ποντίων».

ΟΚΤΩΒΡΗΣ: – Ίδρυση στη Ν. Ρωσία της «Κεντρικής Εθνικής Επιτροπής Ποντίων» με στόχο την απελευθέρωση του Πόντου.

– Συνάντηση του Κ. Κωνσταντινίδη με τον Βενιζέλο. Ο Κωνσταντινίδης ενημερώνει τον Βενιζέλο για τους στόχους του Ποντιακού κινήματος.

– Σοβιετική επανάσταση. Δημιουργείται σοβιέτ στην Τραπεζούντα με Ελληνική συμμετοχή.

1918

ΦΛΕΒΑΡΗΣ: – Οργανώνεται και πραγματοποιείται το Α΄ Ποντιακό Συνέδριο στη Μασσαλία. Ζητείται από τις μεγάλες δυνάμεις η υποστήριξη του δικαιώματος των Ποντίων για αυτοδιάθεση. Στέλνεται τηλεγράφημα στον «κομισσάριο εξωτερικών υποθέσεων» Λ. Τρότσκι, με το οποίο ζητείται η υποστήριξη των σοβιέτ για ίδρυση Ποντιακού κράτους. Στην εισήγησή του ο Κ. Κωνσταντινίδης αναφέρει την δημιουργία της Ελληνικής Μεραρχίας του Καυκάσου με 12.000 ελληνοπόντιους. Σε τηλεγράφημά του προς τον «μέραρχον των Ελληνικών μεραρχιών Καυκάσου» γράφει: «Απανταχού οι Πόντιοι πλήρεις χαράς και υπερηφανείας, χαιρετίζουν την συγκρότηση ελληνικών μεραρχιών του Καυκάσου, ευγνωμονούν δε δι έμπρακτον υποστήριξιν των εθνικών δικαιωμάτων».

– Αποχώρηση των Ρώσων από τον Πόντο. Με την συνθήκη του Μπρέστ - Λιτόφσκ παραδίνεται ο Πόντος και ο Καύκασος στους Τούρκους, και η Ουκρανία στους Γερμανούς. 150.000 Πόντιοι ακολουθούν τον Ρώσικο στρατό, φοβούμενοι τις θηριωδίες των Τούρκων.

– Το «Σοβιέτ Τραπεζούντας» παραχωρεί τον οπλισμό του στην «Εθνική Ένωση νέων Τραπεζούντας». Μ΄ αυτά τα όπλα, οπλίστηκαν τα χωριά της Τραπεζούντας για την άμυνά τους.

– Στην Νότια Ουκρανία δημιουργείται το αγροτικό, αναρχικό κίνημα του Νέστορα Μάχνο. Το 20% του μαχνοβίτικου στρατού αποτελείται από Έλληνες. Το στρατηγείο του είναι στην καθα-

ρά ελληνική πόλη Μαριούπολη. Το μαχνοβίτικο κίνημα διαλύεται το 1921 από τον «Κόκκινο στρατό».

ΜΑΗΣ: – Γίνεται «Εθνική συνέλευση» των Ελλήνων του Αντικαύκασου στην Τιφλίδα. Αποφασίζεται η εθνικοποίηση των Ελληνικών σχολείων της Ρωσίας, δημιουργία Εθνικού τυπογραφείου, έκδοση πανρωσικής ελληνικής εφημερίδας. Ζητείται η εγκαθίδρυση αυτόνομου καθεστώτος για τους Έλληνες της Ρωσίας και αποφασίζεται η δημιουργία Ελληνικού στρατού.

ΙΟΥΝΙΟΣ: – Γίνεται, στο Ταϊγάν της Ρωσίας, συνέδριο όλων των Ελλήνων της Ρωσίας, με κύρια αιχμή το εκπαιδευτικό. Αποφασίζεται η ενιαία οργανωτική συγκρότηση των Ελλήνων και συζητείται η πολιτική θέση των Ελλήνων για το αγροτικό ζήτημα. Εκλέγεται «Κεντρικό συμβούλιο» των Ελλήνων της Ρωσίας, το οποίο στέλνει σημαντικά ποσά στην Τραπεζούντα που αντιμετωπίζεται σαν πρωτεύουσα του Ελληνισμού της Μαύρης Θάλασσας.

ΙΟΥΛΙΟΣ: – Γίνεται, στο Μπακού, συνέδριο Ελλήνων από τον Πόντο, τη Νότια Ρωσία και τον Καύκασο. Διακηρύσσει την ανεξαρτησία του Πόντου. Εκλέγει 7μελές συμβούλιο, κάτω από την διοίκηση του οποίου μπαίνουν όλα τα ποντιακά σωματεία.

ΟΚΤΩΒΡΗΣ: – Τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Το Ποντιακό Κίνημα βρίσκεται στην ακμή του. Στον Πόντο εγκαθίσταται βρεττανική στρατιωτική δύναμη με Ινδούς στρατιώτες και Άγγλους αξιωματικούς. Οι Άγγλοι προσπαθούν να αφοπλίσουν τις αντάρτικες ομάδες της Αμισσού δίχως επιτυχία.

ΝΟΕΜΒΡΗΣ: – Μεγάλη σύσκεψη Ποντιακών οργανώσεων στο Παρίσι. Παίρνει απόφαση για οργάνωση των Ελλήνων του Πόντου και της Ν. Ρωσίας. Στέλνει υπόμνημα στις συμμαχικές κυβερνήσεις και ζητεί την ανεξαρτησία του Πόντου για τους Έλληνες χριστιανούς και μουσουλμάνους.

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ: – «Συνδιάσκεψη Ειρήνης» των συμμάχων. Ο μητροπολίτης Τραπεζούντας Χρύσανθος, εκπροσωπώντας τις ποντιακές οργανώσεις, ζητεί την ίδρυση του «Αυτόνομου Ελληνικού κράτους του Πόντου».

– Ο Ελευθέριος Βενιζέλος προτείνει την ενσωμάτωση του Πόντου στην Αρμενία. Το ποντιακό ζήτημα αντιμετωπίζεται από τους Ελλαδίτες διπλωμάτες σαν κομμάτι του Αρμένικου Ζητήματος.

Αυτή είναι η πρώτη δημόσια διαφοροποίηση των ελλαδικών από τις ποντιακές θέσεις. Ουσιαστικά υπήρχαν δύο κέντρα ελληνικής πολιτικής. Το ένα στην Αθήνα και το άλλο στην Μαύρη Θάλασσα.

1919

ΓΕΝΑΡΗΣ: – Αποστολή ελληνικού στρατού στην Οδησσό για την καταστολή της επανάστασης. Δεν παίρνεται καθόλου υπ΄ όψη ότι οι Έλληνες στη Ρωσία ανέρχονται σε 600.000. Οι ελληνοποντιακές κοινότητες της Ρωσίας απέφυγαν σημαντική βλάβη μετά την ήττα των γαλλοελληνικών στρατευμάτων, λόγω της συμμετοχής Ελλήνων Ποντίων στον επαναστατικό στρατό. Η «Ελληνική Κομμουνιστική Ομάς» Οδησσού μοιράζει πολλές προκηρύξεις στον στρατό του Βενιζέλου. Καλεί τους Ελλαδίτες φαντάρους να πάψουν να βοηθούν τους τσαρικούς, γιατί ο τσαρισμός «... ήθελε να πάρει την Τραπεζούντα, την Μικρασία. Καί την Κων/πολη ακόμα».

ΦΛΕΒΑΡΗΣ: – Ο Ε. Βενιζέλος δηλώνει στον Αμερικανό πρόεδρο Ουίλσον ότι παρ΄ όλο που οι Έλληνες του Πόντου επιθυμούν την ανεξαρτησία τους, αυτός αντιτάσσεται πλήρως.

ΜΑΡΤΗΣ: – Δημιουργείται «προσωρινή Κυβέρνηση Ποντίων» στο Βατούμ.

ΜΑΗΣ: – Αποβίβαση του Ελληνικού στρατού στην Σμύρνη. Οι Έλληνες της Μικρασίας δημιουργούν τις Μικρασιατικές μεραρχίες.

– Ο Μουσταφά Κεμάλ Πασάς, αξιωματικός του Οθωμανικού στρατού, στέλνεται από τον σουλτάνο στον Πόντο με την απόλυτη έγκριση των Άγγλων, για να καταστείλει το ποντιακό κίνημα.

– Τα στελέχη του ποντιακού κινήματος γυρνούν σ΄ όλο το κόσμο προσπαθώντας να πετύχουν υποστήριξη.

– Ο αμερικανός πρόεδρος Ουίλσον δηλώνει ότι ο Πόντος πρέπει να γίνει ανεξάρτητο κράτος.

ΙΟΥΝΙΟΣ: – Ο Χρύσανθος ζητεί με υπόμνημά του από τον Βρεττανό πρωθυπουργό την ενίσχυση του ποντιακού κινήματος.

– Ο Κεμάλ αυτονομείται από τις επίσημες Οθωμανικές αρχές. Έρχεται σε επαφή με τις τουρκικές συμμορίες, όπως αυτές του Τοπάλ Οσμάν. Καλεί σε πανισλαμικό αγώνα κατά των απίστων. Αποκρύβοντας τις εθνικιστικές του προθέσεις πετυχαίνει να προσεταιριστεί και τους μη τουρκικούς πληθυσμούς.

ΙΟΥΛΙΟΣ: – Γίνεται στο Βατούμ η πρώτη συγκέντρωση του «Διαρκούς Γενικού Συμβουλίου των Ποντίων Ελλήνων». Το συμβούλιο είναι ουσιαστικά η εξόριστη Ποντιακή κυβέρνηση. Ένα χρόνο αργότερα μετονομάζεται σε «Εθνοσυνέλευση των Ελλήνων του Πόντου».

ΝΟΕΜΒΡΗΣ: – Ο συντ/ρχης Καθενιώτης – αντιπρόσωπος του Βενιζέλου στον Πόντο – προτείνει την αποστολή ενός τάγματος Ποντίων (που είχε δημιουργηθεί υπό τον Ξ. Ακογλου στον Ελληνικό στρατό). Οι Άγγλοι αρνούνται κατηγορηματικά.

1920

ΓΕΝΑΡΗΣ: – Απογοητευμένοι οι Πόντιοι από τη στάση των «συμμάχων», έρχονται σε επαφή με το Αρμένικο κίνημα. Υπογράφεται στο Εριβάν συμφωνία για «Ποντο-Αρμένικη συνομοσπονδία». Το στρατιωτικό σκέλος της συμφωνίας προβλέπει δημιουργία Ποντιακού στρατού. Οι Άγγλοι αντιτάσσονται πλήρως στην εφαρμογή της στρατιωτικής συμφωνίας.

– Παρ΄ όλες τις εκκλήσεις των Ποντίων ανταρτών για βοήθεια, το ελλαδικό κράτος δεν στέλνει ούτε μια σφαίρα.

– Συνεχίζεται η γενοκτονία των Ελληνικών πληθυσμών.

ΦΛΕΒΑΡΗΣ: – Απορρίπτονται τελείως απ΄ τους «συμμάχους» οι προτάσεις των ποντιακών οργανώσεων του Πόντου.

ΜΑΡΤΗΣ: – Μυστική συμφωνία Ιταλών-Κεμάλ για άφθονο εφοδιασμό του τελευταίου με πολεμικό υλικό.

ΑΠΡΙΛΗΣ: – Στην διάσκεψη του Σαν Ρέμο ο Βενιζέλος δηλώνει ότι είναι υπέρ της προσάρτησης του Πόντου στην Αρμενία. Ο Χρύσανθος δηλώνει ότι ο Βενιζέλος είναι απληροφόρητος για το θέμα του Πόντου.

– Αρχίζει ο εφοδιασμός των Κεμαλικών από τους μπολσεβίκους.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ: – Ο Ε. Βενιζέλος αλλάζει άποψη δυόμισυ χρόνια μετά την συνάντησή του με τον Κ. Κωνσταντινίδη, στο Παρίσι. Τηλεγραφεί στον Βρεττανό πρωθυπουργό Λόϋντ Τζωρτζ, για εκστρατεία ενάντια στον Κεμάλ από τον Πόντο.

ΝΟΕΜΒΡΗΣ: Ο Βενιζέλος χάνει τις εκλογές. Οι αντιβενιζελικοί με αντιπολεμική επιχειρηματολογία και υποσχέσεις για επιστροφή από την Μικρά Ασία κερδίζουν τις εκλογές και επαναφέρουν τον βασιλιά. Καθοριστικό ρόλο παίζουν οι ψήφοι των αλλοεθνών της Β. Ελλάδας, Σλάβων, Εβραίων και Τούρκων. Αντίστοιχη είναι και η πρόταση του νεαρού τότε Ελλαδικού «κομμουνιστικού» κινήματος.

– Οι Γάλλο-Ιταλοί και οι μπολσεβίκοι ενισχύουν με άφθονα χρήματα και όπλα τους Κεμαλικούς.

– Ο αρμένικος στρατός νικιέται απ΄ τους Τούρκους, οι οποίοι καταλαμβάνουν το Καρς.

1921

ΦΛΕΒΑΡΗΣ: – Οι «σύμμαχοι» αναγνωρίζουν άμεσα τον Κεμάλ στη σύσκεψη του Λονδίνου.

ΜΑΡΤΗΣ: – Υπογράφεται η συνθήκη φιλίας και αδελφοσύνης ανάμεσα στον Λένιν και τον Κεμάλ. Οι Πόντιοι αντάρτες θεωρούνται πια συμμορίτες απ΄ τους Ρώσους.

ΑΠΡΙΛΗΣ: Η κομμουνιστική Διεθνής στο 4ο συνέδριο καταγγέλλει τον Κεμαλισμό: «Μετά τις συνθήκες του Λονδίνου, η κυβέρνηση της Άγκυρας είναι κυβέρνηση προδοτική».

ΙΟΥΝΙΟΣ: – Φοβεροί διωγμοί ενάντια στους Ελληνικούς πληθυσμούς.

– Οι Αμερικανοί, των οποίων τα πολεμικά πλοία ναυλοχούν στην Αμισσό, εκδίδουν στους Τούρκους Πόντιους αντάρτες που πηγαίνουν να ζητήσουν βοήθεια.

ΙΟΥΛΙΟΣ: Οι Ποντιακές οργανώσεις ζητούν επέμβαση του Ελληνικού στρατού στον Πόντο και επίθεση εναντίον της Άγκυρας μαζί με τους Πόντιους αντάρτες. Η χρηματοδότηση της επιχείρησης θα καλύπτονταν από τους ίδιους τους Πόντιους, που είχαν συγκεντρώσει τα απαιτούμενα ποσά. Καμιά απάντηση δεν δόθηκε από την Ελλαδική κυβέρνηση.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ: Γενικό Συνέδριο των Ποντίων. Καταγγέλλονται σ' όλο το κόσμο τα εγκλήματα που διαπράττονται στον Πόντο.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ: – 450 Πόντιοι πρόκριτοι και επιστήμονες καταδικάζονται σε θάνατο από το «Δικαστήριο Ανεξαρτησίας» που εδρεύει στην Αμάσσεια με στόχο το Ποντιακό κίνημα. Εκτελούνται με την κατηγορία της απόπειρας ίδρυσης Ελληνικής Δημοκρατίας στον Πόντο.

– Καταλαμβάνεται η Σάντα από τον Τούρκικο στρατό και εξορίζονται οι κάτοικοί της.

ΟΚΤΩΒΡΗΣ: – Αρχίζουν οι μεγάλες μάχες ανάμεσα στους Πόντιους αντάρτες και τον τακτικό τούρκικο στρατό. Μάχη στο Τσιαπού Δερεσί με νίκη των Ποντίων.

– Σε έκθεσή του ο ταγματάρχης Γιόουελ της Αμερικάνικης Επιτροπής βοηθημάτων αναφέρει: «Όλοι οι δημόσιοι δρόμοι είναι εγκατεσπαρμένοι με πτώματα Ελλήνων πάνω από τα οποία πετούν σμήνη ορνέων». Αναφέρει ακόμα ότι από τους 30.000 Έλληνες εξορισμένους στο Χαρπούτ, φτάνουν μόνο οι 5.000.

– Συνάπτεται η Γαλλο-Τουρκική συμφωνία στην Άγκυρα.

ΝΟΕΜΒΡΗΣ: – Μάχες στο Γαϊγλιατσίκ ανάμεσα σε μια μεραρχία του τούρκικου στρατού και στις αντάρτικες μονάδες του Αναστασίου Παπαδόπουλου. Οι μάχες κράτησαν 52 μέρες.

1922

ΜΑΗΣ: – Μάχες στο Δαζλή με 10.000 Τούρκους. Λαμπρή νίκη των ανταρτών.

– Ο τούρκος στρατηγός Λιβά Πασάς ζητάει ανακωχή.

ΙΟΥΛΙΟΣ: Με νόμο που εκδίδει η Ελλαδική κυβέρνηση (2870/22) απαγορεύει την αναχώρηση του ελληνικού πληθυσμού από την Μικρά Ασία.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ: Ήττα του Ελληνικού στρατού στον Σαγγάριο.

– Ο Ελληνικός στρατός εγκαταλείπει την Μικρά Ασία αφήνοντας τον Ελληνικό πληθυσμό στο έλεος των Τούρκων. Κανένα σχέδιο άμυνας δεν επεξεργάστηκε ούτε υλοποίησε η ελλαδική κυβέρνηση.

– Εκατοντάδες χιλιάδες άμαχοι Έλληνες εξοντώνονται από τον Τούρκικο στρατό.

ΟΚΤΩΒΡΗΣ: Οι «σύμμαχοι» αποφασίζουν την παράδοση της Ανατολικής Θράκης στους Τούρκους. Ο Ελληνικός στρατός την εγκαταλείπει δίχως να ρίξει έστω και μια τουφεκιά, ακολουθούμενος από 300.000 Έλληνες ανατολικοθρακιώτες.

1923

ΓΕΝΑΡΗΣ: – Σύμβαση για αναγκαστική ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Ανατολής με τους μουσουλμάνους του Ελλαδικού χώρου. Ήδη το 80-90% των Ελλήνων της Τουρκίας βρίσκονται εκτός των συνόρων της.

Τότε απελαύνονται από την Ελλάδα, Ελληνικοί μουσουλμανικοί πληθυσμοί, όπως οι μουσουλμάνοι της Κρήτης και της Κεντρικής Μακεδονίας. Μαζί με τους Έλληνες απελαύνονται από την Τουρκία και οι Χριστιανοί Τσιγγάνοι της Μικράς Ασίας.

Η σύμβαση για την αναγκαστική ανταλλαγή των πληθυσμών είναι το μεγαλύτερο παζάρι ανθρώπων που γνώρισε ο αιώνας μας, θα αποτελεί κηλίδα στον ανθρώπινο πολιτισμό και θα αποδεικνύει αιώνια ότι τα κρατικά συμφέροντα είναι πάνω από μεγαλοστομίες περί ηθικής και περί ελευθερίας. 400.000 πρόσφυγες από τον Πόντο εγκαταστάθηκαν στον Ελλαδικό χώρο. Στην ΕΣΣΔ ο Ποντιακός πληθυσμός ανέρχονταν σε 600.000 άτομα.

1925

Ο Κεμαλικός στρατός καταστέλλει Κουρδική εξέγερση. Ακολουθεί μεγάλη σφαγή των Κούρδων.

1926

ΜΑΗΣ: – Γίνεται Πανενωσιακή Συνδιάσκεψη των Ελλήνων εκπαιδευτικών της ΕΣΣΔ. Αποφασίζεται η αντικατάσταση της καθαρεύουσας με την δημοτική και η καθιέρωση του 20γράμματου αλφάβητου.

1930

ΟΚΤΩΒΡΗΣ: – Αρχίζουν οι διαπραγματεύσεις ανάμεσα στην Ελλαδική και την Τούρκικη κυβέρνηση με στόχο την επίτευξη συμφωνίας και την διευθέτηση των εκκρεμοτήτων.

– Προηγουμένως η Ελλαδική κυβέρνηση είχε αποκρούσει προτάσεις συνεργασίας με τους αντικεμαλικούς Τούρκους, οι οποίοι πρόσφεραν σαν αντίτιμο την επιστροφή των Ελλήνων της Μικράς Ασίας στα σπίτια τους. Επίσης δεν δέχτηκε κοινή δράση με το Αρμένικο και το Κούρδικο κίνημα ενάντια στο κεμαλικό τούρκικο κράτος.

1931

Ολοκληρώνονται οι ελληνο-τουρκικές διαπραγματεύσεις και συνάπτεται η «ελληνοτουρκική συνθήκη φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας».

Ουσιαστικά εκχωρείται στο Τούρκικο κράτος, όλη η περιουσία των Ελλήνων της Ανατολής. Οι πρόσφυγες αντιδρούν σ' αυτή την συμφωνία με διαδηλώσεις και αποχή απ' τις εκλογές. Απειλούν να προσφύγουν στην Κοινωνία των Εθνών. Ο Βενιζέλος τους απειλεί με το γνωστό «ιδιώνυμο».

Από τότε αρχίζει η στελέχωση της αριστεράς με πρόσφυγες.

1932

Εκδίδεται στην ΕΣΣΔ η «Γραμματική της Ποντιακής Γλώσσας» σε φωνητική ατονική γραφή και 20γράμματο αλφάβητο, από τον ελληνικό εκδοτικό οίκο «Κομμουνιστής». Ο συγγραφέας Κώστας Τοπχαράς προτείνει την αντικατάσταση της νεοελληνικής γλώσσας με την ποντιακή γλώσσα, μέσα από μια μαρξιστικο-λενινιστική επιχειρηματολογία. Η Γραμματική του Κ. Τοπχαρά προκαλεί μεγάλη ιδεολογική σύγκρουση ανάμεσα στους Έλληνες εκπαιδευτικούς της ΕΣΣΔ.

1936

Γίνεται συνέδριο Ελλήνων εκπαιδευτικών στη Γεωργία για το γλωσσικό ζήτημα. Συγκρούονται οι δύο τάσεις. Ο εκπρόσωπος του ΚΚΣΕ, ο ελληνιστής Σεργκέεφ, τάσσεται κατά της μεταρρύθμισης.

1937

Ο Σταλινισμός κλείνει τα Ελληνικά σχολεία, τις εφημερίδες, τα θέατρα. Οι Έλληνες χτυπιούνται σε εθνική βάση. Η πλειοψηφία των Ελλήνων δασκάλων και κομμουνιστών εξορίζεται στη Σιβηρία. Οι Έλληνες Πόντιοι είναι το τραγικώτερο θύμα του μεγαλορωσικού σωβινισμού που επανέρχεται με σταλινικές μορφές.

1938

Ολοκληρώνεται το πογκρόμ κατά του Ελληνικού πληθυσμού. Κάποιες πρώτες εκτιμήσεις μετρούν τον αριθμό των Ποντίων που χάθηκαν εξόριστοι στη Σιβηρία τουλάχιστον σε 50.000. Οι διώξεις παίρνουν την μορφή της γενοκτονίας.

1942

Εξορίζεται ο Ελληνικός πληθυσμός του Κουμπάν που ανέρχεται σε 4.000 οικογένειες. Η πλειοψηφία του εγκαθίσταται στην περιοχή του Βλαδιβοστόκ. Οι υπόλοιποι στις πόλεις του σιβηριανού Καζακστάν.

1944

Εξορίζεται στο Ουζμπεκιστάν ο Ελληνικός πληθυσμός της Κριμαίας.

1949 (13 Ιουνίου)

- Εξορίζεται ο Ελληνοποντιακός πληθυσμός των Γεωργιανών παραλίων της Μαύρης Θάλασσας. Χώροι υποδοχής είναι το Καζακστάν και του Ουζμπεκιστάν. Μέχρι το θάνατο του Στάλιν ζουν σε συνθήκες στρατόπεδων συγκέντρωσης.
- Πολλοί Πόντιοι που καταφεύγουν πολιτικοί πρόσφυγες στην Τασκένδη, μετά την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού στην Ελλάδα, συναντούν τους συγγενείς τους, που είχαν μείνει στην ΕΣΣΔ, εξόριστους πια στο Ουζμπεκιστάν.

1953

Θάνατος του Στάλιν. Αρκετοί Πόντιοι επιστρέφουν στην Μαύρη Θάλασσα. Κανείς δεν καταφέρνει να του επιστραφεί η κατασχεμένη περιουσία του.

1965

- Αρχίζει το κύμα φυγής των Ποντίων από την ΕΣΣΔ προς την Ελλάδα.
- Ποντιακή αναγέννηση στην Ελλάδα. Δημιουργούνται παντού ποντιακοί σύλλογοι, με στόχο την διατήρηση του ποντιακού πολιτισμού και την ενίσχυση της ποντιακής ταυτότητας.

1967

Η Χούντα κλείνει τους περισσότερους ποντιακούς συλλόγους.

1974

- Αρχίζει η επαναλειτουργία των συλλόγων.
- Ξαναρχίζει το ρεύμα εγκατάστασης στην Ελλάδα των Ποντίων της ΕΣΣΔ.

1982

- Για πρώτη φορά μπαίνει στα Ελληνικά σχολικά βιβλία η ιστορία του Ποντιακού και του μικρασιατικού Ελληνισμού, για να βγει μετά δύο χρόνια, και να ξαναμπεί αργότερα μετά από διαμαρτυρίες των Ποντιακών οργανώσεων.
- 45 χρόνια μετά το κλείσιμο των Ελληνικών σχολείων στην ΕΣΣΔ, εισάγεται το μάθημα της Ελληνικής γλώσσας στα σχολεία της Γεωργίας, σαν ξένη γλώσσα.
- Ένα από τα προβλήματα που θα αντιμετωπίσει η περεστρόικα, και είναι απ' αυτά που συγκροτούν το Εθνικό πρόβλημα της ΕΣΣΔ, θα είναι και η αποκατάσταση των δικαιωμάτων των Ελλήνων Ποντίων.

1985

Γίνεται το Α΄ Παγκόσμιο συνέδριο του Ποντιακού Ελληνισμού στη Θεσσ/νίκη. 64 χρόνια μετά τα ποντιακά συνέδρια ανεξαρτησίας, ο ποντιακός χώρος προσπαθεί να αρθρώσει τον δικό του λόγο και να αποκτήσει την αυτογνωσία του. Οι σοβιετικές αρχές δεν επιτρέπουν την συμμετοχή σοβιετικών Ποντίων.

1986

Αρχίζει να εμφανίζεται ανεξάρτητος Ποντιακός πολιτικός λόγος με κύριες αιχμές, την αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ποντίων και καταδίκη του τούρκικου κράτους, αποκατάσταση των δικαιωμάτων των Ποντίων της ΕΣΣΔ και σεβασμό του ιδιαίτερου ελληνικού πολιτισμού της Μαύρης Θάλασσας, απ' το Ελλαδικό κράτος.

1988

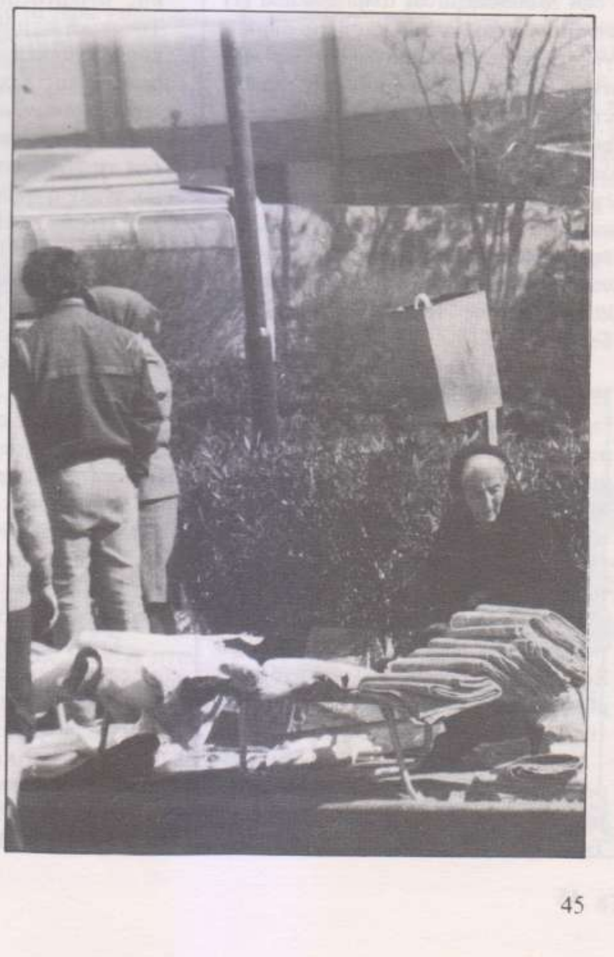
- Γίνεται το Β΄ Παγκόσμιο συνέδριο του Ποντιακού Ελληνισμού, με συμμετοχή και σοβιετικών Ελλήνων Ποντίων. Για πρώτη φορά θίγονται τα ανοιχτά ακόμα προβλήματα και βγαίνει διεκδικητικός λόγος. Η τουρκική κυβέρνηση αντιδρά με επίσημο διάβημα διαμαρτυρίας.
- Ανοίγει το πρώτο Ελληνικό σχολείο στο Σοχούμι της Γεωργίας και επεκτείνεται η διδασκαλία των Ελληνικών και στην Ουκρανία.

1989

ΙΟΥΛΙΟΣ: - Ιδρύεται στη Μόσχα ο «Πανενωσιακός Σύνδεσμος Σοβιετικών Ελλήνων».

Η άλλη τάση συγκροτείται γύρω από το Ποντιακό Πολιτιστικό Κέντρο Μόσχας «Αργώ».

- Ογκώνεται το ρεύμα προσφύγων προς την Ελλάδα.
- Στο τέλος της ίδιας χρονιάς έχουν φτάσει στην Ελλάδα περισσότεροι από 6.500 πρόσφυγες. Για το 1990 προβλέπεται ότι οι πρόσφυγες θα φτάσουν τουλάχιστον τις 15.000.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί τήν καταγραφή εντυπώσεων και συμπερασμάτων από την επίσκεψη στην Κομοτηνή και την Ξάνθη, που πραγματοποίησε μια επιτροπή των Οικολόγων Εναλλακτικών στις αρχές Φλεβάρη. Η επίσκεψη αυτή έγινε στα πλαίσια μιας έρευνας για να διαμορφώσουμε μια επί τόπου αντίληψη για το πρόβλημα στη Δ. Θράκη. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας έγιναν επαφές και συζητήσεις με όλους όσους παίζουν κάποιο ρόλο στο πρόβλημα της μειονότητας, Νομάρχες, Μητροπολίτες, Δημάρχους, βουλευτές και πολιτικούς, Μουφτήδες, Προέδρους κοινοτήτων αλλά και απλό κόσμο. Όπως είναι φυσικό, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ είναι απόψεις του υπογράφοντος και δεν μπορούν να θεωρηθούν σε καμιά περίπτωση απόψεις της επιτροπής ή των Οικολόγων Εναλλακτικών, που θα διατυπωθούν μέσα από διαδικασίες πανελλαδικής συνδιάσκεψης.

1. ΟΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ ΣΤΗ Δ. ΘΡΑΚΗ

Οι Μουσουλμάνοι στην Ελλάδα (1) είναι η πιο σημαντική και η πιο συμπαγής μειονότητα. Ξεκινώντας ως «μη ανταλλάξιμοι πληθυσμοί» της συνθήκης της Λωζάνης ή ως «φορείς και γέφυρα της Ελληνοτουρκικής φιλίας», όπως διακήρυξαν οι Κεμάλ-Βενιζέλος, έχουν καταλήξει νά είναι το μπαλάκι ανάμεσα σε δύο χώρες, ιδιαίτερα μετά την εξαφάνιση της αντίστοιχης Ελληνικής μειονότητας (2) της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου.

Σύμφωνα με την απογραφή του 1961, ο μουσουλμανικός πληθυσμός της Δ. Θράκης αριθμούσε 105 χιλ. άτομα, ενώ το 1981 είχε αυξηθεί σε 120 χιλ. Από την άποψη της καταγωγής, το 45% πρέπει να θεωρείται τουρκικής καταγωγής, το 36% πομακικής, ενώ το 18% τσιγγάνικης. Ο κύριος όγκος των τουρκικής καταγωγής Μουσουλμάνων κατοικεί στο νομό Ροδόπης (41 χιλ.), των πομακικής καταγωγής στο νομό Ξάνθης (38 χιλ.), ενώ οι Τσιγγάνοι μοιράζονται εξ ίσου στους τρείς νομούς της Θράκης.

Βέβαια οι αριθμοί αυτοί δεν μπορούν να αποδώσουν την πραγματικότητα της επιτυχίας της πολιτικής της Τουρκίας στον εκτουρκισμό των Μουσουλμάνων μη τουρκικής καταγωγής. Όσοι με έναν αφελή τρόπο επιχειρούν διαχωρισμούς, έχουν να αντιμετωπίσουν την πραγματικότητα της Ελληνικής ανικανότητας, που δέχτηκε την Τουρκική ως μόνη μειονοτική γλώσσα, που ανέχθηκε τις παρεμβάσεις του προξενείου της Κομοτηνής στις περιοχές των Πομάκων, με συνέπεια σήμερα επίσημοι φορείς των Πομακικών κοινοτήτων να δηλώνουν Τούρκοι και να θεωρούν ότι η γλώσσα και ο πολιτισμός των Πομάκων είναι παρελθόν που πρέπει να ξεχαστεί.

Συνεχίζοντας στον κόσμο των αριθμών, πρέπει να αναφέρω τα 284 τεμένη με 437 θρησκευτικούς λειτουργούς, που λειτουργούν σήμερα. Απ' αυτά υπάρχουν στη Ροδόπη 163 τεμένη με 291 ιμάμηδες, στην Ξάνθη 107 τεμένη με 125 ιμάμηδες, τέλος στον Έβρο 14 τεμένη με 21 ιμάμηδες.

Στην τουρκική γλώσσα κυκλοφορούν έξι μειονοτικές εφημερίδες και δύο περιοδικά. Λειτουργούν επίσης έξι μουσουλμανικά σωματεία στην Κομοτηνή και ένα στην Ξάνθη.

Στην τοπική αυτοδιοίκηση η μειονότητα συμμετέχει με 8 δημοτικούς συμβούλους στην Κομοτηνή, 3 στην Ξάνθη, 2 στην Αλεξανδρούπολη και 2 στις Σάππες, καθώς καί 12 προέδρους κοινοτήτων και 107 κοινοτικούς συμβούλους στη Ροδόπη, 10 και 63 αντίστοιχα στην Ξάνθη, και 11 συμβούλους στον Έβρο.

Το μειονοτικό στοιχείο ήταν παρόν σ' όλες τις δημοκρατικά εκλεγμένες ελληνικές Βουλές. Μέχρι το 1985 οι μουσουλμάνοι συμμετείχαν αποκλειστικά στις εκλογικές λίστες όλων των κομμάτων. Από το 1985 η κατάσταση αλλάζει, με την εμφάνιση των «ανεξάρτητων συνδυασμών», που έχουν καταφέρει σήμερα να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των πολιτευτών και των ψήφων της μειονότητας.

2. ΜΕΡΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '60 το μειονοτικό ζήτημα της Δ. Θράκης δεν εμφανιζόταν πουθενά στη δημοσιότητα. Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι μιλούν για ένα παρελθόν συμβίωσης δίχως προβλήματα. Είναι σίγουρο πως πριν το 1950 η επιρροή της Τουρκίας στην περιοχή ήταν ελάχιστη. Οι μουσουλμάνοι ήταν στην πλειοψηφία τους Παλαιομουσουλμάνοι ή, αν προτιμάτε, Παλαιότουρκοι και βρίσκοταν σε μεγάλη αντίθεση με το Τουρκικό κράτος, προϊόν της Κεμαλικής μεταρρύθμισης, που το θεωρούσαν κράτος άθεων.

Ο σημαντικότερος ιδεολογικός πυρήνας της Δ. Θράκης ήταν η Ένωση Μουσουλμάνων Ελλάδας με πρόεδρο τον Hafiz Ali Resat, εκδότη της εφημερίδας Muhafazakar (Συντηρητικός), με

αραβικούς χαρακτήρες. Επίσης το σωματείο Intibah-i Islâm (Αναγέννηση του Ισλάμ) και η εφημερίδα Sebat (Ευστάθεια) προσπάθησαν να σταματήσουν την κεμαλική διείσδυση.

Οι διαδικασίες, που οδήγησαν στην εξαφάνιση της Ελληνικής μειονότητας στην Τουρκία, σήμαναν την απαρχή μιας κινητικότητας γύρω απ' τό μειονοτικό στη Δ. Θράκη.

Ήδη απ' το 1951 η Τουρκία, με τη σύναψη της πρώτης μορφωτικής συμφωνίας, άρχισε τη διαδικασία εγκατάστασης Τούρκων δασκάλων στα σχολεία των περιοχών, όπου κατοικούν Πομάκοι.

Η δεκαετία 1959-1968 είναι η δεκαετία του εκμηδενισμού της επιρροής των Παλαιομουσουλμάνων. Το 1959 με τις συνομιλίες Μπίτσιου-Kuneralp αρχίζουν οι πιέσεις στο διακρατικό επίπεδο, ενώ ταυτόχρονα μια ομάδα δραστήριων φιλότουρκων, με την πλήρη υποστήριξη του Προξενείου της Κομοτηνής, προσπαθούν να πάρουν την ηγεμονία. Η οικονομική υποστήριξη, τα ανταλλάγματα κι οι υποσχέσεις του Προξενείου κι η έλλειψη κάθε υποστήριξης στους Παλαιομουσουλμάνους από την μεριά του Ελληνικού κράτους φέρνουν αποτελέσματα: Η εφημερίδα Muhafazakar κλείνει από οικονομικές δυσκολίες, άνθρωποι όπως ο Mola Yusuf, ιδρυτικό μέλος του Intibah-i Islâm περνούν στο στρατόπεδο των Κεμαλικών. Νέες εφημερίδες εκδίδονται, όπως η Azinlik Postasi (Ταχυδρόμος της Μειονότητας).

Τον ίδιο καιρό η Τουρκία προχωράει σε μια σειρά από καταγγελίες σε διεθνείς οργανισμούς, προσπαθώντας να δείξει ότι υπάρχει καταπίεση στη Δ. Θράκη και να δικαιολογήσει ως αντίμετρο την εξαφάνιση της εκεί ελληνικής μειονότητας.

Τα σύννεφα αρχίζουν να πυκνώνουν πάνω απ' τη Δ. Θράκη μετά την εισβολή του '74 στην Κύπρο. Η προσπάθεια της Τουρκικής πολιτικής είναι να οξύνει την κατάσταση μέσα στη Δ. Θράκη και να εκμεταλλευτεί την όξυνση σε διεθνές επίπεδο, με καμπάνιες για τα δικαιώματα της μειονότητας. Δίνονται αδρές επιχορηγήσεις για την ίδρυση ποικιλώνυμων συλλόγων «Τούρκων της Δ. Θράκης». Απ' αυτούς οι σύλλογοι του εξωτερικού αναλαμβάνουν τη διεθνοποίηση του μειονοτικού, ενώ, όσοι βρίσκονται στην Τουρκία, αναλαμβάνουν την προσπάθεια δημιουργίας μιας «ριζοσπαστικής εθνικής συνείδησης». Μια σειρά από έντυπα, όπως το Yeni Bati Trakya (Νέα Δ. Θράκη), Bati Trakya Türku (Ο Τούρκος της Δ. Θράκης) και Sesimiz (Η Φωνή μας), εκδίδονται στην Τουρκία και διακινούνται στους μουσουλμάνους της μειονότητας, όχι μόνο σ' αυτούς που επισκέπτονται την Τουρκία αλλά και μέσα στο Ελληνικό έδαφος (3).

Οι γνωστοί προπαγανδιστές της «τουρκοκυπριακής υπόθεσης», Fikert Alasya, Salahi Sonyel, Mutaz Soysal, επιστρατεύονται και πάλι για να συμβάλουν στην εφαρμογή της γνωστής από την Κύπρο συνταγής. Ευρωπαίοι πολιτικοί, όπως ο John Taylor, κινήθηκαν δραστήρια στην ίδια κατεύθυνση (4).

Ταυτόχρονα αρχίζει μια προσπάθεια δυναμικών κινητοποιήσεων από τα μαχητικά στοιχεία της μειονότητας. Οι πρώτες αντιπαραθέσεις γίνονται με αφορμή την αποβολή καλλιεργητών από εκτάσεις που το Ελληνικό Δημόσιο θεωρεί ότι ανήκουν σ' αυτό και καταπατήθηκαν. Τον Απρίλη του '82 από μια αποβολή καταπατητών (Χριστιανών και Μουσουλμάνων) από 2000 στρέμματα στο χωριό Εύλαλος της Ξάνθης, γίνεται μια απεργία πείνας και καθιστική διαμαρτυρία στην Ξάνθη. Οι φιλοτουρκικές εκδηλώσεις, η επίκληση της προστασίας του Τουρκικού κράτους κι η μαζική παρουσία Τούρκων και ξένων δημοσιογράφων αποτελούν στοιχεία μιας εικόνας που θα επαναλαμβάνεται συχνά από τότε. Τα επεισόδια σχετικά με απαλλοτριώσεις κι αποβολές καταπατητών αποτελούν καθημερινό φαινόμενο.

Η δεύτερη μεγάλη κινητοποίηση της μειονότητας γίνεται το Γενάρη του '88, σχεδόν παράλληλα με το Νταβός, στην Κομοτηνή, με αφορμή την απόφαση 1729 του Αρείου Πάγου, που οριστικοποιούσε την απαγόρευση του όρου «Τουρκικό» από την επωνυμία δύο μειονοτικών σωματείων. Οι Μουσουλμάνοι καλούν συγκέντρωση, ο Μητροπολίτης Δαμασκηνός αντισυγκέντρωση, η αστυνομία απαγορεύει και τις δύο, ομάδες Μουσουλμάνων από τα γύρω χωριά επιχειρούν να σπάσουν τα μπλόκα και συγκρούονται με την αστυνομία, με αποτέλεσμα αρκετούς τραυματίες κι από τις δύο μεριές.

Το νόημα της επιμονής στον όρο «Τουρκικός» κι η σκοπιμότητα που εξυπηρετεί, περιγράφονται αρκετά καθαρά από τον Mehmet Aga, γιό του Μούφτη της Ξάνθης και πρόσφατα τοποτηρητή της Μουφτείας μετά το θάνατο του πατέρα του: *«Θά πάμε στην Άγκυρα να ζητήσουμε από την Τουρκία να επέμβει για να ζούμε καλύτερα στη Δ. Θράκη... Η μητέρα πατρίδα είναι η Τουρκία. Όταν τα λουριά σφίγγουν εδώ, τρέχουμε στις αγκάλες της μητέρας πατρίδας, της Τουρκίας»* (5).

Θα πρέπει να υπογραμμίσουμε εδώ ότι πολλοί χριστιανοί πολιτευτές, στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν μειονοτικές ψήφους δεν διστάζουν να χρησιμοποιούν τον όρο «Τούρκοι», ενώ την ίδια στιγμή τα κόμματα αφήνουν τους Μουσουλμάνους υποψηφιούς τους να πηγαίνουν πολύ μακρύτερα.

Οι διαδικασίες δίωξης ενάντια στον Σαδίκ για την επίσημη χρήση του όρου «Τουρκικός» αποτέλεσε αφορμή για μια νέα σειρά από κινητοποιήσεις. Το αλλοπρόσαλλο της ιστορίας αυτής είναι ότι το ίδιο έκαναν και πολλοί μουσουλμάνοι πολιτευτές ελληνικών κομμάτων δίχως να θέσει κανείς ζήτημα, το ίδιο κάνουν και καθημερινά τόσο κρατικοί λειτουργοί όσο και απλός κόσμος της περιοχής, από τη Χριστιανική πλειονότητα. Εξ άλλου ο ίδιος ο Σαδίκ έχει κάνει στην Τουρκία αλλά και σε τρίτες χώρες δηλώσεις τέτοιες, που θα μπορούσαν να εξαντλήσουν το μισό Ποινικό Κώδικα κι αντί γι' αυτό καταδικάζεται, γιατί αυτοαποκαλείται «Τούρκος».

Τα τελευταία γεγονότα της Κομοτηνής, προσθέτουν κι έναν νέο παράγοντα στο πρόβλημα της Θράκης: η αντίδραση ενός μέρους της Χριστιανικής πλειοψηφίας αρχίζει να παίρνει μορφές οργανωμένης βίας που στρέφεται αδιάκριτα κατά δικαίων καί αδίκων. Τα σπασμένα μαγαζιά της οδού Ερμού στην Κομοτηνή και το χτύπημα του πιο ενσωματώσιμου στην ελληνική κοινωνία και άρα πιο ευάλωτου κομματιού των Μουσουλμάνων, δείχνουν μέχρι που μπορεί να φτάσει η κρατική ηλιθιότητα κι η φασίζουσα υποκίνηση.

3. ΟΙ ΔΥΟ ΑΜΕΣΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η υποστήριξη και η προώθηση των ανεξάρτητων συνδυασμών στις βουλευτικές εκλογές από το '85 και μετά υποστηρίχτηκε από το Τουρκικό κράτος με όλα τα μέσα. Το προξενείο της Κομοτηνής παρέμβηκε ανοιχτά στην προεκλογική εκστρατεία με παρουσία σ' όλες τις συγκεντρώσεις και περιοδείες των υποψηφίων, με καμπάνιες από τον Τουρκικό τύπο και τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, μέχρι και δηλώσεις του Οζάλ και άλλων Τούρκων πολιτικών υπέρ των συνδυασμών αυτών. Η αυτόνομη πολιτική έκφραση της μειονότητας μέσα από τους Ελληνικούς αντιπροσωπευτικούς θεσμούς είναι ο πρώτος στόχος της Τουρκίας. Θα πρέπει εδώ να υπογραμμίσουμε ότι αυτή η προσπάθεια χωριστής πολιτικής έκφρασης βρίσκει έδαφος στην αδιαφορία των πολιτικών κομμάτων και στις παλινωδίες της ελληνικής πολιτικής γύρω απ' το μειονοτικό.

Είναι φανερό ότι, όταν οι Μουσουλμάνοι βουλευτές των Ελληνικών κομμάτων δεν προωθούν (ή δεν μπορούν να προωθήσουν) τα προβλήματα της μειονότητας, η προσπάθεια έκφρασης μέσω του υπάρχοντος κομματικού συστήματος μοιραία θα εγκαταλείπεται κι οι εναλλακτικές λύσεις, που προωθεί η Τουρκική πολιτική, θα φαίνονται πειστικότερες.

Ήδη από το 1985 ανοίγεται κι ένα δεύτερο μέτωπο: η διαμάχη πάνω στο θέμα του τρόπου διορισμού των Μουφτήδων. Ο διορισμός του Meco Cemali, απόφοιτου του Ισλαμικού Πανεπιστημίου της Σαουδικής Αραβίας, βρήκε αντίθετους τους σκληροπυρηνικούς που τον θεωρούν μετριοπαθή ή μη ελεγχόμενο. Η αντίθεση αυτή πήρε τελικά τη μορφή της αξίωσης να γίνεται πλέον η ανάδειξη του Μουφτή με τον τρόπο που ορίζει ο Ν. 2345 του 1920. Ο τρόπος ανάδειξης που ζητούν οι σκληροπυρηνικοί με επί κεφαλής τον Mehmet Aga, είναι η καθολική ψηφοφορία από όσους Μουσουλμάνους έχουν εκλογικό δικαίωμα και προκύπτει με ένα όχι και τόσο σαφή τρόπο από μια διάταξη του νόμου που δεν ενεργοποιήθηκε ποτέ ως τώρα. Είναι σαφές ότι δεν πρόκειται απλά για μια προσπάθεια ελέγχου πάνω στις Μουφτείες, αλλά γίνεται προσπάθεια για τη δημιουργία κάτω από ένα θρησκευτικό κάλυμμα διαδικασιών πολιτικής αυτοδιοίκησης της μειονότητας, δημιουργίας χωριστών πολιτικών θεσμών. Ο διορισμός του Mehmet Aga ως τοποτηρητή της Μουφτείας Ξάνθης, με βάση τις διαδικασίες που ο ίδιος αμφισβητεί, φαίνεται για την ώρα ότι θα αποδώσει, αποτελώντας την πρώτη ίσως κίνηση «πολλαπλών στόχων» από τη μεριά του Ελληνικού κράτους, παρ' όλη τη θύελλα που ξεσήκωσε ανάμεσα στους Χριστιανούς σκληροπυρηνικούς.

Τα μέσα, που χρησιμοποιούνται για το πέρασμα αυτής της πολιτικής, πέρα από την προπαγάνδα, αφορούν τη δράση του προξενείου της Κομοτηνής. Η δημιουργία οικονομικών συμφερόντων κι οι σπουδές των παιδιών στην Τουρκία κάνουν ζωτικής σημασίας το δικαίωμα των Μουσουλμάνων της Δ. Θράκης να επισκέπτονται αυτή τη χώρα. Οι βίζες λοιπόν αναδεικνύονται ως το βασικό μέσο ελέγχου της μειονότητας. Είναι γνωστό ότι υπάρχει μια «μαύρη λίστα» από άτομα που αντιδρούν στην Τουρκική πολιτική, που δεν έχουν πια το δικαίωμα να επισκεφθούν την Τουρκία. Ο Μουφτής Κομοτηνής και ο κύκλος των οπαδών του περιλαμβάνονται μέσα σ' αυτή τη λίστα.

Αν μπορούσαμε με δύο λόγια να περιγράψουμε τη στρατηγική που εφαρμόζει μακρόχρονα η Τουρκία στη Δ. Θράκη θα λέγαμε: έλεγχος και χρησιμοποίηση της μειονότητας για απόκτηση πλεονεκτημάτων σε άλλα πεδία των διμερών σχέσεων (Αιγαίο, υφαλοκρηπίδα κλπ.), προβολή του μειονοτικού για αντιπερισπασμό εν όψει άλλων πρακτικών (Κουρδιστάν π.χ.) και τέλος χρησιμοποίηση της μειονότητας ως πρόσχημα, για βίαιη επέμβαση για την «προάσπιση των ομοεθνών» στα πρότυπα της εισβολής στην Κύπρο.

4. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Θα ήταν ψέμα να πιστέψει κανείς ότι το μόνο πρόβλημα στη Θράκη είναι η δράση Τούρκων πρακτόρων. Καμιά υποκίνηση δεν μπορεί να ξεσηκώσει πληθυσμούς που δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα. Το ελληνικό κράτος ακολούθησε με ένα διακριτικό τρόπο το δρόμο της κοινωνικής υποβάθμισης των Μουσουλμάνων (6).

Οι διακρίσεις δεν υπάρχουν στο τυπικό επίπεδο, η ισονομία τυπικά είναι κατοχυρωμένη για τους Μουσουλμάνους, όπως για κάθε Έλληνα πολίτη. Πάνω σ' αυτή την ισονομία στηρίχτηκε κι η αποτυχία της Άγκυρας στις απόπειρες διεθνοποίησης του θέματος στα πλαίσια διεθνών οργανισμών. Η πρόσφατη έκθεση του Αμερικανικού Κογκρέσου για τα ανθρώπινα δικαιώματα, βασίστηκε σ' αυτήν ακριβώς την τυπική ισονομία. Οι ξένοι φυσικά αποφαίνονται παίρνοντας υπ' όψη τους τις πραγματικότητες στις χώρες της περιοχής και κύρια της ίδιας της Τουρκίας, όπου ο εξανδραποδισμός και η εξόντωση των μειονοτήτων στιγματίζουν την πρόσφατη αλλά και την παρούσα Τουρκική ιστορία. Αν όμως αυτή η επιχειρηματολογία είναι επαρκής για ένα κράτος, δεν μπορεί να είναι επαρκής για ένα κίνημα. Έτσι θα πρέπει να περιγράψουμε αυτές τις «διοικητικές ενοχλήσεις» που εντοπίζονται στο επίπεδο της εφαρμογής των νόμων με έναν άνισο τρόπο, στη συμπεριφορά της Δημόσιας Διοίκησης απέναντι στους Μουσουλμάνους.

Στο θέμα της ιδιοκτησίας πιο σημαντική διάκριση αποτελούν οι περιορισμοί για την αγορά ακίνητης περιουσίας. Ο φόβος που διαπερνάει την Ελληνική πολιτεία κι ο τρόπος που αποκτήθηκε γη δημιουργώντας τους Τουρκοκυπριακούς θυλάκους στο παρελθόν στην Κύπρο, υπαγόρευσαν τη συνέχιση της εφαρμογής του μεταξικού νόμου 1366/38 και τις άπειρες δυσκολίες που συναντάει ένας Μουσουλμάνος για να αγοράσει γη ή σπίτι. Όμως με τέτοιους τρόπους ούτε οι θύλακοι αποφεύγονται (δημιουργούνται από την μετανάστευση των Χριστιανών), ενώ ταυτόχρονα οι Μουσουλμάνοι αναγκάζονται να βγάλουν τα χρήματά τους έξω και να αγοράσουν ακίνητα στην Ευρωπαϊκή Τουρκία. Αυτό, πέρα από τη στέρηση πόρων από την τοπική οικονομία, δημιουργεί κι ένα πλέγμα εξαρτήσεων από την Τουρκική πολιτική και κάνει ένα κόσμο, που μοιράζει τη ζωή του ανάμεσα στις δύο χώρες, ευάλωτο στους εκβιασμούς του Προξενείου.

Διατυπώνονται πολλά παράπονα για διοικητικές διακρίσεις που παρεμποδίζουν τους Μουσουλμάνους να αποκτήσουν άδειες οδήγησης οχημάτων, επισκευής κι ανοικοδόμησης σπιτιών, άδειες για ορισμένα επαγγέλματα, όπως ταξί, φαρμακεία κλπ. Φαίνεται ότι οι διακρίσεις αυτές εκπορεύονται από τό περίφημο «Γραφείο Μορφωτικών Σχέσεων». Οι δραστηριότητες και οι εισηγήσεις αυτού του γραφείου φαίνεται, ότι έχουν μεταβάλει μια πολιτική επιλεκτικής παρενόχλησης των θεωρούμενων ως εξτρεμιστών, σε διακρίσεις εις βάρος των Μουσουλμάνων συνολικά. Μέλη της μειονότητας καταγγέλλουν το Γραφείο και τους προϊσταμένους του ως υπεύθυνους για τις διακρίσεις, ενώ ορισμένοι αναφέρουν περίεργα «μικτά κυκλώματα», που «εξυπηρετούν» σε περιπτώσεις αδειών, με το αζημίωτο. Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί, ότι η σχέση των Μουσουλμάνων βουλευτών των κομμάτων με τους ψηφοφόρους τους περνούσε μέσα από την πίεση στις Υπηρεσίες για την εξυπηρέτησή του, που έδινε τη μορφή μιας ιδιαίτερης χάρης σε πράξεις της Διοίκησης, που αποτελούν υποχρέωσή της προς κάθε πολίτη.

Φαίνεται πια πως η κυριαρχία των ανθρώπων του εν λόγω Γραφείου οδεύει στο τέλος της, καθώς άνθρωποι, όπως ο Νομάρχης της Ξάνθης, αναλαμβάνουν σιγά σιγά οι ίδιοι προσωπικά τις υποθέσεις των Μουσουλμάνων, στέλνοντας το Γραφείο στα γραφεία του.

Αυτή η πραγματικότητα των δυσκολιών των Μουσουλμάνων θα πρέπει να τονιστεί ότι αίρεται στην εκάστοτε προεκλογική περίοδο. Τότε άδειες δίνονται σωρηδόν, όπως πρόσφατα 1200 άδειες κυνηγού.

Αν η άνιση κατανομή των κονδυλίων για δημόσια έργα αποτελεί διάκριση, τότε μια απλή επίσκεψη στις περιοχές που ζουν Μουσουλμάνοι είναι αρκετή για να καταδείξει το πώς ένα κοινωνικό μοντέλο που γεννάει τις διακρίσεις εις βάρος της επαρχίας συνολικά, είναι δύο φορές πιο άδικο στις περιοχές που αισθάνεται σαν εχθρικές.

Τελειώνοντας το ατέλειωτο θέμα των διοικητικών διακρίσεων, θα πρέπει να σταθούμε στο άρθρο 19 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, για την έκπτωση από την ιθαγένεια ατόμων των μη ανταλλάξιμων πληθυσμών, που ζουν μόνιμα στο εξωτερικό. Με βάση το άρθρο αυτό έχουν στερηθεί την ελληνική ιθαγένεια, όχι μόνο άτομα που εγκαταστάθηκαν στην Τουρκία κι έρχονται μόνο για να ψηφίσουν, αλλά αφαιρέθηκαν και διαβατήρια από μέλη της μειονότητας που θεωρήθηκαν ότι δρούν ανθελληνικά. Το πρόβλημα, πιστεύω, δεν βρίσκεται στη νομιμότητα του συγκεκριμένου άρθρου, αλλά στον τρόπο που χρησιμοποιείται, και κύρια στην έλλειψη συγκεκριμένης αιτιολόγησης όταν εφαρμόζεται. Αν το ελληνικό κράτος έχει στοιχεία που αιτιολογούν την απέλαση ή την στέρηση της ιθαγένειας από κάποιον για λόγους δράσης υπέρ μιας ξένης δύναμης, θα μπορούσε να το κάνει με ένα τρόπο δημόσιο και διαφανή, χρησιμοποιώντας άλλους νόμους και διαδικασίες, κι όχι με σκοτεινές διοικητικές πράξεις, που μάλιστα ανακαλούνται μετά από λίγο καιρό. Η αδιαφάνεια αυτή δημιουργεί ένα αρνητικό κλίμα και δίνει επιχειρήματα στην Άγκυρα, που θέλει να εμφανίζει τη μειονότητα υπό διωγμό.

Όμως το θέμα των διακρίσεων δεν πρέπει να ειδωθεί μονάχα σε σχέση με τις Δημόσιες Υπηρεσίες. Οι διακρίσεις είναι παρούσες και στη συμπεριφορά ενός μέρους της Χριστιανικής πλειοψηφίας προς τους Μουσουλμάνους. Οι αντιφάσεις της Ελληνικής πολιτείας, η εγκατάλειψη και η υποβάθμιση της Θράκης, έχουν δημιουργήσει μια ψυχολογία που κάνει αρκετό κόσμο εύκολο θύμα των συντηρητικών κύκλων που εκφράζει ο Μητροπολίτης Κομοτηνής Δαμασκηνός και η «Συντονιστική Επιτροπή Οργανώσεων και Σωματείων Ροδόπης». Η διαμαρτυρία για τη συνολική μεταχείριση της περιοχής και η αίσθηση του πολίτη Β΄ κατηγορίας οδηγούν σε ξεσπάσματα ενάντια στους πολίτες Γ΄ κατηγορίας, τους Μουσουλμάνους.

5. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Το καθεστώς της μειονοτικής εκπαίδευσης καθορίζεται από τις συνθήκες της Λωζάνης και τις μορφωτικές συμφωνίες του '51 καί του '68.

Σήμερα στη Δ. Θράκη λειτουργούν πολλά Δημοτικά, δύο Γυμνάσια-Λύκεια και δυο Ιεροδιδασκαλεία ως μειονοτικά σχολεία. Σ' αυτά διδάσκεται η Τουρκική γλώσσα και γίνονται στα Τουρκικά τα περισσότερα μαθήματα. Επίσης υπάρχει μια σειρά σχολείων στα Ελληνικά, κύρια Γυμνάσια και Τεχνικές Σχολές, σε μέρη που κατοικούν Μουσουλμάνοι, και η ειδική παιδαγωγική Ακαδημία στη Θεσσαλονίκη, για την επιμόρφωση δασκάλων της Στοιχειώδους μειονοτικής εκπαίδευσης.

Υπάρχουν πολλά δομικά προβλήματα στο εκπαιδευτικό σύστημα της μειονότητας. Οι μορφωτικές συμφωνίες που αναφέρθηκαν, κατοχυρώνουν την Τουρκική σαν μόνη μειονοτική γλώσσα, προβλέπουν τη διδασκαλία των πιο πολλών μαθημάτων στα Τουρκικά, κατοχυρώνουν την επιλογή των δασκάλων από τα επίσημα όργανα της μειονότητας και τη χρήση βιβλίων που τυπώνονται στην Τουρκία (8).

Η πρώτη συνέπεια είναι ότι οι μαθητές ενός τέτοιου εκπαιδευτικού συστήματος προσανατολίζονται προς το τουρκικό εκπαιδευτικό σύστημα κι όχι τα ελληνικά ΑΕΙ. Κι είναι φυσικό, όταν έχεις διδαχθεί μαθήματα, όπως η φυσική, η χημεία ή τα μαθηματικά, στην τουρκική γλώσσα, να είναι πολύ πιο εύκολο να συνεχίσεις στην ίδια, κι όχι να αναγκαστείς να χάσεις χρόνο ξαναμαθαίνοντάς τα στα ελληνικά. Έτσι η παρουσία Μουσουλμάνων στην ανώτερη εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι ουσιαστικά μηδενική. Τα παιδιά φεύγουν στην Τουρκία, όπου διασκορπίζονται σε σχολές όλης της επικράτειας, ώστε να αφομοιωθούν καλύτερα, ενισχύοντας σιγά σιγά ακόμα περισσότερο τους δεσμούς και την επιρροή της Άγκυρας και πολλαπλασιάζοντας τις διόδους ενσωμάτωσής τους στην Τουρκική κοινωνία. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η αποχή από τα ελληνικά ΑΕΙ προωθείται και σαν πολιτική επιλογή, κι αυτό φαίνεται από τη δυσπιστία που έχουν ν' αντιμετωπίσουν οι απόφοιτοι της Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας, που σπάνια προτιμούνται σαν δάσκαλοι.

Το δικαίωμα επιλογής των διδασκόντων από μειονοτικά όργανα, που βρίσκονται ουσιαστικά υπό την επιρροή των ανθρώπων του Προξενείου, δημιουργεί πολλά ερωτηματικά για τα κριτήρια της επιλογής αυτής και για το είδος των ανθρώπων που επιλέγονται (ακούσαμε μέχρι και για αξιωματικό του Τουρκικού Ναυτικού που διδάσκει τώρα στην Θράκη).

Τέλος το θέμα των βιβλίων έχει δημιουργήσει ένα οξύ πρόβλημα: Τα βιβλία της Άγκυρας επιστρέφουν συνήθως πίσω από την επιτροπή που τα ελέγχει, για να αφαιρεθούν τα κομμάτια εκείνα που κρίνονται προπαγανδιστικά και ανθελληνικά. Η Άγκυρα αρνείται να τα αλλάξει και η συνέπεια είναι ότι για χρόνια τα παιδιά της μειονότητας δεν έχουν βιβλία. Αυτή τη στιγμή εξελίσσεται στη Θράκη μια αποχή των μαθητών για το θέμα των βιβλίων, αποχή που αποφασίστηκε από τις πολιτικές προσωπικότητες της μειονότητας σε μια προσπάθεια να αντιστραφούν οι ευθύνες.

Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο της μειονότητας είναι αποτέλεσμα τόσο της καταστροφικής πολιτικής του Ελληνικού Κράτους όσο και του ελέγχου που ασκεί η Άγκυρα. Αποτέλεσμα του ελέγχου αυτού θα πρέπει να θεωρηθεί η αντίδραση σε οποιαδήποτε προσπάθεια παρέμβασης, που ξεκινάει από τη δυσπιστία των Μουσουλμάνων, που φοβούνται μια απόπειρα ακούσιας ενσωμάτωσής τους σε μια κοινωνία που καθημερινά τούς αντιμετωπίζει ως εχθρικούς πληθυσμούς και ενισχύεται από την Τουρκική αντίδραση σε οτιδήποτε μπορεί να επιφέρει το χαλάρωμα του ελέγχου της πάνω στο εκπαιδευτικό σύστημα της μειονότητας.

Η αναγνώριση, ότι το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και η αδυναμία ένταξης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αναπαράγουν την κοινωνική υποβάθμιση κι εντείνουν τις διακρίσεις, είναι αναγκαία για όσους δεν σκέφτονται με όρους Άγκυρας ή Αθήνας. Σήμερα είναι όσο ποτέ αναγκαία μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Το κράτος είναι υποχρεωμένο να παρέχει το κοινωνικό αγαθό της παιδείας σ' όλους αδιακρίτως τους πολίτες του κι αυτό είναι μια κατάκτηση των κοινωνικών αγώνων. Με απόλυτο σεβασμό τις πολιτισμικές, γλωσσικές και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες, πρέπει να θεσπιστεί μια σειρά μέτρων στην κατεύθυνση μιας παιδείας σύγχρονης, που θα προετοιμάζει τα παι-

διά της μειονότητας για την ισότιμη συμμετοχή τους σ' όλες τις βαθμίδες της Ελληνικής εκπαίδευσης. Ειδικά στα ΑΕΙ, η θέσπιση θετικών διακρίσεων και ποσοστώσεων μπορεί να αντισταθμίσει τη μειονεκτική θέση στην οποία βρίσκονται τα παιδιά των Μουσουλμάνων.

ΥΠΑΡΧΕΙ ΛΥΣΗ;

Η αντίληψη του εθνικού ζητήματος ως ζητήματος εδαφικής ακεραιότητας και μόνο, καταλήγει να βάλει σε κίνδυνο αυτή την ίδια την εδαφική ακεραιότητα. Δε ζούμε σε μια χώρα με ενιαίο πληθυσμό από άποψη καταγωγής, γλώσσας, θρησκείας, πολιτισμού. Τέτοιες χώρες δεν υπάρχουν. Στην Ελλάδα υπάρχουν μειονότητες, που το μικρό τους αριθμητικό βάρος αντισταθμίζεται από το γεγονός ότι ζούμε σε μια εποχή και μια περιοχή που συνταράσσεται από την αφύπνιση των εθνικών αισθημάτων, και μάλιστα σε μια περιοχή όπου τα σύνορα των κρατών μπαίνουν σε μια φάση αμφισβήτησης.

Απέναντι στις μειονότητες και στα προβλήματα που δημιουργούνται δεν υπάρχουν πολλές εναλλακτικές λύσεις: Η εξαφάνισή τους, ή η αναγνώρισή τους και η συμβίωση μαζί τους, είναι οι δύο δυνατότητες.

Η πρώτη λύση ανήκει στις θεωρίες που έχτισαν το Άουσβιτς, στις λογικές που κυριαρχούν στην ιστορία κρατών όπως η Τουρκία, που ο δρόμος για τη μεταβολή της από μια συντριμμένη αυτοκρατορία σε ένα «σύγχρονο κράτος» είναι γεμάτος με τα πτώματα της Αρμενίων, των Ποντίων, των Κούρδων. Αυτές οι λύσεις, όσο κι αν θέλουν να έχουν έναν «ειρηνικό» χαρακτήρα, όπως το ψήφισμα των Θρακικών Σωματείων της Γερμανίας, που ψηφίστηκε πρόσφατα και ζητάει την ειρηνική απομάκρυνση των Μουσουλμάνων της Δ. Θράκης, το διωξιμό τους στην Τουρκία, δεν παύουν να 'ναι λύσεις απάνθρωπες.

Το διώξιμο των Μουσουλμάνων ποτέ δεν υπήρξε επίσημη θέση καμμιάς ελληνικής κυβέρνησης. Όμως πολλές φορές η αντιμετώπισή τους ως εχθρικών πληθυσμών, οι διοικητικές πιέσεις και η σκόπιμη οικονομική και κοινωνική τους υποβάθμιση, έμοιαζαν να αποτελούν στοιχεία μιας πολιτικής σταδιακής «εκούσιας» απομάκρυνσής τους μέσα από τη μετανάστευση. Αυτή η μονοδιάστατη αντιμετώπιση των Μουσουλμάνων ως εν δυνάμει απειλής κατά της εδαφικής ακεραιότητας, υπήρξε η Ελληνική συμβολή στη δημιουργία του προβλήματος στη Δ. Θράκη. Τα σενάρια που χρησιμοποιήθηκαν στην Κύπρο, βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη, κι αυτό αύριο μπορεί πράγματι να δημιουργήσει εδαφική απειλή.

Κάθε πρόταση από μέρους του εναλλακτικού κινήματος πρέπει να ξεκινάει από την αρχή, ότι η αντιμετώπιση των μειονοτήτων μέσα στα πλαίσια ενός

έθνους είναι κομμάτι του εθνικού ζητήματος. Η αναγνώριση ενός συστήματος αξιών που αποδέχεται τη διαφορετικότητα, είναι ο όρος για τη διεκδίκηση της δικιάς μας εθνικής ιδιαιτερότητας. Σε μια «χώρα των συνόρων» σαν τη δική μας, η συμβίωση με διαφορετικούς πολιτισμούς μέσα κι έξω απ' τα σύνορα είναι όχι μόνο όρος ύπαρξης, αλλά μπορεί να είναι και κινητήρια δύναμη για την προώθηση της συνειδητοποίησης του λαού μας. Έτσι η κριτική μας στην σημερινή κατάσταση πραγμάτων δεν περιορίζεται μόνο στα κριτήρια της προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή την καταγγελία της Ελληνικής πολιτικής σαν εθνικά αναποτελεσματικής: Η δημιουργική ενσωμάτωση της μειονότητας της Θράκης και ή ταυτόχρονη διατήρηση της ταυτότητάς τους είναι προϋπόθεση για έναν νέο πολιτισμό των περιφερειών, πολιτισμό πολύμορφο, πλουραλιστικό, με σεβασμό στο ανθρώπινο και φυσικό περιβάλλον.

I. Η κατάκτηση της ουσιαστικής ισότητας πρέπει να ξεκινάει από την άρση κάθε διοικητικής διάκρισης, την ισότιμη συμπεριφορά στους Μουσουλμάνους από μέρους της Δημόσιας Διοίκησης.

II. Οι πληθυσμοί των Μουσουλμάνων πρέπει να υποστηριχθούν οικονομικά. Η ισότιμη πρόσβαση στα αγαθά του σύγχρονου πολιτισμού, άρα και στην κατανάλωση, είναι θέμα κοινωνικής ισοτιμίας. Δεν είναι δυνατόν να επιδιώκουμε τη διατήρηση του υπάρχοντος επιπέδου ζωής ως πιο «οικολογικού» ή πιο κοντινού στα ασκητικά πρότυπα που υποτίθεται ότι προβάλλει το εναλλακτικό κίνημα.

III. Ας σημειώσουμε ότι μια πολιτική παροχών στη Θράκη δίχως σχεδιασμό κινδυνεύει να οδηγήσει σε νέα θαλασσοδάνεια. Το πρόβλημα της Θράκης είναι πολύ πιο σύνθετο από το πρόβλημα της «ανάπτυξης» που προβάλλουν οι βιοτέχνες και οι βιομήχανοι τής περιοχής ζητώντας νέα κίνητρα κι επιδοτήσεις για τις προβληματικές τους. Η κατανομή των παροχών θα πρέπει να αίρει ανισότητες και όχι να τις επιτείνει.

IV. Η προσπάθειες που γίνονται κατά καιρούς για την πρόσληψη Μουσουλμάνων σε δημόσιες θέσεις έχουν αποδειχτεί μονάχα συμβολικές (μόνο στην πυροσβεστική υπηρεσία έχουν προσληφθεί κάποιοι Μουσουλμάνοι, οι υπόλοιποι είναι εργατοτεχνίτες στους Δήμους της περιοχής). Θα πρέπει να ενταθούν ώστε να υπερνικηθεί η άρνηση που προωθούν οι φορείς της Τουρκικής πολιτικής, άρνηση κάθε διαδικασίας ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία. Θα πρέπει να γίνουν κατανοητά τα ειδικά προβλήματα που έχουν οι Μουσουλμάνοι ως μέλη μιας κοινωνίας με έντονα θρησκευτικά και κοινοτικά χαρακτηριστικά. Π.χ. όσο στην Ελλάδα δεν επιτρέπεται η λειτουργία Ισλαμικών ναών έξω απ' τη Θράκη, η άρνησή τους ν' απομακρυνθούν από κει θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη.

V. Υπάρχει ανάγκη μελέτης και διάσωσης των πολιτιστικών και γλωσσικών ιδιαιτεροτήτων των Μουσουλμανικών πληθυσμών. Η ως τώρα αντιμετώπιση των Πομάκων και των Τσιγγάνων αποτελεί έγκλημα κατά του παγκοσμίου πολιτιστικού κεφαλαίου. Έχει έρθει ο καιρός να δούμε στα Πανεπιστήμια της Ελλάδας έδρες με περιεχόμενο τη μελέτη κι ανάπτυξη των Μουσουλμανικών Πολιτισμών, σε συνδυασμό με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που ήδη περιγράφηκε πιο πάνω.

Είναι καιρός η πολιτική της Ελληνικής κοινωνίας προς τη μειονότητα της Θράκης νά πάψει να έχει έναν ευκαιριακό χαρακτήρα. Το πρόβλημα της Δ. Θράκης δεν μπορεί να λυθεί με φαεινές ιδέες του τύπου: «Να πάρουμε μαζί μας τους Πομάκους» ή «να στείλουμε τους Πόντιους της Σ. Ένωσης». Η πραγματικότητα της Θράκης διαφέρει πολύ από αυτό που φαντάζεται η εφησυχασμένη Αθήνα και οι αρχιτέκτοντες της Ελληνικής μη-πολιτικής, που δεν μπαίνουν καν στον κόπο να λερώσουν τις Μερσεντές τους στους χωματόδρομους του Εχίνου.

Αν υπάρχει κάποια λύση στο πρόβλημα της Δ. Θράκης, αυτή θα πρέπει να αναζητηθεί στη χάραξη μιας κοινωνικής στρατηγικής αντιμετώπισης, με ένα χαρακτήρα διαρκή και μακροχρόνιο. Σε μια εποχή, που όλα τα Βαλκάνια έχουν μπεί σε μια εποχή αφύπνισης των εθνικών συναισθημάτων και των εθνικισμών, το πρόβλημα στη Θράκη δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται σαν ένα τοπικό πρόβλημα. Αν στην Αθήνα και την υπό-

λοιπη Ελλάδα δεν γίνει συνείδηση ότι η ως τώρα αντιμετώπιση της μειονότητας έχει φτάσει σε αδιέξοδο, αν το μειονοτικό παραμείνει στα χέρια του κάθε προϊσταμένου του Γραφείου Μορφωτικών Σχέσεων, τότε ο κάθε πολίτης αυτής της χώρας θα κληθεί να πληρώσει τις συνέπειες.

Θανάσης Τσιούμπος
Θεσσαλονίκη 4/3/90

1. Η έκφραση «Μουσουλμάνοι εν Ελλάδι» που χρησιμοποιώ εδώ ανήκει στον Μουφτή της Κομοτηνής Meco Cemali, που αποφεύγει να χρησιμοποιεί τον όρο «Τούρκοι», θεωρώντας τον «Τουρκισμό» ως πηγή πολλών δεινών για τη μειονότητα.

2. Η χρήση του όρου «Ελληνική» για τη μειονότητα της Τουρκίας είναι η ορολογία της συνθήκης της Λωζάννης. Αυτή η συνθήκη αναγνώρισε το ενιαίο της καταγωγής, γλώσσας, και πολιτισμού αυτής της μειονότητας, ενώ την αντίστοιχη της Δ. Θράκης τη χαρακτήρισε Μουσουλμανική, θεωρώντας ότι η ισλαμική θρησκεία είναι το μόνο κοινό στοιχείο πληθυσμών με διαφορετική καταγωγή, γλώσσα και πολιτισμό.

3. Ο τόνος κι οι εδαφικές αξιώσεις που διακηρύσσουν το περιοδικό Yeni Bati Trakya και ο Σύλλογος Αλληλεγγύης Τούρκων Δ. Θράκης, έχουν προκαλέσει τις διαμαρτυρίες ακόμα και προσωπικοτήτων στην Τουρκία, όπως ο διεθνολόγος Baskin Oran, που κατηγορεί την κυβέρνηση της Άγκυρας γι' αυτή την πολιτική που «στερεί την Άγκυρα από τη δυνατότητα μιας εποικοδομητικής παρέμβασης υπέρ των μειονοτικών δικαιωμάτων».

4. Ο John Taylor αναγκάστηκε να σταματήσει την καμπάνια του, όταν Κυπριακές εφημερίδες αποκάλυψαν ότι έχει κτηματικά συμφέροντα στην Κατεχόμενη Κύπρο.

5. Συνέντευξη στην εφημερίδα «ΝΕΑ», 12/3/84 του Mehmet Aga, υποψηφίου βουλευτή το 1977 με την Εθνική Παράταξη και τώρα ηγετικής φυσιογνωμίας της σκληροπυρηνικής μερίδας της μειονότητας.

6. Στο κείμενο των τριών αρχηγών των κομμάτων, που εγκρίθηκε ομόφωνα στις 31/1/90, διαβάζουμε: «κατάργηση των διοικητικών ενοχλήσεων, αι οποίαι όχι μόνο απεδείχθησαν ατελέσφοροι, αλλά μας εκθέτουν και διεθνώς».

7. Το Γραφείο Μορφωτικών Σχέσεων είναι παράρτημα του υπουργείου εξωτερικών, έχει προϊστάμενο με βαθμό πρεσβευτή που εδρεύει στην Καβάλα (!) και διατηρεί γραφεία σε Ξάνθη και Κομοτηνή. Δουλειά του είναι να παρακολουθεί ουσιαστικά τις δραστηριότητες της μειονότητας και να «συμβουλεύει» τις διοικητικές υπηρεσίες.

8. Το εκπαιδευτικό έτος '53-'54 αποσύρθηκαν όλα τα βιβλία που ήταν μετάφραση ελληνικών σχολικών βιβλίων και αντικαταστάθηκαν από Τουρκικά.

Η Μουσουλμανική Μειονότητα στη Δυτ. Θράκη και η πολιτική της Τουρκίας

(Θεσμική προσέγγιση)

Δεν είναι βέβαιο αν, και μέχρι ποίου βαθμού, έχει κατανοηθεί σε βάθος η κρίση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις του περασμένου Φεβρουαρίου — με αφορμή τη γνωστή δίκη των υποψηφίων βουλευτών του ανεξάρτητου συνδυασμού των μουσουλμάνων της Ροδόπης. Η αμφιβολία δεν αναφέρεται μονάχα στο βαθμό κατανόησης του προβλήματος από το μέσο Έλληνα, μια και είναι γνωστή η αποκολοκύνθωση και ο αποπροσανατολισμός του —που γίνεται από τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους διαμέσου μιας μονοδιάστατης πλουραλιστικής παραπληροφόρησης— αλλά και από αυτούς ακόμη τους υποτιθέμενους υπεύθυνους χειριστές των πολιτικών πραγμάτων. Αλλά και πέρα απ' όλα αυτά, η σύγχυση που επικρατεί σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο ανάλυσης, αποτέλεσμα μιας θελημένης μερικές φορές βαθιάς άγνοιας, επιβάλλει τη διασαφήνιση των πραγματικών διαστάσεων του προβλήματος.

Το ότι η «Τουρκική μειονότητα της Δυτικής Θράκης» αποτελεί ένα από τα «κυριώτερα» ζητήματα που συνθέτουν την ελληνοτουρκική ρήξη, αποτελεί μόνιμο σύνθημα των Τούρκων, επισήμων και μη. Αντίθετα η Ελλάδα δε φαίνεται να έχει επικαλεσθεί παρόμοιο πρόβλημα με τη μειονότητα των «ρωμηών» της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου. Και αυτό παρά το γεγονός ότι, όπως θα εξετάσουμε στη συνέχεια, η ύπαρξη των δύο αυτών μειονοτήτων — σύμφωνα προς τις διατάξεις της συνθήκης της Λωζάννης του 1923 — είναι αλληλένδετη. Θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι οι δύο μειονότητες εμφανίζουν μια ιδιομορφία και συνιστούν σαφή απόκλιση από τις υπόλοιπες εθνικές ή θρησκευτικές μειονότητες, για τις οποίες — σύμφωνα προς το κυρίαρχο ρεύμα στο δόγμα του διεθνούς δικαίου κατά το μεσοπόλεμο — προβλέπονται ειδικές διατάξεις σε συνθήκες όπως εκείνη των Σεβρών και αργότερα της Λωζάννης. Νεώτερες απόψεις περιλαμβάνουν την προστασία της γλώσσας, θρησκείας και πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των μειονοτήτων σε ευρύτερα δικαιακά πλαίσια προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι, το πρόβλημα μετατοπίζεται στην ουσία της λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος μιας χώρας. Την άποψη αυτή έχουν επικαλεστεί και ορισμένοι Τούρκοι επιστήμονες, όπως ο καθηγη-

τής του διεθνούς δικαίου στο πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης Εντίπ Τσελίκ, ιδιαίτερα με αφορμή τις συζητήσεις που είχαν γίνει το 1961 γύρω από το τότε νέο τουρκικό σύνταγμα. Ανεξάρτητα αν, πίσω από τη στήριξη της **προκείμενης θέσης από τούς Τούρκους**, συγγραφείς, διαβλέπει κανείς την πρόθεση της αποδέσμευσης της χώρας των από τίς διατάξεις της συνθήκης της Λωζάννης, αποτελεί σφάλμα να εκλαμβάνεται η κάθε από τις προκείμενες μειονότητες μεμονωμένα, έστω και σε σχέση προς το πρόβλημα της λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών και την αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στους πολίτες της μιας από τις δύο χώρες. Και αυτό γιατί η «μουσουλμανική μειονότητα» της Δυτικής Θράκης και η «ρωμέϊκη» της Τουρκίας, αποτελούν σαφή εξαίρεση και από αυτές ακόμη τις πολιτικές και ιστορικές ορίζουσες της έννοιας της μειονότητας. Η άποψη αυτή στηρίζεται στο ακόλουθο πραγματικό γεγονός: όλες οι υπάρχουσες μειονότητες βρέθηκαν σε εδάφη συγκεκριμένης χώρας με κυρίαρχο άλλο εθνικό ή θρησκευτικό στοιχείο. Οι μειονότητες αυτές δεν απετέλεσαν ένα τμήμα ευρυτέρου συνόλου, το οποίο έχει αριθμητικά επιλεγεί, ενώ το υπόλοιπο έχει μετακινηθεί σε άλλη χώρα αναγκαστικά. Ούτε η αριθμητική τους δύναμη έχει καθοριστεί σε συνάρτηση με τη δύναμη άλλης μειονότητας άλλης χώρας. Πραγματικά, δεν έχει προβληθεί το γεγονός, ότι η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα από όσες έχουν συγκροτηθεί σε εδάφη της Οσμανικής αυτοκρατορίας (της οποίας οργανική συνέχεια είναι η σύγχρονη Τουρκία), η οποία έχει διενεργήσει υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών με την τελευταία. Για παράδειγμα ούτε το Ιράκ, ούτε η Γιουγκοσλαβία, ούτε η Βουλγαρία έχουν εξαναγκαστεί να ανταλλάξουν με την Τουρκία πληθυσμούς με εθνικό ή θρησκευτικό κριτήριο.

Μια πρώτη παρατήρηση στην παραπάνω διαπίστωση είναι ότι οι άλλες χώρες **δεν διέθεταν στο έδαφος της Τουρκίας** σημαντικό αριθμό ομοεθνών ή ομοθρήσκων για να τους ανταλλάξουν ή, ορθότερα, να υποχρεωθούν σ' αυτό. Ωστόσο η παρατήρηση αυτή από μόνη της **αποκαλύπτει το γεγονός, ότι ένα μεγάλο τμήμα των Ελλήνων ήταν γηγενές** σε εδάφη που σήμερα ανήκουν στην Τουρκία και ένα άλλο τμήμα των Τούρκων διαβιούσε σε εδάφη που σήμερα ανήκουν στην Ελλάδα. Θα πρέπει όμως να επισημάνουμε εμφαντικά ότι μεταξύ των δύο πληθυσμών δεν υπήρχε καμιά αριθμητική αντιστοιχία. Τούτο προκύπτει και από το γεγονός ότι κατά την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών αφίχθηκε στην Ελλάδα περίπου ενάμισι εκατομμύριο ελληνικός πληθυσμός, ενώ, σύμφωνα με τους οσμανικούς δημογραφικούς πίνακες, υπάρχει ένα κενό πεντακοσίων περίπου χιλιάδων Ελλήνων που χάθηκαν κατά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1922 και την Μικρασιατική καταστροφή που επακολούθησε. Αναχώρησαν παράλληλα στην Τουρκία από την Ελλάδα λιγότεροι από τετρακόσιες χιλιάδες, δηλαδή ανταλλάχθηκαν ένας Τούρκος προς τέσσερις ή και πέντε Έλληνες.

Αντίθετα προς τα παραπάνω, οι μειονότητες που εξαιρέθηκαν από την υποχρεωτική ανταλλαγή καταβλήθηκε προσπάθεια να ευρίσκονται σε αριθμητική αντιστοιχία, και το πιο σημαντικό, σε αντιστοιχία προς το ποσοστό που καταλάμβανε η κάθε μειονότητα στο σύνολο του πληθυσμού της περιφέρειας στην οποία παρέμενε (δηλαδή στην Κωνσταντινούπολη για τη «ρωμέϊκη» και στη Δυτική Θράκη για τη «μουσουλμανική»). **Το τελευταίο είναι σημαντικό, δεδομένου ότι κατά περίεργη συγκυρία ο Ελληνικός πληθυσμός ήταν η πλειοψηφία στην Ανατολική Θράκη, που παρέμεινε στην Τουρκία, ενώ η πλειοψηφία στη Δυτική Θράκη ήταν μουσουλμανική. Όπως προκύπτει από τον παρατιθέμενο πίνακα, μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών, το ποσοστό των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης ήταν το ίδιο με το ποσοστό των ρωμηών της Κωνσταντινούπολης. Εντυπωσιάζει όμως η εξέλιξη των δύο μειονοτήτων διαχρονικά.**

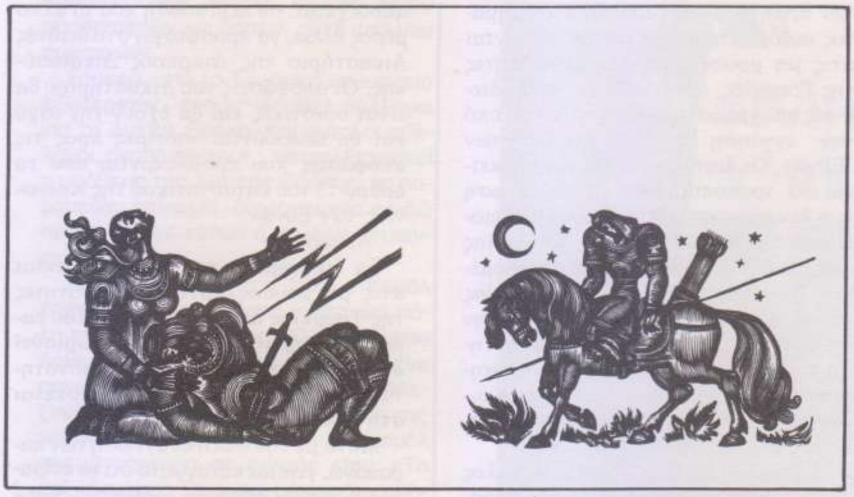
των, γιατί, ενώ η «ρωμέϊκη» εξαφανίσθηκε, η αρμενική και προπάντων η εβραϊκή διατηρούνται το δεύτερο μισό του αιώνα μας στο ίδιο σχεδόν επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, είναι λογικό οι μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης να εκλαμβάνονται όπως ακριβώς στην Τουρκία οι μη μουσουλμάνοι, δηλαδή κατά διάκριση θρησκευτικού δόγματος ή μητρικής γλώσσας ή καταγωγής. Έτσι, ο αριθμός που περιλαμβάνει την μουσουλμανική μειονότητα στη Δυτική Θράκη θα έπρεπε να **διαχωρίζόταν** σε «τουρκόφωνους» σουνίτες μουσουλμάνους, σε τουρκόφωνους σιίτες μουσουλμάνους, σε πομάκους σουνίτες μουσουλμάνους, κλπ. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι η Τουρκία ουδέποτε έχει αναγνωρίσει την ύπαρξη «ελληνικής» μειονότητας στο έδαφός της, αλλά —σύμφωνα προς την οσμανική παράδοση— προβαίνει σε διακρίσεις με βάση το θρησκευτικό δόγμα, στο οποίο όποτε κρίνει σκόπιμο προσθέτει και το φυλετικό κριτήριο. Έτσι οι Έλληνες της Τουρκίας αποκαλούνται «ρωμηοί» ορθόδοξοι χριστιανοί. Η λέξη «ρούμ» (ρωμηός), που χρησιμοποιείται για την περίπτωση, δεν αποτελεί καν εθνικό προσδιορισμό, αλλά αποτελεί ευρύτερη θρησκευτική/πολιτική κατηγορία. Όπως επισημαίνει ένας σοβαρός Τούρκος ερευνητής, με το «ρούμ» χαρακτηρίζονταν όλοι οι ορθόδοξοι —δηλαδή Έλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι, Αλβανοί, κλπ, οι οποίοι υπό την ηγεσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου αποτελούσαν την εθνική θρησκευτική κοινότητα (cemaat) των ρωμηών[1]. Ακόμη, η έκφραση «ρούμ» υποδηλώνει τον υποτελή στους Οσμανούς/Τούρκους, **Ρωμαίο/Βυζαντινό.** Και με αυτή την έννοια χρησιμοποιείται με σχολαστική ευλάβεια από την επίσημη τουρκική κυβέρνηση για να χαρακτηρίσει είτε τους Ελληνοκυπρίους είτε τους Έλληνες της διασποράς (κυρίως των Η.Π.Α.).

Έτος	Κωνσταντινούπολη			Δυτική Θράκη		
	πληθυσμ.	«Ρωμηοί»	ποσοστό %	πληθυσμ.	«μουσ/νοι»	ποσοστό %
1915	806.000	220.000	27.30	140.000	109.000	77.8
1927	690.857	125.890	18,30	281.000	108.000	38,4
1935	741.048	89.655	12	—	—	—
1950	904.296	65.800	7,20	336.954	105.092	31,17
1979	2.634.000	4.400	0,16	—	—	—
1990	7.800.000	2.500	0,032	352.560	102.023	28,9

Πηγή: T.I.G.M και Ε.Σ.Υ.Ε. επετηρίδες, Πάλλη Αλέξ. «Η ανταλλαγή των πληθυσμών» Αθήνα 1933.

Αναμφίβολα το περισσότερο εντυπωσιακό είναι η φθίνουσα κλίμακα της «ρωμέϊκης» μειονότητας της Κωνσταντινούπολης, που φθάνει μέχρι τον πλήρη μηδενισμό της, και η διατήρηση της αριθμητικής δύναμης της μουσουλμανικής μειονότητας σχεδόν στο ακέραιο —με παράλληλη την ποσοστιαία της αύξηση στην αναλογία επί του συνολικού πληθυσμού. Παραταύτα η εικόνα που παραθέσαμε δεν είναι η ακριβής και αδικεί την ελληνική πλευρά. Και αυτό γιατί, ενώ στο πρώτο σκέλος αναφέρεται η «ρωμέϊκη» μειονότητα, στο δεύτερο μνημονεύονται αδιακρίτως οι μουσουλμάνοι. Ωστόσο, οι διατάξεις της συνθήκης της Λωζάννης αναφέρονται στην πρώτη περίπτωση σε «μη μουσουλμάνους» και στη δεύτερη σε «μουσουλμάνους», πράγμα που σημαίνει ότι θα πρέπει να υπολογισθούν και οι υπόλοιπες «μη μουσουλμανικές» μειονότητες της Κωνσταντινούπολης —όπως είναι οι Αρμένιοι και οι Εβραίοι— οπότε αναλογικά γίνεται φανερό πώς λειτούργησαν τα μέτρα που έλαβε η Τουρκία έναντι των μειονοτή-

Σύμφωνα με την αρχή των κλειστών εθνικών κοινοτήτων, που δεσπόζει στην οσμανική πολιτειολογία, δεν επιτρέπονται μυχιότερες σχέσεις μεταξύ των μελών διαφόρων θρησκευτικών ομάδων. Έτσι, οι Αρμένιοι διακρίνονται σε τρεις «κοινότητες» — των Γρηγοριανών, των Καθολικών και των Διαμαρτυρομένων. Μια πρακτική εφαρμογή αυτού του μέτρου στις μέρες μας εί-

ναι η μη δυνατότητα καθολικού Έλληνα να αποστείλει το παιδί του σε ελληνικό σχολείο — ή η απαγόρευση φοίτησης στον τελευταίο μαθητή του οποίου ο ένας από τους γονείς είναι αλλογενής ή και αλλόθρησκος!

Συνεπώς, εάν η Ελλάδα ήθελε να εφαρμόσει τα ίδια μέτρα με την Τουρκία, όχι μόνο όφειλε να προβαίνει σε επίσημη διάκριση των διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης, αλλά, εκτός από τους Πομάκους, τους Αθίγγανους, τους τουρκόφωνους (κατ' αναλογία με το «ρούμ» για τους Έλληνες της Τουρκίας) θα έπρεπε να αποκαλεί ως «οσμανούς». Σε επέκταση αυτού θα υπήρχαν σχολεία «οσμανικά» σε αντιστοιχία προς τα ρωμέϊκα της Κωνσταντινούπολης, «Πομακικά», κλπ. Εκφράζουμε την απορία πώς ουδέποτε κανείς αρμόδιος στην Θράκη δε φρόντισε για την τήρηση μιας στοιχειώδους αμοιβαιότητας στα θέματα των μειονοτήτων σε σχέση προς την πάγια πολιτική της Τουρκίας.

Το ερώτημα που προβάλλει από τη μέχρι εδώ ανάπτυξη είναι: ποιό είναι το θεσμικό πλαίσιο που καθιερώνει την αμοιβαιότητα και την αντιστοιχία στα μέτρα που οφείλουν νμ λάβουν, κατά τη συνθήκη της Λωζάννης, Τουρκία και Ελλάδα, για την προστασία σ' αυτές των ετερόδοξων μειονοτήτων. Το πλαίσιο αυτό καθορίζεται στο Τρίτο τμήμα του πρώτου μέρους της συνθήκης και στα άρθρα 37-45. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διατάξεις αυτές σε γενικές γραμμές είναι οι ίδιες με του Τετάρτου τμήματος της συνθήκης των Σεβρών, άρθρα 140-151[2]. Το τελευταίο φαίνεται και από το βασικό υποκείμενο το οποίο βαρύνουν οι διατάξεις περί προστασίας των μειονοτήτων και το οποίο, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, είναι η Τουρκία. Προκειμένου, λοιπόν, να κατανοηθεί το ζήτημα, κρίνεται σκόπιμη η αυτούσια παράθεση των επίμαχων άρθρων[3].

Άρθρο 37:

Η Τουρκία αναδέχεται την υποχρέωση και αποδέχεται ότι οι διατάξεις των άρθρων 38-44 του παρόντος αποτελούν συνταγματικές ρυθμίσεις και σε τρόπο ώστε καμιά διάταξη νόμου, κανονισμού και απόφασης των αρχών να μην είναι αντίθετη σ' αυτές ή να συγκρούεται μαζί τους και να μη θεωρεί καμμία διάταξη ανώτερη κανενός νόμου, κανονισμού και απόφασης των αρχών.

Άρθρο 38:

Η Τουρκική κυβέρνηση αναδέχεται την υποχρέωση να προστατεύει πλήρως και ανελλιπώς και να εξασφαλίζει τη ζωή και τις ελευθερίες όλων των κατοίκων της Τουρκίας, αδιακρίτως φύλου, εθνικότητας, γλώσσας, καταγωγής ή θρησκεύματος.

Κάθε κάτοικος της Τουρκίας θα έχει το δικαίωμα να εκπληρώνει τα θρησκευτικά του καθήκοντα, είτε φανερά είτε ιδιωτικά, στο μέτρο που δεν αντιφάσκουν προς τη δημόσια τάξη και τους κανόνες της ηθικής.

Οι μη μουσουλμανικές μειονότητες, με την επιφύλαξη των περιπτώσεων που εφαρμόζονται στο σύνολο των Τούρκων υπηκόων από μέρους της τουρκικής κυβέρνησης και αφορούν μέτρα τα οποία ενδεχομένως μπορεί να ληφθούν για λόγους δημόσιας τάξης στο σύνολο ή σε τμήμα της επικράτειας, θα επωφελούνται πλήρως από το δικαίωμα μετακίνησης και εγκατάστασης.

Άρθρο 39:

Οι μη μουσουλμάνοι Τούρκοι υπήκοοι θα επωφελούνται από τα ίδια αστικά καί πολιτικά δικαιώματα των μουσουλμάνων υπηκόων.

Ο κάθε κάτοικος της Τουρκίας θα είναι αδιακρίτως θρησκεύματος ίσος ενώπιον του νόμου.

Διακρίσεις θρησκεύματος, πεποίθησης ή δογματος δε θα εμποδίσουν κανένα Τούρκο υπήκοο από την άσκηση των αστικών και πολιτικών του δικαιωμάτων, κυρίως στην είσοδό του σε δημόσιες υπηρεσίες και λειτουργήματα, την προαγωγή, διάκριση σ' αυτά — όπως και την εργασιακή απασχόληση σ' οποιοδήποτε επάγγελμα.

Δεν θα τεθεί κανένα εμπόδιο σε οποιονδήποτε Τούρκο υπήκοο, ώστε αυτός τόσο στις ιδιωτικές όσο και τις εμπορικές του συναλλαγές, σε θέματα συνάδοντα στη θρησκεία, στον τύπο και σε θέματα μέσων επικοινωνίας και δημοσιότητος, και τις δημόσιες συγκεντρώσεις, να μην μπορεί να χρησιμοποιεί οποιαδήποτε γλώσσα.

Παρά την ύπαρξη επίσημης γλώσσας του κράτους, σε Τούρκους υπηκόους που ομιλούν άλλη γλώσσα εκτός της Τουρκικής, θα παρασχεθούν προσήκουσες διευκολύνσεις όπως χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα τους προφορικά ενώπιον των δικαστηρίων.

Άρθρο 40:

Οι Τούρκοι υπήκοοι που ανήκουν στις μη μουσουλμανικές μειονότητες, τόσο από την άποψη δικαίου όσο και πρακτικής, θα επωφελούνται από τις ίδιες διαδικασίες και εξασφαλίσεις που απολαμβάνουν και οι λοιποί Τούρκοι υπήκοοι. Ιδιαίτερα θα απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα, υπό τον όρο να καταβάλλουν εξ ιδίων τις δαπάνες συντήρησής τους, να ιδρύουν, διοικούν και ελέγχουν, θρησκευτικά και κοινωνικά ιδρύματα, κάθε είδους σχολεία και εκπαιδευτικής φύσης ιδρύματα, και να χρησιμοποιούν σ' αυτά ελεύθερα τη γλώσσα τους και να εκτελούν ελεύθερα τις θρησκευτικές τους τελετές και λειτουργίες.

Άρθρο 41:

Η Τουρκική κυβέρνηση σε θέματα γενικής παιδείας θα εξασφαλίσει στους νομούς και στις υποδιοικήσεις όπου κατοικούν σε σημαντικό ποσοστό μη μουσουλμάνοι Τούρκοι υπήκοοι, τις αναγκαίες διευκολύνσεις όπως εξασφαλιστεί στα τέκνα των υπηκόων αυτών η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας στα σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης. Η διάταξη αυτή δε θα αποτελέσει εμπόδιο στην Τουρκική κυβέρνηση, να καταστήσει στα σχολεία αυτά υποχρεωτική τη διδασκαλία της Τουρκικής γλώσσας.

Σε νομούς και υποδιοικήσεις με πληθυσμό σε σημαντικό ποσοστό υπηκόους που ανήκουν σε μη μουσουλμανικές μειονότητες, οι μειονότητες αυτές θα επωφελούνται από τα χρηματικά κονδύλια που αναφέρονται στον κρατικό προϋπολογισμό, στον προϋπολογισμό του δήμου — και από λοιπούς προϋπολογισμούς, δικαιωματικά να λαμβάνουν το αναγκαίο μερίδιο από τα γενικά έσοδα που αφορούν θέματα παιδείας, θρησκεύματος ή φιλανθρωπίας.

Τα χρηματικά αυτά ποσά θα παραδίδονται στους εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους της διοίκησης των αρμοδίων ιδρυμάτων και οργανισμών.

Άρθρο 42:

Η Τουρκική κυβέρνηση αποδέχεται να λάβει όλα τα ενδεικνυόμενα μέτρα, προκειμένου τα προβλήματα που αφορούν στην οικογενειακή κατάσταση και το προσωπικό καθεστώς των μη μουσουλμανικών μειονοτήτων να επιλύονται με βάση τα ήθη και τα έθιμα των εν λόγω μειονοτήτων.

Τα μέτρα αυτά θα καθοριστούν από ειδικές επιτροπές, που θα συγκροτηθούν από ένα αριθμό αντιπροσώπων από τη κάθε μιά από τις μειονότητες και

της Τουρκικής Κυβέρνησης. Σε περίπτωση διαφωνίας η Τουρκική κυβέρνηση και η Συνέλευση της Κοινωνίας των Εθνών θα επιλέξουν από κοινού ένα επιδιαιτητή μεταξύ των ευρωπαίων νομικών.

Η Τουρκική Κυβέρνηση αναδέχεται να παρέχει πλήρη προστασία στις εκκλησίες, συναγωγές, νεκροταφεία και λοιπά θρησκευτικά ιδρύματα των εν λόγω μειονοτήτων. Στα ιδρύματα των μειονοτήτων της Τουρκίας, στα θρησκευτικά και φιλανθρωπικά καταστήματα, θα παρασχεθούν κάθε είδους διευκολύνσεις και άδειες και η Τουρκική Κυβέρνηση, προκειμένου να ιδρυθούν νέα θρησκευτικά και φιλανθρωπικά ιδρύματα, δεν θα παραλείψει να παράσχει όλες ανεξαιρέτως τις αναγκαίες διευκολύνσεις που παρέχονται στα λοιπά ιδιωτικά ιδρύματα.

Άρθρο 43:

Οι Τούρκοι υπήκοοι που ανήκουν στις μη μουσουλμανικές μειονότητες, όχι μόνο δεν θα καταναγκαστούν να συμπεριφερθούν καθ' οποιοδήποτε τρόπο που αντίκειται στις πεποιθήσεις και θρησκευτικές τους λειτουργίες, αλλά δεν θα παρευρίσκονται στα δικαστήρια στις ημέρες αργίας και δεν θα χάνουν τα δικαιώματά τους λόγω της μη εκπλήρωσης οποιασδήποτε διαδικασίας που προβλέπεται από το νόμο.

Παραταύτα, η διάταξη αυτή δεν έχει την έννοια, ότι οι εν λόγω Τούρκοι υπήκοοι θα εξαιρούνται των υποχρεώσεων που βαρύνουν τους λοιπούς Τούρκους υπηκόους, ως προς την τήρηση της δημόσιας τάξης.

Άρθρο 44:

Η Τουρκία δέχεται ότι οι διατάξεις των προηγουμένων άρθρων του τμήματος αυτού, στο μέτρο που αναφέρονται στις μη μουσουλμανικές μειονότητες της Τουρκίας, αποτελούν γι' αυτήν διεθνείς υποχρεώσεις και ότι τίθενται υπό την εγγύηση της Κοινωνίας των Εθνών. Οι διατάξεις αυτές δεν πρόκειται να τροποποιηθούν σε περίπτωση που δεν συγκατατεθεί γι' αυτό η πλειοψηφία της συνέλευσης της Κοινωνίας των Εθνών. Οι κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γαλλίας, Ιταλίας και Ιαπωνίας, αποδέχονται να μην απορρίψουν οποιαδήποτε τροποποίηση που θα γίνει δεκτή από την πλειοψηφία των μελών της συνέλευσης της Κοινωνίας των Εθνών, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας συνθήκης.

Η Τουρκία δέχεται ότι το κάθε μέλος της Κοινωνίας των Εθνών είναι αρμόδιο σε περίπτωση οιασδήποτε αντικειμένης στις παρούσες δεσμεύσεις συμπεριφορά, ή σε περίπτωση κινδύνου πραγμάτωσής της, να φέρει το ζήτημα στη συνέλευση και ότι η συνέλευση θα μπορέσει να συμπεριφερθεί, αναλόγως προς τις περιστάσεις, προσηκόντως και δραστικά και ότι θα μπορεί να δίδει τις αναγκαίες οδηγίες.

Η Τουρκία, εκτός των παραπάνω, δέχεται ότι, σε περίπτωση που θα υπήρχε, από την άποψη δικαίου ή εφαρμογής σχετικά προς τα παρόντα άρθρα, διαφωνία μεταξύ της τουρκικής κυβέρνησης και οιουδήποτε εκ των υπολοίπων συμβαλλομένων κρατών η οιουδήποτε άλλου μέλους της Συνέλευσης της Κοινωνίας των Εθνών, η διαφωνία αυτή έχει κατά το άρθρο 14 του καταστατικού της Κοινωνίας των Εθνών διεθνή χαρακτήρα. Η Τουρκική κυβέρνηση αποδέχεται, σε περίπτωση που το άλλο μέρος θέλει, να προσφεύγει στο διεθνές Δικαστήριο της Διαρκούς Δικαιοσύνης. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου θα είναι οριστικές και θα έχουν την ισχύ και θα θεωρούνται ισότιμες προς τις αποφάσεις που προβλέπονται από το άρθρο 13 του καταστατικού της Κοινωνίας των Εθνών.

Άρθρο 45:

Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στις μη μουσουλμανικές μειονότητες της Τουρκίας από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος, έχουν αναγνωρισθεί από μέρους της Ελλάδας στη μειονότητα των μουσουλμάνων που βρίσκεται στην επικράτειά της.

Μόνο με την απλή ανάγνωση των παραπάνω, γίνεται κατανοητό ότι οι επίμαχες διατάξεις αφορούν δεσμεύσεις κατά κύριο λόγο της Τουρκίας. Αν ο διεθνής νομοθέτης ήθελε να δεσμεύσει εξίσου τις δύο χώρες, είχε όλη την ευχέρεια να αναφερθεί από την αρχή σε αμφότερες — και όχι σε μία απ' αυτές.

Από την άλλη, όπως υπάρχουν μημουσουλμανικές μειονότητες στην Τουρκία, κατ' αναλογία υπάρχουν «μουσουλμανικές μειονότητες» στις υπόλοιπες βαλκανικές καί γειτονικές της Τουρκίας χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα: Η λογική της ισορροπίας και της αμοιβαιότητας που κυριαρχεί στα παραπάνω άρθρα, επεκτείνεται και στον πληθυντικό τύπο της έννοιας «μειονότητα».

(Συνεχίζεται στο επόμενο τεύχος)

Νεοκλής Σαρρής

Πώς «ενσωματώθηκε» η συριακή πόλη Αλεξανδρέττα[1] στην Τουρκία. Ιστορική σύγκριση με τη Δυτική Θράκη

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Οι εξελίξεις στη Δ. Θράκη είναι συνέχεια της προσπάθειας διαίρεσης του Αιγαίου, και άρνηση της Λωζάννης.

Η Τουρκία κατηγορεί την Ελλάδα ότι, στην περίπτωση της Δ. Θράκης, δεν τηρεί την συνθήκη της Λωζάννης.

Ακούγοντάς το κανείς αυτό, νομίζει ότι η Τουρκία επιθυμεί την διατήρηση της συνθήκης της Λωζάννης - ενώ στην πραγματικότητα όλες της οι προσπάθειες επικεντρώνονται στο πώς θα επιτύχει μία ειδική συμφωνία για τη Δ. Θράκη, για να αποφύγει τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την εν γένει συνθήκη (και το θέμα να εντοπιστεί στις σχέσεις των δύο χωρών)*. Κατ' αυτόν τον τρόπο, να πετύχει ο Τουρκικός επεκτατισμός μια σημαντική νίκη σε βάρος της Ελλάδας.

Αν φέρει κανείς μία νοητή γραμμή, από το δυτικότερο σημείο των Τουρκικών διεκδικήσεων στην Δ. Θράκη, προς τον Νότο, θα δει αμέσως ότι ταυτίζεται με το όριο των Τουρκικών διεκδικήσεων στο Αιγαίο. (Βλέπε και χάρτη που τυπώθηκε μετά από ψήφισμα της Τουρκικής Βουλής, και συνέπεσε σχεδόν με την πρώτη επέτειο του Νταβός).

Αυτό το κείμενο αφιερώνεται σε έναν Τούρκο διανοούμενο, Κοινωνιολόγο, που πέρασε αρκετά χρόνια στις τουρκικές φυλακές, επειδή υπεράσπισε τα δικαιώματα των Κούρδων. Σε αυτόν που οι Κούρδοι θεωρούν το χρώμα των ματιών τους.
Τον Ismail Besikçi

Του **Κ. Αλή**, Κούρδου Ιστορικού

Στις 20 Οκτωβρίου 1921 υπογράφτηκε η συνθήκη της Άγκυρας μεταξύ της Γαλλίας και της Τουρκίας. Η Αλεξανδρέττα τότε ήταν κάτω από τη Γαλλική επιρροή.

Μετά την υπογραφή της συνθήκης στην Πόλη και στα Άδανα, ιδρύθηκαν σύλλογοι για το ζήτημα της Αλεξανδρέττας. Ο συνταξιούχος διπλωμάτης S. Ulkumen, μιλώντας για τους σκοπούς του συλλόγου των Αδάνων, αναφέρει: *Για να μην ξεχαστεί το ζήτημα της Αλεξανδρέττας και να παραμείνει*

επίκαιρο, δεν υπήρξε καμμία φειδώ προσπαθειών και κόπων, ούτε απώλεια ευκαιριών.

Σήμερα, από το Τουρκικό υπουργείο εξωτερικών, έχουν ιδρυθεί σύλλογοι για τη Δυτική Θράκη. Και αυτοί οι σύλλογοι, σκοπό έχουν «... να μην ξεχαστεί η υπόθεση της Δυτικής Θράκης, να παραμείνει επίκαιρη, δίχως καμμία φειδώ προσπαθειών, κόπων ή απώλειες ευκαιριών».

Στις 15 Μαρτίου του 1923 ο Κεμάλ επισκέπτεται τα Άδανα (γειτονική πόλη της Αλεξανδρέττας). Ο κόσμος που ήρθε στην υποδοχή του, κρατούσε ένα πανώ που έγραφε: «Η αιχμάλωτη Αλεξανδρέττα θέλει την ενσωμάτωσή της με τη Μητέρα Πατρίδα». Ο Κεμάλ απευθυνόμενος σε αυτούς είπε: «Το επί 40 αιώνες Τουρκικό μέρος δεν μπορεί να παραμείνει αιχμάλωτο στα χέρια του εχθρού».

Η Κοινωνία των Εθνών από την άλλη μεριά, στις 23 Σεπτεμβρίου του 1923, είχε αποφασίσει ότι η Αλεξανδρέττα θα είναι «Διοικητική Περιφέρεια» (Mandat) της Γαλλίας. Η Τουρκία όμως, βήμα το βήμα, με μεγάλη υπομονή και μακρόχρονο σχέδιο, προσπαθούσε να επιτύχει την ενσωμάτωση. Για την προπαγάνδιση αυτού του στόχου κυκλοφόρησε τον Απρίλη του 1924, την εφημερίδα ALTINOZ (ΧΡΥΣΑΦΙΝΗ ΟΥΣΙΑ)[2].

Για την προπαγάνδιση της ενσωμάτωσης της Δυτικής Θράκης στην Τουρκία, κυκλοφορεί σήμερα στην Πόλη η εφημερίδα YENI BATI TRAKYA (ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΔΥΤ. ΘΡΑΚΗ).

Στους Ελληνικής Υπηκοότητας Μουσουλμάνους που σπουδάζουν στην Τουρκία, η εφημερίδα αυτή διανέμεται δωρεάν.

Αφήνουμε στον αναγνώστη να βρει το πώς η εφημερίδα αυτή φτάνει και στη Δυτική Θράκη.

Παραθέτουμε ένα απόσπασμα από το τεύχος της YENI BATI TRAKYA (Απρίλης 1989). Πρόκειται για μια ολόκληρη σελίδα με λόγια του Κεμάλ το 1921 για τη Δυτική Θράκη, στοιχειοθετημένη με κεφαλαία γράμματα:

«Οι ομοεθνείς μας στη Δυτική Θράκη πρέπει να κάνουν υπομονή και να μην χάσουν το θάρρος και την ταυτότητά τους. Πρέπει ακόμα να εργαστούν στην κατεύθυνση μιας αυτοδιοίκησης της περιοχής. Το επόμενο βήμα θα είναι η ενσωμάτωση με τη Μητέρα Πατρίδα». Ολόκληρη η σελίδα αναγράφει μόνο τα παραπάνω λόγια!!

Στην απέναντι σελίδα μέσα σε ορθογώνια πλαίσια, παρουσιάζονται συγχαρητήρια τηλεγραφήματα για το κλείσιμο των επτά ετών κυκλοφορίας της εφημερίδας και τα ευχητήρια για τη συνέχιση της προσπάθειάς της... Οι αποστολείς των τηλεγραφημάτων είναι οι εξής: Κενάν Εβρέν, Τουργκούτ Οζάλ, Ερντάλ Ινονού, Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ, Μπουλέντ Ετζεβίτ, κ.ά....

Γυρίζοντας στην υπόθεση της Αλεξανδρέττας, παρατηρούμε ότι η τακτική του «βήμα το βήμα» και «σιγά και

υπομονετικά» κρατάει μέχρι το 1936. Από κει και πέρα το «σιγά σιγά» γίνεται *τροχάδην*.

Την 1η Νοεμβρίου του 1936, ο Ατατούρκ, στην ετήσια εναρκτήρια συνεδρίαση της Τουρκικής Βουλής, λέει τα εξής: *«Αυτή τη στιγμή, το θέμα που απασχολεί μέρα-νύχτα το έθνος μας, είναι το ζήτημα της Αλεξανδρέττας, της οποίας οι αληθινοί Κύριοι είναι οι αυτόχθονες Τούρκοι. Ως έθνος, όλοι μας ενδιαφερόμαστε για το μέλλον της».*

Φαίνεται πως το Τουρκικό Κράτος, μέρα-νύχτα ασχολείται με την Αλεξανδρέττα[3]. Ο σύλλογος γιά την Αλεξανδρέττα –με έδρα την Πόλη– αλλάζει όνομα (με διαταγή του Κεμάλ, όπως λέει ο S. Ulkumen) και στο εξής ονομάζεται: «Κυρίαρχος Σύλλογος του Hatai».

Γιατί Hatai και όχι Αλεξανδρέττα; Η Ψευδοϊστορία του Κεμάλ, την οποία έγραψε το 1930, έλεγε ότι πριν σαράντα αιώνες ήρθε κι εγκασταστάθηκε σ' αυτή την περιοχή, μια Τουρκική φυλή με το όνομα Hata. «Γι' αυτό», έλεγε ο Κεμάλ, «πρέπει να ονομαστεί Hatai» (Τουρκικά Hatay).

Υπήρχαν αποδείξεις για τα παραπάνω; Φυσικά όχι. Ούτε όμως τον Κεμάλ ενδιέφεραν οι αποδείξεις. Εκείνος ήθελε μια *πρωτοπορία* για να στηρίξει την επαναστατική του πολιτική, την οποία κατασκεύασε ο ίδιος.

Κάνοντας μια ιστορική σύγκριση, ο Οζάλ, στο βιβλίο που τελευταία έγραψε, αναφέροντας ότι την εποχή του πολέμου της Τροίας υπήρχαν στη Μικρά Ασία Τουρκικές φυλές και ότι το όνομα *Αγαμέμνων* είναι τουρκικό, δεν έχει σκοπό να μας κάνει να γελάσουμε, αλλά εκφράζει την επεκτατική πολιτική του, κυρίως εναντίον των νησιών και της Δυτικής Θράκης, στηρίζοντάς την σε μια Ιστορία, που είναι συνέχεια της Κεμαλικής.

Άρα αυτά τα πράγματα δεν είναι για γέλια. Χρειάζεται μια σοβαρή πολιτική ενάντια στον Τουρκικό επεκτατισμό.

Την ίδια χρονιά (1936) στην Αλεξανδρέττα, ο Κεμάλ άνοιξε ένα προξενείο. Το ίδιο συνέβη και στη Δυτική Θράκη.

Στις 3 Σεπτεμβρίου του 1936 υπογράφηκε συμφωνία μεταξύ Γαλλίας και Συρίας. Σύμφωνα με το 3ο της άρθρο η Γαλλία αποποιείται τα δικαιώματά της στα Συριακά εδάφη, τα οποία παραχωρεί στο Συριακό κράτος.

Μετά από 17 ημέρες, το Τουρκικό υπουργείο των Εξωτερικών προτείνει στη Γαλλία διμερείς συζητήσεις για την υπόθεση της Αλεξανδρέττας.

Στις 9 Νοεμβρίου του 1936, με διάβημά της στη Γαλλία, η Τουρκία θεωρεί την Αλεξανδρέττα Τουρκική στην πλειοψηφία της. Από την απάντηση της Γαλλίας (στις 10 του μηνός) καταλαβαίνουμε τι ακριβώς ζήτησε η Τουρκία:

«Σε περίπτωση που γίνει πραγματικότητα η επιθυμία της Τουρκίας, η Συρία θα διαιρεθεί – και η Γαλλία δεν έχει το δικαίωμα να ενεργήσει έτσι».

Φαίνεται ότι το παζάρεμα μεταξύ Γαλλίας-Τουρκίας συνεχίζεται...

Μετά από μερικά παρόμοια διαβήματα της Τουρκίας η Γαλλία προτείνει να προσφύγουν από κοινού στην Κοινωνία των Εθνών. Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΔΕΧΕΤΑΙ. Φαίνεται ότι κατέληξαν σε απλούστερες διαδικασίες για να δοθεί η Αλεξανδρέττα στην Τουρκία, αφού (με μεθόδους, τις οποίες θα παρακολουθήσουμε στη συνέχεια του κειμένου) με Γαλλο-Αγγλο-Τουρκική συμφωνία, η Αλεξανδρέττα δίνονταν στην Τουρκία.

Όταν ο Κεμάλ θεωρεί ΤΟΥΡΚΟΥΣ τους Άραβες της Αλεξανδρέττας, όταν η Γαλλία θεωρεί τους Άραβες αυτούς ΑΝΥΠΑΡΚΤΟΥΣ, και όταν οι Άγγλοι υπογράφουν με τους δύο παραπάνω κοινή συνθήκη καταλαβαίνουμε γιατί η Αλεξανδρέττα ΠΑΡΑΧΩΡΗΘΗΚΕ ΩΣ ΔΩΡΟ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ.

Συνεχίζουμε με την παράθεση των μεθόδων.

Όταν αρχίζουν οι συζητήσεις, στην Κοινωνία των Εθνών, η Τουρκία κινεί τη μειονότητά της στην Αλεξανδρέττα

όπως κινήθηκε η Μουσουλμανική μειονότητα στη Δυτική Θράκη τις ημέρες του Νταβός (... κι έχει να κινηθεί ακόμα πολλές φορές...)

Όταν η Τουρκία μιλάει για ανθρώπινα δικαιώματα εμείς καταλαβαίνουμε ότι θέλει *δικαιώματα επέκτασης*.

Στις 20 Ιανουαρίου 1937, συνεδρίασε η Κοινωνία των Εθνών. Με τη «φιλική μεσολάβηση» του Άγγλου Υπουργού Εξωτερικών Ήντεν, υπογράφηκε μια *«Αρχική Συμφωνία»* («Η Τουρκική Εξωτερική Πολιτική», C. Asar) μεταξύ των αντιπροσώπων της Γαλλίας και της Τουρκίας. Η Κοινωνία των Εθνών ανέθεσε στο Σουηδό αντιπρόσωπο M. Sandler να ετοιμάσει μια αναφορά.

Σε δύο ημέρες, ο Sandler έδωσε την αναφορά του, σύμφωνα με την οποία έπρεπε να συζητηθεί το θέμα στα μέσα του ίδιου μήνα (Ιανουαρίου) και να σταλούν τρεις επόπτες (με υπηκοότητες την Ολλανδική, Νορβηγική και Ελβετική).

Με την «πρόταση» της Κοινωνίας των Εθνών (Κ.Τ.Ε.) ο Τούρκος Υπουργός των Εξωτερικών πηγαίνει στο Παρίσι. Στις 26 Ιανουαρίου υπογράφηκε μια συνθήκη μεταξύ Γαλλίας-Τουρκίας για την Αλεξανδρέττα και μία μέρα μετά η συμφωνία αυτή δόθηκε στο συμβούλιο της Κ.Τ.Ε. παρουσιαζόμενη ως αναφορά του Sandler (!!!). Με αυτή την «αναφορά», η Αλεξανδρέττα έγινε «ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ». Η Τουρκική γλώσσα έγινε επίσημη γλώσσα. Για τη θέση της Αραβικής γλώσσας θα αποφαίνονταν στο μέλλον η Κοινωνία των Εθνών. Γαλλία και Τουρκία οριζόνταν ως εγγυήτριες δυνάμεις της Αλεξανδρέττας. Υπενθυμίζουμε εδώ ότι στις 10 Νοεμβρίου του 1936, η Γαλλία έλεγε ότι «σε περίπτωση που γίνει πραγματικότητα η επιθυμία της Τουρκίας, η Συρία θα διαιρεθεί και η Γαλλία δεν έχει το δικαίωμα να ενεργήσει έτσι...» Υπενθυμίζουμε ακόμα ότι, το 1921, ο Κεμάλ έλεγε: «... Οι ομοεθνείς μας στη Δυτική Θράκη πρέπει να κάνουν υπομονή και να μη χάσουν το θάρρος τους και την ταυτότητά τους. Πρέπει ακόμα να εργαστούν στην κατεύθυνση μιας αυτοδιοίκησης της Περιοχής. Το επόμενο βήμα θα είναι η ενσωμάτωση με τη Μητέρα Πατρίδα...».

Τέλος θα υπενθυμίσουμε ότι και η Κύπρος έγινε «Ανεξάρτητη» με εγγύηση των ίδιων Λύκων...

Μετά την ιστορική εμπειρία της Αλεξανδρέττας, απορώ πώς οι Έλληνες δέχτηκαν τη δημιουργία του Ανεξάρτητου Κυπριακού Κράτους με εγγυητή την Τουρκία... και την Αγγλία...

Σε κάποια μελλοντική ιστορική στιγμή, σε περίπτωση απελευθέρωσης του Κουρδιστάν με την εξαίρεση ενός τμήματός του, για το οποίο η Τουρκία θα πρότεινε τη λύση της Ανεξαρτησίας με την εγγύηση μάλιστα της ίδιας, οι Κούρδοι δε θα μπορούσαν φυσικά να συμφωνήσουν. Θα ήταν, σ' αυτή την περίπτωση, προδότες της Πατρίδας τους.

Τότε σκοπός της Τουρκίας δε θα ήταν, ουσιαστικά, η Ανεξαρτησία του τμήματος αυτού του Κουρδιστάν, αλλά η ενσωμάτωση με την Τουρκία.

Αφού οι Κούρδοι του υποθετικού αυτού τμήματος, θα αξίωναν την ένωσή τους με το Κουρδιστάν, θα ήταν μεγάλη διπλωματική επιτυχία της Τουρκικής Αποικιοκρατίας να πετύχει την Ανεξαρτησία του.

Επιχειρώντας μια σύγκριση: «Η ΕΛΛΑΔΑ γράφεται με 6 γράμματα και βρισκόταν στην Κατοχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μέσα στην Ιστορική Απελευθερωτική πορεία, Γράμμα-το-Γράμμα απελευθερώθηκε. Όταν έμεινε το τελευταίο γράμμα (η Κύπρος) σε κατοχή, και ο Ελληνικός λαός αξίωσε την *Ένωσή* του με την Ελλάδα, η Τουρκία πέτυχε μια μεγάλη διπλωματική νίκη, με το να εξασφαλίσει γι' αυτό την Ανεξαρτησία.

Όταν η Τουρκία συχνά πυκνά αναφέρεται στην Τουρκική μειονότητα της Δυτικής Θράκης (και μάλιστα έφτασε να μιλήσει και για κοινότητα), σκοπός της είναι να κάνει ανεξάρτητο το «Δ», για να το ενσωματώσει αργότερα.

Όταν η Τουρκία, στη Συνάντηση του Νταβός, παραδέχτηκε με την υπογραφή της ότι τα γεγονότα της Δ. Θράκης είναι προβοκάτσια (ενώ στην πραγματικότητα οργανώθηκαν από την ίδια) δεν υπήρξε γι' αυτήν υποχώρηση, όπως νόμισε η κοινή γνώμη στην Ελλάδα.

Η επίθεση συνεχίστηκε με το βραβείο Ιπεκτσί. (Η Τουρκική πολιτική έκανε μεγάλες προόδους με τον φίλο του Τουρκικού κράτους Ανδρέα Πολιτάκη. Σίγουρα οι Τούρκοι σκέφτονται πως αν όλοι οι Έλληνες ήταν σαν τον Ανδρέα Πολιτάκη, θα είχαν ξαναχτίσει την Οθωμανική Αυτοκρατορία).

Η επίθεση συνεχίστηκε με το χάρτη διαμελισμού του Αιγαίου.

Η επίθεση συνεχίστηκε με την έκδοση του βιβλίου του Οζάλ (= συνέχιση της Κεμαλικής επεκτατικής «Ιστορίας»).

Επιστρέφουμε στην Υπόθεση της Αλεξανδρέττας:

Στις 27 Ιανουαρίου 1937, ο Ινονού ανέφερε στην ομιλία του στην Τουρκική Βουλή: *«Ο Άγγλος Υπουργός Εξωτερικών, για το ζήτημα της Αλεξανδρέττας, μας συγκίνησε βαθιά με το να εξαντλήσει όλες τις προσπάθειές του υπέρ της Τουρκίας. Η Αγγλία κατέβαλε επίπονες προσπάθειες για να κλείσει η συμφωνία Γαλλίας-Τουρκίας. Τελικά υπήρξε θετικό αποτέλεσμα. Δίκαιο είναι να αισθάνεται ευχαριστημένη. Ακόμη μεγαλύτερη ευχαρίστηση πρέπει να αισθανθεί που η Τουρκική κοινή γνώμη έχει πάρει, πια, θέση υπέρ της Αγγλικής Πολιτικής».*

Όπως έχουμε πει, επίσημη γλώσσα της περιοχής έγινε η Τουρκική και δεύτερη η Αραβική. Η έντονη διαμαρτυρία του Αραβικού πληθυσμού δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα. *«Εναντίον της απόφασης που πήρε η επιτροπή της Κ.Τ.Ε. για δημοψήφισμα στην περιοχή, η Τουρκία προέβη σε διαμαρτυρία, προβλέποντας ότι το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα ήταν αρνητικό γι' αυτή».* (Απόσπασμα από το βιβλίο «Τουρκική Εξωτερική Πολιτική», σελ. 131 [στην Τουρκική Γλώσσα]).

Η Τουρκία λόγω της καλής της Οργάνωσης, της Προπαγάνδας και της Δύναμής της στη Δ. Θράκη, αισθανόταν σιγουριά για το μέλλον. Με αυτή της την «υποχώρηση» κοροϊδεύει την Ελληνική πλευρά, για να γίνει πιστευτό ότι έχει καλές προθέσεις με την υπογραφή του Νταβός. Από αυτό το σημείο άρχισε η πιο σοβαρή επίθεση για την Δ. Θράκη. Αυτή η τακτική χρησιμοποιήθηκε για να ξαφνιάσει την Ελλάδα: Η πιο επιτυχημένη επίθεση γίνεται μετά από διαβεβαιώσεις για *«μη επίθεση»*.

Γυρίζοντας από το Νταβός ο Οζάλ, στο αεροδρόμιο, δήλωσε στους δημοσιογράφους: *«δεν είμαστε βέβαιοι ότι τα γεγονότα της Δυτικής Θράκης είναι προβοκάτσια»*. Αμέσως λοιπόν, άρχισε η επίθεση...

Στις 23 Ιουνίου μεταξύ Τουρκίας και Γαλλίας, από τους υπουργούς εξωτερικών των δύο χωρών, υπογράφτηκε μια συμφωνία για το ίδιο θέμα και την ίδια μέρα στο Παρίσι μια διακήρυξη Αμοιβαίας Βοήθειας.

Το Σεπτέμβριο του 1938 ιδρύθηκε το ανεξάρτητο κράτος της Αλεξανδρέττας. Σύμφωνα με τη συνθήκη της 3ης

Ιουλίου 1938, στην περιοχή εγκαταστάθηκαν 6.000 στρατιώτες της τάξης. Οι 1.000 ήταν ντόπιοι και από τους υπόλοιπους 5.000 ήταν οι μισοί Τούρκοι και οι άλλοι μισοί Γάλλοι. Μια μέρα μετά (δηλ. στις 4 Ιουλίου) η Τουρκία και η Γαλλία υπέγραψαν ένα σύμφωνο Φιλίας στην ´Αγκυρα και στις 5 του μηνός τουρκικά στρατεύματα μπήκαν στην Αλεξανδρέττα. Παράλληλα το τουρκικό κράτος έστειλε εποίκους εκεί, που αντιπροσώπευαν ολόκληρο το επαγγελματικό φάσμα.

Για την Τουρκία πια ήρθε η ώρα για το δημοψήφισμα που παλιά είχε αρνηθεί.

Στις 13 Αυγούστου 1938, κάτω από τη σκιά των όπλων, έγινε δημοψήφισμα. Από τους σαράντα βουλευτές, η τουρκική μειονότητα πήρε τους 22. Η Αραβική πλειοψηφία μόλις 18. ´Ολοι οι βουλευτές όμως, υπό τη σκιά των όπλων, έδωσαν τον όρκο στα ΤΟΥΡΚΙΚΑ.

Από αυτή την ημέρα κι ύστερα κανείς δεν τόλμησε να αναφέρει ούτε, τουλάχιστον, ότι η Αραβική γλώσσα είναι μειονοτική... Επίσημη και μοναδική γλώσσα έμεινε η Τουρκική.

Η «Βουλή» στις 12 Σεπτεμβρίου 1938, ονόμασε την Αλεξανδρέττα με το όνομα που επέβαλε ο Ατατούρκ: ΗΑΤΑΙ.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν γιατί το Τουρκικό κράτος υποστηρίζει ότι οι Κούρδοι είναι Τούρκοι και ότι οι Τσιγγάνοι και οι Πομάκοι της Δυτ. Θράκης είναι Τούρκοι. Τον Ιούνιο 1939 η Βουλή της Αλεξανδρέττας αποφάσισε να ενσωματωθεί με τη Μητέρα Πατρίδα... Θυμίζουμε, ότι το όνομα του κόμματος του Οζάλ είναι «Μητέρα Πατρίδα». Ο επεκτατικός χαρακτήρας του ονόματος είναι φανερός. Είναι φυσικό πια στις 19 Οκτωβρίου να υπογραφεί η Τουρκο-Αγγλο-Γαλλική συμφωνία...

Εδώ νομίζουμε, πρέπει να προβληματιστεί ο αναγνώστης: Είναι τυχαίο το γεγονός ότι ο Κεμάλ ισχυρίστηκε πως τα Ελληνικά τοπωνύμια όπως Εύβοια, Αττική, Κνωσσός, κ.τλ. προέρχονται από την Τουρκική Γλώσσα; Το παράδειγμα της Αλεξανδρέττας αποδεικνύει ότι, πίσω από αυτές τις ψευδοϊστορικές ερμηνείες, κρύβεται ο Τουρκικός επεκτατισμός, που έχει στόχο του την ανασύσταση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

´Ολες οι Τουρκικές κυβερνήσεις, που περιλαμβάνουν στο κυβερνητικό τους πρόγραμμα για την εξωτερική πολιτική, τις δηλώσεις ότι έχουν ως βάση την εξωτερική πολιτική του Κεμάλ, ουσιαστικά αποδέχονται ότι συνεχίζουν την Κεμαλική επεκτατική εξωτερική πολιτική.

Αφήνουμε το λόγο στον αξιόλογο Τούρκο διανοούμενο, το μοναδικό υπερασπιστή των δικαιωμάτων του Κουρδικού λαού, Ismail Besikçi: Ο λόγος για τον Κεμαλιστή Αρχηγό του Τουρκικού κράτους, Κενάν Εβρέν: «Ο Κενάν Εβρέν, στις 17 Ιανουαρίου 1981, στην πόλη Iskenderun (Αλεξανδρέττα), απευθυνόμενος στο λαό, έκανε λόγο για

«4.000 ετών Τουρκική Πατρίδα». Είπε ακόμα ότι «υπάρχουν προδότες που θέλουν να διαμελίσουν αυτήν την 4.000 ετών πατρίδα». Μα τι θα πει 4.000 ετών πατρίδα; Οι Τούρκοι ήρθαν στην Μικρά Ασία τον 11ο μ.Χ. αιώνα. Τα άλλα αποτελούν συνέχεια της Κεμαλικής Ιστορίας του 1930. Για να δείξουν ότι η Αλεξανδρέττα είναι Τουρκική, ονόμασαν τους ´Αραβες της Αλεξανδρέττας Τούρκους. Οι απόψεις που είναι μακριά από κάθε σοβαρότητα, επαναδιατυπώνονται και μάλιστα από τον αρχηγό του κράτους και το 1981. Και μόνο αυτό το γεγονός αποτελεί απόδειξη για το πόσο μακριά είναι η Τουρκική σκέψη από την επιστήμη. ´Οποιοι δεν πιστεύουν αυτά τα ψέματα, κατηγορούνται για προδότες. Ο Κεμαλισμός είναι μια ιδεολογία που στηρίζεται στο ψέμα. Από όλα τα στοιχεία της το πιο σημαντικό είναι ένα: ότι κλείνει το δρόμο σε κάθε κριτική απέναντί της. Το ίδιο συμβαίνει και όσον αφορά το Κουρδικό: ´Οποιος κάνει κριτική στην Κεμαλική άποψη, τιμωρείται. ´Οποιος την επιδοκιμάζει, βραβεύεται. ´Ετσι, στην τουρκική κοινωνία, η δυνατότητα ανάπτυξης ελεύθερης προσωπικότητας έχει καταστραφεί από τη ρίζα». (Ismail Besikçi, «Γράμμα στην Ουνέσκο», σελ. 48-49, 1983, στα Τουρκικά).

Η επεκτατική πολιτική της Τουρκίας θα σταματήσει, όταν μια κυβέρνησή της δηλώσει ότι δεν συνεχίζει την επεκτατική Κεμαλική Πολιτική. Αυτό είναι δυνατό μόνο με την ήττα της Κεμαλικής Ιδεολογίας - δηλαδή με ΕΝΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ ΚΑΙ ΜΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ[5].

---

* ´Αρα είναι η Τουρκία που δε σέβεται την συνθήκη της Λωζάννης και γι΄ αυτό θέλει να την αλλάξει στο συγκεκριμένο σημείο. Το άρθρο 39 της συνθήκης αναφέρει ότι οι Μουσουλμανικοί και οι Μη Μουσουλμανικοί λαοί έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν την γλώσσα τους –και να ολοκληρώνουν την σχολική τους εκπαίδευση σ΄ αυτήν την γλώσσα.

Οι Κούρδοι της Τουρκίας δεν μετριούνται σε χιλιάδες ανθρώπων: Πρόκειται για έναν λαό 25.000.000. Μερικοί, από άγνοια, μιλούν για «Κουρδική μειονότητα στην Τουρκία» ενώ οι Κούρδοι είναι ένα έθνος.

1. Η λέξη Αλεξανδρέττα στα Τουρκικά αποδίδεται Iskenderun που είναι επίσης το όνομα του αντίστοιχου Νομού. Η πρωτεύουσα του νομού είναι σήμερα το Hatai (Hatay). Κάθε όνομα στα Αραβικά έχει μπροστά του το άρθρο Al κι έτσι νόμισαν ότι το κυρίως όνομα είναι «eksandr». Επειδή στα Τουρκικά δε συνυπάρχουν στην αρχή της λέξης δυό γειτονικά σύμφωνα, μπήκαν ενδιάμεσα φωνήεντα, έγινε αντιμετάθεση και το όνομα έγινε Iskender.
2. Εννοεί του Τουρκικού ´Εθνους.
3. Γράφει σχετικά ο Ινονού στο 2ο Τόμο (σελ. 283-284) των αναμνήσεών του: «Το Υπουργείο των Εξωτερικών μας, μέρα -νύχτα ασχολείτο με αυτό το θέμα. Κάποια στιγμή κατάλαβα, από τη συμπεριφορά του, ότι ο Ατατούρκ θέλει μια αιφνιδιαστική στρατιωτική επίθεση, ενώ η δική μου άποψη ήταν ότι, εκτός από το στρατιωτικό παράγοντα, έπρεπε να πάρουμε υπόψη μας τις πολιτικές εξελίξεις. Είδα τον Ατατούρκ στο Εσκί-Σεχίρ και την έθεσα υπόψη του. ´Ηθελα να τον πιέσω προς αυτή την κατεύθυνση και τα κατάφερα». Στην Ελλάδα συχνά μνημονεύεται η ρήση του Κεμάλ: «Ειρήνη στον τόπο, ειρήνη στον κόσμο». Το παραπάνω αφιερώνεται στους Τουρκοτσολιάδες που αρέσκονται σε αυτές τις ρήσεις.
4. Η Τουρκία παίρνει κάθε χρόνο 10-12 παιδιά από τη Μουσουλμανική μειονότητα για Ανώτατες Σπουδές στα Πανεπιστήμιά της, υποτίθεται με υποτροφίες που εξασφαλίζει η Σαουδική Αραβία (!) με το αιτιολογικό ότι είναι Μουσουλμανική χώρα. Αλήθεια, περίεργο είναι που η Σαουδική Αραβία δεν ενδιαφέρθηκε για κανένα από τα 25 εκατομμύρια Κούρδους που δε σπουδάζουν πουθενά, κι ας είναι Μουσουλμάνοι. Φαίνεται ότι η Τουρκία, μετά από ειδική συμφωνία, χρησιμοποιεί τη Σαουδική Αραβία σαν κουρτίνα. Σκοπός της Τουρκίας (μέσω της πίεσης γι΄ αναγνώριση των διπλωμάτων που έχουν πάρει τα μέλη της μειονότητας από Τουρκικά Πανεπιστήμια) είναι να δημιουργήσει και να ελέγξει μια ελίτ της μειονότητας. ´Οταν γιατροί, δικαστές, δικηγόροι, πολιτικοί, μηχανικοί κλπ, θα έχουν πάρει διπλώματα από την Τουρκία, αυτή θα υποστηρίξει ότι η μειονότητα της Δ. Θράκης είναι πλέον κοινότητα. Γι΄ αυτό εξάλλου αποτρέπουν στα έντυπά τους τους Μουσουλμάνους, από το να γραφτούν σε Ελληνικά Σχολεία. Η πικρή αλήθεια είναι ότι κι ένα μέρος από την Αριστερά στην Ελλάδα έχει γίνει όργανο γι΄ αυτό το σκοπό. Η άγνοια της Αριστεράς, λοιπόν, είναι το μεγαλύτερο όπλο της Τουρκίας. Σε μια ομιλία του, ο Σαδίκ ανέφερε, ότι υπάρχουν σήμερα στην Τουρκία 1.500 μέλη της Μειονότητας, διπλωματούχοι Τουρκικών Πανεπιστημίων. «Θα τους φέρουμε όλους εδώ», είπε. Από την άλλη μεριά, προπαγανδίζουν την αναγνώριση των τίτλων ιδιοκτησίας επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας: ´Ολες αυτές οι ενέργειες προετοι-

μάζουν τη μεταβολή της μειονότητας σε κοινότητα. Από το 1980 κι έπειτα η Σ. Αραβία άρχισε να παίρνει εργάτες από την Τουρκία. Το κεμαλικό κράτος απαγόρευσε να πάνε εργάτες μόνο από μια περιοχή της Τουρκίας, αυτή της Αλεξανδρέττας. Στην Αλεξανδρέττα όταν γίνεται γάμος, στό γαμήλιο γλέντι αναγκάζονται να παίζουν μόνο Αραβικούς σκοπούς, γιατί αν παίξουν τουρκικούς κανείς δεν είναι σε θέση να χορέψει. Συγκρίνετε τώρα τη ρήση του Σαδίκ μ' αυτό που είχε κάνει η Τουρκία πριν εξήντα πέντε περίπου χρόνια στην Αλεξανδρέττα. Είχε εγκαταστήσει Τούρκους από κάθε επαγγελματικό φάσμα, με σκοπό τη σταδιακή τουρκοποίηση της περιοχής.

5. Η Τουρκία, συνηθισμένη να διαψεύδει όσα λέει, όταν διαπιστώνει ότι αποδείχτηκε η κενότητα των λόγων της, δε διστάζει να δίνει μέχρι και γελοίες εξηγήσεις, προκειμένου να μην παραδεχτεί το σφάλμα της. Απόδειξη, η Θέση των τούρκων, πως η λέξη soydas = ομοεθνής, δεν έχει ελληνικό αντίστοιχο. (Δήλωση του Υπουργείου Εξωτερικών, Φλεβάρης 1990). Δυστυχώς οι Τούρκοι, τουρκικά σκεπτόμενοι, θεωρούν όλες τις γλώσσες το ίδιο εκφραστικά αδύναμες, όσο και τη δική τους. Γιατί στα Τουρκικά, πάνω από το 70% των λέξεων είναι ξένες (αραβικές, περσικές, κουρδικές, ελληνικές, γαλλικές). Παρόλο που από 12 γράμματα του Τουρκικού Αλφαβήτου δεν αρχίζει καμμιά καθαρή τουρκική λέξη, στα λεξικά ο χώρος που καταλαμβάνουν αυτές οι δάνειες λέξεις είναι μεγαλύτερος απ' αυτόν των τουρκικών.

Αλή

Ὤ γλυκύ μου ΕΑΡ Θράκης!

Οἱ κομματικές ὀργανώσεις Κομοτηνῆς, Ξάνθης καί Ἀλεξανδρούπολης τῆς ΕΑΡ θεωροῦν ἀνεπαρκή τήν πρόσφατη ανακοίνωση τοῦ Ἐκτελεστικοῦ γραφείου τοῦ κόμματος γιά τήν καταδίκη τῶν Σαδίκ καί Σερίφ. Καί σέ κοινή ἀνακοίνωσή τους τονίζουν: «Πέρα ἀπό τίς ἤδη διακηρυγμένες ἀρχές μας γιά τήν προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τό ἐκτελεστικό γραφεῖο παρέλειψε νά ἀναφέρει ὅτι οἱ Σαδίκ, Σερίφ καί Ἰσμαήλ Μολά εἶναι οἱ κύριοι ἐκφραστές τοῦ καλλιεργούμενου ἀπό τήν Ἄγκυρα τούρκικου ἐθνικισμοῦ στό χῶρο τῆς μουσουλμανικῆς μειονότητας στή Θράκη. Παρέλειψε ἐπίσης νά ἀναφέρει ὅτι τά ὅποια ὑπαρκτά προβλήματα τῆς μειονότητας μποροῦν καί πρέπει νά ἐπιλυθοῦν μέσα στά πλαίσια καί τίς ἀρμοδιότητες τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας. Ἡ δέ μειονότητα πρέπει νά ἀπομονώσει τά φερέφωνα τοῦ Ὀζάλ καί νά συζητήσει μέ τά Ἑλληνικά κόμματα τούς τρόπους ἐπίλυσης τῶν προβλημάτων της».

Χαιρετίζουμε αὐτή τήν πρώτη στά τελευταῖα 20 χρόνια ἀριστερή Ἑλληνική φωνή πού ἐναντιώθηκε στήν ἐπίσημη κομματική γραμμή τοῦ ψευδοδιεθνισμοῦ - γραικυλισμοῦ πού χαρακτηρίζει τήν πολιτική ὅλης τῆς ἀριστερᾶς στά ἐθνικά θέματα. Ἦταν ἀναμενόμενο ἡ φωνή αὐτή νά ἀκουστεῖ ἀπό ἐκεῖ ὅπου ἡ Ἑλληνική πλειοψηφία πραγματικά καταπιέζεται ἀπό τήν Τουρκική μειοψηφία, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει σαράντα χρόνια τώρα στην Κύπρο. Θάρρος, ἀριστεροί τῆς Θράκης. Κοιτάξτε τί ἔπαθαν οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου μέ τήν πειθαρχία τους στήν κομματική γραμμή τοῦ ΑΚΕΛ. Καί πρίν γίνετε καί σεῖς πρόσφυγες, στεῖστε τόν διεθνισμό στά πόδια του, ἀντιστεκόμενοι στόν Τούρκικο ἐπεκτατισμό.

Ὤ χωριανοί...

Ἐκεῖ στή φτωχική τήν Ἤπειρο, στό μεσοπόλεμο, γύρναγε ὁ χωριανός μου τό δειλινό ἀπ' τό χωράφι καί νᾶσου οἱ ληστές νά βγαίνουν στή στροφή μέ τά κουμπούρια τους καί «γρήγορα τά λεφτά ἤ τή ζωή σου».

– Πλάκα μοῦ κάνετε ρέ παιδιά; λέει ὁ φουκαρᾶς. Ποιά λεφτά, δέν μέ βλέπετε τόν δυστυχή;

Μόνο πού οἱ ἀθεόφοβοι ἀγριέψανε πού δέν εἶχε λεφτά καί τόν ἀφήσαν μισοπεθαμένο ἀπ' τό ξύλο. Καί σύρθηκε πού λέτε στό χωριό κραυγάζοντας:

– Ὤ χωριανοί, δέν φτάνει πού δέν ἔχουμε λεφτά. Μᾶς δέρνουν κιόλας!

Ἔτσι καί μέ τούς Ἕλληνες τῆς Κομοτηνῆς. Πενήντα χρόνια τούς καταδικάσανε σέ οἰκονομικό καί κοινωνικό μαρασμό –γιατί θάφευγαν, λέει, ἔτσι οἱ Τοῦρκοι–, τούς στέλνανε δημόσιους ὑπάλληλους μέ δυσμενή μετάθεση – δηλαδή ἄχρηστους ἤ ἀγανακτισμένους– εἶδαν τά δικά τους παιδιά νά φεύγουν γιά τή Γερμανία κι ἔμειναν αὐτοί πίσω μέ μόνη πολιτιστική ἀπόλαυση τό μακρόσυρτο τρομοκρατικό ἀμανέ τοῦ Χότζα – γραφικό κατά τούς Κολωνακιῶτες διανοούμενους. Κι ὅταν ἡ πρόκληση τοῦ Τουρκικοῦ προξενείου ἔφτασε στό ἀπροχώρητο καί βγῆκαν στούς δρόμους, ἦρθαν ἀπανωτά τά χαστούκια ἀπ' τούς χορτάτους καί καλοσπουδαγμένους Ἀθηναίους: Ἀκροδεξιοί παρακρατικοί (ΚΚΕ), θερμοκέφαλοι ἐξτρεμιστές (ΕΑΡ), παραθρησκευόμενοι τραμποῦκοι τοῦ μητροπολίτη Κομοτηνῆς (ΑΝΤΙ). Ἀθάνατη ἀριστερά μέ τίς ἀναλύσεις σου! Μετά τόσους καί τόσους ἐξισλαμισμούς πολύ λίγοι Ἕλληνες ἀπόμειναν στή Θράκη. Μέ λίγες ἀκόμα τέτοιες ἀναλύσεις θά τούς ἀλλάξετε κι αὐτουνῶν τήν πίστη.

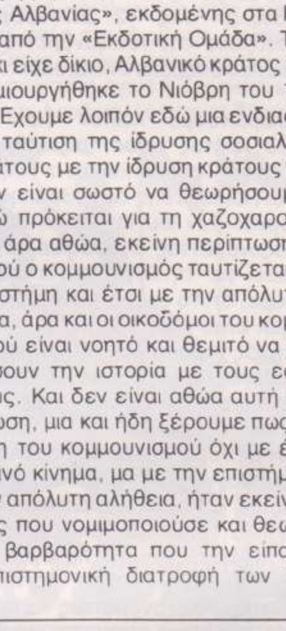
Ὤ χωριανοί...

Λιο

Μερικά ζητήματα από την οικοδόμηση του σοσιαλισμού στην Αλβανία – αλλά, και στην Τρανσυλβανία

Εχτές το βράδυ, καθώς εκάθομουν πάνω στη σόμπα και καταπολεμούσα τη γρίππη μου, ήρθε ένα πουλάκι και χτύπησε το τζάμι του παραθύρου μου. «Γιατί βρε ανόητε», μου είπε με αριστερό θράσος, «εχρειάστηκες τόσες μέρες για να καταλάβεις πως η επέτειος από την ίδρυσή του, που γιόρτασε στις αρχές Ιανουαρίου το Αλβανικό κράτος, ήταν η 44η; Το ίδιο, εξάλλου, ανέφερε και ο κ. πρέσβης της Αλβανίας στη συνέντευξή του στην Αθηναϊκή εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» της 3-1-90, λέγοντας πως «Αλβανικό κράτος δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το 1944». Αμέσως, βρήκα τη σελίδα 206 της «Ιστορίας της Αλβανίας», εκδομένης στα Ελληνικά από την «Εκδοτική Ομάδα». Το πουλάκι είχε δίκιο, Αλβανικό κράτος πρωτοδημιουργήθηκε το Νιόβρη του 1912.

Έχουμε λοιπόν εδώ μια ενδιαφέρουσα ταύτιση της ίδρυσης σοσιαλιστικού κράτους με την ίδρυση κράτους γενικά. Δεν είναι σωστό να θεωρήσουμε πως εδώ πρόκειται για τη χαζοχαρούμενη, και άρα αθώα, εκείνη περίπτωση όπου, αφού ο κομμουνισμός ταυτίζεται με την επιστήμη και έτσι με την απόλυτη αλήθεια, άρα και οι οικοδόμοι του κομμουνισμού είναι νοητό και θεμιτό να οροθετήσουν την ιστορία με τους εαυτούς τους. Και δεν είναι αθώα αυτή η περίπτωση, μια και ήδη ξέρουμε πως η ταύτιση του κομμουνισμού όχι με ένα ζωντανό κίνημα, μα με την επιστήμη, δηλ. την απόλυτη αλήθεια, ήταν εκείνο ακριβώς που νομιμοποιούσε και θεωρητικά τη βαρβαρότητα που την είπαν, π.χ. «επιστημονική διατροφή των Ρουμά-

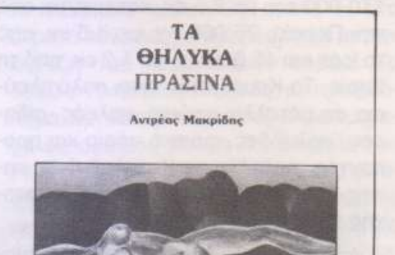

νων». Ή, τον περιορισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που τον λένε «αγώνας εναντία στη θρησκευτική ιδεολογία στην Αλβανία». Βλέπε, π.χ., το ομώνυμο κεφάλαιο στην «Ιστορία της Αλβανίας», σελ. 365-367. Εκεί, πράγματι, διαβάζουμε τα εξής αποκαλυπτικά: «Τα εκκλησιαστικά έντυπα απαγορεύτηκαν. Η δημιουργία εκκλησιαστικών στελεχών (!!!) στην αρχή περιορίστηκε και μετά καταργήθηκε» (Τα θαυμαστικά δικά μου). Ωστόσο, και παρά το προηγούμενο, διαβάζουμε αμέσως μετά: «Το κράτος σεβάστηκε την ελευθερία πίστης και την άσκηση θρησκευτικών τελετών από ανάλογους οργανισμούς. Όμως με την εκπαίδευση και την προπαγάνδα έγινε προσπάθεια να δοθεί προτεραιότητα στην επιστημονική γνώση και έτσι να καταπολεμηθούν οι βάσεις της θρησκευτικής κοσμοαντίληψης».

Να λοιπόν, γιατί εκεί που όλοι και όλες έβλεπαν καταπίεση, η Αριστερά έβλεπε (καί βλέπει!) μιαν ακόμα οικοδόμηση του σοσιαλισμού – με τα προβλήματα και τις ελλείψεις της, βεβαίως!, βεβαίως!! Αν, λοιπόν, η Αριστερά σιωπούσε, δεν ήταν καθόλου γιατί επρόκειτο για σωβινισμό και επέμβαση σε ξένη χώρα, ή γιατί αυτά τα έλεγαν οι ακροδεξιοί (μα και ποιός ευθύνεται, που μετά τη συμμετοχή των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου στον αντιφασιστικό αγώνα να βρίσκονται σήμερα αυτοί αγκαλιασμένοι από την ακροδεξιά;). Αν η Αριστερά σιωπούσε, στην πλειοψηφία της, για τις ανατολικές χώρες, αν η Αριστερά σιωπούσε για τη Βόρειο Ήπειρο και την Τουρκική κατοχή της Κύπρου, είναι γιατί η θεωρία και η πολιτική της *δεν διαφωνεί επί της ουσίας* με αυτά.

Αλλοίμονο, όμως, αν απαιτείται η έγκριση του οποιουδήποτε -ισμού προκειμένου τα ανθρώπινα δικαιώματα να θεωρηθούν ανθρώπινα δικαιώματα. Ο πρέσβης της Αλβανίας, πάντως, όταν ακούει για ελευθερία το μυαλό του πάει στη διαφθορά, στα ναρκωτικά, το Έιτζ, και την ελευθερία του να σκοτώνεις στο δρόμο. Εγώ, ισχυρίζομαι και τον κατηγορώ πως λέγοντας διαφθορά δεν εννοεί οικονομικά σκάνδαλα, αλλά εννοεί το ίδιο ακριβώς που εννοούν και οι παπάδες.

Λάμπρος Φ. Καλλένος

ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

«Κανένας δεν μπορεί να μάς απαγορεύσει να μιλούμε για την τύχη των αδελφών μας Ελλήνων στην Αλβανία και να τους υπερασπίζουμε όταν καταπιέζονται, διώκονται, περιφρονούνται και προσβάλλονται – μόνο και μόνο επειδή είναι Έλληνες».

Ένας «υπερδιεθνιστής» της Ελληνικής πολιτικής σκηνής, σίγουρα θα έσπευδε να αποδώσει το παραπάνω σε κάποιον «τρελλό παππά», ή σε κάποιον «φασίστα»: Το ύφος και το λεκτικό μοιάζουν, αλήθεια, πάρα πολύ μ᾽ εκείνο των ανακοινώσεων που ρίχνουν φέρνουν στούς... «μή θρησκόληπτους» της Ελληνικής πλευράς.

Τι θα έλεγε, όμως, αν ήξερε ότι εδώ δεν έχουμε να κάνουμε με ανακοίνωση ενός συλλόγου Βορειοηπειρωτών – αλλά μέ ένα απόσπασμα *ομιλίας του Ραμίζ Αλία στην Κορυτσά*;[1] Οι μόνες λέξεις που αλλάξαμε, είναι: *«Αλβανοί»* με την λέξη Έλληνες – και *«Γιουγκοσλαβία»* με τη λέξη «Αλβανία». (*Το απόσπασμα αναφέρεται στην Αλβανική κοινότητα του Κοσσυφοπεδίου*).

Τα λόγια αυτά απευθύνονται, λοιπόν, σε μέλη της Ελληνικής Κοινότητας στην Κορυτσά – συνοδευόμενα από αναφορές στην **«εξασφάλιση των εθνικών και δημοκρατικών δικαιωμάτων στους Αλβανούς της Γιουγκοσλαβίας»** – τη στιγμή που τα αντίστοιχα δικαίωμα των Ελλήνων της Αλβανίας, αντιμετωπίζονται στο παρακάτω πλαίσιο:

Σαν **«αδιάλλαχτος αγωνιστής (κατά) των αντιδραστικών αστικών και ρεβιζιονιστικών ιδεών»**, το Αλβανικο κράτος **«διατηρεί έντονη την ιδεολογική πάλη ενάντια στις ξένες επιδράσεις (!), ενάντια σε κάθετί που αντιτίθεται στην προλεταριακή ηθική»**, επιτυγχάνει μία **«κουλτούρα με υγιές περιεχόμενο» (!)** – κι έτσι φτιάχνει τον **«νέο άνθρωπο που έχει διαπαιδαγωγήσει το κόμμα, απαλλαγμένο από κάθετί το παλιό και το πισωδρομικό, σίγουρο για το παρόν και το μέλλον»**.

Αν έχει μείνει κάποια αμφιβολία για το ποιά κοινωνικά σχήματα θεωρεί ο Αλία οπισθοδρομικά, το παρακάτω απόσπασμα την εξαλείφει:

«Η Κορυτσά (Σ.Σ. Πόλη-κέντρο του Β. Ηπειρωτικού Ελληνισμού), **η άλλοτε πόλη των μεγάλων ταξικών αντιθέσεων,... τώρα αντιπροσωπεύει ένα τοπικό κέντρο της ολόπλευρης σοσιαλιστικής ανάπτυξης... Σε σύγκριση με το 1938 ο αριθμός των εργατών αυξήθηκε 43,5 φορές».**

Ο **«νέος άνθρωπος»**, λοιπόν, ο προλετάριος, ο ίδιος –ο **«ένας»**– λαός σέ **«βορρά και νότο»** αποξενωμένος από το χθές, γκρεμίζει μαζί με την **«ταξική»**, και την εθνική ιδιαιτερότητα: Γιατί αυτόν τον χαρακτήρα παίρνει εδώ η εξάλειψη των **«ταξικών αντιθέσεων»**: Την εξαφάνιση του εξελιγμένου **«αστικού»** στοιχείου της Κορυτσάς: Των Ελλήνων. Την αφομοίωσή του μέσω της **«προλεταριοποίησής»** του.

Είπατε τίποτε;

Μήπως είναι, πάλι, τυχαίος ο τονισμός του ρόλου της Κορυτσάς ειδικά στο **«πεδίο της άμυνας»** και η αναφορά στην **«παλληκαριά και τον φλογερό πατριωτισμό της»;**

Οι διευκρινίσεις, επομένως, ότι η Ελληνική μειονότητα δεν στερείται ανθρωπίνων δικαιωμάτων παραπάνω από τους Αλβανούς, ούτε διαβιώνει χειρότερα από τους πολίτες της γειτονικής χώρας –όπως γράφτηκε στις εφημερίδες– μάλλον χάνει ένα μέρος από την σημασία της... Θα υπενθυμίσουμε την δήλωση του Αλβανού πρέσβη Ιζ. Χαϊντίνι: «Η Ελληνική μειονότητα είναι ενταγμένη στην κοινωνία της χώρας μας»[2].

Η Ακαδημία Επιστημών της Αλβανίας εκδίδει για τα θέματα πολιτισμού το περιοδικό «STUDIA ALBANICA». Στο τελευταίο τεύχος του[3], στην σελ. 195, βρίσκουμε άρθρο με τον τίτλο: «Επιστημονική συνάντηση με την ευκαιρία της 70ης επετείου της οργάνωσης «Εθνική άμυνα του Κοσσυφοπεδίου»». Στο άρθρο γίνεται προβολή του έργου της οργάνωσης (στην οποία δίνονται οι ονομασίες: **«πολιτική, δημοκρατική, επαναστατική»)** τά χρόνια 1918-1924 και αναφορά στις ομιλίες της συνάντησης. Οι ομιλητές εξήραν την «δράση της οργάνωσης για την εθνική απελευθέρωση και ενότητα» και τον ρόλο της «ενάντια σ᾽ όλες τις δυνάμεις... που με την μία ή την άλλη μορφή βοηθούσαν τα σχέδια του Ιμπεριαλισμού και του εξωτερικού σωβινισμού»...

Δημοκράτες, λοιπόν, που αιτούνται τα *εθνικά δίκαια* και στρέφονται ενάντια στο *εξωτερικό σωβινισμό*, μπορούν να χαρακτηρίζονται μόνο αυτοί που παλεύουν για τα δίκαια των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου: Όταν, αντίστοιχα, υπάρξει ενδιαφέρον και κινητοποίηση (στο ίδιο μάλιστα πλαίσιο) για τους Έλληνες της Βορείου Ηπείρου, τότε η Αλβανία μιλά για σωβινιστικές εξάρσεις...

Και οι αριθμοί μιλούν για σημαντική μείωση του αριθμού των Ελληνικών σχολείων στην Αλβανία: Από τον αριθμό των 360 που λειτουργούσαν το 1921, σήμερα

λειτουργούν μόνο 30[4].

Το 1913, οι εκκλησίες της Β. Ηπείρου ανέρχονταν σε 527 – με αντίστοιχο αριθμό ιερέων.

Ποιά είναι η θέση της Αλβανίας όσον αφορά το ζήτημα της Εκκλησίας; Απαντά κι εδώ ο Ι. Χαϊντίνι: «Το να πιστεύει κανείς στο Θεό είναι προσωπική υπόθεση του καθενός. **Αλλά αυτό δεν σημαίνει μόνο να πηγαίνει κάποιος στην Εκκλησία.** Σαν **«προσωπική υπόθεση»** που είναι, λοιπόν[5], αποσυνδέεται από τον δημόσιο βίο – κι επομένως γίνεται ένα μέτρο που πλήγει την Ελληνική Κοινότητα, με την εξάλειψη ενός πολιτισμικού πόλου...

Και η Ελληνική πλευρά; Ποιά είναι η στάση της – και ποιά μέτρα πήρε για να εξασφαλίσει την ανάπτυξη του Ελληνικού πολιτισμού στην Β. Ήπειρο;

Η αλήθεια είναι ότι ολόκληρος ο πολιτικός κόσμος άφησε τον εκεί Ελληνισμό στην μοίρα του.

Οι *υπερβολικές απλουστεύσεις και τα στενά οπτικά πεδία* ανθρώπων που ασχολήθηκαν με τα ζητήματα αυτά, είναι χαρακτηριστικά:

Ο καπετάν Κυργιάννης - Παπαδημητρίου, στο βιβλίο του για το Β. Ηπειρωτικό ζήτημα[6], κατηγορεί την Ελληνική Κυβέρνηση του 1913 ότι δεν κατάφερε «να πετύχει την ένωση των ελληνόφωνων και την ανταλλαγή των ελληνόφωνων της Αλβανικής Τσαμουριάς (Βούρκου) με τους Αλβανόφωνους της Ελληνικής Τσαμουριάς» (!) (Σημειώνουμε ότι η γλώσσα δεν ήταν ποτέ το στοιχείο εκείνο που διέκρινε ένα άτομο Ελληνικής από ένα μη Ελληνικής συνείδησης, στην περιοχή που μας ενδιαφέρει[7]). Αν λάβουμε υπ' όψη μας ότι ο Κ.Π. ήταν από τους καπετάνιους του ΕΛΑΣ που συνεργάστηκε με Αλβανούς, μετά μάλιστα από εντολή του Κ.Κ.Ε. (όπως λέει ο ίδιος), αντιλαμβανόμαστε ποιά ήταν τά κριτήρια ανθρώπων που χειρίστηκαν ζητήματα τόσο σημαντικά για τον Ελληνισμό.

Στοιχεία όπως η γλωσσική ιδιαιτερότητα χρησιμοποιούνται για να αιτιολογήσουν την εγκατάλειψη ενός μέρους του Ελληνικού στοιχείου – τη στιγμή που γνωρίζουμε, σύμφωνα με την επιστημονική έρευνα[8], ότι το Αλβανικό στοιχείο υπάρχει και δρα, χάρις στην συμπόρευσή του με το Ελληνικό: Χωρίς αυτό δεν νοείται – ούτε πολιτισμικά, ούτε οντολογικά: Ιστορικά παραδείγματα – όπως οι Ελληνικού χαρακτήρα Αλβανόφωνες κοινότητες της Κάτω Ιταλίας[9] – δείχνουν ότι και η ίδια η Αλβανία βρίσκεται χαμένη, με το να απωθεί το Ελληνικό πολιτισμό στο περιθώριο... Ο φόβος του ασταθούς εθνισμού της, την κάνει να στρέφει το πρόσωπό της από κάθε αυτοτελή πραγματικότητα –όπως η Ελληνική κοινότητα– που βρίσκεται στον ίδιο χώρο μ' αυτήν.

Το γεγονός ότι *και* ο Κ. Παπούλιας, τέως υπ. εξωτερικών, έδινε το 1987 έναν αριθμό μελών της Ελληνικής κοινότητας, κατά 250.000 μεγαλύτερο απ' αυτόν που δίνουν οι Αλβανοί, πρέπει να προβληματίσει: Θα έπρεπε πια το επίσημο ενδιαφέρον να αυξηθεί ανάλογα με εκείνο της εκτίμησης του αριθμού των ομοεθνών μας...[10].

Σωτήρης Ραπτόπουλος
Νίκος Τελιγάδας

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ρ. ΑΛΙΑ, «Η Αλβανία θα βαδίζει πάντα το δρόμο του Σοσιαλισμού», έκδ. «8 Νοέμβρη», Τίρανα 1985.
2. «Ελευθεροτυπία», 3-1-90 (Συνέντευξη του Αλβανού πρεσβευτή).
3. STUDIA ALBANICA 1, XXVI Année, 1989, σελ. 196 κ.ε.
4. Περιοδικό «Οι νέοι γράφουν για τα Εθνικά Θέματα» Ιούνιος (1988;).
5. Βλ. σημείωση (2).
6. Μ. ΚΥΡΓΙΑΝΝΗ - ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, «Η οργάνωση της Ελληνικής Κοινότητας στην Αλβανία», σελ. 156.
7. Τ. ΓΙΟΧΑΛΑ, «Ελληνοαλβανικά σύμμεικτα»: Πρακτικά της Ακαδημίας Αθηνών, 1974-75, τόμ. 49.
8. Περιοδικό «ΤΟΤΕ», τεύχ. 28, σελ. 64: «Αρβανίτες και Σλαυομακεδόνες» – σελ. 66: «Αρβανίτες» (Γ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ) – Γ.Ν. ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ: «Οι Βαλκανικοί λαοί», Ιωάννινα 1987, σελ. 191
9. Βλ. σημείωση (7).
10. Περιοδικό «ΑΝΤΙ», τεύχ. 236 (Σεπτ. 1987), «Αποστολή στην Αλβανία – το μειονοτικό» (Χ.Γ.Π.)

Τα σχέδια πάρθηκαν από το αρχαιολογικό περιοδικό ILLYRICA, 1983, σελ. 220-221-222: Πρόκειται για ενσφράγιστους πίθους με ελληνικά ονόματα, που βρέθηκαν στην Κορυτσά.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. ΕΛΛΑΔΑ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, Τόμος 6, σελ. 106-209 του Γ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΥ (Η Περίοδος 1909-1914), Μαλλιάρης - Παιδεία 1982.
2. ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΛΑΡΟΥΣ, Εκδ. 1964, τόμ. 5.
3. ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ, εκδ. «Πορεία» 1977 (;)

Κούρδοι, αυτοί οι ανυπότακτοι

Δεν έχουμε Αλλάχ
Δεν έχουμε χώρα
Δεν έχουμε φίλους
Έχουμε τη δύναμη στα χέρια μας
Είμαστε Κούρδοι

Έτσι απάντησε στην ερώτησή μου «τι είναι οι Κούρδοι», ο Κούρδος αντάρτης υψώνοντας το τσέχικο και δίνοντας έτσι παραστατικά το δράμα του λαού του που υποφέρει κάτω από πολλαπλή κατοχή, μαζί με την απόφασή του να αγωνιστεί ένοπλα μέχρι την ίδρυση δικού του κράτους στα ιστορικά εδάφη του Κουρδιστάν.

Οι Κούρδοι περιγράφονται από τον Ξενοφώντα με το ονομα Καρδούχοι σαν «λαός ορεσίβιος, πολεμικός, που δεν δέχεται την κυριαρχία του Βασιλιά των Περσών. Ένας βασιλικός στρατός 20.000 Περσών που εισέβαλε κάποτε στην χώρα των Καρδούχων, λόγω της τραχύτητας της χώρας και του αξιομάχου των κατοίκων της, αποδεκατίστηκε χωρίς να επιστρέψει κανείς».

Οι Κούρδοι ανήκουν στην Ινδοευρωπαϊκή φυλή σαν τους Έλληνες και τους Αρμενίους (οι Τούρκοι ως γνωστόν είναι μογγολικής καταγωγής). Ήδη από το 1000 π.Χ. βρίσκονταν στις λίμνες Ουρμιγιέ και Βαν. Είναι η τέταρτη μεγάλη εθνική ομάδα της Μέσης Ανατολής μετά τους Άραβες, τους Τούρκους και τους Πέρσες. Έχουν δική τους γλώσσα –που δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με τα Τουρκικά– και δικό τους πολιτισμό και εθνική συνείδηση. Τό 80% των Κούρδων είναι μουσουλμάνοι της αίρεσης των Σουνιτών. Το 10%, οι «Γιαζιδαίοι» πιστεύουν στον αρχαίο θεό Ζωροάστρη. Το υπόλοιπο 10% είναι χριστιανοί, Ελληνορθόδοξοι, Σύριοι ορθόδοξοι – μονοφυσίτες.

Η «γη των Κούρδων» έχει έκταση 500.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Από αυτά, 230.000 τ.χ. με πληθυσμό 15 εκατομμύρια κατέχονται από την Τουρκία, 170.000 τ.χ. με 9,5 εκ. κατέχονται από την Περσία, 75.000 τ.χ. με 4,5 εκ. από το Ιράκ και 15.000 τ.χ. με 1,2 εκ. από τη Συρία. Το Κουρδιστάν είναι πολύ πλούσιο σε μέταλλα: χρώμιο, χαλκός, σίδηρος, μόλυβδος, φυσικό αέριο και προπαντός πετρέλαιο. Καταλαβαίνει κανείς έτσι εύκολα τους λόγους της κατοχής του.

Από το 1920 μέχρι το 1938 το Κεμαλικό κράτος των Τούρκων προσπαθεί να εδραιώσει την στρατιωτική κατοχή του στο Κουρδιστάν. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, καταπνίγηκαν τριάντα Κουρδικές εξεγέρσεις ενάντια στο Κεμαλικό κράτος. Όλες οι εξεγέρσεις

αυτές ήταν κάτω από την αρχηγία των φεουδαρχών. Η άγρια καταπίεση των Κούρδων άρχισε μετά την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας, παρόλο που ο Κεμάλ χρησιμοποίησε τους Κούρδους για την επικράτηση της «επανάστασης» των Νεοτούρκων, υποσχόμενο την παραχώρηση αυτονομίας και εξαπατώντας τους στη συνέχεια.

Η περίοδος από το 1940 μέχρι το 1970 είναι εκείνη της πολιτιστικής σφαγής των Κούρδων, του βίαιου δηλαδή εκτουρκισμού του Κουρδιστάν. Όλα είναι απαγορευμένα: Να μιλάς, να γράφεις και να διαβάζεις κούρδικα, να κυκλοφορείς με κούρδικο όνομα, να ακούς κούρδικη μουσική, να λες «είμαι Κούρδος». Μέχρι και σήμερα συνεχίζεται αυτή η άρνηση ύπαρξης Κούρδων από το τουρκικό κράτος που τους ονομάζει «ορεσίβιους Τούρκους». Στην ίδια περίοδο, το Τουρκικό καθεστώς προχωρεί στην οικονομική εκμετάλλευση του πλούτου του Κουρδιστάν (ηλεκτροπαραγωγικοί σταθμοί, μεταλλεία, ορυχεία, άντληση πετρελαίου), ενώ διατίθενται στο Κουρδιστάν, από τον κρατικό προϋπολογισμό, τα μικρότερα κονδύλια ειδικά για κοινωνικές παροχές.

Το 1973 αρχίζει μια νέα φάση στην ιστορία του Κουρδικού επαναστατικού κινήματος με την ίδρυση της πολιτικής ομάδας «Κούρδοι επαναστάτες», με βασικά της μέλη τους Αпουλάν Οτσαλάν –σημερινό γεν. γραμ. του PKK–, Χακί Καρέρ –δολοφονήθηκε από Τούρκους πράκτορες το 1977– και Χαΐρί Ντορμούς, που πέθανετο 1983 στις φυλακές του Νιαρμπακίρ από απεργία πείνας. Αμέσως αρχίζει μια σειρά από ένοπλες ενέργειες στο Κουρδιστάν ενάντια στους Τούρκους εθνικιστές του Εθνικιστικού κόμματος (Ν.Η.Κ.) και τους ντόπιους Κούρδους φεουδάρχες που υποχρεώνονται σε δημόσια απολογία και διανομή της γης στους ακτήμονες. Η μεγάλη απήχηση που είχαν οι ενέργειες αυτές στον Κουρδικό λαό, οδηγεί στην ίδρυση, το 1978, του κόμματος των Εργατών του Κουρδιστάν (PKK). Οι εθνικιστές του ΝΗΚ σύντομα εξουδετερώνονται, η Αστυνομία δεν μπορεί να μπεί στα κουρδικά χωριά και το τουρκικό καθεστώς αναθέτει στο στρατό τον έλεγχο της περιοχής με την κήρυξη του στρατιωτικού νόμου. Το 1980 ο Τουρκικός στρατός, με πραξικόπημα, καταλαμβάνει την εξουσία και μεγάλος αριθμός μελών και οπαδών του PKK οδηγείται στις φυλακές, που γίνονται κέντρα της κουρδικής αντίστασης με σύμβολο την τεράστια φυλακή της πρωτεύουσας του Κουρδιστάν, του Νιαρμπακίρ. Εκεί βρήκαν το θάνατο από τα βασανιστήρια ή την απεργία πείνας τα μέλη της κεντρικής επιτροπής του PKK Μασλούμ Ντονγκάν, Κεμάλ Πίρ καί Χαΐρί Ντορμούς. Κι εκεί γράφτηκε η ηρωϊκότερη σελίδα της αντίστασης των φυλακών, της αντίστασης του Κουρδικού λαού ενάντια στη φασιστική χούντα της Τουρκίας, όταν τα μέλη του PKK Ερέφ Ανγιάκ, Φερχάτ Κουρτάί, Νεκμί Ονέρ καί Μαχμούτ Ζενκίν ένωσαν σε κύκλο τα χέρια τους μπροστά σ' όλους τους κρατουμένους και χορεύοντας τους παραδοσιακούς τους χορούς αυτοπυρπολήθηκαν φωνάζοντας «Ζήτω η ελευθερία του Κουρδιστάν».

Την ίδια περίοδο τα υπόλοιπα στελέχη του PKK μεταφέρουν τον αγώνα στη Μέση Ανατολή για ανασυγκρότηση, χάραξη νέας πολιτικής και δημιουργία στρατιωτικής οργάνωσης. Δημιουργούνται δύο στρατόπεδα ανταρτών εκτός Τουρκίας, που προετοιμάζουν τα πρώτα στελέχη του Εθνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού του Κουρδιστάν. Αρχίζει εκστρατεία για την ενημέρωση της Ευρωπαϊκής κοινής γνώμης και δημιουργείται μια διευρυμένη συμμαχία με τις προοδευτικές δυνάμεις της Τουρκίας, η «αντιφασιστική αντίσταση και ενότητα». Η συμμαχία αυτή σύντομα διαλύεται με την αποχώρηση τουρκικών οργανώσεων, που διαπιστώνουν πως το PKK θα συνεχίσει τον ένοπλο αγώνα μέχρι την απελευθέρωση και τη δημιουργία ανεξάρτητου χωριστού Κουρδικού Κράτους, πράγμα αντίθετο με την Κεμαλική ιδεολογία των Τούρκων αριστερών, που υποστηρίζει την ενότητα του τουρκικού κράτους, ακόμα και με την καταπίεση Ελλήνων, Αρμενίων, Κούρδων, Αράβων ή οποιασδήποτε εθνότητας.

Στις 15 Αυγούστου του 1984 ιδρύονται οι «Απελευθερωτικές δυνάμεις του Κουρδιστάν» και αρχίζουν μεγάλης κλίμακας στρατωτικές επιχειρήσεις μέσα στο έδαφος της Τουρκίας (Ερούχ καί Σεμτινλί). Τεράστια ποσά χρημάτων προσφέρονται από τις κουρδικές παροικίες της Ευρώπης και το Κουρδικό πρόβλημα γίνεται θέμα επικαιρότητας στο Ευρωπαϊκά Κοινοβούλια που θέλουν να προστατέψουν τα συμφέροντά τους στην Τουρκία. Οι εκατοντάδες επιτυχημένες στρατιωτικές επιχειρήσεις των Κούρδων ανταρτών οδηγούν στην ίδρυση του «Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου του Κουρδιστάν» (ERNK), έκφραση της πολιτικής ενότητος του Κουρδικού λαού που με την πρακτική του ένοπλου αγώνα διεκδικούσε την ελευθερία του και τη δημιουργία του δικού του ανεξάρτητου κράτους. Τέλος μεταξύ 25-30 Οκτωβρίου πραγματοποιείται το 3ο συνέδριο του PKK που αποφασίζει την ίδρυση του «Λαϊκού απελευθερωτικού στρατού του Κουρδιστάν» (ARGK). Η θέση που κέρδισε αυτός ο στρατός και οι απώλειες που προκάλεσε στις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις, οδήγησαν τους Τούρκους επίσημους στην παραδοχή, ότι το 1987 είναι η χρονιά του PKK και ότι το καθεστώς της Τουρκίας δεν μπορεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα στρατιωτικά.

Λάκης Πίγγουρας

Χαλέπτσε, Κερύνεια της μνήμης, αγάπη μου των λέξεων...

Μια φορά, ήταν μια θάλασσα από λέξεις που τρεμούλιαζε μέσα στο μυαλό και μέσα στην κοιλιά ενός ατάλαντου συγγραφέα. Τις τελευταίες μέρες ο συγγραφέας αυτός ένοιωσε πως το τρεμούλιασμα αυτό άρχιζε να παίρνει μορφή, και σαν κάποιος ποταμός, λες σαν κάποιο θαλάσσιο ρεύμα να άρχιζε να σχηματίζει μέσα στη θάλασσα του. Πήρε λοιπόν τότε τη γραφομηχανή του, έβαλε πάνω ένα χαρτί, και την κρέμασε στην άκρη ενός σχοινιού. Ύστερα, την πέταξε μέσα στο πηγάδι του των λέξεων, και την τράβηξε πάνω. Καθώς λοιπόν κοίταξε μέσα στον κουβά του να δει σαν τι νερό από το πιο βαθύ πηγάδι του κόσμου νάχε βγει αυτή τη φορά έξω στο φως, είδε πως μέσα στον κουβά του βρισκότανε και είχε αρχίσει να μισοσχηματίζεται το όμορφο πρόσωπο ενός παιδιού.

«Περίεργο», σκέφτηκε, «πολύ περίεργο. Σαν τι να βρέθηκε αυτό το παιδικό πρόσωπο εδώ, μέσα στη θάλασσα μου με τις λέξεις;».

Το παιδί σηκώθηκε από το δρόμο της Halepçe, όπου ήτανε πεσμένο, και τίναξε από τα ρούχα του τα χώματα του δρόμου και τη σκόνη από τα χημικά αέρια των Ιρακινών. «Μα έχουν άραγε σκόνη τα χημικά αέρια;», ρώτησε μια πράσινη και μωβ κορδέλα από λέξεις.

«Τι είναι ναπάλμ;», ξαναείπε η φωνή της Μαρίας, καθώς η γαλάζια κορδέλα στόλιζε τα μαλλιά της. Ήτανε πολύ όμορφη.

Η θάλασσα αναδεύτηκε πάλι, και το παιδί βρέθηκε καθισμένο στην πλαγιά ενός ψηλού βουνού, με το όπλο του πάνω στα γόνατά του. Είχε σκιστεί το τσαρούχι του, και το ωραίο παιδί αναλογιζόταν, προφανώς, με ποιό τρόπο θα μπορούσε να το φτιάξει.

Ο σκαρπάρης έπιασε για λίγο στα χέρια του το χαλασμένο τσαρίκκι, και είπε με σιγουριά και καλωσύνη πρωτινή:

«Ώς αύριον εν ναν έτοιμον», είπε, και το έβαλε δίπλα του σ' ένα τραπέζι. Η φαλτσέττα και το σφυρί με τη διχάλλα τη σπασμένη ήταν μπροστά του, πάνω σ' ένα παλιό τραπέζι χωρισμένο σε μικρά κουτάκια, πού ήταν γεμάτα με διαφόρων ειδών καρφιά.

«Α, έτο δαμαί, εν έτοιμο», είπε ϋστερα, καθώς έδινε το όμορφο ζευγάρι çharic που είχε φτιάξει. Η αγάπη του

και η τέχνη του τα είχαν στολίσει με ένα όμορφο κόκκινο και πράσινο χρώμα, ενώ το μεράκι του τα πλούμισε εδώ και κει με άστρα κίτρινα καί άσπρα.

Το όμορφο παιδί της Χαλέπτσε πήρε τα ποδήματα στα χέρια του, μα εξακολουθούσε να στέκεται γεμάτο απορία. Τα κρατούσε στα χέρια λες και δεν ήξερε τι να τα κάνει, λες και του ήταν άχρηστα παρόλη την ομορφιά τους, έτσι καθώς βρισκόταν πεσμένο εκεί στο δρόμο, παρόλη την ομορφιά τους, σ' αυτό ήταν άχρηστα, γιατί αυτό εξακολουθούσε να βρίσκεται πεσμένο εκεί στο δρόμο, το όμορφο πρόσωπό του ριγμένο εκεί στο δρόμο, εκεί στα χώματα του δρόμου της Χαλέπτσε, νεκρό, από τα αέρια της δυσοσμίας της παγκόσμιας αδιαφορίας, ένα όμορφο παιδί του Κουρδιστάν, στη Χαλέπτσε, νεκρό.

– Ντριννν...., ντριννν...

Λάμπρος Φ.Καλλένος
17 του Απρίλη, του 88

Εθνισμός και ρατσισμός

Καθώς σκοπεύουμε να ασχοληθούμε δια μακρών με το εθνικό ζήτημα θεωρούμε φρόνιμο να κρατήσουμε τις αποστάσεις μας από το **ρατσισμό**. Κι αυτό γιατί στην κρατούσα ιδεολογία το έθνος ταυτίζεται με τη φυλή κι ο εθνισμός με το ρατσισμό. (Το εθνικό ζήτημα στη χώρα μας βρίσκεται, εδώ και πάνω από έναν αιώνα, στον αστερισμό του Φαλμεράυερ: στο δόγμα ότι έθνος = φυλή και ελληνικότητα = φυλετική καθαρότητα).

Η ταύτιση εθνισμού και ρατσισμού βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τα δεδομένα της ανθρωπολογίας, αλλά παραμένει ακλόνητη, επειδή βολεύει τον ιδεολογικό **α-εθνισμό** που κυριαρχεί στο σύγχρονο προοδευτικό άνθρωπο. Δε νοείται να είσαι προοδευτικός και να μην αισθάνεσαι αποστροφή για τέτοια «ξεπερασμένα και αντιδραστικά πράγματα» όπως το έθνος, η πατρίδα, η εθνική ταυτότητα, κλπ. Το να είσαι «υπεράνω εθνισμών» είναι από εκείνα τα στοιχεία της προσωπικότητας που κάνουν το σύγχρονο άνθρωπο να αισθάνεται περήφανος για τον εαυτό του. Η ταύτιση εθνισμού και ρατσισμού είναι λοιπόν, τυπική παρανόηση, αλλά η άρση της απειλεί τον ίδιο τον **κυρίαρχο τύπο προσωπικότητας**. Έτσι εξηγείται η «προφάνειά» της και επίσης το γιατί δεν είναι εφικτή η ανατροπή της μόνο με θεωρητικά επιχειρήματα.

Χωρίς να υπερτιμούμε την αποτελεσματικότητα της απροκατάληπτης έρευνας και χωρίς να φιλοδοξούμε να εξαντλήσουμε το θέμα, θα προσπαθήσουμε να δείξουμε, σε τούτο το άρθρο, ποιό είναι το νόημα του ρατσισμού και γιατί η άρνησή του ρατσισμού δεν συνεπάγεται την απόρριψη του εθνισμού και την υιοθέτηση «υπερεθνικών» (κοσμοπολίτικων) αντιλήψεων.

Θα αναπτύξουμε το θέμα μέσα από τη συνοπτική παρουσίαση των συμαντικότερων στον αιώνα μας μορφών ρατσιστικής ιδεολογίας: της γερμανικής, της ιαπωνικής, της τουρκικής και της εβραϊκής.

1. Ο γερμανικός ρατσισμός

Ο γερμανικός ρατσισμός δεν ήταν «επινόηση» του Χίτλερ, ούτε βέβαια ένα «ατύχημα». Είχε βαθιές ρίζες στη γερμανική ιδεολογία και στους κυριώτερους εκπροσώπους του γερμανικού πνεύματος. Ο Χίτλερ απλώς τον συστηματοποίησε σε πρακτική ιδεολογία, ενώ μια σειρά θεωρητικοί (Ρόζεμπεργκ, Μπλύερ, κ.α.) του πρόσφεραν ιστορική και βιολογική «τεκμηρίωση».

Η κλασσική γερμανική ιδέα, ότι υποκείμενα της ιστορίας είναι τα έθνη, αποτελεί την αφετηρία για το γερμανικό ρατσισμό. Το έθνος το αντιλαμβάνεται σαν **άτομο**: με συνείδηση, βούληση και ιστορική αποστολή. Πήρε την εγελιανή ιδέα για την πάλη των εθνών ως κινητήριας δύναμης της Ιστορίας και ανάγοντάς την στις ακρότατες συνέπειές της, την αντιπαρέθεσε στην αντίστοιχη μαρξιστική άποψη ότι «κινητήρια δύναμη της ιστορίας είναι η πάλη των τάξεων».

Μια άλλη αφετηριακή ιδέα είναι ότι τα έθνη δεν έχουν όλα την ίδια αξία. Ορισμένα είναι **«πολιτισμογόνα»**, ορισμένα είναι **«πολισμοφθόρα»** και τα υπόλοιπα απλώς **«πολιτισμοφόρα»**. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα έθνη της Άριας φυλής και ιδίως οι Γερμανοί, ενώ στη δεύτερη ανήκουν πριν απ' όλα οι Εβραίοι. Η δημιουργικότητα, η καταστροφικότητα και η παθητικότητα, από διάκριση στο επίπεδο των ενεργειών και του τρόπου υπάρξεως, μεταποιείται σε διάκριση φύσεως[1].

Η μεταποίηση αυτή θεμελιώνεται στην ταύτιση του έθνους με τη φυλή και στην αναγωγή της φυλετικής καθαρότητας σε κεντρικό εθνικό ιδανικό.

Οι Γερμανοί είχαν έντονη την ανάγκη να ορίσουν με «αντικειμενικό» τρόπο την ουσία του έθνους. Γι' αυτό και η λεγόμενη «αντικειμενική» θεωρία για το έθνος έχει καταγραφεί ως «γερμανική». Η ανάγκη αυτή μπορεί να κατανοηθεί στο πλαίσιο της **πολικής αναφορικότητας** του γερμανικού έθνους με το γαλλικό και το ρωσικό έθνος. Για τους Γάλλους η εθνικότητα ήταν ζήτημα πεποίθησης (εξ ου και «γαλλική» ή «υποκειμενική» άποψη για το έθνος), ενώ για τους σλαβόφιλους η εθνική ετερότητα είχε πολιτισμικό περιεχόμενο με έντονο το θρησκευτικό στοιχείο. Διαμορφωμένοι σε ενιαίο κράτος μέσα από διαλεκτική αντίθεση με τους Γάλλους και τους Ρώσους, οι Γερμανοί προσπαθούν να δώσουν στην εθνική ετερότητα περιεχόμενο που να τους διαφοροποιεί απ' αυτούς και να προσφέρεται έτσι στον τευτονικό μυστικισμό του **γένους** κι από εκεί στο **φυλετικό** προσδιορισμό της **εθνικής ετερότητας.**

Την πνευματική βάση για την πλατιά διάδοση της αναγωγής του έθνους σε ράτσα, τη διευκόλυνε και η μαζική εκλαΐκευση της δαρβινικής θεωρίας της εξέλιξης, στην οποία είχαν πρωτοστατήσει οι σοσιαλιστές (πιστεύοντες, εν τη αφελεία τους, ότι όσο περισσότερο υλιστές γίνουν οι εργάτες τόσο σφοδρότερη θα αναπτυχθεί μέσα στους η επιθυμία για έναν κόσμο χωρίς ταξική και εθνική καταπίεση). **Ο ναζιστικός ρατσισμός υπήρξε κοινωνικός δαρβινισμός εφαρμοσμένος στο πεδίο των εθνικών σχέσεων.** Εν ολίγοις: Η Ιστορία είναι προέκταση της δαρβινικής φύσης - όπου ο «ανελέητος» νόμος της φυσικής επιλογής λειτουργεί ως «νόμος» φυλετικής επιλογής. Η αντίθεση ανάμεσα στο είδος και στη φύση και η αντίθεση ανάμεσα στις φυλές για την κυριαρχία, ορίζουν το βασικό σχήμα της ρατσιστικής φιλοσοφίας της Ιστορίας.

Η «βελτίωση της ράτσας» συνδέεται με την «καθαρότητα του αίματος». Αυτή δε η τελευταία διακυβεύεται στο πεδίο της σύγκρουσης ανάμεσα στο «φωτεινό» απολλώνιο στοιχείο και στο «σκοτεινό» διονυσιακό στοιχείο. Όταν ο Απόλλων κυριαρχεί, η ράτσα εξευγενίζεται. Αντίθετα, όταν ο Διόνυσος παίρνει τα ηνία της προσωπικότητας (ατομικής ή εθνικής), παραμερίζονται οι αναστολές που εμποδίζουν την **επιμειξία** του ανώτερου με το κατώτερο αίμα - και η ράτσα μπασταρδεύεται και εκφυλίζεται. Έτσι, κατά τους θεωρητικούς του γερμανικού ρατσισμού, η παρακμή των αρχαίων Ελλήνων είχε ως αιτία την επιμειξία τους με το «κατωτέρο» μικρασιατικό στοιχείο. Ομοίως η παρακμή της Ευρώπης, της εστίας των Αρίων, οφείλεται στη φυλετική επιμειξία που καλλιέργησε ο χριστιανισμός, καθώς και η σατανική δραστηριότητα του αντίποδα της Άριας φυλής, των Εβραίων. Και ακριβώς στη διάσωση της Άριας φυλής και στον περαιτέρω εξευγενισμό του γερμανικού της πυρήνα, βρισκόταν η «υψηλή αποστολή» του Γ' Ράιχ.

Αν προβάλλουμε τη ρατσιστική φιλοσοφία στο πεδίο των ταξικών σχέσεων, δε μένει καμιά αμφιβολία για το κοινωνικό της νόημα: Η διάκριση ανώτερης και κατώτερης φυλής, οδηγεί στη διάκριση κυρίου και δούλου, ανώτερης και κατώτερης φυλής. Αν δεν υπήρχαν οι επιμειξίες που φθείρουν την ανώτερη φυλή, οι κατώτερες τάξεις θα αποτελούνταν, κατά τον Ρόζεμπεργκ, αποκλειστικά και μόνο από ανθρώπους κατώτερων φυλών. **Ο εθνικός ρατσισμός συνεπάγεται τον κοινωνικό ρατσισμό.**

Θα ήταν παράλειψη αν δεν επισημαίναμε την ανθρωπολογική βαση της εκπληκτικής απήχησης που είχε στο γερμανικό λαό η ρατσιστική υπόσχεση για την επικείμενη μετατροπή του σε δουλοκτήτη. **Είναι η μυστικιστική στο βάθος της λατρεία του «υπεράνθρωπου»: του ταυτισμένου με τη δύναμη ατομικού και συλλογικού υποκείμενου.** Σε τελική ανάλυση, είναι **η θρησκεία της δύναμης.**

2. Ο ιαπωνικός ρατσισμός

Ο ιαπωνικός ρατσισμός έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην πολεμική εξόρμηση του ιαπωνικού ιμπεριαλισμού κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Έχει τις ρίζες του στην σιντοϊστική μυστικιστική παράδοση και περιστρέφεται γύρω από την ιδέα ότι οι Ιάπωνες είναι το ανώτερο απ' όλα τα έθνη.

Σύμφωνα με τους εκπροσώπους του γιαπωνέζικου ρατσισμού, η Ιαπωνία υπήρξε το αρχέγονο λίκνο της ανθρωπότητας και του πολιτισμού της. Από την Ιαπωνία ξεκίνησαν τα έθνη ύστερα από τη διάσπαση της αρχέγονης ενότητάς τους. Το «απόλυτο ζωϊκό κέντρο» της ανθρωπότητας ήταν και είναι η Ιαπωνία — κάτι σαν θείος αιθέρας που περιέχει και συνέχει τα πάντα. Αλλά δυστυχώς η τάξη του κόσμου με την Ιαπωνία στη θέση του «απόλυτου κέντρου» κατέρρευσε από τα ηφαίστεια, τους σεισμούς και τους κατακλυσμούς, και έτσι η ανθρωπότητα αποξενώθηκε από την πηγή της. Η «πηγή» όμως διατηρήθηκε απρόσβλητη λόγω της απ' ευθείας καταγωγής της ιαπωνικής δυναστείας από τη θέα του Ήλιου. Ο αυτοκράτορας τη Ιαπωνίας ενσαρκώνει το «απόλυτο ζωϊκό κέντρο» της ανθρωπότητας[2].

Σκοπός της ανθρωπότητας είναι η εγκαθίδρυση του «Ταϊσχό», της «Μεγάλης Δικαιοσύνης», όπου κάθε έθνος θα πάρει την προσήκουσα θέση του σ' ένα δυναμικό αρμονικό σύστημα ενότητας κάτω από τη σκέπη του γιαπωνέζου αυτοκράτορα. Αυτή η αποκατάσταση της διασαλευμένης κοσμικής τάξης είναι και η «υψηλή αποστολή» της Ιαπωνίας. Κύριο όμως εμπόδιο στην πραγματοποίησή της είναι ο καπιταλιστικός ατομικισμός της Δύσης και ο δικτατορικός κομμουνισμός της Ρωσίας (που παραμελεί την ατομική πρωτοβουλία), επειδή καλλιεργούν τις εγωϊστικές έξεις των εθνών και αντιστρατεύονται τον κοσμικό νόμο της επισυναγωγής στην ενότητα.

Απ' όλα αυτά γίνεται φανερό ότι στην ιαπωνική περίπτωση η θεμελιώδης ιδέα της εθνικής υπεροχής δεν έχει βιολογική υφή (υπεροχή ράτσας), αλλά μεταφυσική κοσμολογική.

3. Ο τουρκικός ρατσισμός

Ο τουρκικός ρατσισμός θεμελιώνεται επίσης στην «υπεροχή της τουρκικής φυλής».

Οι τουρκικές ρατσιστικές θεωρίες εμφανίστηκαν με τους νεότουρκους και έγιναν, στην εποχή του Κεμάλ, ο ακρογωνιαίος λίθος της τουρκικής εκπαίδευσης. Μέχρι το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου κυριαρχούσαν ρατσιστικές αντιλήψεις γερμανικού τύπου (όπου τη θέση των Αρίων την πήραν, χωρίς δυσκολία, οι Τούρκοι). Στη μεταπολεμική περίοδο οι θεωρίες αυτές έπαψαν να διακηρύσσονται επίσημα, αλλά η μεγάλη μάζα των δασκάλων, των καθηγητών — αλλά και πολλοί ιστορικοί — εξακολουθούν να τις αντιμετωπίζουν ως γνήσιες επιστημονικές αλήθειες.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η θεωρία της «Γλώσσας του Ήλιου» σύμφωνα με την οποία η τουρκική γλώσσα είναι η μητέρα όλων των γλωσσών του κόσμου. Οι Τούρκοι είναι οι γεννήτορες του ηθικού πολιτισμού. Οι πρώτοι Τούρκοι διέθεταν όλες τις αρετές. Ό,τι καλό έχει να επιδείξει η ανθρωπότητα στον τομέα αυτό επινοήθηκε από τους Τούρκους σ' αυτή την αρχέγονη εποχή. Το «μεγαλείο του να είσαι Τούρκος» επιζεί ακόμη στη φύση του Τούρκου, παρά στη φθορά που έχει προκαλέσει σ' αυτή ο συγχρωτισμός με κατώτερα και ακάθαρτα έθνη όπως οι Αρμένηδες και οι Ρωμιοί. Αρχέγονη εστία των Τούρκων είναι η Ανατολία (η Μικρά Ασία). Οι δε αρχαίοι Σουμέριοι δεν ήταν παρά Τούρκοι με άλλο όνομα[3].

Είναι αξιοσημείωτο ότι στην εξόντωση των ιστορικών μικρασιατικών εθνών υπήρξε σύγκλιση ανάμεσα στους οπαδούς της καθαρά ρατσιστικής εκδοχής της «τουρκικής υπεροχής» και σ' αυτούς που της έδιναν πολιτιστικό περιεχόμενο (Γκεκάλπ[4] κ.α.) Αυτοί οι τελευταίοι μιλούσαν για την **«Πρόοδο»** και τον **«Εκσυγχρονισμό»** ως ιδεώδη και ζητούσαν να μεταμορφώσουν την Τουρκία σε σύγχρονο έθνος ευρωπαϊκού τύπου. Θεωρώντας όμως τους Τούρκους ως το **έθνος-φορέα** της κοινωνικής «προόδου» και τα άλλα μικρασιατικά έθνη ως **εμπόδια**, κατέληγαν στο αυτό με τους παντουρκιστές συμπέρασμα για την ανάγκη «φυσικής άρσης» των εμποδίων: εξόντωσης του αρμενικού και του ελληνικού πληθυσμού. Από μια κατ' αρχήν «ιδεαλιστική» μορφή κοινωνικού ρατσισμού οδηγήθηκαν στον εθνικό ρατσισμό[5].

4. Ο εβραϊκός ρατσισμός

«Όταν χώριζε ο Θεός τους ανθρώπους σε έθνη, σύμφωνα με τον αριθμό των αγγέλων, η μερίδα που έλαχε στον Ίδιο ήταν ο λαός του Ιακώβ» (Δευτερονόμιο κ. 32). Οι Εβραίοι πίστευαν ανέκαθεν ότι είναι ο περιούσιος λαός, **ο λαός του Θεού.**

Βεβαίως (κατά τη χριστιανική ερμηνεία) η βιβλική σχέση Ιεχωβά-Ισραήλ είναι Συμβόλαιο που συνεπάγεται για τον δεύτερο την την υποχρέωση να ζει πιο σωστά από τα λοιπά έθνη — αλλιώς η Σύμβαση λύεται. Ως εκ τούτου δεν δημιουργεί μια «φυσική υπεροχή» του Ισραήλ απέναντι στα άλλα έθνη, αλλά μάλλον έναν ιδιάζοντα ρόλο σκαπανέα και πρωτοπόρου από πολιτειακή και ηθική άποψη. Ωστόσο επικράτησε στον εβραϊκό εθνισμό μια ερμηνεία ρατσιστικού τύπου όπου οι Εβραίοι είναι το χαϊδεμένο παιδί του Θεού και οι άλ-

λοι αποπαίδια.

Η παράδοση αυτή επιζεί σήμερα στο ρατσιστικό χαρακτήρα του **Σιωνισμού** και εκδηλώνεται με τη συνεχιζόμενη γενοκτονία του παλαιστινιακού λαού. Το Ισραήλ έχει ασφαλώς το δικαίωμα να υπάρχει ως κράτος στην ιστορική του κοίτη και είναι δεδομένη η συμπάθεια και ο σεβασμός κάθε πολιτισμένου ανθρώπου προς ένα έθνος που μαρτύρησε στα χιτλερικά κρεματόρια. Αυτό όμως δεν νομιμοποιεί την ρατσιστική του στάση σε βάρος των Παλαιστινίων και των Αράβων γενικότερα.

Θεωρείται εν γένει παράδοξη η εκπληκτική δύναμη ενός τόσο μικρού έθνους όπως οι σημερινοί Εβραίοι. Οι εξηγήσεις που κυκλοφορούν είνα κατά κανόνα μυστικιστικές («εβραιο-μασσονία» κλπ.) και τροφοδοτούν την αρρώστεια του αντισημιτισμού, αλλά η πηγή της δύναμης του Σιωνισμού, αυτής της σύγχρονης μορφής του εβραϊκού εθνισμού, δεν είναι καθόλου κρυφή. Βρίσκεται στον **ιανόμορφο** χαρακτήρα του, στο γεγονός ότι είναι **άκρως εθνικιστικός προς τα μέσα και υπερδιεθνιστικός προς τα έξω.** Προς τα μέσα καλλιεργεί την πιο αυστηρή προσήλωση στην εθνική ταυτότητα και έτσι επιτυγχάνει τη μέγιστη δυνατή συνοχή. Και προς τα έξω, προς τα άλλα έθνη, προβάλλει πρότυπα και αντιλήψεις που προάγουν τον εθνικό αποχρωματισμό[6].

5. Οι δύο κατευθύνσεις συνείδησης

Παρατηρούμε ότι η ουσία του ρατσισμού βρίσκεται (τουλάχιστον στις περιπτώσεις που εξετάσαμε) στην ιδέα ότι η διαφορά ανάμεσα στο ρατσιστικό έθνος και στα άλλα έθνη είναι **διαφορά φύσεως** και εγκαθιδρύει απέναντί τους μια **σχέση υπεροχής**. Το αν η διαφορά αυτή ερμηνεύεται βιολογικά, μεταφυσικά, ηθικά ή όπως αλλιώς, αυτό είναι δευτερεύον και επηρεάζει μόνο τη μορφή.

Η διαπίστωση αυτή μας οδηγεί στο ερώτημα: Είναι ο ρατσισμός η μοναδική δυνατή εκδοχή σχέσης ανάμεσα στα έθνη; Αν η απάντηση ήταν καταφατική τότε μόνο θα μπορούσαμε να ταυτίζουμε τον εθνισμό και το ρατσισμό. Τότε και μόνο τότε, το αίτημα να εξαλειφθεί ο ρατσισμός θα είχε ως προϋπόθεσή του και θα νομιμοποιούσε την απαίτηση να εξαλειφθούν τα έθνη, να απαλειφθεί η εθνική ετερότητα.

Όμως ουδόλως συμβαίνει κάτι τέτοιο. Ο ρατσισμός είναι απλώς ένας από τους τρόπους ύπαρξης του εθνισμού. **Είναι ο παθολογικός τρόπος συνειδητοποίησης, εκ μέρους του έθνους, της υποκειμενικότητάς του και του αναφορικού της χαρακτήρα.** Εκφράζει την κυριαρχία της **μονιστικής κατεύθυνσης συνείδησης** πάνω στο εθνικό πνεύμα («μόνο το δικό μου έθνος έχει πραγματική αξία»).

Υπάρχει και άλλος τρόπος εθνικής ύπαρξης: **η αλληλοπεριχώρηση, ο αμοιβαίος σεβασμός** και η **ισοτιμία** μεταξύ των εθνών.

Ο ρατσισμός, όπου η «εθνική υπεροχή» προσλαμβάνει «φυσικό» χαρακτήρα, εκφράζει την πιο ακραία μορφή **μονισμού.** Στις περιπτώσεις όμως που η δήθεν «ανωτερότητα» ανάγεται σε διαφορά πολιτιστικού επιπέδου («πολιτισμένοι» / «άγριοι», «προοδευμένοι» / «καθυστερημένοι» κλπ.) εκδηλώνεται επίσης η κυριαρχία της μονιστικής συνείδησης αλλά με ηπιότερη μορφή. Στην πρώτη περίπτωση ο ρατσισμός είναι απροκάλυπτος. Ενώ στη δεύτερη είναι συγκαλυμμένος και θα μπορούσε να ονομαστεί **πολιτιστικός ρατσισμός**. Συσχετίζουμε αυτές τις μορφές με βάση τον κοινό μονιστικό τους παρονομαστή, όχι για να αμφισβητήσουμε την πολύ σημαντική διαφορά τους, αλλά για να μην παραβλέψουμε το επίσης πολύ σημαντικό εμπειρικό δεδομένο ότι αποτελούν ένα είδος «συνεχούς»: Ότι σε ορισμένες συνθήκες ο πολιτιστικός ρατσισμός μπορεί να μετεξελιχθεί σε απροκάλυπτο ρατσισμό και αντιστρόφως[7].

Στον αντίθετο τρόπο ύπαρξης του εθνισμού εκφράζεται η **πλουραλιστική κατεύθυνση συνείδησης,** όπου η διαφορά ανάμεσα στα έθνη δεν είναι διαφορά «ανώτερου» προς «κατώτερο», αλλά διαφορά υποστάσεων ίσης αξίας. Η βασική ιδέα είναι απλή: όπως όλοι οι άνθρωποι έχουν την ίδια αξία, το ίδιο συμβαίνει και με τα έθνη. Όπως η προσωπική ετερότητα των ατόμων αποτελεί αξία σεβαστή, το ίδιο και η συλλογική εθνική τους ετερότητα. Οι συλλογικοί δρόμοι προς την αλήθεια, την ομορφιά και την καλοσύνη, διαφέρουν εξ αιτίας της διαφορετικότητας των προσώπων που συγκροτούν τα συλλογικά υποκείμενα. Η συλλογική διαφορά ιδρύει διαφορετικούς δρόμους πολιτισμικής εξέλιξης - δεν δημιουργεί ανώτερα και κατώτερα έθνη. Το συλλογικό πνεύμα που βρίσκεται στους αντίποδες του ρατσιστικού πνεύματος λύνει την αντίθεση εθνικού/οικουμενικού. Εναρμονίζει την εθνική ετερότητα με την οικουμενική προοπτική, με τον ίδιο τρόπο που υπερβαίνει την αντίθεση ατομικού/συλλογικού στο επίπεδο του Προσώπου.

Ας μη νομίσει ο αναγνώστης ότι, μιλώντας για εναρμόνιση του εθνικού με το οικουμενικό, τον καλώ να απογειωθεί στη σφαίρα του ιδανικού. Μιλάω για πράγματα που έχουν υπάρξει και είναι εφικτά, δηλ. για πολιτισμικά δεδομένα. Θα υπενθυμίσω μάλιστα δύο απ' αυτά: α) Κάποτε σ' αυτό τον τόπο ο εθνισμός ταυτιζόταν με την Παιδεία[8] και μάλιστα με μια Παιδεία που ως ανώτατη αξία καλλιεργούσε το κατ' αλήθειαν ζην. (Θα έλεγα μάλιστα ότι έτσι ορίζεται, εν γένει, η οικουμενική εθνική προσωπικότητα). β) Ο ελληνικός εθνισμός υπήρξε αρκετές φορές στην ιστορία του πλουραλιστικός-οικουμενικός όχι μόνο στη θεωρία αλλά και στην πράξη[9].

Στο μονιστικό τύπο: Ένα είναι το ανώτερο έθνος. Ένας είναι ο ανώτερος πολιτισμός. Οι άλλοι πρέπει να εξαφανιστούν.

Στον πλουραλιστικό τύπο: Η πολιτισμική ποικιλία θεωρείται αγαθό και αξία. Το εθνικό υποκείμενο ορίζεται ως γεγονός συνάντησης διαφορετικών πολιτισμικών δρόμων. Το ένα έθνος χρειάζεται το άλλο ως συμπληρωματική εκδοχή με στόχο την κοινή ολοκλήρωση.

Οι δυο τύποι είναι ασφαλώς οριακοί. Είναι «ιδεότυποι». Στην πράξη έχουμε μίξη των δύο τύπων. Οι συγκεκριμένοι ιστορικοί εθνισμοί αποτελούν ενδιάμεσες καταστάσεις. Αποτελούν **συναρθρώσεις** των δύο έτσι που ο ένας «κυριαρχεί» και ο άλλος δεν εξαφανίζεται, αλλά περιορίζεται σε θέση «κυριαρχούμενου» και «ενσωματωμένου». Θα πέφταμε στο ρατσισμό αν παραβλέπαμε αυτό τον **οργανικό δυϊσμό** και ταυτίζαμε ένα συγκεκριμένο εθνισμό μόνο με την κυρίαρχη σ' αυτόν κατεύθυνση συνείδησης. Θα γινόμασταν ρατσιστές αν,

π.χ., ταυτίζαμε τον ελληνικό εθνισμό με την οικουμενική προσωπικότητα που επέδειξε κατά καιρούς, και παραβλέπουμε τις διάφορες μορφές έντονου εθνικού εγωϊσμού (σωβινισμού-ρατσισμού) που σοβούσαν στο βάθος. Όπως θα ήταν εξίσου ρατσισμός αν ταυτίζαμε το τουρκικό έθνος με τη βάρβαρη ρατσιστική όψη που έχει επιδείξει και δυστυχώς εξακολουθεί να επιδεικνύει σε βάρος μας.

* * *

Ελπίζω να έπεισα τον αναγνώστη για το ασύστατο των ταυτίσεων εθνισμού-ρατσισμού που ήταν και ο σκοπός του παρόντος άρθρου. Πιστεύω όμως ότι αυτό που εν τέλει χρειάζεται είναι **να σκεφθούμε πάνω στις συνέπειες που έχει η ουσιαστική άρνηση του ρατσισμού και η επακόλουθη κατάφαση του εθνισμού.** Επικαλούμενος την προσωπική μου εμπειρία τολμώ να προειδοποιήσω τον τυχόν ανυποψίαστο αναγνώστη ότι η ουσιαστική άρνηση της μονιστικής αντίληψης έχει καταλυτικές συνέπειες για την ιδεολογική βάση του ισχύοντος στη χώρα μας πολιτικού φάσματος (που ξεκινάει από τον υπερεθνικοφροσύνη, περνάει από τον κοσμοπολιτισμό και τον υπερδιεθνισμό, για να φτάσει μέχρι τις νεομαρξιστικές ψευδοενσωματώσεις του εθνισμού).

Αλλά επιτέλους, για να παραφράσω τον εθνικό μας ποιητή, πρέπει να ξαναμάθουμε να θεωρούμε εθνικό ό,τι είναι αληθινό.

---

1. Παρόμοια διάκριση είχε εισηγηθεί και ο Ρώσος σλαβόφιλος Δανιλέφσκι. Κατ' αυτόν τα έθνη διακρίνονται σε έθνη που δημιουργούν πολιτισμό, σε έθνη που καταστρέφουν πολιτισμούς (οι λεγόμενες **«μάστιγες του Θεού»** — Μογγόλοι, Ούνοι, Τούρκοι) και σε έθνη που αποτελούν ουδέτερη-διαμορφώσιμη «εθνογραφική μάζα».

2. Οι Ιάπωνες ιστορικοί προσπάθησαν να τεκμηριώσουν και επιστημονικά την ιδέα για την ιαπωνική προέλευση των εθνών και του πολιτισμού. Υποστήριξαν, μεταξύ των άλλων, ότι οι Σουμέριοι προέρχονταν από τη Σουμέρα Μικούνι (την Ιαπωνία), ότι οι Κινέζοι εκπολιτίστηκαν από τους Ιάπωνες (ενώ συνέβη το αντίθετο στα 400 μ.Χ.), κλπ. (Αυτά είναι και ένα δείγμα για το πώς η ικανότητα των επιστημόνων να υπερβαίνουν τις ιδεολογίες είναι τόση, όση και των λοιπών θνητών).

3. Ο Φαρούκ Σουμέρ, σύγχρονος Τούρκος ιστορικός, που άλλαξε το επίθετό του σε Σουμέρ για να δείξει ότι κατάγεται απ' ευθείας από τους Σουμέριους, είναι ένας από αυτούς που υποστηρίζουν τη θεωρία ότι οι Τούρκοι συμπίπτουν με τους Σουμέριους (ενώ ήρθαν στη Μικρά Ασία μόλις το 1224).

4. Ο Γκεκάλπ, Κούρδος στην καταγωγή, θεωρείται ο κορυφαίος ιδεολόγος του σύγχρονου τουρκικού εθνισμού. Αλλά ο «τουρκικός» χαρακτήρας του πολιτιστικού του εθνισμού είναι ψευδεπίγραφος, γιατί έχει σαφώς τις πηγές του στον αραβικό μυστικισμό (η «εθνική ενότητα» του Γκεκάλπ ταυτίζεται με τη σουφική tauhid).

5. Ο ρατσισμός είναι ραβδί με δύο άκρες — δεν έχει σημασία αν θα το πιάσεις από την εθνική ή από την κοινωνική άκρη. Ο σταλινικός ρατσισμός, που οδήγησε επίσης σε εθνικές γενοκτονίες, είναι ένα πρόσθετο ανατριχιαστικό δείγμα.

6. Οι διαβολικοί «σοφοί της Σιών» δεν είναι καθόλου απαραίτητοι για να εξηγηθεί ο ιανόμορφος χαρακτήρας της εβραϊκής εθνικής στρατηγικής: επιβλήθηκε από την ίδια τη ζωή του εβραϊκού στοιχείου μέσα σε ποικίλα και εχθρικά εθνικά περιβάλλοντα.

7. Η σχέση αυτή αποτελεί και τη βασική εξήγηση για το φαινόμενο της αναζωπύρωσης που γνωρίζει ο απροκάλυπτος ρατσισμός στα κέντρα του καπιταλισμού σε συνθήκες οικονομικής κρίσης, προστατευτισμού, κρατισμού.

8. «...μάλλον Έλληνας καλείσθαι τους της παιδεύσεως της ημετέρας ή τους της κοινής φύσεως μετέχοντας» (Ισοκράτης, *Πανηγυρικός* §50).

9. Μια απ' αυτές τις στιγμές, ίσως όχι η σημαντικότερη, είναι ο εκχριστιανισμός των Σλάβων. (Βλ. και Ι. Μέγεντορφ, *Βυζάντιο και Ρωσία*, Δόμος, Αθήνα 1988.

Για τη βιβλιογραφία βλέπε: Β. Κοροβίνη - Θ. Ζιάκα, *Αναζητώντας μια θεωρία για το έθνος*, Εκάτη, Αθήνα 1988 και Θ. Ζιάκα, *Εθνισμός και Αριστερά*, Πελεκάνος, Αθήνα 1990.

Θεόδωρος Ζιάκας

Κράτος και Έθνος

Η όλο και μεγαλύτερη «συνεννόηση και συνεργασία» των δύο υπερδυνάμεων, των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης, και-η πολυδιαφημισμένη «κοσμογονική μετακομμουνιστική» εποχή που άρχισε στην Ανατολική Ευρώπη αποτελούν το εμπειρικό υλικό, την υλική βάση, για την ανάπτυξη της λεγόμενης «αστικής δημοκρατικής πασιφιστικής» ιδεολογίας της παγκόσμιας ιμπεριαλιστικής αντεπανάστασης. Το φανόμενο, από πολλές απόψεις, μας θυμίζει την ανάλογη «αστική δημοκρατική πασιφιστική» εποχή που είχε εμφανιστεί στο μεσοπόλεμο, από το 1924 και έπειτα. Τότε, πήγαινε να καλύψει ιδεολογικά όλη την αγωνία που δημιουργούσε ο θάνατος των παλιών αποικιοκρατικών αυτοκρατοριών, η άνοδος του νεοαποικισμού, μα κυρίως το φούντωμα των μεγάλων εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων στον αποικιοκρατούμενο χώρο (Κινεζική Επανάσταση κλπ.).

Ο λεγόμενος «αστικός δημοκρατικός πασιφισμός» των ημερών μας τι υποκρύπτει; Το λεγόμενο «κοινό σπίτι» των καταπιεστικών εθνών τι υποδηλώνει; Πρώτα απ' όλα τη χρεωκοπία του νεοαποικισμού, την κατάρρευση της ρωσικής ηγεμονίας στην Ανατολική Ευρώπη, την αποσύνθεση του ίδιου του ολοκληρωτικού αυταρχικού καθεστώτος του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού της ΕΣΣΔ, την εξασθένιση της διεθνούς θέσης των ΗΠΑ σε παγκόσμια κλίμακα, άρα και της περιβόητης Pax Americana, την παραπέρα έξαρση της εθνικοαπελευθερωτικής πάλης, ιδιαίτερα στις χώρες της καπιταλιστικής περιφέρειας (στον κόσμο που υφίσταται την αποικιοκρατική εκμετάλλευση). Τα πλούσια αποικιοκρατικά-καταπιεστικά έθνη, πληθυσμιακά μετατρέπονται όλο και περισσότερο σε μια μικρή καλοζωισμένη μειονότητα, που, όμως, τρέμει μπροστά στην ανερχόμενη, πάντα πληθυσμιακά, κοινότητα των καταπιεσμένων εθνών της πείνας και της εξαθλίωσης. Το καζάνι βράζει, της Γης οι κολασμένοι, κανείς δεν ξέρει πότε, θα ορμήσουν για να πάρουν το δίκιο τους. Έτσι, η ιμπεριαλιστική αντεπανάσταση, για ν' αντιμετωπίσει την αντιιμπεριαλιστική επανάσταση, περνάει στην αντεπίθεση. Συνεπώς και στον ιδεολογικό τομέα.

Παρ' όλα αυτά, όπως και στη εποχή «του αστικού δημοκρατικού πασιφισμού» του μεσοπολέμου, έτσι και στις ημέρες του σύγχρονου «αστικού δημοκρατικού πασιφισμού», παρατηρούμε την ταυτόχρονη έξαρση του εθνικιστικού σωβινισμού μέσα στο ίδιο το «κοινό» σπίτι της ιμπεριαλιστικής μητρόπολης. «Ένας φονικός μηχανισμός, τον οποίο ορισμένοι προτιμούν να μην τον βλέπουν, μπήκε σε κίνηση. Λίγο πολύ κρυμμένες κάτω από το μολύβδινο κάλυμμα του σταλινισμού, οι θρησκευτικές ταυτότητες εκφράζονται ανοικτά στην Ανατολική Ευρώπη. Συνδυασμένες με τις οικονομικές και κοινωνικές στερήσεις αποτελούν ένα εκρηκτικό μίγμα που μπορεί, από στιγμή σε στιγμή, να αναζωπυρώσει αξερίζωτες αντιθέσεις κυριαρχίας και συνόρων, να δημιουργήσει το χάος»[1]. Θέλουμε παραδείγματα; Η έξαρση των εθνικιστικών διενέξεων στα Βαλκάνια, μα και στην ίδια την ευρωπαϊκή Σοβιετική Ένωση (τα κινήματα του

Καυκάσου, της Υπερκαυκασίας κλπ. ανήκουν σ' άλλη κατηγορία).

Αλλά μήπως στη Δύση η κατάσταση είναι αλλιώτικη; Κάθε άλλο. Ο εθνικιστικός σωβινισμός και εδώ παρουσιάζεται σ' ολόκληρο το «μεγαλείο» του. Η επανένωση των δύο Γερμανιών, δίκαιο αίτημα της αυτοδιάθεσης του γερμανικού έθνους, μετατρέπεται σε ρεβανσιστικό κίνημα των Γερμανών αστών. Ο ίδιος ο υπουργός οικονομικών της κυβέρνησης της Δυτικής Γερμανίας, ο Theodore Waigel, ζητάει η ενοποιημένη Γερμανία να επιστρέψει στα σύνορα του 1937[2]. *Στην Ανατολική Γερμανία ξεπήδησαν* κιόλας οι ακροδεξιοί *νεοναζιστές «Ρεπουμπλικάνοι»* και το γνωστό *σύνθημα* «η Γερμανία πρώτα και πάνω απ' όλα», όλο και συχνότερα ακούγεται και έχει απήχηση ιδιαίτερα στη γερμανική νεολαία[3]. Η *ξενοφοβία* αγκαλιάζει τη Γαλλία. Το «Εθνικό Μέτωπο» του Λεπέν απαιτεί να σταλθούν οι έγχρωμοι στους φούρνους, ενώ η επίσημη Γαλλία, όπως και οι άλλες χώρες της ΕΟΚ, τρέμουν ότι τελικά θα γίνουν ένα βαγόνι στο μεγάλο συρμό του Δ' Ράιχ. Και φυσικά, στη Δύση, οι εθνικιστικές διενέξεις δεν σταματάνε μονάχα εδώ.

Τι μας μαρτυράνε όλα αυτά; Βρισκόμαστε μπροστά στο παραπέρα βάθαιμα του σαπίσματος του συστήματος. Στο στάδιο του ιμπεριαλισμού, η καταπίεση έθνους από έθνος έχει γίνει *γενικό φαινόμενο* (Λένιν). Ανάμεσα στ' άλλα, «η καταπίεση αυτή είναι μια από τις πηγές για ν' αναβάλλεται τεχνητά η πτώση του καπιταλισμού, να υποστηρίζεται τεχνητά ο οπορτουνισμός και ο σοσιαλσωβινισμός των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων που κυριαρχούν στον κόσμο»[4]. Τώρα, το παγκόσμιο status quo, αυτό που δημιουργήθηκε μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, αποδιοργανώνεται. Οι δύο υπερδυνάμεις, για να διατηρήσουν την ηγεμονική θέση τους στην παγκόσμια ιεραρχία του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος, αποφάσισαν να προχωρήσουν σε νέες μορφές συμμαχικής συνεργασίας (λυκοφιλίας). Μα «οι ειρηνικές συμμαχίες *προετοιμάζουν* τους πολέμους και με τη σειρά τους ξεπηδούν από τους πολέμους»[5]. Ο Μπους κι ο Γκορμπατσώφ πάνε να σώσουν τις αυτοκρατορίες τους, λανσάροντας ιδεολογικά το δόγμα του «κοινού σπιτιού», μα ταυτόχρονα αυξάνουν και την καταπίεση έθνους από έθνος, οξύνοντας έτσι και τις εθνικιστικές διενέξεις μέσα στο ίδιο το «κοινό σπίτι», προετοιμάζοντας τους μελλοντικούς πολέμους. Δεν είναι καθόλου αδικαιολόγητος ο Claude Julien που φωνάζει: «Συναγερμός: Οι Εθνικισμοί ανάβουν και τι θα γένει;»[6]

■

Τι γίνεται με την Ελλάδα; Το αστικό κράτος της Ελλάδας ανήκει σ' εκείνα τα κράτη που είναι εξαρτημένα με ποικίλες μορφές εξάρτησης, «που πολιτικά και τυπικά είναι ανεξάρτητο, μα που στην πραγματικότητα είναι μπλεγμένο στα δίχτυα της χρηματιστικής, διπλωματικής, στρατιωτικής κλπ. εξάρτησης, έστω κι αν ο ελληνικός καπιταλισμός διαθέτει μεγάλη, αξιόλογη δύναμη» (διαφεντεύει το 40% του παγκόσμιου εμπορικού στόλου)[7]. Κάποτε, τελείως λαθεμένα, ταυτίζανε το κράτος με το έθνος. Ήταν η περίοδος που οι αστικές τάξεις της μητρόπολης σύντριβαν το φεουδαλισμό και δημιουργούσαν τα μεγάλα κρατικά σύνολα, τα οποία πραγματικά βοηθούσαν στο ν' αποκτήσουν εθνική συνείδηση οι λαοί τους (οι ευρωπαϊκές εθνότητες του μεσαίωνα). Σήμερα, μια τέτοια παρεξήγηση δεν μπορεί να υπάρχει. Πάντα ήταν άλλο το αστικό κράτος και άλλο το έθνος, αν και δεν είναι ανεξάρτητα το ένα από το άλλο. Ούτε τον ελληνικό καπιταλισμό μπορούμε να τον ταυτίσουμε απόλυτα με το νεοελληνικό αστικό κράτος, έστω κι αν το δεύτερο φυσιολογικά ανήκει στο εποικοδόμημα του κοινωνικού καθεστώτος (στην εποχή του ιμπεριαλισμού, το αστικό κράτος αποξενώνεται από την κοινωνία, μετατρέπεται στο συνολικό καπιταλίστα, τον πιο άγριο καταπιεστή των καταπιεσμένων τάξεων). Το ότι ο ελληνικός καπιταλισμός, σήμερα, ανθεί, ενώ το ελληνικό αστικό κράτος έχει τα χάλια του και βρίσκεται στα πρόθυρα της πλήρους χρεωκοπίας, είναι πολύ πετυχημένο παράδειγμα για την πιο πάνω αλήθεια.

Το νεοελληνικό αστικό κράτος είναι το κράτος της ξένης εξάρτησης και κηδεμονίας. Σε τελευταία ανάλυση, είναι *ο τοποτηρητής και ο εκτελεστής* των επιθυμιών κυρίως των *ξένων κηδεμόνων του* (η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών του κόσμου ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία). Παρ' όλο που η ελληνική καπιταλιστική κοινωνία ανήκει στο μητροπολιτικό χώρο του παγκοσμίου συστήματος, το νεοελληνικό αστικό κράτος είναι πραγματικά αυτό που το ονόμασε ο λαός μας: *«Ψωροκώσταινα»*; Και ποιος μπορεί να είναι ο ρόλος της «Ψωροκώσταινας»; Να διατηρεί την Ελλάδα κάτω από την ξενική εξάρτηση, δηλαδή συστηματικά να παρεμποδίζει την ολοκλήρωση της εθνικής αυτοδιάθεσης του ελληνικού λαού, να μην αφήνει ν' αναπτυχθεί ολόπλευρα, υλικά και πνευματικά, το ελληνικό έθνος – και να εκτονώσει και να κατευθύνει την εθνική αγανάκτηση, άλλοτε με όπλο την ιδεολογία του κοσμοπολιτισμού και του ραγιαδισμού προς τους «μεγάλους» του κόσμου και άλλοτε με μέσο τις σαπου*νόφουσκες του εθνικιστικού σωβινισμού. Ακόμα και ο αρχηγός της Ν.Δ.*, του κόμματος της ελληνικής παραδοσιακής αστικής τάξης, παραδέχεται ότι το ελληνικό κράτος καταδυναστεύει την ελληνική κοινωνία[8].

Αρκεί κανείς να παρακολουθήσει τη συμπεριφορά και τις πράξεις του νεοελληνικού αστικού κράτους στους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες του λαού μας για να βγάλει τα συμπεράσματά του. Ήταν ενάντια στην Κρητική Επανάσταση, ενάντια στο εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα των Επτανήσων, ενάντια στο εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα των Κυπρίων (η μοναδική εξαίρεση είναι ο πόλεμος του 1912, μα γι' αυτό ας είναι καλά η συγκυρία της στιγμής). Μέσα σ' έναν αιώνα (1890-1990) μας οδήγησε σε τρεις μεγάλες εθνικές καταστροφές (του 1897, του 1922, του 1974) και σε δυο μεγάλους εμφυλίους σπαραγμούς. Και μήπως βοήθησε στην ανάπτυξη του έθνους; Έκανε ό,τι μπορούσε για να την παρεμποδίσει. Ακόμα και σήμερα, ενώ είναι πρώτο, στη Δύση, στους εξοπλισμούς (με αμερικανικά δάνεια), είναι το τελευταίο στις χορηγήσεις για την παιδεία. Διαθέτει μόλις το 2,5% του ΑΕΠ για την παιδεία (9), ενώ το 40% του ΑΕΠ πηγαίνει για τη διατήρηση του κρατικού μηχανισμού και των γραφειοκρατών του (των λακέδων των κηδεμόνων). Έχει καταχρεώσει το ελληνικό έθνος στους ξένους τοκογλύφους (μονάχα στο διάστημα 1982-1988 τριπλασιάστηκε το εξωτερικό χρέος του ελληνικού δημοσίου), ενώ ούτε πραγματική οικονομική ανάπτυξη υπάρχει, ούτε και πνευματική καλλιέργεια και άνοδος παρουσιάζεται. Ό,τι γίνεται, το κάνουν οι Έλληνες μόνοι τους και σε αντίθεση με το κράτος. Πού, λοιπόν, βαδίζουμε;

■

Οι καιροί είναι ασφαλώς χαλεποί. Ο «αστικός δημοκρατικός πασιφισμός» του Μπους και του Γκορμπατσώφ, «οι ανοικτοί ουρανοί» που εγκαινιάζουν το ΝΑΤΟ και το σχεδόν διαλυμένο «Σύμφωνο της Βαρσοβίας», δεν θ' αργήσουν και πολύ να δείξουν το πραγματικό αντιδραστικό πρόσωπό τους. Οι απειλές

για το ελληνικό έθνος (φυσικά και για τα περισσότερα έθνη του κόσμου) είναι άμεσες, χειροπιαστές. Άμεσα κινδυνεύει ο ελληνισμός της Κύπρου, ο πνεύμονας του ελληνικού έθνους, ο αιγαιοπελαγίτικος ελληνισμός, η ελληνική κοινωνία βρίσκεται σε σήψη και το έθνος σε νάρκωση με τάση τον εκφυλισμό. Δεν είναι υπερβολές. Αυτή είναι η αλήθεια. Και απ' όσα αναφέραμε, έστω και συνοπτικά, γίνεται αντιληπτό ότι από το νεοελληνικό αστικό κράτος της ξένης κηδεμονίας και εξάρτησης δεν μπορούμε να περιμένουμε καμιά απολύτως αντίσταση.

Να την περιμένουμε από το ελληνικό κεφάλαιο; Αυτό, όπως είδαμε, ευημερεί, ανεξάρτητα από τα χάλια της «Ψωροκώσταινας». Μονάχα ο εργαζόμενος λαός, αυτός που μπορεί να κλείνει μέσα του το γνήσιο και προοδευτικό πατριωτισμό, μπορεί ν' αντιδράσει και να γίνει ο γεννήτορας ενός ρωμαλέου κινήματος για την εθνική ανεξαρτησία, για την εθνική αυτοδιάθεση, με την πλατιά σημασία του όρου, δηλαδή για την ολόπλευρη ελεύθερη υλική και πνευματική ανάπτυξη του έθνους μας, όχι μονάχα μέσα στα πλαίσια των ορίων του νεοελληνικού κράτους και μιας απελευθερωμένης από τον τουρκικό ζυγό Κύπρου, μα παντού (γιατί το ελληνικό έθνος είναι έθνος της διασποράς).

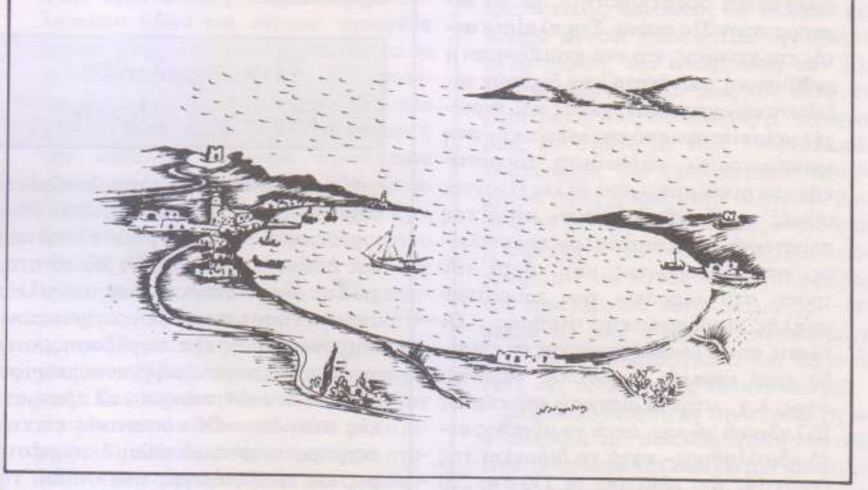
Μακριά από τον αντιδραστικό σωβινισμό, αλληλέγγυο μ' όλα τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα του κόσμου, ένα τέτοιο κίνημα αυτόματα θα είναι και αναπόσπαστο κομμάτι της διεθνούς αντιιμπεριαλιστικής επανάστασης που στοχεύει και πάντα θα στοχεύει στην κατάργηση της καταπίεσης έθνους από έθνος και ανθρώπου από άνθρωπο[10]. Μα για να φτάσουμε εκεί, για να ξεπηδήσει ένα νέο 1821, μια νέα «Εθνική Αντίσταση», μια νέα εποχή ανόδου στην εξέλιξη του ελληνικού έθνους, απαιτείται πρώτα απ' όλα βαθειά γνώση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει όχι μόνο το έθνος μας, αλλά και ο κόσμος όλος, μετατροπή της γνώσης αυτής σε *συνείδηση του λαού* μέσα από την αδιάκοπη καθημερινή πάλη σ' όλους τους τομείς της εθνικής μας ζωής. Τα εμπόδια είναι πάμπολλα. Η ιμπεριαλιστική αντεπανάσταση, όσο ποτέ άλλοτε, λυσσομανάει και επιτίθεται. Ο δρόμος είναι δύσκολος, χρειάζονται και μόχθος και θυσίες, ανεξάντλητη υπομονή και επιμονή απ' όλους εκείνους που διατηρούν το ελληνικό εθνικό φιλότιμο. Κι ας μην ξεχνάμε πως ο χρόνος δουλεύει για την αντιιμπεριαλιστική επανάσταση όλων των λαών. Η πορεία είναι οδυνηρή και παρατεταμένη, όμως χωρίς ελευθερία, ούτε τα έθνη, ούτε ο άνθρωπος, ως άνθρωπος, μπορούνε να ζήσουν. Ούτε τα έθνη, ούτε η ανθρωπότητα θ' αυτοκτονήσουν.

Νίκος Ψυρούκης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλέπε, Le Sphinx Allemand, Monde Diplomatique, Δεκέμβριος 1989.
2. Βλέπε έντυπο «Bunte», 20.12.1989.
3. Βλέπε «Καθημερινή», 8.2.1990.
4. Β. Ι. Λένιν: Τα αποτελέσματα της συζήτησης για την αυτοδιάθεση, Άπαντα, τόμ. 22 (ελληνική έκδοση), σ. 351.
5. Β. Ι. Λένιν: Ιμπεριαλισμός... Άπαντα, τόμ. 22, στο ίδιο, σ. 303.
6. Βλέπε, Monde Diplomatique, Ιανουάριος 1990.
7. Βλέπε, Ν. Ψυρούκη: Κύπρος, η θαλασσοκράτειρα, Λευκωσία 1990.
8. Βλέπε συνέντευξη του Κ. Μητσοτάκη στις 8.2.1990.
9. OCDE: Observateur, No 162, Φεβρουάριος-Μάρτιος 1990, σ. 17.
10. Βλέπε, Ν. Ψυρούκη: Οι ταξικοί αγώνες στην εποχή του καπιταλισμού, τόμ. Β', Αθήνα 1989.

Τουρισμός και εθνική αλλοτρίωση

Στην οικολογία η συνάντηση «διαφορετικών» φυτικών, ζωικών ή άλλων πληθυσμών, μπορεί να είναι γόνιμη και επιθυμητή, όμως επίσης μπορεί να είναι ανταγωνιστική και αποσαθρωτική για ένα γενικότερο χώρο, που προσδιορίζεται ώς «οικοσύστημα». Στις ανθρώπινες κοινωνίες η «ειρηνική» συνάντηση δύο ή περισσοτέρων ανθρώπινων πληθυσμών, που είναι «διαφορετικοί» από εθνική άποψη και από τούς οποίους ο ένας έχει την ιδιότητα του ιθαγενούς, μπορεί να λειτουργεί προς επιθυμητές ή ανεπιθύμητες κατευθύνσεις, να έχει θετικά ή αρνητικά πολιτιστικά αποτελέσματα. Οι συνέπειες του Τουρισμού στον φυσικό και ανθρωπογενή χώρο, και πολύ περισσότερο ακόμη οι συνέπειές του στο ανθρώπινο ήθος των χωρών υποδοχής, αποτελεί τεράστιο θέμα. Ακόμη όμως μεγαλύτερο και δυσεπίλυτο θέμα αποτελεί η συνεκτίμηση των αντιθετικών επιδράσεων στις ανθρώπινες κοινωνίες, και συγκεκριμένα το κατά πόσο οι «αρνητικές» πλευρές εξουδετερώνονται από τις «θετικές». Ο Τουρισμός προκαλεί σχέσεις «απώθησης» και εκμετάλλευσης ανάμεσα σε τοπικούς καί ξένους πληθυσμούς, που «συνευρίσκονται» κατά τη διάρκεια μιας τουριστικής περιόδου. Από την άλλη πλευρά θεωρείται ότι αναπτύσσει ένα πνεύμα «αποδοχής της εθνικής διαφορετικότητας»[1], διακινώντας «κοινωνική τεχνογνωσία», μεταδίδοντας τρόπους ζωής, τεχνικές γνώσεις και πολιτιστικές εμπειρίες. Απηχώντας μια αρκετά αισιόδοξη και δεοντολογική στάση, τα Ηνωμένα Έθνη διακήρυσσαν σε απόφασή τους το 1967 ότι «ο τουρισμός είναι το διαβατήριο για την ειρήνη». Και ένας Καναδός αναλυτής και «μελλοντολόγος» της τουριστικής ανάπτυξης, ο Louis D' Amore, σημείωνε το ρόλο που **μπορεί** να έχει ο Τουρισμός «σαν μια διπλωματική συνδιάσκεψη «βάσης», όπου οι άνθρωποι γνωρίζονται πρόσωπο με πρόσωπο»[2].

Περνώντας από τις «αφαιρέσεις» —ή μάλλον από τις δυνατότητες του τουριστικού γίγνεσθαι — στο ίδιο το τουριστικό γίγνεσθαι, τα πράγματα εμφανίζονται λιγότερο ρόδινα. Το 1985, 333 εκατομμύρια τουρίστες είχαν διακινη-

θεί σε παγκόσμια κλίμακα, και από αυτούς το 34,5% (115 εκατομμύρια) είχε κατευθυνθεί σε χώρες της Μεσογείου[3]. 9,5 εκατομμύρια τουρίστες στον Ελλαδικό χώρο και στην Κύπρο κατά τη διάρκεια του 1989 δοκίμαζαν την αντοχή του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ενώ επί πλέον έπαιζαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της οικονομικής και πολιτιστικής φυσιογνωμίας του μείζονος Ελληνισμού. Η ανισότητα στην κατανομή του τουριστικού ρεύματος αποτελούσε χαρακτηριστικό στοιχείο της όλης κατάστασης. Από την άποψη της χρονικής κατανομής, τα 2/3 των ξένων επισκεπτών συνέρρεαν το τετράμηνο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου, ενώ περισσότερο από το 1/3 συνωστίζονταν σε παραλίες και παραθεριστικούς χώρους το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου. Ανάλογη ανισοκατανομή ίσχυε και από πλευράς χώρου, με ιδιαίτερη προτίμηση των περιοχών προσφοράς «συμβατικής» τουριστικής αναψυχής, με τα γνωστά τυποποιημένα χαρακτηριστικά: Μαζική προσέλευση, ξενοδοχεία, ντισκοτέκ, ήλιος και πλαζ.

Πάνω στη βάση του αυξανόμενου ελεύθερου χρόνου, η ανάπτυξη της «βιομηχανίας» αναψυχής θεωρείται ότι θα αποκτήσει το μεγαλύτερο κύκλο εργασιών σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη οικονομική δραστηριότητα, με το πέρασμα στον 21ο αιώνα. Στα πλαίσια αυτής της κίνησης, και ενώ επαυξάνεται η ρυθμιστική ικανότητα των διεθνών ταξιδιωτικών γραφείων, χώρες και περιοχές μεταπίπτουν από την «εξωτική» στη «μικρομεσαία» κατάσταση τουριστικής «σκηνοθεσίας», ενώ άλλες γίνονται ικανές να «αναβαθμιστούν» μέσω της παραγωγής εγκαταστάσεων πολυτελείας, σταδιοδρομώντας κατ' αυτό τον τρόπο στο «καμάκι» των τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης... Οι τάσεις αυτές εκφράζονται και σε επίπεδο *κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης*, όπως, λ.χ., στην περίπτωση του κυρίως Ελλαδικού χώρου, όπου το μέγεθος αυτό «διολίσθησε» κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 από τα 370 στα 290 δολλάρια. «Τουριστικά η Ελλάδα είναι πλέον σούπερ-μάρκετ κι όχι μπουτίκ» —σημείωνε χαρακτηριστικά ένας Έλληνας αναλυτής σε άρθρο με τον εξαιρετικά εύγλωττο τίτλο: «Ο Ζορμπάς πήρε σύνταξη!»[4]

Σε παγκόσμια κλίμακα ο Τουρισμός επεξεργάζεται τους όρους μιας πρωτοφανούς συνάντησης λαών. Λαών που φυσικά δεν βρίσκονται σε κατάσταση «χύμα», αλλά συσπειρώνονται γύρω από κάποιες **εντοπιότητες** και αποτυπώνουν πάνω σε συγκεκριμένους κώδικες επικοινωνίας (γλώσσες) το γνωστικό και συγκινησιακό τους επίπεδο, **την προέλευση και το παρελθόν τους**. Τα έθνη, σαν μορφές ομαδοποίησης των ανθρώπων, αντιστοιχούν σε ιδιαιτερότητες γεωγραφικού χαρακτήρα και ιστορικής προέλευσης, ιδιαιτερότητες οι οποίες δεν αίρονται στον προβλεπτό ιστορικό ορίζοντα: Ακόμη και στην εποχή του διαστήματος, έστω και σε «ανώτερα» σενάρια τηλεματικής και συγκοινωνιών!

Με βάση αυτό το δεδομένο, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον η εποπτεία των **αλλαγών και αλλοιώσεων** που υφίστανται οι εθνικοί χαρακτήρες, σε συνθήκες τουριστικής συνύπαρξης πληθυσμών. Μέσα στα πλαίσια μιας ταξινόμησης των μεταβολών που επέρχονται ιδιαίτερα σε έναν «ιθαγενή πληθυσμό», **ο όρος «εθνική αλλοτρίωση» παραπέμπει σε ένα ορισμένο είδος ή μια κατηγορία αλλαγών, η οποία αντιδιαστέλλεται από άλλες που, έτσι ή αλλιώς, επέρχονται μέσα από τις ανθρώπινες αλληλεπιδράσεις.** Η αλλοτρίωση υποδηλώνει τη σύζευξη —μέσα στα πλαίσια μιας ορισμένης κοινωνικής συμπεριφοράς— χαρακτήρων παραδοσιακών αφενός και ξενόφερτων ή εισαγόμενων αφετέρου, οι οποίοι όμως δεν έχουν αφομοιωθεί από τους πρώτους και δεν συνιστούν μαζί τους «οργανική ενότητα». Η αλλοτρίωση λοιπόν δεν είναι μια οποιαδήποτε μετεξέλιξη της εθνικής φυσιογνωμίας, αλλά ειδικά εκείνη που καταλήγει σε ένα νόθο και διχασμένο πολιτιστικό σχηματισμό.

Η μορφολογία της αλλοτρίωσης

Η μορφολογία της «αποξενωμένης συμπεριφοράς» έχει αποτελέσει θέμα σημαντικών μελετητών του Ελληνικού και Διεθνούς Τουρισμού[5]. Κοινό στοιχείο σε όλες τις περιπτώσεις αποτελεί η απάρνηση της κοινωνικής αρχιτεκτονικής, γλωσσικής κλπ. παράδοσης, και η υιοθέτηση τρόπων ζωής και συμπεριφοράς που δεν αντιστοιχούν σε πραγματικές ανάγκες. «Οι κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού είναι δυσμενέστερες και συνθετότερες στο στάδιο της Μαζικής Τουριστικής Ανάπτυξης», γράφει ο Πάρις Τσάρτας. Σημαντική αρνητική επίπτωση είναι η «δημιουργία ψεύτικης αυθεντικότητας», έτσι ώστε να πεισθεί ο τουρίστας ότι βρίσκεται σε παραδοσιακό περιβάλλον.

Η «εμπορευματοποίηση της παράδοσης» εκδηλώνεται με το ότι αρκετές γιορτές και πανηγύρια σε τουριστικές περιοχές χάνουν τό νόημά τους, καθώς μετατρέπονται σε τουριστικά αξιοθέατα. Παραδόσεις όπως η φιλοξενία ή οι σχέσεις αλληλεγγύης και συνεργασίας ανάμεσα στους ντόπιους καταρρέουν, λόγω της απότομης δημιουργίας μεγάλων οικονομικών συμφερόντων. Ακόμη πιο σημαντικό ρόλο παίζει η εμφάνιση του «Διεθνούς κινήτρου επιδείξης», καθώς ένα μεγάλο κομμάτι της νεολαίας απορρίπτει την τοπική πολιτιστική παράδοση, και μιμείται ξένα καταναλωτικά και πολιτιστικά πρότυπα. Ενδεικτικές είναι οι δηλώσεις νέων της Ίου σε ερευνητές του Ελληνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών.

–Τη μουσική που ακούμε εμείς εδώ, φίλε, εσείς στην Αθήνα την ακούτε ένα χρόνο μετά... Σε κάτι τέτοια είσαστε χωριό...

–Βλέπεις κάτι Αθηναίους και Θεσσαλονικιούς που παριστάνουν τους μοντέρνους και είναι ντυμένοι σαν βλάχοι... δεν ξέρουν πώς ντύνονται έξω...

–Διακοπές πάμε στην Αγγλία, στην Ολλανδία, στις Σκανδιναυϊκές χώρες... Πού θα πηγαίναμε, στην Ελλάδα;

–Αν έρχομαι στην Αθήνα το χειμώνα; Τι να έρθω να κάνω; Πάω κατευθείαν στο εξωτερικό...

Όπως παρατηρεί ο Greenwood[6], «η διαδικασία εμπορευματοποίησης δεν σταματάει στη γη, στην εργασία και στο κεφάλαιο, αλλά τελικά περιλαμβάνει την ιστορία, την εθνική ταυτότητα και τον πολιτισμό των λαών του κόσμου». Κατ' αυτό τον τρόπο ο τουρισμός αναδεικνύεται σε κορωνίδα της καπιταλιστικής ανάπτυξης, όπου η παραδοσιακή φιλοξενία εκφυλίζεται σε «πλαστική», η τοπική τέχνη γίνεται «τέχνη αεροδρομίου», οι ξεχασμένες γιορτές και οι ξεχασμένοι χοροί «ξαναζούν» για να προσφερθούν σαν θέαμα στους τουρίστες...

Από γλωσσική άποψη αξίζει να τονισθεί η παραγωγή περίεργων «καλοκαιρινών» ιδιωμάτων, μέσα από τη σύνθεση «φτωχών Ελληνικών με ακόμη φτωχότερα Αγγλικά» (Πάρις Τσάρτας), που από γλωσσολογική άποψη συνιστούν ένα ιδιόμορφο προσωπικό κώδικα συνεννόησης. «Εδώ ακούμε πιο πολλά εγγλέζικα απ' ό,τι ακούμε στη Μελβούρνη» — έγραφε Έλληνας ομογενής ύστερα από ένα ταξίδι στα νησιά του Αιγαίου. «Και το πιο τραγικό είναι ότι μπασταρδεύουμε τη γλώσσα μας, βάζοντας στο λεξιλόγιό μας ξένες λέξεις. **Ασφαλώς η φιλοξενία ξένων λέξεων είναι ευπρόσδεκτη, όταν δεν έχουμε δικές**

μας. Αλλά για ποιο λόγο κάνουμε χρήση ξένων λέξεων, όταν έχουμε δικές μας;»[7]

Είναι γεγονός ότι γλωσσικές εκφράσεις πιο «εύηχες» και «εξοικονομητικές λόγου» μετεγκαθίστανται από ένα γλωσσικό σύστημα επικοινωνίας σε κάποιο άλλο και ενσωματώνονται σε ένα νέο γλωσσικό περιβάλλον. Όμως το τουριστικό φαινόμενο δεν οδηγεί σε μια απλή διαδικασία γλωσσικής **όσμωσης**, αλλά σε ένα μιμητισμό που παράγει νόθους κώδικες με περιορισμένη λειτουργικότητα.

Ενώ διαφαίνεται σε Ελλάδα και Κύπρο η παραβίαση της μέγιστης «φέρουσας τουριστικής ικανότητας», καθώς ο πληθυσμός και στις δύο περιοχές αντιστοιχεί σε 1-2 τουρίστες κατά κεφαλήν (Μύκονος: 1 ντόπιος = 7,5 τουρίστες!), δημιουργούνται έντονα φαινόμενα πολιτιστικής εξάρτησης, σε ένα ευρύτατο φάσμα συμπεριφοράς που εμπεριέχει και τη γλωσσική επικοινωνία. Σε διακήρυξη 15 Κυπριακών οργανώσεων με αφορμή τη σωτηρία της περιοχής του Ακάμα από την «αξιοποίηση», καυτηριάζονταν ρητά και κατηγορηματικά: «η χωρίς μέτρο ολοκληρωτική ανάπτυξη που κυρίως μέσα από το τουριστικό φαινόμενο, αλλοίωσε και συνεχίζει να αλλοιώνει ανεπανόρθωτα εκτός από τον ανθρώπινο παράγοντα, τη φυσική και πολιτιστική μας κληρονομιά». Ακόμη πιο εύγλωττη και χειροπιαστή μια αναφορά για την Κυπριακή «τουριστόπληκτη» κοινωνία, δημοσιεύθηκε στον Guardian της 6.8.88 και αναδημοσιεύθηκε στο περιοδικό των «Φίλων της Γης». «Στο ψαράδικο χωριό της Αγίας Νάπας» —έγραφε η Leslie Plommer— «έχει υψωθεί ένα τείχος ξενοδοχείων, διαμερισμάτων και εστιατορίων μαζικού τουρισμού... Σε δυο δεκαετίες η Κύπρος άλλαξε πολύ ακολουθώντας σύγχρονα πρότυπα, που όμως αποτελούν παραφωνία με τις κλιματολογικές και περιβαλλοντικές συνθήκες του τόπου. Μέσα στα συνεχώς επεκτεινόμενα προάστια συναντά κανείς μια σωρεία ξεπερασμένων ή αποτυχημένων τάσεων της σύγχρονης αρχιτεκτονικής... Και ο αρχιτέκτονας Α. Θεοδοσιάδης σημείωνε: «Μέσα στο χωριό επικρατεί η αντίληψη ότι, αν δεν κτίσεις σπίτι μεγαλύτερο από του γείτονα, δεν είσαι πετυχημένος... άσχετα αν το αποτέλεσμα θα είναι μια ψευτο-ελβετική έπαυλη ή ένα ανυπόφορο ζεστό κουτί με δυσανάλογα ψηλά ανοίγματα «για να βλέπουν οι γείτονες τον κρυστάλλινο πολυέλαιο». Ένας γάλλος κάτοικος χωριού κοντά στη Λευκωσία παρακολουθεί εδώ και ένα χρόνο τα εξής φαιδρά με το νέο σπιτικό-προικιό των γειτόνων του: Το σπίτι ανοίγεται, καθαρίζεται, και κάποτε δέχονται επισκέπτες εκεί. Αλλά, χωρίς θέρμανση ή κλιματισμό, είναι ανυπόφορο για διαβίωση, είτε χειμώνα είτε

καλοκαίρι. Γι' αυτό όλη η οικογένεια, έχει μεν το νέο σπίτι για επίδειξη, αλλά ζει στο πέτρινο σπίτι της γιαγιάς λίγο πιο πάνω».

Οι αλλαγές στο δομημένο περιβάλλον, στη γλωσσική έκφραση, στα ήθη και στα έθιμα, είναι αναπόφευκτο να συμβαίνουν μέσα στο χρόνο και να επιταχύνονται κατά τη διάρκεια των τουριστικών «συνευρέσεων». Σχολιάζοντας την έλλειψη ή ανεπάρκεια των μηχανισμών δημιουργικής αφομοίωσης των ξένων επιρροών, ο Δ. Κουμάνταρος σημείωνε: «Το πρόβλημα δεν εντοπίζεται στην εγκατάλειψη παραδοσιακών ελληνικών ηθών και εθίμων, ορισμένα από τα οποία δε χάνουμε και τίποτα να τα εγκαταλείψουμε, ή αν θέλετε που είναι φυσιολογικό να αλλάζουν μέσα στο χρόνο: Εντοπίζεται σε αυτή καθαυτή την καθολική απουσία οιωνδήποτε αξιών, στην απουσία ενός σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού, που δεν έχει βρει ακόμη το στίγμα του, τον τρόπο που θα φτιάξει το νέο κράμα του, τον τρόπο που θα αφομοιώσει και θα αφομοιωθεί... Πρόκειται για ένα γενικότερο πρόβλημα της νεοελληνικής κοινωνίας, που βέβαια οξύνεται με τον τουρισμό. Και που δεν λύνεται ούτε με τον πουριτανισμό-εθνικισμό, ούτε με το μιμητισμό. Ούτε με τη μουρμούρα εναντίον του τουρισμού ούτε με τη μονόπλευρη και άναρχη ανάπτυξή του»[8].

Η τουριστική «μονοκαλλιέργεια» με την «αποψίλωση» άλλων παραγωγικών και οικονομικών δραστηριοτήτων, αποτελεί συνήθως το οικονομικό υπόβαθρο της εθνικής-πολιτιστικής αλλοτρίωσης. Η τουριστική «μονοκαλλιέργεια» προωθεί ένα νέο κοινωνικό και εργασιακό ήθος, ήθος γρήγορης λεηλασίας του ξένου τουρίστα, που στοχεύει στον εύκολο πλουτισμό και διαθέτει σαν κυριότερο μέσο τον «οπορτουνισμό» της προσωπικής συμπεριφοράς. Ακόμη η τουριστική μονοκαλλιέργεια συνεπάγεται μια αντιφατική πολιτική, που και στις δυο της εκφάνσεις έχει το ίδιο διαβρωτικό αποτέλεσμα στις τοπικές κοινωνίες: Αφενός με την ομογενοποίηση των χώρων αναψυχής, και αφετέρου με το ψευτοαντίδοτο της κατ' επίφαση παράδοσης και της σκηνοθετημένης γραφικότητας που αναφέραμε πριν, παράγεται εξίσου ένας νόθος και αλλοτριωμένος κοινωνικός χαρακτήρας.

Ποια πολιτική — Ποιος τουρίστας — Ποιος ιθαγενής;

Η «ταμειακή» λογική της κυρίαρχης τουριστικής πολιτικής σε Ελλάδα και Κύπρο αγνοεί επιδεικτικά την εθνική αλλοτρίωση, την αποξένωση των Ελλήνων από τον ίδιο τους τον τόπο, τη μετατροπή τους σε πολίτες β΄ κατηγορίας σε σχέση με τους τουριστικούς πληθυσμούς του καλοκαιριού! Ταυτόχρονα όμως η ίδια αυτή «λογική» βρίσκει το μάστορά της, καθώς εντείνεται η κυριαρχία των διεθνών ταξιδιωτικών γραφείων, και καθώς ένα μεγάλο μέρος του εισαγόμενου συναλλάγματος —περίπου το 30% σύμφωνα με ορισμένη εκτίμηση— επανεξάγεται για τις ανάγκες της τουριστικής κατανάλωσης!

Σε αντιπαράθεση με την κυρίαρχη εισπρακτική και οικονομίστικη λογική, είναι αναγκαία και επείγει μια πολιτική ολοκληρωμένης απογραφής των οικονομικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων του τουρισμού, όπως επίσης επείγει η μεγαλύτερη διασπορά του τουρισμού στο χώρο και στο χρόνο, και ο προσδιορισμός της φέρουσας τουριστικής ικανότητας των διαφόρων περιοχών. Πέρα όμως από τις διάφορες μορφές κρατικής πολιτικής, πέρα από τη **διαφοροποίηση του χώρου, του χρόνου και του περιεχομένου** της τουριστικής εμπειρίας, έχει σημασία η ανάπτυξη ενός κινήματος βάσης, που θα διαφοροποιήσει την εικόνα του ντόπιου «υποδοχέα» αλλά και του τουρίστα. «Ο εναλλακτικός τουρισμός δεν είναι κίνηση φυγής αλλά ανανέωσης, δεν είναι επένδυση σε κοινωνικό prestige ούτε δαπανηρή καλλιέργεια του μύ-

θου του «κοσμογυρισμένου», αλλά περίοδος βιωματικής ανάπλασης και ψυχολογικής ανακαίνισης» —γράφαμε παλιότερα για το ζήτημα[10]. Αντίστοιχα ένα ήθος στις ομάδες υποδοχής τουριστών (ξενοδόχοι, γκαρσόνια κλπ.) και στον γενικότερο πληθυσμό, μπορεί να δημιουργεί τους μίνιμουμ όρους αυτοσεβασμού και αξιοπρέπειας, και να αποτρέπει την εμφάνιση νόθων και αλλοτριωμένων μορφών συμπεριφοράς.

Ένα έθνος ανοικτό στην αλλαγή των στοιχείων που το συγκροτούν, αλλά ταυτόχονα και απορριπτικό απέναντι σε κάθε ψέμα, «μόδα» ή «πρότυπο», είναι το ζητούμενό μας! Και αφετηρία μας ένα κίνημα πολιτών, διεκδικητικό όχι μόνο μιας άλλης Πολιτικής αλλά και μιας άλλης συμπεριφοράς στο χώρο της κοινωνικής καθημερινότητας.

Γιάννης Σχίζας

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Γιάννη Σχίζα, «Εκατό εκατομμύρια τουρίστες», Νέα Οικολογία, Ιούνιος 1989.
2. ENVIRONMENT NEWS: Αφιέρωμα Tourism and the Envoronment, Αλμπέρτα Καναδά, Σεπτέμβιος 1988.
3. Γεωργίου Γιαννόπουλου, «Οι ενδοπεριφερειακές μετατοπίσεις της Τουριστικής αύξησης στην περιοχή της Μεσογείου»; Δελτίο Διοικήσεως Επιχειρήσεων, Απρίλιος 1988.
4. Γιάννης Παπαμιχαήλ, «Ελευθεροτυπία», 22.8.86.
5. Πάρις Τσάρτας, «Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις στο νομό Κυκλάδων κλπ.», έκδοση ΕΚΚΕ, Αθήνα 1989.
6. Στο ίδιο.
7. «Πρώτη», 26.7.89, «Η Ελλάδα με το μάτι ενός απόδημου».
8. «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», 3.9.89.
9. Σχέδιο θέσεων του ΚΚΕ για τον Τουρισμό, Αθήνα 1989, σελ. 71.
10. Γιάννη Σχίζα, «Οδηγός εναλλακτικών διακοπών», ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, Αύγουστος 1984.

Σχετικά μέ τήν ἔννοια τοῦ ἔθνους

Τά ἔθνη εἶναι ἱστορικά διαμορφωμένες κοινότητες ἀνθρώπων σέ συγκεκριμένο τόπο καί χρόνο. Δέν ὑπῆρχαν πάντοτε. Τό κάθε ἔθνος διαμορφώθηκε κάτω ἀπό συγκεκριμμένες ἱστορικές συνθῆκες. Ἔθνη διαμορφώνονται καί σήμερα ἀκόμα σ' ὁρισμένες περιοχές τῆς Γῆς (Ἀφρική καί Ἀσία). Πρίν ἀπό τήν ἐμφάνιση ἑνός ἔθνους διαμορφώνεται ἡ ἐθνότητα· καί πρίν ἀπό αὐτήν ἡ ἐθνική ὁμάδα. Ἀπό τήν ἐθνική ὁμάδα, πού ἔρχεται μέ τή διάλυση τοῦ γενοφυλετικοῦ συστήματος, ἀρχίζει ἡ ἐθνογένεση. Καί αυτή ἡ διαδικασία μπορεῖ νά εἶναι σύντομη χρονικά ἤ πολύ μακροχρόνια. Πολλές ἐθνικές ὁμάδες καί ἐθνότητες χάθηκαν στό πέρασμα τοῦ χρόνου, χωρίς νά γίνουν ποτέ ἔθνη. Μέ τόν ὅρο «ἔθνος» στά ἑλληνικά ἀπέδωσαν τό γαλλικό ὅρο «Nation». Ἡ ρίζα τῆς ἑλληνικῆς λέξης πρέπει νά εἶναι τό ἔθος, πού σημαίνει συνήθεια, ἔθιμο. Ἔτσι, μέ τό ἔθνος δηλώνεται τό συνδεμένο μέ τό ἔθος πλῆθος: Ἡ λέξη ἔθνος εἶναι γνωστή ἀπό τά πολύ παλιά χρόνια. Στόν Ὅμηρο ἔθνος θά πεῖ πλῆθος: πλῆθος Ἀχαιῶν ἤ πεζῶν ἤ πλῆθος λαῶν. Στό Θουκυδίδη μέ τό ἔθνος δηλώνεται γενικά ὁ λαός, ἡ φυλή. Ἀνάλογη εἶναι καί ἡ σημασία στόν Ξενοφῶντα. Σ' ἄλλους συγγραφεῖς χρησιμοποιεῖται ὡς δηλωτικό μιᾶς κατηγορίας ἀνθρώπων. Μέ τήν ἔννοια τοῦ πλήθους χρησιμοποιεῖται καί στήν περίπτωση τῶν ζώων, ὅπως «ἔθνος πτηνῶν» στόν Ὅμηρο.

Οἱ Γάλλοι μέ τόν ὅρο Nation, πρίν ἀπό τήν Γαλλική Ἐπανάσταση, ἐννοοῦσαν ἕνα σύνολο λαῶν μέ κοινές παραδόσεις πού προσέγγιζε περισσότερο στήν ἔννοια τῆς φυλετικῆς ὁμάδας. Τήν πλήρη ἔννοιά του τό «ἔθνος» τήν πῆρε στήν προετοιμασία τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης. Μέ τήν Γαλλική Ἐπανάσταση τό ἔθνος γίνεται κινητήρια δύναμη τῆς κοινωνίας.

Ἀλλά τί ἐννοοῦμε, ὅταν λέμε ἔθνος; Ὁ Ἔρνεστ Ρενάν ἔλεγε: «Ἔθνος εἶναι μιά ψυχή, μία πνευματική ἀρχή. Δύο πράγματα πού οὐσιαστικά εἶναι ἕνα καί τό αὐτό συγκροτοῦν αὐτή τή ψυχή... Τό ἕνα εἶναι ἡ κοινή κληρονομιά κοινῶν παραδόσεων καί ἀναμνήσεων. Τό ἄλλο εἶναι ἡ πραγματική συναίνεση, ἡ ἐπιθυμία τῆς συμβίωσης καί ἡ θέληση ἀξιοποίησης τῆς κοινῆς κληρονομιᾶς»[1].

Ὁ Ἐ. Μπάρκερ δίνει ἕνα διαφορετικό ὁρισμό· τονίζει ἰδιαίτερα τήν ψυχική ὁμοιογένεια τῶν ἀνθρώπων: «... πού κατοικοῦν σέ μία καθορισμένη περιοχή, οἱ ὁποῖοι... διαθέτουν ἕνα κοινό ἀπόθεμα σκέψεων καί αἰσθημάτων, πού ἀποκτήθηκαν κατά τήν πορεία τῆς κοινῆς τους ἱστορίας»[2].

Καί ὁ ἕλληνας Α. Ἐλευθερόπουλος μιλώντας γιά τό ἴδιο θέμα τονίζει: «Τό ἔθνος εἶναι κατ' ἀρχάς, ἀλλά καί μετά ταῦτα κυρίως, μόνο πνευματική ἑνότης, δηλαδή δέν εἶναι μία μορφή τοῦ κοινωνικοῦ βίου... Ἀπεναντίας ἡ πρώτη παραχθεῖσα πόλις ἀντιστοιχεῖ πρός τήν κοινωνική ἑνότητα, ἡ ὁποία ἐν τῇ ἱστορίᾳ λέγεται πολιτεία»[3].

Ἐντελῶς διαφορετική εἶναι ἡ μαρξιστική ἄποψη· τόν ὁρισμό τόν ἔχει διατυπώσει ὁ Στάλιν μέ ἔγκριση καί τοῦ Λένιν. Λέει: «Ἔθνος εἶναι μιά ἱστορικά ἐξελιγμένη σταθερή κοινότητα γλώσσας, ἐδάφους, οἰκονομικῆς ζωῆς καί ψυχολογικῆς συγκρότησης, πού ἐκδηλώνεται μέ τήν κοινότητα τῶν κοινωνικῶν ἀντιλήψεών της».

Ὁπωσδήποτε, ἔθνος εἶναι ἡ ἱστορικά διαμορφωμένη κοινότητα πολιτισμοῦ, γλώσσας, ἐδάφους καί ψυχοσύνθεσης. Τό πρόβλημα εἶναι πῶς διαμορφώνεται αὐτή ἡ κοινότητα καί γιατί γίνεται τόσο πρόσφατα καί ὄχι ἀπό παλιά, ἀφοῦ καί παλιότερα ὑπῆρχαν λαοί μέ κοινές παραδόσεις.

Τά ἔθνη ἀρχίζαν νά διαμορφώνονται μετά τόν 13ο αἰώνα. Τά πρῶτα ἔθνη πού διαμορφώθηκαν στόν κόσμο ἦταν τό Ἰσπανικό καί τό Γαλλικό. Τό Ἰσπανικό διαμορφώνεται στήν πάλη κατά τῶν Μαυριτανῶν καί τῶν Ἀράβων γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς χώρας τους, ἐνῶ τό Γαλλικό ἔθνος διαμορφώθηκε στή διάρκεια τοῦ ἑκατονταετοῦς πολέμου, στήν πάλη κατά τῶν Ἄγγλων. Στήν Ἰσπανία ὑπῆρχαν πρίν διάφορα κρατίδια, πού τελικά θά ἑνωθοῦν στό ἑνιαῖο ἰσπανικό κράτος. Τό ἴδιο καί στή Γαλλία. Στά πρίν ἀπό τόν ἑκατονταετή πόλεμο χρόνια στό ἔδαφος τῆς Γαλλίας ὑπῆρχαν πολλές ἐθνότητες μέ τούς Βουργουνδούς πού εἶχαν φτάσει στά ὅρια διαμόρφωσης χωριστοῦ ἔθνους. Ἔντονα διαφοροποιημένη ἦταν καί ἡ Βρετάνη καί ἡ Ἀκουϊτανία. Ὅλες τοῦτες οἱ ἐθνότητες συγχωνεύονται σ' ἑνιαῖο ἔθνος στήν πάλη κατά τῶν Ἄγγλων. Ἡ ἐθνική ἑνότητα ἐκφράζεται στό ἐθνικό κράτος.

Κάτι ἀνάλογο θά συμβεῖ τόν περασμένο αιῶνα στήν Ἰταλία πού ἦταν χωρισμένη σέ πολλά κρατίδια, τά ὁποῖα εἶχαν πολεμήσει ἄγρια μεταξύ τους. Ἡ Ν. Ἰταλία καί ἡ Σικελία εἶχαν διαμορφώσει ξεχωριστές παραδόσεις. Ἡ πάλη γιά τήν ἐκδίωξη τῶν ξένων, στήν προκειμένη περίπτωση ἐνάντια στούς Αὐστριακούς, πού εἶχαν ὑποτάξει ὅλη τήν Ἰταλία, εἶναι ἡ ἐθνογενετική ἔκφραση τοῦ Ἰταλικοῦ ἔθνους. Μέσα σ' αὐτήν τήν πάλη ὁλοκληρώνεται ἡ ἐθνική ἑνότητα καί ἡ πολυδιασπασμένη

Ἰταλία γίνεται ἔθνος.

Ἀκόμα πιό καθαρή εἶναι ἡ περίπτωση τῆς Ἑλλάδας. Διαμορφώνεται σέ ἔθνος στήν πάλη κατά τῶν Τούρκων. Καί στήν πάλη κατά τῶν Τούρκων θά γίνουν ἔθνη καί ἡ Σερβία, ἡ Βουλγαρία καί ἡ Ρουμανία. Σ' αὐτήν τήν πάλη κατά τῶν Τούρκων περνάνε στό Ἑλληνικό ἔθνος ξεχωριστοί λαοί, ὅπως οἱ Ἀρβανίτες, οἱ Βλάχοι καί οἱ Σλάβοι.

Καί ὅμως, ὁ κοινός ἐχθρός παλιότερα δέν δημιούργησε ἔθνη. Ἔτσι, ὅταν ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικός κόσμος ἀντιμετώπισε τήν Περσία, δέν διαμορφώθηκε σέ ἔθνος παρόλο πού ὑπῆρχαν κοινές παραδόσεις, κοινή γλῶσσα κλπ. Τό ἴδιο θά μπορούσαμε νά ποῦμε καί γιά τήν Ἰταλία, ὅταν ἀντιμετώπιζε τήν εἰσβολή τῶν Βαρβάρων καί ἀργότερα, ὅταν ἀποτέλεσε τμῆμα τῆς Ἁγίας Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Καί στίς δύο περιπτώσεις ἡ ὕπαρξη τῶν πόλεων κρατῶν, μέ τίς ἔντονες παραδόσεις, ἐμπόδιζαν τήν

ἐθνική ἑνότητα. Στούς Περσικούς Πολέμους ἀρχικά θά μείνουν μόνοι ἀντίπαλοι τῶν Περσῶν ἡ Ἀθήνα, ἡ Σπάρτη, ἡ Κόρινθος, τά Μέγαρα καί ἡ Ἠλεία. Σ' αὐτές θά πρέπει νά προσθέσουμε καί τίς μικρές Πλαταιές. Ὁ στρατός τῶν Περσῶν ἀποτελεῖται στή μεγάλη του πλειοψηφία ἀπό Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Φθιώτιδας καί τῆς Βοιωτίας, ἐνῶ τό Ἄργος καί μερικές ἀκόμα πόλεις θά μείνουν οὐδέτερες. Καί μετά τήν ἧττα τῶν Περσῶν στή Σαλαμίνα καί στίς Πλαταιές καί ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι - Σπαρτιᾶτες θά κυριαρχήσουν στό Αἰγαῖο καί οἱ Ἑλληνικές πόλεις θά συνταχθοῦν στήν ἕνωση, πού τελικά θά γίνει Ἀθηναϊκή Συμμαχία ἤ Ἀθηναϊκή ἡγεμονία, δέν θά γίνουν ἔθνος, ἀλλά θά μείνουν πόλεις κράτη, πού θά πολεμήσουν ἄγρια ἀναμεταξύ τους στόν περίφημο Πελοποννησιακό Πόλεμο. Ἑνότητα παρουσιάζεται τήν ἐποχή πού ἐμφανίζεται στό προσκήνιο ἡ Μακεδονία, πού θά ἡγηθεῖ τοῦ κόσμου τοῦ Αἰγαίου κατά τῶν Περσῶν. Τότε ἐμφανίζεται πρῶτα ὁ ὅρος Πανέλληνες, πού ὅμως δέν εἶναι δηλωτικό ἔθνους.

Οἱ Ἕλληνες καί οἱ Πανέλληνες εἶναι ὅροι πού ἀποδίδουν τήν ἑνότητα πολε-

μικῶν κρατῶν, ἤ καί ἀρχικά τήν ἑνότητα φύλων. Στούς Ἕλληνες εἶναι ἔντονη ἡ ἑνότητα τῆς πόλης, πού εἶναι καί ἡ πατρίδα τους. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦταν Ἀθηναῖοι, Σπαρτιᾶτες, Κορίνθιοι, Θηβαῖοι κλπ. Ἡ ἑνότητα μέ τόν Φίλιππο Β΄ τόν Μακεδόνα καί τόν Μ. Ἀλέξανδρο γίνεται μέ στόχο νά ἀνοιχτεῖ ἡ ἀγορά τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Καί ὅταν θά διαλυθεῖ ἡ Περσική αὐτοκρατορία, οἱ πόλεις τοῦ Αἰγαίου, οἱ Πανέλληνες θά χάσουν τήν ἑνότητά τους καί θά ἁπλωθοῦν στήν ἀπέραντη αὐτοκρατορία γιά νά ἐξελληνίσουν φυλές καί λαούς, ἀκόμα καί ἐθνότητες τῆς Α. Μεσογείου. Ὁ Ἑλληνισμός, πού θά προκύψει, διαλύει τήν τάση πρός ἐθνική ἑνότητα, πού εἶχε διαφανεῖ μέ τήν ἔννοια τῶν Πανελλήνων. Τά Ἑλληνιστικά κράτη ἦσαν κάτι ἄλλο. Στόν ἴδιο τόν χῶρο τοῦ Αἰγαίου, ἡ ἑνότητα, πού παρουσιάστηκε πρίν ἀπό τήν ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, διαλύθηκε γιά νά ἀρχίσουν καταλυτικοί πόλεμοι μεταξύ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Καί ὅσο θά συνεχίζονται αὐτοί οἱ καταστροφικοί πόλεμοι, δέν μποροῦμε νά μιλᾶμε γιά ἔθνος, παρόλο πού ὅλος ὁ κόσμος τοῦ Αἰγαίου εἶχε κοινή γλῶσσα, κοινές πολιτιστικές παραδόσεις. Αὐτό πού διαφορίζει αὐτόν τόν κόσμο εἶναι οἱ οἰκονομικοί του στόχοι. Ἡ οἰκονομική βάση αὐτοῦ τοῦ κόσμου παρέμεινε ἡ πόλη, ἐνῶ μετά τίς κατακτήσεις τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἡ οἰκονομική βάση διαχέεται σέ ὑπερεθνικά καί διεθνικά ἐπίπεδα.

Αὐτό πού καθορίζει, τελικά, τή διαμόρφωση τῶν ἐθνῶν εἶναι μιά συγκεκριμένη οἰκονομική ἑνότητα. Καί αὐτή ἡ ἑνότητα τή φέρνει μόνο ἡ ἀστική τάξη. Αὐτή δίνει τό πλαίσιο πού κάνει τίς ἐθνότητες ἤ τίς ἐθνικές ὁμάδες νά περνᾶνε στήν ἐθνική ὑπόσταση. Ὅσο ἡ οἰκονομική βάση θά παραμείνει ἡ πόλη-κράτος, στόν ἀρχαῖο Ἑλληνικό κόσμο ἤ στήν Ἰταλία τόν Μεσαίωνα, δέν ἦταν δυνατόν νά ἔχουμε ἔθνος!

Ἡ ἐμφάνιση τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τίς ἀξιώσεις γιά διευρυμένη ἀγορά ἔδινε ἕναν ἰδιαίτερο δεσμό στούς λαούς ἤ τίς ἐθνότητες. Καί μέσα στά πλαίσια αὐτῆς τῆς ἀγορᾶς καί στίς ἀπαιτήσεις της, ἐθνότητες σάν τούς Βουργουνδούς ἤ τούς Νορμανδούς στή Γαλλία θά προσεγγίσουν στά πλαίσια τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους.

Τό ἔθνος εἶναι φαινόμενο πού συνδέεται μέ τήν ἐμφάνιση τῆς ἀστικῆς τάξης καί παίρνει τήν πλήρη του ἄνθιση μέ τήν ἐπιβολή τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀστική Γαλλική Ἐπανάσταση τοῦ 1789 ὑψώνει διάπλατα τή σημαία τοῦ ἔθνους. Καί ἀπό τότε τό ἔθνος γίνεται στοιχεῖο τῆς ζωῆς τῶν λαῶν ὅλου τοῦ κόσμου. Οἱ ἰδέες τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης κέρδισαν ὅλο τόν κόσμο. Ὁ χάρτης τῆς Εὐρώπης ἄλλαξε μέσα στό 19ο αἰῶνα. Καί ἀπό τόν Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οἱ ἰδέες τοῦ ἔθνους ἀγκαλιάζουν τά πιό προοδευμένα στοιχεῖα τοῦ ὑπόλοιπου κόσμου. Καί μετά τόν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ἡ ἰδέα τοῦ ἔθνους ἀγκαλιάζει ὅλο τόν κόσμο, ἀκόμα καί τίς πιό καθυστερημένες περιοχές. Σήμερα τό ἔθνος εἶναι μιά καθολική κατηγορία, πού προωθεῖται καί στό λεγόμενο σοσιαλιστικό στρατόπεδο, ὅπου ἔλεγαν ὅτι τά προβλήματα τοῦ ἔθνους εἶχαν λυθεῖ μέ τόν πιό ριζοσπαστικό τρόπο. Τά ἔθνη, πού εἶχαν ἐνσωματωθεῖ στήν Ε.Σ.Σ.Δ., κινοῦνται γιά τήν αὐτοτέλειά τους. Ὅλα δείχνουν ὅτι τό ἔθνος ἔχει μέλλον.

Τά ἔθνη εἶναι μιά ζωντανή πραγματικότητα σήμερα. Πρίν ἀπό 3 αἰῶνες τό ἔθνος ἦταν κάτι θολό καί δύσκολο νά προσδιοριστεῖ. Σάν ἰδέα εἶχε μιά προϊστορία ἀπό τόν 13ο-14ο αἰῶνα. Στή Γαλλική Ἐπανάσταση πῆρε τήν πληρότητά του. Καί σήμερα μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι τό ἔθνος εἶναι μιά κοινότητα ἀνθρώπων μέ κοινές παραδόσεις, κοινό πολιτισμό, ποῦ ζοῦνε σέ ἕνα συγκεκριμένο χῶρο πού τόν λέμε πατρίδα, καί ὁ χῶρος αὐτός γίνεται ταυτόχρονα καί πλαίσιο τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, πού μιλᾶνε τήν ἴδια γλῶσσα καί ἔχουν φτάσει στό σημεῖο νά νοιώθουν δεμένοι μεταξύ τους μέ τήν ἰδέα τῆς κοινότητας, ἔτσι πού νά ἀγωνίζονται γιά τήν κοινότητά τους καί γιά τήν πατρίδα τους. Ἡ ἑνότητα αὐτή πετυχαίνεται μέσα στήν πορεία κοινῆς ζωῆς καί κοινῶν ἀγώνων. Ἡ ἔκφραση τοῦ ἔθνους ὁλοκληρώνεται μέ τόν ἀγῶνα γιά τήν αὐθύπαρξη, γιά τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία.

Περικλής Ροδάκης

1. Ernest Renan: «Qu'est ce qu'une nation», Paris σ. 28
2. E. Barker: «National character and the factors in its Formation» London, 1927.
3. Α. Ἐλευθερόπουλου: «Ὁ Κοινωνικός βίος τῶν Ἀνθρώπων. Ἀρχή, ἐξέλιξη καί φύση αὐτοῦ», Θεσσαλονίκη, 1930.

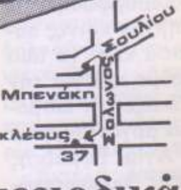
ΤΟ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΤΩΝ
ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ 20 & ΣΚΟΥΦΑ
106 80 ΑΘΗΝΑ
τηλ. 3611423

·εκδόσεις
·βιβλιοπωλείο
η κομμούνα

Απο 1η Απρίλη ΝΕΟ και
πιό πλούσιο σε ενημέρωση
το βιβλιοπωλείο "ΚΟΜΜΟΥΝΑ"
στην ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 37

τηλ. 360.2644
ξένα βιβλία ·περιοδικά

πράξη
εναλλακτικό βιβλιοπωλείο
αρμενοπούλου 24
ροτόντα

Ἔτος Α΄ ● Τεῦχος 1
Χειμώνας 1989

Ακτή

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ ● ΛΕΥΚΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ ● ΦΡΟΣΟΥΛΑ ΚΟΛΟΣΣΙΑΤΟΥ ● ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΥΘΡΑΙΩΤΗΣ ● ΕΛΕΝΗ ΛΑΔΙΑ ● ΝΙΚΗ ΜΑΡΑΓΚΟΥ ● ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΑΥΡΗΣ ● ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΜΠΕΡΝΣ (*μετάφ. Νάσου Βαγενᾶ*) ● ΚΩΣΤΑΣ ΝΙΚΟΛΑ·Ι·ΔΗΣ ● ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΥΛΟΥ ● ΝΙΚΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ ● ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΑΠΑΛΕΟΝΤΙΟΥ

ΦΩΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: *Ἀπό τήν ἀλληλογραφία Σεφέρη - Λουΐζου (1953-1971). Δώδεκα γράμματα τοῦ Λουΐζου πρός τό Σεφέρη.*

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΟΥΛΙΟΣ (*ἀνθολόγηση Σάββα Παύλου*) ● ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ● ΜΟΝΑ ΣΑΒΒΙΔΟΥ ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ ● ΣΤΑΥΡΟΣ ΦΩΤΙΟΥ ● Σ.Σ.ΧΑΡΚΙΑΝΑΚΗΣ ● ΤΟΝΥ ΧΑΡΙΣΣΟΝ (*μετάφρ. Θεοδόση Νικολάου*) ● ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΤΖΗΘΩΜΑΣ

Εἰκαστική φιλοξενία: ΓΛΑΥΚΟΣ ΚΟΥΜΙΔΗΣ

Παρακαλούνται όσοι θελήσουν να συνεργαστούν για το αφιέρωμα στο Κυπριακό να επικοινωνήσουν με τους: Νίκη Ορφανουδάκη και Γιώργο Ζερβίδη.

Η Συντακτική

Εκφράστηκε κιόλας η επιθυμία από φίλους του περιοδικού να ενισχύσουν οικονομικά αυτή την προσπάθεια. Ευχαρίστως δεχόμαστε οικονομικές ενισχύσεις είτε υπό μορφή δανείων είτε υπό μορφή δωρεών. Μάλιστα και τις ευχόμαστε και τις επιδιώκουμε, αρκεί αυτές να είναι επώνυμες.

Η Συντακτική

Για τη διακίνηση εκτιμήθηκε ότι επιβάλλεται να στηριχτούμε σε μεγάλο βαθμό στις δικές μας δυνάμεις. Γι' αυτό προκρίνουμε τη μέθοδο της προαγοράς και της διακίνησης χέρι-χέρι. Στόχος μας η διακίνηση μ' αυτό τον τρόπο 1000 αντιτύπων κάθε φορά, στόχο που μέχρι τώρα καλύπτουμε κατά 60%. Βοηθείστε και εσείς να διακινηθεί το περιοδικό, βοηθείστε να στεριώσει αυτή η προσπάθεια.

Η Συντακτική

Εκτιμούμε ότι είναι απαραίτητο να δημοσιεύεται σε κάθε τεύχος ο κατάλογος των μονίμων συνεργατών, ενδεικτικός του εύρους και του κύρους του περιοδικού. Οι μόνιμοι συνεργάτες και τα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής είναι ο καθρέφτης αυτού του περιοδικού. Ο κατάλογος των μονίμων συνεργατών δεν είναι ούτε κλειστός ούτε οριστικός. Επιδιώκουμε τη διεύρυνσή του.

Οι μόνιμοι συνεργάτες συμφωνούν σε αρκετά, όχι όμως σε όλα. Και διαφωνίες και αντιθέσεις υπάρχουν. Εκτιμήθηκε ότι και άκαιρη και άτοπη και λανθασμένη θα ήταν η δέσμευσή μας σ' ένα μανιφέστο θέσεων και αρχών.

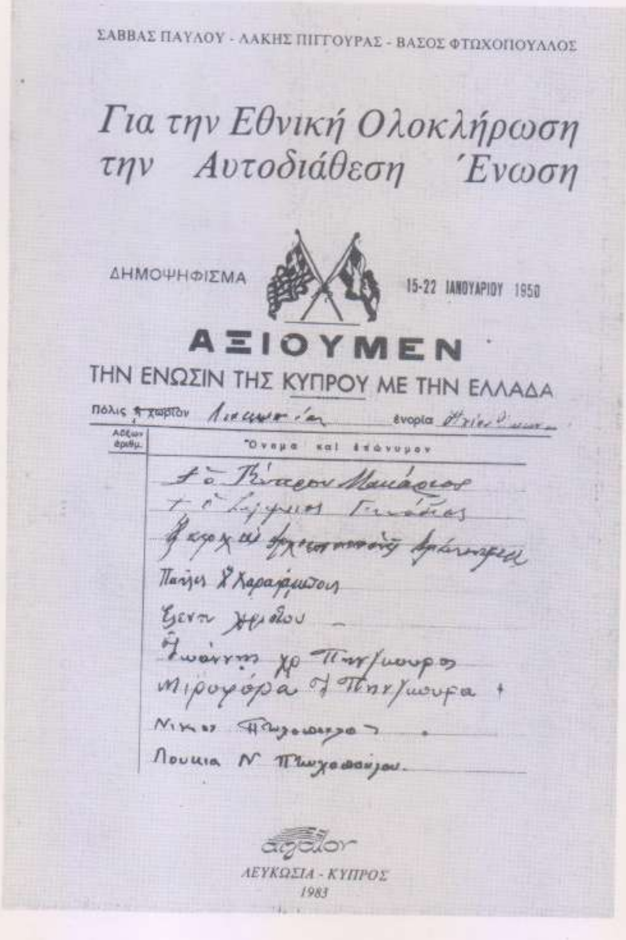
Αφήσαμε λοιπόν όλα τα λουλούδια να ανθίσουν.

Η Συντακτική

2ο ΤΕΥΧΟΣ
Ιούνιος - Ιούλιος

Διαβάστε μεταξύ άλλων:

1. Αφιέρωμα στο Κυπριακό.
2. Η μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης, β΄ μέρος. Νεοκλής Σαρρής.
3. Χρονικό Βορειοηπειρωτικού προβλήματος. Νίκος Τελιγάδας, Σωτήρης Ραπτόπουλος
4. Το χρονικό του τουρκικού επεκτατισμού στο Αιγαίο. Σοφία Αντωνοπούλου
5. Πώς αξιολογούν το Νταβός οι Τούρκοι. Σ.Α.
6. Η απορία της πολιτικής. Θεόδωρος Ζιάκας.
7. Παιδεία και Εθνισμός. Θεόδωρος Ζιάκας
8. Τι είναι οι Αρβανίτες: Οι Αρβανίτικες φάρες και η κάθοδός τους στον Ελλαδικό χώρο. Περικλής Ροδάκης.
9. Εναλλακτικό κίνημα και εθνικά προβλήματα. Γιώργος Καραμπελιάς.

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αγτζίδης Βλάσης
τηλ. 9331194
Αντωνοπούλου Σοφία
τηλ. 8814480
Ζερβίδης Θ. Γιώργος
τηλ. 5812879
Λιολιούσης Κώστας
τηλ. 9756043
Μανίκας Νίκος
τηλ. 6715251
Ορφανουδάκη Νίκη
τηλ. 5812879
Ραπτόπουλος Θεόδωρος
τηλ. 9918248
Ραπτόπουλος Σωτήρης
τηλ. 9918248
Τελιγάδας Νίκος
τηλ. 6920850

ΟΜΑΔΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ευθυμίου Ντίνος
Ζιάκας Θεόδωρος
Καλλένος Λάμπρος
Καραλιώτας Γιάννης
Τσιούμπος Θανάσης
Φιλανιώτης Τάσος

ΜΟΝΙΜΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΑΘΗΝΑ

Ανδρεάδης Γιάγκος
Αξελός Λουκάς
Γεώρμας Κώστας
Δάλκος Χρίστος
Δημόπουλος Δημήτρης
Κ. Αλή
Κακουριώτης Σπύρος
Καλουδιώτης Δημήτρης
Καπλάνη Γιαννούλα
Καραμπελιάς Γιώργος
Κιούσης Λεωνίδας
Κοροβίνης Βαγγέλης
Κόρπας Παναγιώτης
Μίχας Ηρακλής
Ξυδιάς Βασίλης
Πιρπιρής Γιάννης
Ρηγοπούλου Πέπη
Ριζάς Λευτέρης
Ροδάκης Περικλής
Σαρρής Νεοκλής
Σχίζας Γιάννης
Τζουβάνος Δημήτρης

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Αντωνιάδου Μύρια
Γεωργιάδης Θεόφιλος
Δημητρίου Μαρίνα
Κυθραιώτης Γιώργος
Κύρρης Κώστας
Μαύρος Λάζαρος
Οικονομίδου Φλωρίτα
Παναγιώτου Αλέκος
Παύλου Σάββας
Πίγγουρας Λάκης
Προδρόμου Πρόδρομος
Στυλιανίδης Χρίστος
Χατζηχριστοδούλου Πέτρος

ΛΕΜΕΣΟΣ

Μακρίδης Ανδρέας
Μακρίδης Κώστας

ΡΕΘΥΜΝΟ

Τερλεξής Πανταζής

«ΒΑΡΕΘΗΚΑΜΕ ΝΑ ΑΚΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥΣ»